

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 5 czerwca 2015 r.
(OR. en)

9593/15

LIMITE

COHOM 55
CFSP/PESC 211
CSDP/PSDC 319
FREMP 134
INF 108
JAI 425
RELEX 450

NOTA

Od: Sekretariat Generalny Rady

Do: Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa

Dotyczy: Projekt rocznego sprawozdania UE na temat praw człowieka i demokracji na świecie w 2014 r.

Delegacje otrzymują w załączeniu projekt rocznego sprawozdania UE na temat praw człowieka i demokracji na świecie w 2014 r. w wersji sfinalizowanej na posiedzeniu Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka (COHOM) 30 kwietnia 2015 r.

Spis treści

Słowo wstępne.....	11
Ogólny zarys	11
Realizacja priorytetów UE w zakresie praw człowieka.....	14
Prawa człowieka we wszystkich politykach zewnętrznych.....	20
Demokracja i praworządność.....	22
Promowanie uniwersalności, działania na szczeblu wielostronnym i regionalnym.....	23
I Prawa człowieka i demokracja w całej polityce UE.....	25
Uwzględnianie kwestii praw człowieka we wszystkich ocenach skutków.....	25
Partnerstwo ze społeczeństwem obywatelskim (w tym wolność zrzeszania się i zgromadzeń).....	26
Regularna ocena realizacji	31
II Propagowanie powszechnego charakteru praw człowieka.....	31
Powszechne przestrzeganie.....	31
Kultura praw człowieka i demokracji w działaniach zewnętrznych UE	32
III Dążenie do spójnych celów polityki na płaszczyźnie wewnętrznej i międzynarodowej..	34
Skuteczne wspieranie demokracji.....	34
Stały potencjał w zakresie praw człowieka i demokracji w Radzie UE.....	36
Osiągnięcie większej spójności polityki	38
Poszanowanie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.....	39
IV Prawa człowieka we wszystkich politykach i instrumentach zewnętrznych UE.....	40
Dążenie do przyjęcia we współpracy na rzecz rozwoju podejścia uwzględniającego prawa człowieka	40
Ukierunkowanie działań handlowych na wspieranie praw człowieka.....	42
Uwzględnianie kwestii praw człowieka w zapobieganiu konfliktom i w zarządzaniu kryzysowym.....	44
Uwzględnianie kwestii praw człowieka w działaniach antyterrorystycznych.....	47
Zadbanie o to, by prawa człowieka leżały u podstaw zewnętrznego wymiaru prac dotyczących przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	50
Zapewnianie propagowania praw człowieka w ramach zewnętrznego wymiaru polityki zatrudnienia i polityki społecznej	54
V Realizacja priorytetów UE w zakresie praw człowieka.....	57
Zniesienie kary śmierci	57

Wyeliminowanie tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania	60
Skuteczne wspieranie obrońców praw człowieka.....	62
Upowszechnianie i ochrona praw dziecka	64
Ochrona praw kobiet oraz ochrona przed przemocą ze względu na płeć	67
Przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarnego	72
Korzystanie z praw człowieka przez osoby LGBTI	76
Wolność religii lub przekonań	77
Wolność słowa w internecie i poza nim.....	80
Realizacja wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka	83
Proces wymierzania sprawiedliwości	87
Reagowanie na naruszenia: dbanie o wskazanie odpowiedzialności.....	88
Promowanie poszanowania praw osób należących do mniejszości (w tym zapobieganie rasizmowi i ksenofobii).....	90
Wzmocniona polityka w kwestiach dotyczących ludów tubylczych.....	92
Prawa człowieka przysługujące osobom niepełnosprawnym	94
VI Współpraca z partnerami w stosunkach dwustronnych.....	96
Wywieranie wpływu w terenie dzięki podejściom dostosowanym do potrzeb	96
Wywieranie wpływu poprzez dialog.....	97
Skuteczne wykorzystywanie i wzajemna zależność unijnych instrumentów polityki zewnętrznej	99
VII Współpraca w ramach instytucji wielostronnych.....	100
Propagowanie skutecznego multilateralizmu.....	100
Skuteczny podział obciążeń w kontekście ONZ.....	100
Wzmocnione regionalne mechanizmy praw człowieka.....	105
VIII Wkład Parlamentu Europejskiego do rocznego sprawozdania UE na temat praw człowieka i demokracji na świecie w 2014 r.....	112
Kontrola parlamentarna dotycząca unijnej polityki w zakresie praw człowieka.....	112
Kwestie praw człowieka w pracach komisji parlamentarnych	117
Wspieranie demokracji	126
Rola wizyt delegacji we wspieraniu praw człowieka i demokracji	129
Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli i sieć laureatów tej nagrody	135
Kwestie dotyczące poszczególnych krajów i regionów.....	139
I Kraje kandydujące i potencjalne kraje kandydujące.....	139
Albania.....	140
Była Jugosłowiańska Republika Macedonii	142

Islandia	142
Kosowo*	143
Czarnogóra	144
Serbia	144
Turcja	145
Pomoc przeznaczona dla wielu beneficjentów	146
II Państwa EFTA należące do EOG.....	147
Norwegia	147
Szwajcaria	147
Andora, Liechtenstein, Monako, San Marino	148
III Europejska polityka sąsiedztwa.....	149
Armenia.....	149
Azerbejdżan	151
Białoruś	153
Gruzja.....	157
Republika Mołdawii.....	159
Ukraina.....	161
Egipt.....	166
Izrael.....	170
Palestyna*	172
Jordania	174
Liban	176
Syria	178
Tunezja.....	179
Algieria.....	181
Maroko	184
Sahara Zachodnia.....	186
Libia	187
IV Rosja i Azja Środkowa.....	189
Rosja	189
Kazachstan	192
Republika Kirgiska	194
Tadżykistan	196
Turkmenistan	198
Uzbekistan.....	199

V Afryka.....	202
Unia Afrykańska (UA) – wspólna strategia Afryka–UE	202
Angola.....	203
Benin	204
Botswana.....	205
Burkina Faso	207
Burundi	207
Kamerun.....	210
Republika Zielonego Przylądka.....	211
Republika Środkowoafrykańska	212
Czad	214
Związek Komorów.....	215
Republika Konga (Kongo-Brazzaville)	217
Wybrzeże Kości Słoniowej.....	220
Demokratyczna Republika Konga	221
Dżibuti.....	223
Gwinea Równikowa.....	224
Erytrea.....	225
Etiopia	227
Gabon.....	229
Gambia.....	230
Ghana	232
Gwinea	234
Gwinea Bissau	235
Kenia	236
Lesotho.....	237
Liberia	239
Madagaskar	241
Malawi	243
Mali	244
Mauretania	245
Republika Mauritiusu.....	247
Mozambik	248
Namibia.....	251
Niger.....	253
Nigeria.....	255

Rwanda.....	256
Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	258
Senegal.....	259
Republika Seszeli.....	262
Sierra Leone	263
Somalia.....	264
Republika Południowej Afryki	266
Sudan Południowy	268
Sudan.....	269
Suazi.....	271
Tanzania.....	272
Togo	274
Uganda	275
Zambia	276
Zimbabwe.....	277
VI Bliski Wschód i Półwysep Arabski.....	280
Bahrajn.....	280
Iran	282
Irak	284
Kuwejt.....	286
Oman.....	287
Katar.....	287
Arabia Saudyjska	288
Zjednoczone Emiraty Arabskie.....	289
Jemen	290
VII Azja.....	293
Afganistan	293
Bangladesz	296
Bhutan	298
Brunei.....	299
Mjanma/Birma	300
Kambodża	303
Chińska Republika Ludowa.....	305
Hongkong.....	307
Tajwan.....	307
Mongolia	308

Indie	309
Indonezja.....	310
Japonia	311
Republika Korei	312
Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD).....	314
Laos.....	314
Malezja.....	316
Malediwy	317
Nepal	318
Pakistan	320
Filipiny.....	323
Singapur	324
Sri Lanka.....	325
Tajlandia.....	326
Timor Wschodni	328
Wietnam.....	329
VIII Oceania.....	332
Australia.....	332
Fidzi	332
Nowa Zelandia.....	333
Papua-Nowa Gwinea.....	334
Samoa.....	335
Małe wyspiarskie państwa Pacyfiku – Kiribati, Republika Wysp Marshalla,.....	336
Sfederowane Stany Mikronezji, Nauru, Palau, Tonga, Tuvalu, Wyspy Cooka, Niue.....	336
Wyspy Salomona	338
Vanuatu	339
IX Ameryka Północna.....	340
Kanada	340
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA).....	341
X Ameryka Łacińska i Karaiby.....	345
Antigua i Barbuda	345
Argentyna.....	345
Bahamy	346
Barbados.....	347

Belize	348
Boliwia.....	349
Brazylia	351
Chile.....	352
Kolumbia.....	353
Kostaryka	355
Kuba.....	356
Dominika.....	357
Republika Dominikańska.....	358
Ekwador	360
Salwador.....	361
Grenada	363
Gwatemala	364
Gujana	365
Haiti.....	366
Honduras	368
Jamajka.....	369
Meksyk.....	370
Nikaragua.....	373
Panama	374
Paragwaj.....	375
Peru	375
Saint Kitts i Nevis	377
Saint Lucia	377
Saint Vincent i Grenadyny.....	378
Surinam	379
Trynidad i Tobago.....	380
Urugwaj.....	381
Wenezuela.....	383

*Projekt rocznego sprawozdania UE na
temat praw człowieka i demokracji na
świecie w 2014 r.*

CZEŚĆ TEMATYCZNA

Słowo wstępne

Ogólny zarys

W 2014 r. Unia Europejska wciąż angażowała się w promowanie poszanowania praw człowieka na świecie i wspieranie przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego. Strategiczne ramy i plan działania UE na rzecz praw człowieka i demokracji¹, przyjęte w czerwcu 2012 r., nadal pełniły rolę dokumentów referencyjnych dla polityki zewnętrznej UE w tym obszarze, wskazując wytyczne i główne priorytety działań UE. Dokumenty te mają na celu poprawę skuteczności i spójności polityki UE w dziedzinie praw człowieka oraz mają sprawić, by prawa człowieka i demokracja leżały u podstawy działań zewnętrznych UE. Obecny plan działania przestał obowiązywać z końcem 2014 r.

W okresie sprawozdawczym Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) rozpoczęła zakrojony na szeroką skalę proces konsultacji z innymi instytucjami UE (Komisją, Radą i Parlamentem Europejskim), państwami członkowskimi oraz odnośnymi zainteresowanymi stronami (w tym przede wszystkim z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i instytucjami akademickimi), aby ocenić główne osiągnięcia planu działania na lata 2012–2014 i opracować nowy plan. Wewnętrzna ocena przeprowadzona przez ESDZ i służby Komisji potwierdziła, że plan działania na lata 2012–2014 stanowił istotny efekt dźwigni dla zaangażowania wszystkich podmiotów UE i pomógł uwzględnić problematykę praw człowieka w pełnym spektrum unijnej polityki zewnętrznej. Ocena wewnętrzna zachęciła także instytucje i zainteresowane strony do wspólnego rozwiązywania problemów związanych z prawami człowieka w sposób bardziej systematyczny i przyczyniła się do zwiększenia wyeksponowania i rozliczalności UE. W ramach planu działania UE usprawniła swoje procedury (na przykład poprzez ustanowienie w unijnych delegaturach punktów kontaktowych ds. praw człowieka), opracowała dobre praktyki i stworzyła innowacyjne narzędzia, takie jak krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka.

---

¹ Zob. Rada Unii Europejskiej Prawa człowieka i demokracja: Strategiczne ramy UE i plan działania UE, 11855/12, 25 czerwca 2012 r.

Prawa człowieka w całej polityce UE

W 2014 r. Specjalny Przedstawiciel Unii Europejskiej ds. Praw Człowieka (SPUE) Stavros Lambrinidis zakończył drugi rok sprawowania swojej funkcji. SPUE prowadzi prace pod zwierzchnictwem wysokiej przedstawiciel i kieruje się wskazówkami ambasadorów zebranych w Komitecie Politycznym i Bezpieczeństwa (KPiB) Rady, działając w koordynacji z ESDZ, służbami Komisji i Parlamentem Europejskim.

Jego głównym zadaniem – zgodnie z zakresem jego obowiązków – jest zwiększenie spójności, skuteczności i wyeksponowania praw człowieka w polityce zagranicznej UE. W tym celu SPUE skupił się na wzmacnianiu zaangażowania UE i jej partnerów strategicznych w kwestie związane z prawami człowieka, w tym poprzez wizyty w Stanach Zjednoczonych, Brazylii i Meksyku, budowanie relacji z krajami w okresie transformacji oraz partnerami regionalnymi, w tym Mjanmą/Birmą, Pakistanem i Egiptem, zwiększenie wyeksponowania i zaangażowania UE w wielostronne i regionalne mechanizmy w zakresie praw człowieka oraz współpracę ze społeczeństwem obywatelskim i wzmacnianie jego pozycji. Ponadto SPUE skupił się na propagowaniu kluczowych priorytetów UE, w szczególności priorytetów odzwierciedlonych w wytycznych UE dotyczących praw człowieka i na innych kwestiach, takich jak wolność słowa w internecie i poza nim, prawa człowieka w odniesieniu do kobiet, podejście do rozwoju oparte na prawach człowieka, zwalczanie tortur, zniesienie kary śmierci oraz biznes i prawa człowieka.

Poprzez swoją współpracę między innymi z Chinami, Bahrajnem, Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną i Republiką Południowej Afryki oraz kontakty z setkami kluczowych zainteresowanych stron – w tym udział w ponad tuzinie spotkań na szczeblu ministerialnym dotyczących praw człowieka – SPUE starał się wspierać ważne działania prowadzone w ramach istniejących struktur UE i państw członkowskich zajmujących się prawami człowieka i stworzyć warunki do dalszego pogłębionego dialogu i zorientowanej na wyniki współpracy z zagranicznymi rządami, organizacjami międzynarodowymi i społeczeństwem obywatelskim na całym świecie.

ESDZ pracowała również nad usprawnieniem swoich wewnętrznych mechanizmów i procedur, tak by jej działania w zakresie praw człowieka były bardziej skuteczne. Dzięki wspólnej pracy delegatur UE, szefów misji, instytucji unijnych i państw członkowskich Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa zatwierdził 132 strategie dla poszczególnych krajów dotyczące praw człowieka. Ich realizacja zaowocowała ściślejszą współpracą delegatur UE i ambasad państw członkowskich w dziedzinie praw człowieka oraz lepiej ustrukturyzowanymi i bardziej spójnymi dialogami dotyczącymi praw człowieka.

W 2014 r. UE prowadziła formalne dialogi i konsultacje dotyczące praw człowieka z 37 krajami partnerskimi i grupami regionalnymi, w tym – po raz pierwszy – dialog dotyczący praw człowieka z Mjanmą/Birmą. Dialog z UE przeprowadziło także wiele spośród 79 państw z Afryki, Karaibów i Pacyfiku, będących stronami umowy z Kotonu. Po stronie negatywów należy odnotować zawieszenie dialogu dotyczącego praw człowieka z Rosją i odroczenie dialogu z Azerbejdżanem. UE kontynuowała swoje starania, by zwiększyć wpływ i skuteczność dialogów, w tym poprzez stworzenie powiązań między dialogami a innymi instrumentami polityki, rozwijanie mechanizmów w zakresie działań następczych i omawianie indywidualnych przypadków. Większość dialogów dotyczących praw człowieka poprzedziły spotkania konsultacyjne z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w Brukseli i w danym państwie; po dialogu odbywały się spotkania sprawozdawcze. UE wciąż publicznie wyrażała swoje stanowisko w kwestii praw człowieka za pośrednictwem oświadczeń wydawanych przez wysoką przedstawiciel lub jej rzecznika. W ciągu roku w bardziej delikatnych sprawach stosowano także poufne *démarche*.

ESDZ zapewniała regularne sesje szkoleniowe na temat praw człowieka i demokracji. Rozpoczęto także mapowanie programów szkoleniowych w dziedzinie praw człowieka prowadzonych przez państwa członkowskie, aby dokonać przeglądu najlepszych praktyk i wykorzystania ewentualnych synergii. We wrześniu 2014 r. uzgodniono, że w państwach członkowskich UE utworzona zostanie nieformalna sieć punktów kontaktowych ds. szkolenia w zakresie praw człowieka i demokracji. Przed upływem 2014 r., w celu dopilnowania, by kwestie dotyczące praw człowieka stanowiły integralną część prac delegatur UE, wszystkie delegatury oraz misje i operacje w dziedzinie WPBiO wyznaczyły punkty kontaktowe ds. praw człowieka i płci. Grupa Robocza Rady ds. Praw Człowieka (COHOM), zajmująca się wszystkimi aspektami praw człowieka w relacjach zewnętrznych Unii Europejskiej, przyjęła strategiczne priorytety UE na forach ONZ zajmujących się prawami człowieka na ten rok, co przyczyniło się do pomyślnej realizacji działań UE w ramach ONZ.

Działania te zostały wsparte w 2014 r. w celu rozwiązania problemu zgodności i spójności między wewnętrznymi i zewnętrznymi strategiami politycznymi UE w dziedzinie praw człowieka. W czerwcu Rada przyjęła szczegółowe konkluzje, w których uznano, że spójność jest istotna dla wiarygodności UE w stosunkach zewnętrznych, jeśli Unia ma dawać przykład w dziedzinie praw człowieka. W 2014 r. Komisja Europejska podtrzymała swoje zobowiązanie do uwzględniania praw człowieka w swoich ocenach skutków dla wniosków w dziedzinie działań zewnętrznych UE. W tym celu w 2014 r. opracowane zostały szczegółowe wytyczne dotyczące analizy ocen skutków w dziedzinie praw człowieka w przypadku umów handlowych.

Realizacja priorytetów UE w zakresie praw człowieka

W 2014 r. UE koncentrowała się na określonych wyzwaniach tematycznych związanych z prawami człowieka zarówno w zakresie praw obywatelskich i politycznych, jak i praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

UE brała aktywny udział w promowaniu prawa do wolności zrzeszania się i pokojowych zgromadzeń, wydając publiczne oświadczenia, w ramach stosunków dwustronnych z państwami trzecimi oraz za pośrednictwem dialogów i konsultacji dotyczących praw człowieka z partnerami o podobnych poglądach. We wrześniu 2014 r. przy okazji Spotkania Przeglądowego w zakresie Wymiaru Ludzkiego OBWE UE zorganizowała spotkanie, aby – we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim – zbadać najnowsze tendencje w zakresie korzystania z prawa do pokojowych zgromadzeń na obszarze OBWE.

Na forum Rady Praw Człowieka ONZ i podczas październikowego posiedzenia Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ UE podkreśliła znaczenie prac prowadzonych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka. UE wyraziła obawy w związku z malejącą przestrzenią do działania dla społeczeństwa obywatelskiego w wielu krajach, nasilającymi się restrykcjami nakładanymi na organizacje pozarządowe oraz nękaniami i poważnym naruszaniem praw człowieka, na jakie narażeni są aktywiści. Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka² (EIDHR) jest nadal kluczowym narzędziem finansowym służącym wspieraniu organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających na rzecz praw człowieka, a także obrońców praw człowieka, w tym dziennikarzy i blogerów.

W maju 2014 r., zgodnie z unijną postawą zakładającą dalsze propagowanie wolności opinii i wypowiedzi w internecie i poza nim, Rada przyjęła wytyczne dotyczące praw człowieka w tym zakresie. Bazując na istniejących instrumentach i dokumentach, wytyczne te przypominają podstawowe zasady i zawierają jasno określone priorytety i narzędzia służące delegaturom UE i ambasadom państw członkowskich, jak również instytucjom UE, do skuteczniejszej promocji i obrony tego prawa. UE w publicznych oświadczeniach i w ramach stosunków dwustronnych wielokrotnie potępiała ataki na dziennikarzy i blogerów. We wrześniu 2014 r. zorganizowała imprezę towarzyszącą na temat wolności słowa w internecie przy okazji Spotkania Przeglądowego w zakresie Wymiaru Ludzkiego prowadzonego przez Biuro OBWE ds. Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka w Warszawie. Doroczne forum UE i organizacji pozarządowych na temat praw człowieka, zorganizowane w grudniu 2014 r., było poświęcone ochronie i promocji wolności słowa; wzięło w nim udział ponad 200 przedstawicieli organizacji pozarządowych z całego świata; forum zaowocowało przyjęciem wielu zaleceń, które będą wyznaczać kierunek działania UE w tym istotnym obszarze.

---

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 235/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające instrument finansowy na rzecz wspierania demokracji i praw człowieka na świecie. *Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 85–94.* <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?qid=1429276632832&uri=CELEX:32014R0235>

UE wielokrotnie potwierdzała swój sprzeciw wobec kary śmierci i wykorzystywała wszystkie dostępne narzędzia dyplomatyczne, by działać na rzecz zniesienia tej kary na całym świecie zgodnie ze stosownymi wytycznymi UE. Prowadząc intensywną działalność lobbingsową i działania propagatorskie, UE aktywnie uczestniczyła w ponadregionalnym sojuszu upowszechniającym stosowanie rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ ostatecznie przyjętej w grudniu i ponownie wzywającej do stosowania moratorium na wykonywanie kary śmierci. Dzięki unijnym działaniom informacyjnym rezolucja, której współwnioskodawcami było 95 państw, uzyskała bezprecedensową liczbę 117 głosów za, przy 37 głosach przeciw i 34 głosach wstrzymujących się, co stanowi znaczną poprawę w stosunku do podobnych rezolucji z lat poprzednich.

W grudniu 2014 r. w Brukseli UE obchodziła 30. rocznicę podpisania Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania. UE zachęcała wszystkie państwa do ratyfikacji i wdrożenia konwencji i jej protokołu fakultatywnego oraz aktywnie wspierała ustanowienie niezależnych mechanizmów monitorowania. Ponadto w ramach dialogów dotyczących praw człowieka z państwami trzecimi oraz podczas organizowanych wizyt systematycznie podnoszono kwestie tortur i złego traktowania, a także zgłaszano indywidualne przypadki. Równocześnie UE kontynuowała wdrażanie wytycznych w sprawie polityki UE wobec państw trzecich dotyczącej tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

UE wciąż stara się wspierać obrońców praw człowieka, którzy odgrywają decydującą rolę w upowszechnianiu i ochronie tych praw. Ministrowie spraw zagranicznych UE ponownie podkreślili to zaangażowanie w konkluzjach Rady przyjętych w czerwcu z okazji 10. rocznicy zatwierdzenia wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka. Rada podkreśliła szczególnie istotną rolę obrońców praw człowieka i obrońców praw człowieka pochodzących z grup wrażliwych i marginalizowanych. W maju delegatury Unii otrzymały szczegółowe wskazówki co do wdrażania wspomnianych wyżej wytycznych, przedstawiające sprawdzone praktyki rozpatrywania spraw. Przez cały rok delegatury te aktywnie chroniły obrońców praw człowieka narażonych w wielu krajach na rosnącą presję ze strony władz oraz podmiotów niepublicznych. Unijni dyplomaci obserwowali procesy sądowe, odwiedzali przetrzymywanych działaczy i wydawali oświadczenia dotyczące poszczególnych spraw.

W tym roku UE obchodziła 25. rocznicę uchwalenia Konwencji ONZ o prawach dziecka. Aby uczcić tę rocznicę oraz podkreślić swoje zaangażowanie na rzecz dzieci w polityce wewnętrznej i zewnętrznej, Rada przyjęła w grudniu konkluzje w sprawie promowania i ochrony praw dziecka. UE aktywnie wsparła kampanię „Dzieci, nie żołnierze”, którą UNICEF rozpoczął wspólnie ze specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ do spraw dzieci i konfliktów zbrojnych, i której celem jest zapobieganie werbunkowi oraz położenie kresu – do 2016 r. – wykorzystywaniu dzieci w konfliktach przez rządowe siły zbrojne. Zgodnie z konwencją MOP nr 182 dotyczącą najgorszych form pracy dzieci UE opowiadała się za stworzeniem w 33 krajach wykazu prac niebezpiecznych, by chronić dzieci przed pracami niebezpiecznymi w Afryce Subsaharyjskiej i w Europie/Azji Środkowej. W ramach dialogów dotyczących praw człowieka z niektórymi krajami skoncentrowano się przede wszystkim na pracy dzieci.

Ochrona praw kobiet oraz walka z przemocą ze względu na płeć pozostały wysoko na liście priorytetów UE. Kwestie te były konsekwentnie uwzględniane w unijnych programach oraz publicznych przesłaniach i dialogach z rządami, organizacjami regionalnymi i społeczeństwem obywatelskim. Priorytetem było także wspieranie obrończyni praw człowieka i kobiecych organizacji. ONZ nadal było głównym forum, na którym UE mogła czynić postępy w realizacji jej strategicznych priorytetów w zakresie płci. Na przykład UE odegrała istotną rolę w negocjacjach w sprawie uzgodnionej konkluzji Komisji ONZ ds. Statusu Kobiet. UE i Jednostka Narodów Zjednoczonych ds. Równości Płci i Uwłasnowolnienia Kobiet (UN Women) kontynuowały realizację wspólnego protokołu ustaleń z 2012 r. Osiągnięto istotne rezultaty w dziedzinie komunikacji, dialogu politycznego i wspólnego orędownictwa, a także szkoleń i planowania wspólnych programów UE i UN Women. W tym kontekście w listopadzie 2014 r. w Brukseli odbyła się konferencja „Krok naprzód dla kobiet”, w której udział wzięły parlamentarzystki z państw arabskich oraz posłanki do Parlamentu Europejskiego. Jeżeli chodzi o przemoc seksualną w sytuacjach konfliktu, UE aktywnie uczestniczyła w światowym szczycie zorganizowanym w Londynie w czerwcu 2014 r. i zobowiązała się podjąć praktyczne działania następcze w obszarach praw człowieka, zapobiegania konfliktom, zarządzania w sytuacji kryzysowej, mediacji i pomocy humanitarnej. Na lipcowym Szczycie Dziewcząt UE zobowiązała się przekazać w ciągu kolejnych siedmiu lat ponad 100 mln EUR na rzecz równości płci i dobrostanu dzieci, w tym na konkretne projekty dotyczące położenia kresu okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, a także dotyczące dzieci oraz wczesnych i wymuszonych małżeństw.

W odniesieniu do korzystania z praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI) UE zaangażowała się w dialog z kilkoma krajami i – w stosownych przypadkach – podjęła niezbędne działania dyplomatyczne, w szczególności w Afryce i Azji Środkowej, aby zachęcić kraje do ponownego rozważenia lub uchylecia przepisów dyskryminujących osoby LGBTI lub naruszających ustalone na arenie międzynarodowej przepisy w zakresie niedyskryminacji. Ponadto UE opowiadała się za prawami LGBTI w odnośnych dialogach dotyczących praw człowieka, a za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka udzielała wsparcia obrońcom praw człowieka działającym na rzecz LGBTI, a także organizacjom pozarządowym realizującym projekty służące walce z dyskryminacją osób LGBTI. UE była aktywnie zaangażowana w wielostronne wysiłki, w szczególności podejmowane w ramach ONZ, zmierzające do walki z dyskryminacją, w tym ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. Na forum Rady Praw Człowieka w Genewie UE aktywnie i skutecznie przyczyniła się do przyjęcia we wrześniu rezolucji w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej.

Rok po przyjęciu wytycznych UE w sprawie wolności religii lub przekonań UE nadal koncentrowała się na tej podstawowej wolności, która jest na świecie coraz częściej kwestionowana. Z uwagi na okrucieństwa i naruszanie podstawowych praw człowieka osób należących do mniejszości religijnych oraz grup szczególnie wrażliwych, zwłaszcza w Iraku i Syrii, UE podjęła działania, w tym na szczeblu wielostronnym, aby podkreślić konieczność zachowania wieloetnicznego i wielowyznaniowego charakteru tych krajów. UE skoncentrowała się na konsolidacji rezolucji w sprawie wolności religii lub przekonań zarówno w ramach Rady Praw Człowieka ONZ, jak i Zgromadzenia Ogólnego. Podczas sesji Rady Praw Człowieka w marcu 2014 r. zainicjowana przez UE rezolucja w sprawie wolności religii lub przekonań została po raz kolejny przyjęta w drodze konsensusu.

UE przyczyniała się do propagowania i ochrony praw osób należących do mniejszości, współpracując z Organizacją Narodów Zjednoczonych i innymi organizacjami międzynarodowymi i wielostronnymi, takimi jak OBWE i Rada Europy. We wrześniu 2014 r. w Nowym Jorku w ramach posiedzenia plenarnego Zgromadzenia Ogólnego na wysokim szczeblu odbyła się pierwsza Światowa Konferencja ONZ w sprawie Ludów Tubylczych. UE wniosła czynny wkład w przygotowania do konferencji, wspierając udział ludów tubylczych i udzielając skoordynowanego wsparcia w celu przyjęcia w drodze konsensusu dokumentu końcowego. UE zorganizowała także wydarzenie towarzyszące dotyczące monitorowania praw ludów tubylczych. W oparciu o wyniki konferencji UE rozpoczęła prace nad wzmocnieniem unijnej polityki w sprawie ludów tubylczych, jak przewidziano w Planie działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji.

UE jest stroną Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Zgodnie z jej postanowieniami UE angażuje się w promowanie praw osób niepełnosprawnych zarówno w ramach działań wewnętrznych, jak i zewnętrznych. W 2014 r. Komisja Europejska sporządziła pierwsze sprawozdanie UE dla ONZ wymagane na mocy tej konwencji. W sprawozdaniu opisano, w jaki sposób UE wdraża konwencję poprzez przepisy prawne, środki z zakresu polityki i instrumenty finansowania.

UE, która propaguje uniwersalny, niepodzielny, wzajemnie zależny i wzajemnie powiązany charakter wszystkich praw człowieka, uważa, że prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne stanowią integralną część jej zewnętrznej polityki w zakresie praw człowieka. Przez ten rok UE zwracała większą uwagę na tę dziedzinę w ramach dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych z kluczowymi krajami partnerskimi. Na szczeblu wielostronnym UE aktywnie wspierała kilku specjalnych sprawozdawców ONZ zajmujących się prawami gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi i współpracowała z nimi.

W 2014 r. UE kontynuowała wdrażanie i promowanie wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka z 2011 r. We wrześniu UE przyjęła dyrektywę w sprawie ujawniania przez duże spółki oraz grupy informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności, co stanowiło znaczący krok w zakresie ułatwiania działań związanych z odpowiedzialnym prowadzeniem działalności biznesowej. Odnośne spółki będą ujawniać informacje dotyczące między innymi strategii politycznych, zagrożeń i wyników w zakresie poszanowania praw człowieka. Kwestia ta została omówiona przez UE w ramach jej działań zewnętrznych z rosnącą liczbą krajów partnerskich. Podczas czerwcowej sesji Rady Praw Człowieka UE poparła rezolucję w sprawie odnowienia mandatu grupy roboczej ds. praw człowieka oraz korporacji transnarodowych i innych przedsiębiorstw. We wrześniu 2014 r. zorganizowane zostało wspólne seminarium w Addis Abebie, w ramach którego Unia Afrykańska i UE wspólnie zobowiązały się do wspierania i wdrażania wytycznych ONZ w obu regionach oraz do działania na rzecz obszarów potencjalnej współpracy.

Prawa człowieka we wszystkich politykach zewnętrznych

W 2014 r. UE w dalszym ciągu angażowała się w propagowanie praw człowieka i demokracji we wszystkich jej działaniach zewnętrznych. Podjęto dalsze kroki w celu stosowania bardziej skutecznego podejścia do współpracy na rzecz rozwoju opartego na prawach człowieka.

W 2014 r. UE nadal kształtowała swoje stanowisko oraz swoją strategię w kwestii działań następczych w związku z konferencją Rio+20 oraz Agendą rozwoju po 2015 r. W wielu deklaracjach politycznych zatwierdzonych przez Radę UE była orędownikiem uwzględniania w globalnej agendzie rozwoju kwestii praw człowieka, praworządności i dobrych rządów. W swoich konkluzjach z grudnia ubiegłego roku Rada podkreśliła znaczenie agendy po 2015 r. uwzględniającej wszystkie prawa człowieka.

UE starała się również rozwijać politykę handlową w pełni zgodną z prawami człowieka. W tym kontekście w nowym rozporządzeniu dotyczącym GSP³ (ogólnego systemu preferencji taryfowych), które weszło w życie w styczniu 2014 r., 14 krajom przyznano preferencje GSP Plus. Ponadto UE wsparła działania na szczeblu wielostronnym zmierzające do zapewnienia kontroli eksportu technologii nadzoru, która mogłaby zostać wykorzystana w celu łamania praw człowieka. Na początku 2014 r. Komisja przedłożyła Parlamentowi Europejskiemu i Radzie wniosek w sprawie zmiany rozporządzenia (WE) nr 1236/2005 w sprawie handlu towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci i tortur.

W 2014 r. UE podjęła dodatkowe kroki, aby w misjach i operacjach w dziedzinie WPBiO uwzględnić aspekt praw człowieka i polityki równości płci. Zgodnie z procedurami zarządzania kryzysowego z 2013 r.⁴ w procesie planowania nowych misji i operacji uwzględnione zostały prawa człowieka i kwestie płci. Analiza sytuacji w zakresie praw człowieka i problematyki płci została uwzględniona w dokumentach dotyczących planowania, w tym dokumentach misji doradczej Unii Europejskiej na rzecz reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa na Ukrainie⁵ i operacji EUFOR w Republice Środkowoafrykańskiej⁶. W 2014 r. w ramach wszystkich misji i operacji w dziedzinie WPBiO mianowano doradców lub wyznaczono punkty kontaktowe ds. praw człowieka i problematyki płci. Ich zadania obejmują zarówno włączanie praw człowieka i problematyki płci w prace misji lub operacji, jak i realizację konkretnych działań. W ciągu roku rozbudowywano stopniowo na poziomie globalnym system wczesnego ostrzegania o konfliktach obejmujący wiele wskaźników dotyczących praw człowieka. UE w dalszym ciągu zwiększała wysiłki w zakresie wdrażania rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa zarówno wewnątrz – za pośrednictwem nieformalnej grupy zadaniowej państw członkowskich UE – jak i zewnątrz, promując rozwój krajowych planów działania z państwami trzecimi. W styczniu 2014 r. opublikowano drugie sprawozdanie w sprawie wskaźników UE dotyczących kompleksowego podejścia do wdrażania przez UE rezolucji.

---

³ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/october/tradoc_150025.pdf

⁴ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7660-2013-REV-2/en/pdf>

⁵ http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euam-ukraine/index_en.htm

⁶ http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/index_en.htm

W swoich staraniach, by w działaniach antyterrorystycznych uwzględnić kwestie praw człowieka, ESDZ – we współpracy z innymi instytucjami UE – opracowała wytyczne dotyczące walki z terroryzmem, które mają być stosowane podczas planowania i wdrażania z państwami trzecimi projektów wspierania walki z terroryzmem. Zatwierdzone przez państwa członkowskie w listopadzie wytyczne uwzględniają międzynarodowe prawo humanitarne i międzynarodowe prawo uchodźcze.

Demokracja i praworządność

W 2014 r. UE kontynuowała swoje wysiłki na rzecz ułatwiania demokratycznych reform i wartości poprzez wspieranie procesów wyborczych na całym świecie. W tym celu Komisja uruchomiła międzynarodowe misje obserwacji wyborów oraz misje ekspertów ds. wyborów. Udzielono także pomocy technicznej i finansowej organom zarządzającym wyborami i obserwatorom krajowym. Uruchomiono w sumie osiem międzynarodowych misji obserwacji wyborów w celu obserwacji dziewięciu procesów wyborczych. Wprawdzie UE nie prowadzi obserwacji wyborów na obszarze OBWE, jednak udzieliła ścisłego wsparcia OBWE/ODIHR w kontekście wyborów prezydenckich i parlamentarnych na Ukrainie.

Ogólnie rzecz biorąc, UE zintensyfikowała działania na rzecz wspierania demokracji w celu zwiększenia spójności między instrumentami UE i działaniami państw członkowskich oraz kształtowania wspólnego zrozumienia sytuacji lokalnej poprzez zacieśnianie partnerstwa ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, w tym rządem i społeczeństwem obywatelskim. W tym kontekście w marcu 2014 r. UE wyznaczyła 12 delegatur UE do prowadzenia prac nad uruchomieniem drugiej rundy działań pilotażowych w zakresie wspierania demokracji, które to prace rozpoczęto w czerwcu. Od 2014 r. część wsparcia finansowego działań pilotażowych pochodzi także z EIDHR.

Promowanie uniwersalności, działania na szczeblu wielostronnym i regionalnym

W swoich oświadczeniach i objaśnieniach głosowania, a także podczas wydarzeń publicznych, konferencji i w publikacjach UE nadal poświęcała szczególną uwagę propagowaniu uniwersalności praw człowieka. W ramach stosunków dwustronnych, w tym w trakcie dialogów dotyczących praw człowieka, UE regularnie zachęcała państwa trzecie do ratyfikowania i wdrażania instrumentów ONZ dotyczących praw człowieka oraz do ponownego rozważenia lub wycofania zastrzeżeń.

W 2014 r. UE aktywnie działała w dziedzinie sprawiedliwości okresu przejściowego, wykazując swoje zaangażowanie w krajach w okresie transformacji w postaci mediacji, dialogów politycznych i misji w dziedzinie WPBiO. Projekt polityki UE dotyczącej sprawiedliwości okresu przejściowego jest w trakcie opracowywania i prawdopodobnie zostanie przyjęty na początku 2015 r., co publicznie ukaże zaangażowanie UE na rzecz sprawiedliwości okresu przejściowego, wzmocni spójność i zgodność działań UE w tym zakresie oraz zapewni UE i personelowi państw członkowskich wytyczne w tej kwestii.

W 2014 r. UE kontynuowała wdrażanie wytycznych dotyczących międzynarodowego prawa humanitarnego i wspieranie upowszechniania tego prawa wśród wszystkich walczących stron, w tym uzbrojonych podmiotów niepaństwowych. UE nadal nasilała swoją kampanię na rzecz przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego w kontekście pomocy humanitarnej. UE i jej państwa członkowskie poparły inicjatywę Szwajcarskiego/Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża na rzecz wzmocnienia spójności z międzynarodowym prawem humanitarnym i ponownie potwierdziły swoje zobowiązanie na rzecz promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego przez wszystkie państwa i podmioty niepubliczne zaangażowane w sytuacje konfliktowe poprzez udział w konferencji Wysokich Umawiających się Stron IV konwencji genewskiej, która odbyła się 17 grudnia w Genewie. Komisja nadal udzielała finansowego wsparcia na rzecz projektu służącego zwiększeniu zdolności Szwajcarskiego/Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża do prowadzenia szkoleń z międzynarodowego prawa humanitarnego i upowszechniania go wśród sił wojskowych / bezpieczeństwa i uzbrojonych podmiotów niepaństwowych w kluczowych krajach dotkniętych konfliktem, a mianowicie w Iraku, Kolumbii i Demokratycznej Republice Kongo.

Na podstawie porozumienia o współpracy i pomocy z 2006 r. między Międzynarodowym Trybunałem Karnym (MTK) a Unią Europejską, ustanowiony został po raz pierwszy wspólny okrągły stół UE–MTK w celu konsultacji i zapewnienia regularnej wymiany informacji w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym współpracy, komplementarności, wsparcia dyplomatycznego i włączania w główny nurt, a także informowania opinii publicznej i kampanii informacyjnych.

UE kontynuowała również starania i działania informacyjne, by zachęcić kolejne państwa do ratyfikowania statutu rzymskiego. UE utrzymała swoje systematyczne kampanie na rzecz MTK za pośrednictwem *démarche* oraz swą politykę zawierania klauzul dotyczących MTK w umowach z państwami trzecimi. W podobny sposób współpraca z mechanizmami i organami ONZ (powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka, sprawozdawcami specjalnymi i organami traktatowymi) oraz wdrażanie ich zaleceń stały się obecnie standardowymi elementami dwustronnej współpracy UE z państwami trzecimi w dziedzinie praw człowieka. W swoich dwustronnych kontaktach UE stale zachęca również państwa trzecie, by przedłużały mandaty specjalnym sprawozdawcom ONZ.

UE wciąż udzielała pełnego wsparcia wielostronnemu systemowi praw człowieka. W ciągu roku delegatura UE koordynowała stanowiska UE i jej państw członkowskich na forum Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ, Rady Praw Człowieka ONZ i wyspecjalizowanych agencji ONZ. Rok 2014 był kolejnym pracowitym rokiem dla Rady Praw Człowieka; w jej pracach aktywną, a zarazem centralną rolę odgrywała UE, zwłaszcza jeśli chodzi o rezolucje dotyczące poszczególnych krajów i o kwestie tematyczne, takie jak wolność religii lub przekonań czy prawa dziecka. UE w pełni uczestniczyła również w dialogach i negocjacjach prowadzonych na inne tematy, prezentując jednolite stanowisko w przypadku większości rezolucji.

W 2014 r. UE kontynuowała ścisłą współpracę z Radą Europy. Zgodnie z protokołem ustaleń z 2007 r. obie organizacje utrzymywały regularne kontakty zarówno na szczeblu politycznym, jak i roboczym, przy czym w centrum ich zainteresowania znalazła się współpraca w kwestiach praw człowieka, praworządności i demokratyzacji. W 2014 r. UE była nadal głównym sprzymierzeńcem OBWE i ważnym uczestnikiem prac tej organizacji. UE w dalszym ciągu aktywnie wspierała jej wysiłki zmierzające do rozwiązywania problemów związanych z bezpieczeństwem w regionie OBWE we wszystkich trzech wymiarach tej organizacji: polityczno-wojskowym, gospodarczym i środowiskowym oraz ludzkim.

I Prawa człowieka i demokracja w całej polityce UE

Uwzględnianie kwestii praw człowieka we wszystkich ocenach skutków

Gdy w 2012 r. przyjęty został Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji, Komisja Europejska zobowiązała się uwzględniać prawa człowieka w swoich ocenach skutków wniosków ustawodawczych i aktów o charakterze nieustawodawczym, środków wykonawczych oraz umów handlowych, które mają istotne skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe lub które definiują przyszłe strategie polityczne. Zastosowana metodyka opiera się na wytycznych opracowanych przez służby Komisji w celu analizy wpływu na prawa podstawowe w ocenach skutków⁷.

W przypadku umów handlowych i inwestycyjnych ocena skutków przeprowadzana jest, zanim Komisja zaproponuje rozpoczęcie negocjacji. W trakcie procedury negocjacyjnej w przypadku wszystkich głównych negocjacji handlowych przeprowadzana jest także bardziej szczegółowa ocena skutków w kontekście zrównoważonego rozwoju. Od 2011 r. analiza potencjalnych skutków dla praw człowieka systematycznie włączana jest do wszystkich ocen skutków i ocen skutków w kontekście zrównoważonego rozwoju w obszarze handlu. W 2014 r. opublikowane zostały sprawozdania końcowe zawierające analizę potencjalnego wpływu na prawa człowieka w odniesieniu do ocen skutków w kontekście zrównoważonego rozwoju obejmujących pogłębione i kompleksowe umowy o wolnym handlu z Egiptem i Jordanią. Ponadto obecnie prowadzona jest ocena ex-post umowy o wolnym handlu między UE a Meksykiem. Obejmuje ona analizę wpływu na prawa człowieka, która stanie się szablonem dla przyszłych ocen ex-post w umowach handlowych UE.

Aby ujednoczyć ocenę wpływu na prawa człowieka inicjatyw handlowych i inwestycyjnych, w 2014 r. Komisja Europejska opracowała szczegółowe wytyczne w tym zakresie.

---

⁷ „Wytyczne operacyjne w sprawie uwzględniania praw podstawowych w ocenach skutków przeprowadzanych przez Komisję” (SEC(2011)567 final). http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/key_docs/docs/sec_2011_0567_en.pdf

Zgodnie z oświadczeniem w sprawie zasad i norm środowiskowych i społecznych Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) bank „ogranicza swoje finansowanie do projektów, które szanują prawa człowieka”. Zaktualizowany podręcznik praktyk środowiskowych i społecznych EBI, opublikowany w styczniu 2014 r., ma na celu propagowanie pełnych procesów należytej staranności uwzględniających prawa człowieka. Określa on podejście banku do badania należytej staranności we wszystkich operacjach we wszystkich regionach w trakcie całego cyklu projektowego, skutecznie uwzględniając prawa człowieka. Rok 2014 był pierwszym rokiem zaktualizowanego wniosku w sprawie norm. W 2015 r. EBI zamierza ocenić ich skuteczność w reagowaniu na kwestie praw człowieka na poziomie inwestycji.

Partnerstwo ze społeczeństwem obywatelskim (w tym wolność zrzeszania się i zgromadzeń)

W 2014 r. UE nadal wzmocniała współpracę ze społeczeństwem obywatelskim, zarówno jako kluczowym partnerem, którego opinii zasięga się w kwestii wydarzeń mających wpływ na unijną politykę w dziedzinie praw człowieka, jak i beneficjentem wsparcia politycznego i finansowego. Przed rozpoczęciem dialogów dotyczących praw człowieka⁸ UE regularnie odbywa konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim w Brukseli i w krajach partnerskich, a także przedstawia sprawozdania z tych dialogów (zob. sekcja 32). W podobny sposób przeprowadzono również konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim dotyczące kilku wydarzeń politycznych, w tym opracowywania lub zmiany wytycznych, a także opracowywania na szczeblu lokalnym i centralnym krajowych strategii w dziedzinie praw człowieka. Przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego utrzymują regularne kontakty z Grupą Roboczą ds. Praw Człowieka (COHOM) i są systematycznie informowani o wynikach jej prac. Ponadto w październiku 2014 r. Komisja zorganizowała w Brukseli drugie światowe polityczne forum rozwoju, w którym udział wzięło ponad 140 przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, władz lokalnych, państw członkowskich i instytucji unijnych. Debatowano nad ramami angażowania społeczeństwa obywatelskiego; uczestnicy potwierdzili potrzebę poszerzenia wiedzy i monitorowania postępów. W trakcie całego roku forum i dialogom politycznym towarzyszyły liczne spotkania techniczne z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, podczas których UE przekazywała informacje o działaniach i strategiach oraz ułatwiała dostęp do finansowania i wsparcia.

---

⁸ Ponadto organizowano także seminaria *ad hoc* z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ramach dialogów dotyczących praw człowieka z Kolumbią, Chile, Republiką Kirgiską, Brazylią, Meksykiem, Republiką Mołdawii, Mjanmą/Birmą, Republiką Południowej Afryki i Tadżykistanem.

Globalne podejście UE do kwestii migracji i mobilności – czyli nadrzędne ramy zewnętrznej polityki UE w dziedzinie migracji i mobilności – podkreśla rolę, jaką społeczeństwo obywatelskie odgrywa w jego realizacji. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego regularnie angażowane są w dialogi dotyczące migracji, a także w konkretne ramy współpracy i w partnerstwa na rzecz mobilności, oraz zostaną uwzględnione w przyszłych wspólnych programach w obszarze migracji i mobilności. Co więcej, Strategia UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016 podkreśla rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego i ich udział w narodowych i ponadnarodowych mechanizmach ukierunkowanej pomocy. Wspomniana strategia UE przewiduje w szczególności utworzenie unijnej platformy gromadzącej organizacje społeczeństwa obywatelskiego i usługodawców działających zarówno w państwach członkowskich, jak i w wybranych państwach trzecich w obszarze ochrony ofiar i pomocy ofiarom.

Podczas 16. corocznego Forum UE i organizacji pozarządowych poświęconego prawom człowieka, które odbyło się w Brukseli 4 i 5 grudnia 2014 r., skoncentrowano się na kwestii wolności słowa w internecie i poza nim. W forum, zainaugurowanym przez Specjalnego Przedstawiciela UE ds. Praw Człowieka, udział wzięło ponad 200 reprezentujących społeczeństwo obywatelskie uczestników z całego świata, a także przedstawiciele międzynarodowych i regionalnych mechanizmów na rzecz praw człowieka oraz urzędnicy instytucji UE i państw członkowskich. Forum było dla społeczeństwa obywatelskiego ważną okazją do omówienia i skomentowania strategii politycznych UE w tej dziedzinie, w tym wysiłków podejmowanych przez UE w celu zapewnienia skutecznej realizacji wytycznych, wsparcia UE dla działań obrońców praw człowieka, jej odpowiedzi na pogarszające się warunki dla obrońców praw człowieka, a także tendencji do stosowania restrykcyjnych przepisów i praktyk w odniesieniu do organizacji pozarządowych w coraz większej liczbie państw.

---

[1] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1398778123388&uri=CELEX:52012DC0286>

Specjalny Przedstawiciel Unii Europejskiej ds. Praw Człowieka wielokrotnie w ciągu roku – w tym podczas wizyt w poszczególnych państwach i w ramach dialogów dotyczących praw człowieka – podkreślał wsparcie, jakiego UE udziela na rzecz dynamicznego i silnego społeczeństwa obywatelskiego. Ponieważ w 2014 r. przypadała 10. rocznica przyjęcia wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka, SPUE – podczas licznych spotkań – podejmował starania mające na celu wyeksponowanie roli wszystkich obrońców praw człowieka na całym świecie, a także istotnych działań prowadzonych w terenie przez delegatury UE i ambasady państw członkowskich. SPUE spotkał się także z setkami przedstawicieli międzynarodowych i lokalnych organizacji pozarządowych i obrońcami praw człowieka, zarówno w Brukseli, jak i podczas swych oficjalnych wizyt. SPUE nadal rozwiązywał problemy związane z akcjami wymierzonymi w obrońców praw człowieka oraz z projektami przepisów o organizacjach pozarządowych, prowadząc intensywne rozmowy z urzędnikami państwowymi, społeczeństwem obywatelskim, parlamentarzystami i instytucjami zajmującymi się prawami człowieka w krajach, które odwiedzał w ciągu roku.

W 2014 r., w następstwie zobowiązania odzwierciedlonego w strategicznych ramach UE dotyczących praw człowieka i demokracji, wolność zrzeszania się i pokojowych zgromadzeń pozostała dla UE jednym z priorytetów wykonawczych w zakresie praw człowieka. UE potępiła nieuzasadnione ograniczanie tych praw w kilku oświadczeniach publicznych (na przykład przed posiedzeniem OBWE w Wiedniu w dniu 4 września 2014 r., gdy UE wezwała Rosję do pełnego przestrzegania jej międzynarodowych zobowiązań dotyczących poszanowania wolności pokojowych zgromadzeń i zrzeszania się). UE podnosiła także tę kwestię w ramach licznych dwustronnych dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych z krajami partnerskimi.

W 2014 r. UE – w konkluzjach Rady z lutego i swoich oświadczeniach na wrześniowej sesji Rady Praw Człowieka i Zgromadzenia Ogólnego ONZ – wielokrotnie wyrażała także obawy dotyczące wolności zrzeszania się w Egipcie. Przez cały rok, podczas sesji Rady Praw Człowieka ONZ oraz październikowego posiedzenia Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ, UE podkreślała również znaczenie prac organizacji społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka. Wyrażała zaniepokojenie w związku z coraz bardziej malejącą przestrzenią dla społeczeństwa obywatelskiego w wielu państwach, nasilającymi się restrykcjami nakładanymi na organizacje pozarządowe oraz nękaniami i poważnym naruszaniem praw człowieka w przypadku działaczy. UE poparła również prawa głosu organizacji pozarządowych i innych zainteresowanych stron na forum Rady Praw Człowieka ONZ i sprzeciwiała się ograniczeniom uczestnictwa organizacji pozarządowych w konferencjach i innych posiedzeniach ONZ.

UE nadal gromadziła sugestie i działała na rzecz osiągnięcia wewnętrznej spójności i współpracy wielostronnej dotyczącej sposobów jak najskuteczniejszego angażowania się w tę kwestię. W lutym 2014 r. ESDZ przeprowadziła dogłębne dyskusje z punktami kontaktowymi zajmującymi się prawami człowieka w ramach delegatur UE w państwach, w których społeczeństwo obywatelskie jest zagrożone, zwłaszcza w odniesieniu do praw do wolności zrzeszania się i zgromadzeń. We wrześniu przeprowadzono w tej sprawie konsultacje z szefami delegatur UE w ramach ich corocznego spotkania.

W 2014 r. organizacje społeczeństwa obywatelskiego nadal były największym odbiorcą wsparcia z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Jego nowa wieloletnia strategia na lata 2014–2017 przyjęta przez Komisję 21 października 2014 r.⁹ w jeszcze większym stopniu wzmocniła zdolność tego instrumentu do działania bez potrzeby uzyskania zgody rządu danego państwa. EIDHR może koncentrować się na newralgicznych kwestiach i innowacyjnych podejściach oraz współpracować bezpośrednio z odizolowanymi lub marginalizowanymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Stanowi on uzupełnienie wszystkich innych instrumentów UE, które uwzględniają kwestię praw człowieka i demokracji w swojej działalności.

---

⁹ [Decyzja wykonawcza Komisji C (2014) 7529 final]

W 2014 r. dzięki wsparciu EIDHR Komisja uruchomiła ponad 500 nowych kluczowych inicjatyw; dysponowały one budżetem wynoszącym ponad 150 mln EUR i objęły ponad 135 państw. Inicjatywy te uzupełniają ponad 1 449 bieżących projektów w ramach EIDHR uruchomionych w tej dziedzinie. Ponadto światowe wezwanie pod hasłem „Walka z dyskryminacją” zaowocowało 28 nowymi kluczowymi inicjatywami zarządzanymi w Brukseli oraz lokalnymi apelami o składanie wniosków wystosowanymi przez delegatury UE w 101 państwach, o łącznej wartości ponad 100 mln EUR. Umożliwiły one wzmocnienie roli działających w terenie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w propagowaniu praw człowieka i reform demokratycznych, ułatwianiu pokojowego godzenia interesów poszczególnych grup oraz konsolidacji udziału i reprezentacji w życiu politycznym na całym świecie.

W 2014 r. Komisja przyjęła również program tematyczny dotyczący organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju. Priorytetem programu będą działania na szczeblu krajowym. Program przewiduje również wsparcie na rzecz wzmocnienia regionalnych i globalnych sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu zwiększenia ich wkładu w rozwój, zwłaszcza w ramach Agendy rozwoju po 2015 r. Ponadto Komisja rozpoczęła proces opracowywania unijnych harmonogramów krajowych na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w 2014 r. Celem przewidzianym w komunikacie Komisji z września 2012 r. „Korzenie demokracji i zrównoważonego rozwoju: Współpraca Europy ze społeczeństwem obywatelskim w dziedzinie stosunków zewnętrznych”¹⁰ ma na celu ustanowienie wspólnych ram strategicznych dotyczących współpracy delegatur UE ze społeczeństwem obywatelskim na szczeblu krajowym, w koordynacji z obecnymi na miejscu państwami członkowskimi. Harmonogramy opierają się na kompleksowej analizie sprzyjających warunków dla społeczeństwa obywatelskiego i określają odpowiednie priorytety UE. W 2014 r. opracowano ponad 65 harmonogramów, które wiele delegacji wykorzystało jako punkt odniesienia, aby dotrzeć do szerokiego grona organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu realizacji bardziej strategicznych działań.

---

¹⁰ (COM (2012) 492 final)

Regularna ocena realizacji

Bieżące roczne sprawozdanie skupia się na postępach UE i głównych osiągnięciach w realizacji zapisów Planu działania dotyczącego praw człowieka i demokracji. Część tematyczna odzwierciedla zapisy planu działania, natomiast odrębna część obejmuje podjęte przez UE działania i poczynione postępy służące propagowaniu i obronie praw człowieka i demokracji na całym świecie, z uwzględnieniem podziału na poszczególne kraje.

II Propagowanie powszechnego charakteru praw człowieka

Powszechne przestrzeganie

Zgodnie z art. 21 Traktatu o Unii Europejskiej oraz na podstawie strategicznych ram i planu działania dotyczących praw człowieka w 2014 r. w dalszym ciągu propagowano powszechne standardy praw człowieka jako podstawę zaangażowania UE we współpracę z państwami trzecimi i organizacjami regionalnymi. W roku, w którym przypadła 10. rocznica ustanowienia Wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka, UE szczególną uwagę poświęcała propagowaniu powszechnego charakteru praw człowieka – w swoich oświadczeniach i objaśnieniach głosowania, a także podczas wydarzeń publicznych, konferencji i w publikacjach. W swoich kontaktach dwustronnych, zwłaszcza w ramach dialogów dotyczących praw człowieka, UE regularnie apelowała o ratyfikację i skuteczne wdrażanie instrumentów ONZ na rzecz praw człowieka, a także o ponowne rozważenie lub wycofanie zastrzeżeń.

Zgodnie z decyzją Rady 2011/168/WPZiB w sprawie Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz Planem działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji UE kontynuowała starania i działania informacyjne, by zachęcić kolejne państwa do ratyfikowania statutu rzymskiego. UE dalej prowadziła kampanie na rzecz MTK za pośrednictwem systematycznie wydawanych démarché oraz politykę zawierania w umowach z państwami trzecimi klauzul dotyczących MTK (np. w umowie o partnerstwie strategicznym między UE a Kanadą parafowanej w październiku 2014 r.).

W podobny sposób współpraca z mechanizmami i organami ONZ (powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka, sprawozdawcami specjalnymi, a także z organami traktatowymi) oraz wdrażanie ich zaleceń stały się obecnie standardowymi elementami dwustronnej współpracy UE z państwami trzecimi w dziedzinie praw człowieka. W swoich dwustronnych kontaktach UE stale zachęca również państwa trzecie, by przedłużały mandaty specjalnym sprawozdawcom ONZ.

Od 2003 r., po wejściu w życie statutu rzymskiego, UE za pośrednictwem EIDHR zapewniła również finansowanie w wysokości ponad 30 mln EUR na ogólnoswiatowe kampanie na rzecz ratyfikacji prowadzone przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego oraz na projekty związane z MTK (zob. sekcja 27).

Kultura praw człowieka i demokracji w działaniach zewnętrznych UE

ESDZ przez cały 2014 r. zapewniała szkolenia na temat praw człowieka i demokracji, zwłaszcza za pośrednictwem serii całotygodniowych sesji szkoleniowych poświęconych prawom człowieka, które w tym roku zostały zorganizowane trzykrotnie (w lutym, czerwcu i listopadzie). Po tych trzech ogólnych sesjach poświęconych polityce i działaniom w dziedzinie praw człowieka i demokracji w stosunkach zewnętrznych UE odbyły się specjalistyczne moduły na temat niedyskryminacji (wolność słowa, wolność religii lub przekonań, prawa osób niepełnosprawnych i prawa osób LGBTI), praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, biznesu i praw człowieka, równości płci, praw dziecka, wspierania demokracji i obserwacji wyborów, praw człowieka w kontekście ONZ oraz Rady Europy. W przypadku niektórych z tych kursów ESDZ skorzystała z fachowej wiedzy ekspertów ze środowisk akademickich, przedstawicieli organizacji pozarządowych należących do Sieci Współpracy na rzecz Praw Człowieka i Demokracji oraz urzędników agencji ONZ i Rady Europy. W modułach szkoleniowych uczestniczył personel instytucji europejskich oraz misji i operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), a także dyplomaci państw członkowskich.

Rozpoczęto inwentaryzację programów szkoleniowych w dziedzinie praw człowieka prowadzonych przez państwa członkowskie, co ma pomóc zgromadzić najlepsze praktyki oraz przeanalizować możliwe synergie (np. wymiana materiałów i zasobów). W związku z tym we wrześniu 2014 r. uzgodniono, że w państwach członkowskich utworzona zostanie nieformalna sieć punktów kontaktowych ds. szkolenia z zakresu praw człowieka i demokracji.

Wiele innych szkoleń dotyczących praw człowieka i demokracji odbyło się w ramach sesji przygotowawczych dla personelu oddelegowanego, seminariów dla dyplomatów państw członkowskich, cykli szkoleń wprowadzających organizowanych przez ESDZ i seminariów regionalnych DG ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju (DEVCO), a także corocznej konferencji z UNDP poświęconej demokracji i pomocy wyborczej. Prezentacje dotyczące praw człowieka i demokracji są teraz systematycznie włączane do wszystkich kursów przeznaczonych dla pracowników wysyłanych na zagraniczne placówki.

Oprócz regularnych spotkań informacyjnych dla Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa, Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka (COHOM) i innych geograficznych grup roboczych oraz dla Parlamentu Europejskiego, Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka odbył rozmowy ze wszystkimi szefami delegatur UE, a także wszystkimi doradcami ds. praw człowieka i ds. problematyki płci w ramach misji WPBiO, dotyczące najlepszych praktyk w uwzględnianiu praw człowieka we wszystkich działaniach zewnętrznych UE. Odbył również kilka spotkań z poszczególnymi szefami delegatur, by omówić sytuację w zakresie praw człowieka w danych państwach oraz skoordynowaną odpowiedź UE.

W 2014 r. UE w dalszym ciągu wspierała także na całym świecie edukację dotyczącą praw człowieka za pomocą rozmaitych instrumentów finansowych, w tym poprzez Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Adresatem projektów promowanych przez instytucje akademickie i organizacje pozarządowe w różnych regionach było szerokie grono odbiorców: od uczniów po przywódców społeczności i organy policyjne, a także najsłabsze grupy. Przykładami udanych projektów w tej dziedzinie są Wspólne Centrum Uniwersytetów Europejskich na rzecz Praw Człowieka i Demokracji oraz globalna sieć regionalnych studiów magisterskich w Afryce, regionie Azji i Pacyfiku, na Bałkanach, Kaukazie i w Ameryce Łacińskiej. Sieć ta, w której skład wchodzi ponad 80 uniwersytetów z całego świata, jest międzydyscyplinarnym ośrodkiem doskonałości, który oferuje możliwości kształcenia podyplomowego z zakresu praw człowieka. W 2014 r. Wspólne Centrum Uniwersytetów Europejskich na rzecz Praw Człowieka i Demokracji kontynuowało negocjacje w sprawie stworzenia dodatkowego programu regionalnych studiów magisterskich w dziedzinie demokratycznych rządów na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej.

III Dążenie do spójnych celów polityki na płaszczyźnie wewnętrznej i międzynarodowej

Skuteczne wspieranie demokracji

W 2014 r. Komisja wspierała procesy wyborcze na całym świecie, rozmieszczając międzynarodowe misje obserwacji wyborów oraz misje ekspertów ds. wyborów, a także oferując pomoc techniczną i finansową organom wyborczym i obserwatorom krajowym. W sumie Komisja uruchomiła osiem misji obserwacji wyborów w celu obserwacji łącznie dziewięciu procesów wyborczych. Misje obserwacji wyborów rozmieszczono na Malediwach (wybory parlamentarne), w Gwinei Bissau (wybory prezydenckie i parlamentarne), Malawi (wybory prezydenckie, parlamentarne i lokalne), Egipcie (wybory prezydenckie), Kosowie (wybory parlamentarne), Mozambiku (wybory parlamentarne) i Tunezji (wybory parlamentarne i prezydenckie). Komisja wysłała do Afganistanu zespół ds. oceny wyborów prezydenckich, który monitorował również audyt wyborów przeprowadzony na mocy porozumienia wynegocjowanego przez sekretarza stanu USA Johna Kerry'ego.

Ponadto w 2014 r. rozmieszczono osiem misji ekspertów ds. wyborów. Misje te wysłano do Egiptu (referendum konstytucyjne), Libii (Zgromadzenie Konstytucyjne), Tajlandii (wybory parlamentarne), Iraku (wybory parlamentarne), Algierii (wybory prezydenckie), Mauretanii (wybory prezydenckie), Boliwii (wybory prezydenckie i parlamentarne), oraz na Fidżi (wybory parlamentarne).

UE nie prowadzi obserwacji wyborów na terenie OBWE. Wspierała jednak OBWE/ODIHR w trakcie wyborów prezydenckich i parlamentarnych na Ukrainie. Działania UE umożliwiły rozmieszczenie 100 dodatkowych krótkoterminowych obserwatorów z państw członkowskich UE oraz krajów kandydujących do UE i krajów ubiegających się o członkostwo. W wielu przypadkach unijne misje obserwacji wyborów wspierały kraje partnerskie w przewyżnianiu sytuacji kryzysowych i ułatwiały demokratyczne lub pokonfliktowe przemiany. Poczyniono postępy w sprawie dalszych działań po zaleceniach unijnych misji obserwacji wyborów, co jest kluczem do zwiększenia ich wpływu.

UE zintensyfikowała prace na rzecz wsparcia demokracji. Na podstawie konkluzji Rady z listopada 2009 r., uwzględnionych w Planie działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji jako zobowiązania, w marcu 2014 r. UE wyznaczyła 12 delegacji reprezentujących wszystkie regiony w drugim projekcie pilotażowym dotyczącym wsparcia demokracji. Prace rozpoczęły się w czerwcu. Wysiłki skupiły się głównie na metodyce prac i dotyczą sześciu określonych obszarów: spójności i koordynacji, kontekstu lokalnego i partnerstwa, włączania w główny nurt i eksponowania. Celem jest lepsza integracja instrumentów finansowych i niefinansowych z działaniami państw członkowskich UE oraz głębsze zrozumienie sytuacji lokalnej w celu osiągnięcia większego wpływu poprzez wzmocnione partnerstwa. Działanie to zapewni wyniki analityczne, a w stosownym czasie zostanie doprecyzowane w planach działania.

Jeżeli chodzi o określenie wzajemnie wspierających się działań w ramach dialogów politycznych (lub dialogów dotyczących praw człowieka) oraz o różnorodność interwencji z wykorzystaniem instrumentów finansowych, w tym wsparcie dla rozwoju sektora prawnego, rozwijania zdolności najważniejszych instytucji, w tym organów wyborczych, oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego, wstępne uwagi były pozytywne. Pojawiła się opinia wskazująca na większą koordynację i spójność w państwach członkowskich, jak również wiele inicjatyw mających na celu współpracę z podmiotami krajowymi. Należy w dalszym ciągu wspierać wzmocnianie funkcji reprezentacyjnych systemów demokratycznych: partii, parlamentów, zdecentralizowanych organów itp. Trzeba koniecznie nadal rozwijać kluczowe idee dotyczące obszarów reprezentacji, uczestnictwa, przejrzystości, rozliczalności i równości płci – także na szczeblach lokalnych.

Począwszy od 2014 r. część finansowania z EIDHR zasila projekt pilotażowy w postaci specjalistycznego wsparcia realizacji działań. Podjęto także istotne działania na rzecz wspierania społeczeństwa obywatelskiego poprzez opracowywanie harmonogramów w ramach prawie wszystkich delegatur.

Rok 2014 był pierwszym pełnym rokiem, w którym funkcjonował Europejski Fundusz na rzecz Demokracji. Budżet na lata 2013–2015 wynosi około 27 mln EUR; obejmuje on unijną dotację na pokrycie kosztów administracyjnych oraz dobrowolne wsparcie ze strony 14 państw członkowskich UE i ze strony Szwajcarii i Kanady na rzecz finansowania projektów realizowanych z tego funduszu. Przed końcem 2014 r. Europejski Fundusz na rzecz Demokracji przyjął ponad 1200 wniosków o wsparcie i zgodził się sfinansować ponad 130 wniosków; łączna wartość finansowania to około 8 mln EUR, a kwota ta ma zostać równo podzielona między kraje ze wschodniego i z południowego sąsiedztwa. W 2014 r. fundusz ten – który działa niezależnie od UE – wykorzystywany był w krajach objętych europejską polityką sąsiedztwa jako uzupełnienie unijnych instrumentów, w szczególności EIDHR. Fundusz służy przede wszystkim bezpośredniemu wspieraniu nowych prodemokratycznych podmiotów i organizacji działających w terenie; pozostaje aktywny we wszystkich państwach objętych polityką sąsiedztwa, w tym w Syrii, Libii, Egipcie i Azerbejdżanie, czyli tam, gdzie inni darczyńcy napotykają na utrudnienia w kontynuowaniu działań. W grudniu 2014 r. Rada Gubernatorów postanowiła, że fundusz może realizować i finansować ograniczoną liczbę działań poza krajami sąsiadującymi z UE.

Stały potencjał w zakresie praw człowieka i demokracji w Radzie UE

Grupa Robocza ds. Praw Człowieka (COHOM) zajmuje się wszystkimi aspektami praw człowieka w stosunkach zewnętrznych Unii Europejskiej i wspiera proces decyzyjny Rady w tej dziedzinie, prowadząc prace przygotowawcze do rozmów na temat praw człowieka i demokracji w Komitecie Politycznym i Bezpieczeństwa (KPiB), Komitecie Stałych Przedstawicieli (Coreper) i Radzie. W 2014 r. grupa robocza spotkała się 44 razy zarówno w stolicach, jak i w Brukseli, aby w dalszym ciągu propagować skuteczny rozwój i nadzorować światową realizację unijnej polityki w dziedzinie praw człowieka i demokracji, w tym wytycznych UE dotyczących praw człowieka, a także dialogów i konsultacji w dziedzinie praw człowieka z państwami trzecimi.

Grupa Robocza ds. Praw Człowieka kontynuowała współpracę z geograficznymi grupami roboczymi Rady zajmującymi się sytuacją w zakresie praw człowieka w krajach odpowiadających ich geograficznym kompetencjom, a także z odnośnymi tematycznymi grupami roboczymi Rady¹¹ w celu uwzględnienia kwestii praw człowieka we wszystkich aspektach stosunków zewnętrznych UE. Grupa Robocza ds. Praw Człowieka angażowała się także we współpracę z Grupą Roboczą ds. Praw Podstawowych, Praw Obywatelskich i Swobodnego Przepływu Osób (FREMP) (zob. sekcja 8).

Na początku 2014 r. Grupa Robocza ds. Praw Człowieka omówiła tegoroczne priorytety strategiczne UE na forach ONZ zajmujących się prawami człowieka, co przyczyniło się do osiągnięcia pomyślnych rezultatów podczas sesji Rady Praw Człowieka i 69. sesji Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Przez cały rok ESDZ i służby Komisji koordynują w ramach COHOM stanowisko UE i państw członkowskich dotyczące konkretnych zagadnień tematycznych lub geograficznych, które pojawiły się na forach wielostronnych.

Grupa Robocza ds. Praw Człowieka regularnie wymieniała poglądy ze Specjalnym Przedstawicielem UE ds. Praw Człowieka. Organizowała również regularne dyskusje z przedstawicielami organizacji międzynarodowych i regionalnych oraz społeczeństwem obywatelskim. Wśród gości wysokiego szczebla znaleźli się przewodniczący Podkomisji Praw Człowieka Parlamentu Europejskiego, regionalny przedstawiciel ds. Europy reprezentujący Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, specjaliści sprawozdawcy ONZ i dyrektor Agencji Praw Podstawowych.

W 2014 r. swoje działania kontynuowały grupy zadaniowe Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka, które wspierają jej prace w poszczególnych dziedzinach priorytetowych, w szczególności wdrażanie wytycznych UE w dziedzinie praw człowieka. W 2014 r. aktywność wykazywało dziewięć grup zadaniowych, które zrzeszały odnośnych ekspertów z ESDZ, służb Komisji i państw członkowskich.

---

¹¹ CODEV, COSCE, COTER, PMG, CIVCOM, CONUN.

Osiąganie większej spójności polityki

Gdy instytucje i państwa członkowskie UE wdrażają unijne prawo w UE, są związane postanowieniami Karty praw podstawowych UE. Poza swoim terytorium UE jest zdeterminowana, by propagować prawa człowieka i demokrację poprzez wszystkie swoje działania zewnętrzne zgodnie z art. 21 Traktatu o Unii Europejskiej.

W 2014 r. zwiększono starania, by wciąż rozwiązywać problemy zgodności i spójności między wewnętrznymi i zewnętrznymi politykami UE w dziedzinie praw człowieka. Na posiedzeniu w czerwcu 2014 r. Rada ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych przyjęła konkluzje¹² uznające znaczenie wewnętrznej i zewnętrznej spójności w celu zwiększenia wiarygodności Unii Europejskiej w stosunkach zewnętrznych i dawania przykładu w dziedzinie praw człowieka. W tym celu Rada uznała za istotne wzmocnienie współpracy między jej różnymi grupami roboczymi, zwłaszcza między Grupą Roboczą ds. Praw Podstawowych, Praw Obywatelskich i Swobodnego Przepływu Osób (w obrębie UE) a Grupą Roboczą ds. Praw Człowieka (w działaniach zewnętrznych), w szczególności poprzez regularną wymianę informacji i – w stosownych przypadkach – wspólne posiedzenia tematyczne dotyczące konkretnych zagadnień. W tym duchu w 2014 r. dzięki regularnym wymianom doprowadzono do zacieśnienia współpracy między Grupą Roboczą ds. Praw Podstawowych, Praw Obywatelskich i Swobodnego Przepływu Osób (FREMP) a Grupą Roboczą ds. Praw Człowieka (COHOM). Należy podejmować wysiłki, aby spójność i zgodność między wewnętrznymi i zewnętrznymi politykami UE w dziedzinie praw człowieka mogły być w dalszym ciągu wzmacniane.

---

¹² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/143099.pdf

Poszanowanie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych

Unia Europejska przywiązuje wielką wagę do współzależności wszystkich praw człowieka oraz do niepodzielności praw obywatelskich i politycznych oraz praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych jako podstawowych zasad międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka.

Na szczeblu wielostronnym UE aktywnie wspierała kilku specjalnych sprawozdawców ONZ zajmujących się prawami gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi oraz współpracowała z nimi, a także zaprosiła kilku z nich na posiedzenie Grupy Roboczej Rady ds. Praw Człowieka (COHOM). Do specjalnych sprawozdawców ONZ zajmujących się prawami gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi należą specjaliści ds. prawa do wody i kanalizacji, ds. prawa do nauki, ds. prawa do pożywienia, ds. skrajnego ubóstwa, a także ds. prawa do mieszkania.

Ponadto w ramach dialogów dotyczących praw człowieka z różnymi partnerami z państw trzecich UE zwróciła większą uwagę na prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne.

W ramach wieloletniego programu indykatywnego EIDHR na lata 2014–2017 zwiększono wsparcie na rzecz praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w tym prawa do odpowiedniego poziomu życia i podstawowych norm pracy. Wspierane są liczne projekty w ramach EIDHR, aby zwiększyć przestrzeganie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych na całym świecie.

W 2014 r. projekty te przyczyniły się do wzmocnienia związków zawodowych, zwiększenia świadomości w odniesieniu do kwestii płac w Azji, ochrony dziedzictwa ziemskiego i społeczności na obszarach wiejskich Angoli, wspierania i integracji społecznej ludności Menja poprzez wzmocnienie pozycji gospodarczej Etiopii, jak również zmniejszenia dyskryminacji gospodarczej i przemocy w miejscu pracy w indyjskich fabrykach odzieżowych nastawionych na eksport.

IV Prawa człowieka we wszystkich politykach i instrumentach zewnętrznych UE

Dążenie do przyjęcia we współpracy na rzecz rozwoju podejścia uwzględniającego prawa człowieka

W 2014 r. Rada i Parlament Europejski przyjęły nowe zewnętrzne instrumenty finansowe (2014–2020), w których prawa człowieka i demokracja pełnią funkcję kluczowych zasad i są objęte specjalnymi programami, w tym¹³ w ramach EIDHR, programu tematycznego dotyczącego organizacji społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, a także w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju¹⁴. Wszystkie powyższe instrumenty są wykorzystywane, bezpośrednio bądź pośrednio, do promowania praw człowieka i demokracji zgodnie ze strategicznymi ramami UE dotyczącymi praw człowieka i demokracji oraz Programem działań na rzecz zmian¹⁵.

W 2014 r. ESDZ i służby Komisji zakończyły dwustronne opracowywanie programów z krajami partnerskimi, a Komisja przyjęła strategiczne dokumenty programowe i wieloletnie programy indykatywne na lata 2014–2020. Prawa człowieka, demokracja i inne kluczowe elementy dobrych rządów zostały albo uznane za najważniejsze sektory, albo uwzględnione poprzez wdrożenie w innych obszarach współpracy podejścia do rozwoju opartego na prawach człowieka.

---

¹³ Jest to szczególnie istotne w przypadku Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, Europejskiego Funduszu Rozwoju, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej.

¹⁴ Rozporządzenie (UE) nr 230/2014.

¹⁵ W 2011 r. UE przyjęła dwie reformy opracowane z myślą, by jej polityka rozwojowa była zarówno bardziej strategiczna, jak i ukierunkowana: 12-punktowy Program działań na rzecz zmian oraz nową politykę i przepisy dotyczące wsparcia budżetowego. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52011DC0637&qid=1412922281378&from=PL>

Zobowiązanie UE do stosowania podejścia do rozwoju opartego na prawach człowieka zostało formalnie uznane w dokumencie roboczym służb Komisji z 2014 r. pt. „Unijna współpraca na rzecz rozwoju – podejście oparte na prawach, obejmujące wszystkie prawa człowieka”¹⁶. W maju 2014 r. w swoich konkluzjach Rada z zadowoleniem przyjęła ten istotny krok i podkreśliła zawarte w dokumencie kluczowe zasady. Zestaw narzędzi, o którym mowa w dokumencie roboczym służb Komisji, zapewnia konkretne wytyczne dotyczące sposobu stosowania podejścia do rozwoju opartego na prawach człowieka do wszelkich programów i projektów, z zastosowaniem pięciu roboczych zasad: stosowanie wszystkich praw, uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji i dostęp do niego, niedyskryminujący i równy dostęp, przejrzystość informacji i dostęp do nich.

Równoległe z opracowywaniem programów Komisja kontynuowała ocenę przestrzegania podstawowych wartości w swoich programach wsparcia budżetowego. Od 1 stycznia 2013 r. metodyka w tym zakresie określona w wytycznych dotyczących wsparcia budżetowego jest w pełni wdrażana w przypadku wszystkich nowych programów wsparcia budżetowego.

W 2014 r. UE nadal kształtowała swoje stanowisko oraz swoją strategię w kwestii działań następczych w związku z konferencją Rio+20 oraz Agendą rozwoju po 2015 r. UE jest zdecydowanym orędownikiem włączenia praw człowieka, praworządności i kwestii dotyczących sprawowania rządów do globalnej agendy rozwoju. UE opracowała wiele deklaracji politycznych, które zostały zatwierdzone na szczelnie Rady, ostatnio w grudniu 2014 r.¹⁷. UE aktywnie uczestniczyła w wielu międzynarodowych dyskusjach, w tym w sesjach Otwartej Grupy Roboczej ONZ, Rady Praw Człowieka i nieformalnych debatach Zgromadzenia Ogólnego.

---

¹⁶ SWD(2014) 152 final, Bruksela, 30 kwietnia 2014 r.

¹⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/146311.pdf

Ukierunkowanie działań handlowych na wspieranie praw człowieka

Umowy o wolnym handlu zawierane przez UE są połączone klauzulami pomostowymi z odpowiednimi politycznymi umowami ramowymi, w których zawarto klauzule praw człowieka. W przypadku braku obowiązującego układu o stowarzyszeniu lub obowiązującej umowy ramowej do umów o wolnym handlu wprowadzana jest osobna klauzula praw człowieka. Zasadniczym celem klauzuli praw człowieka jest ukazanie wspólnego zobowiązania stron na rzecz praw człowieka; jednocześnie stanowi ona również podstawę prawną stosownych środków, w tym zawieszania umów, w przypadku poważnych naruszeń praw człowieka (zob. sekcja 33).

Otwarcie na handel w połączeniu z dobrymi rządami i prawidłowymi politykami krajowymi w znacznym stopniu przyczynia się do wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i zrównoważonego rozwoju, a co za tym idzie – do poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka. Zgodnie z komunikatem Komisji pt. „Handel, wzrost gospodarczy i rozwój: Dostosowanie polityki handlowej i inwestycyjnej do sytuacji krajów najbardziej potrzebujących”¹⁸ w 2014 r. UE w dalszym ciągu pomagała krajom rozwijającym się, zwłaszcza krajom najsłabiej rozwiniętym i innym krajom, których potrzeby są największe, włączyć się do światowego systemu handlowego i czerpać z handlu jak największe korzyści. Podstawą tych działań jest przede wszystkim unijna polityka pomocy na rzecz wymiany handlowej, przyznawane przez UE jednostronne preferencje handlowe oraz zawierane przez nią dwustronne i regionalne umowy handlowe.

---

¹⁸ [COM(2012) 22] http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/january/tradoc_148992.EN.pdf

Nowe rozporządzenie w sprawie ogólnego systemu preferencji taryfowych jest stosowane od 1 stycznia 2014 r. W ramach nowego systemu preferencje GSP Plus przyznano 14 krajom. Nowe rozporządzenie wzmacnia mechanizmy monitorujące przestrzeganie międzynarodowych konwencji (w tym podstawowych konwencji w dziedzinie praw człowieka) przez państwa beneficjentów systemu GSP Plus, a Komisja co dwa lata przedstawiać będzie Radzie i Parlamentowi Europejskiemu wyniki tych państw w zakresie wykonywania tych konwencji. W 2014 r. dialog między UE i państwami beneficjentami GSP Plus w sprawie wdrażania konwencji zintensyfikował się, a UE zaczęła wprowadzać dodatkowe innowacyjne sposoby służące zapewnieniu wsparcia na rzecz wdrażania, egzekwowania i monitorowania odpowiednich traktatów dotyczących praw człowieka oraz Konwencji MOP. Odpowiadając w szczególności na apele Parlamentu Europejskiego, Komisja dokonała ogólnego przeglądu rozporządzenia (WE) nr 1236/2005 w sprawie handlu niektórymi towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci lub tortur¹⁹. Na początku 2014 r. w Radzie i Parlamencie Europejskim przedłożony został wniosek dotyczący zmiany rozporządzenia w celu aktualizacji wykazu towarów podlegających kontroli eksportu. W 2013 r. porozumienie z Wassenaar wprowadziło kontrolę eksportu w przypadku niektórych rodzajów technologii nadzoru. W rezultacie UE – na mocy rozporządzenia delegowanego Komisji z dnia 22 października 2014 r. – zaczęła przeprowadzać te kontrole w odniesieniu do konkretnego oprogramowania zapobiegającego włamaniom i napadom oraz sprzętu do monitorowania internetu.

Komisja ocenia także długoterminowe opcje, by rozwiązać tę kwestię. Przyjęła również komunikat w sprawie przeglądu polityki kontroli eksportu, w którym przedstawiono rozwiązanie dotyczące możliwości dostosowania niektórych przepisów obowiązującego rozporządzenia (WE) nr 428/2009 w sprawie kontroli wywozu, tak by objąć nim kontrolę eksportu poufnych technologii, które mogłyby być używane z naruszeniem praw człowieka, np. w strefach konfliktu lub przez reżimy autorytarne. W związku ze stałym pogarszaniem się sytuacji w Syrii Rada postanowiła w maju 2014 r. przedłużyć obowiązywanie zakazu eksportu sprzętu lub oprogramowania służących przede wszystkim do monitorowania lub przechwytywania przez rząd syryjski przekazów internetowych lub telefonicznych, nałożonego pierwotnie rozporządzeniem nr 36 z 2012 r.

---

¹⁹ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1352/2011 z 20 grudnia 2011 r.

W 2014 r. UE – wieloletni orędownik traktatu o handlu bronią, który jest ważnym krokiem w kierunku większej odpowiedzialności i przejrzystości w handlu bronią – wciąż wspierała ratyfikację traktatu przez wszystkie państwa członkowskie ONZ. Pod koniec 2014 r. złożenie 50. instrumentu ratyfikacji – przy znaczącym wkładzie państw członkowskich UE – doprowadziło do wejścia w życie traktatu o handlu bronią. W art. 7 traktatu wprowadzono wymóg, by przy podejmowaniu decyzji o eksporcie broni dokonywano oceny ryzyka, czy broń ta zostanie wykorzystana do popełnienia lub ułatwienia poważnych naruszeń praw człowieka lub międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym aktów przemocy uwarunkowanej płcią. Taka ocena ryzyka stanowi uzupełnienie zakazu eksportu broni (na mocy art. 6), gdyby broń ta mogła zostać wykorzystana do popełnienia ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, poważnych naruszeń konwencji genewskiej, ataków skierowanych przeciwko ludności cywilnej lub innych zbrodni wojennych, określonych w stosownych konwencjach międzynarodowych.

Uwzględnianie kwestii praw człowieka w zapobieganiu konfliktom i w zarządzaniu kryzysowym

W 2014 r. UE podjęła dodatkowe kroki, aby w planowaniu, wdrażaniu, przeprowadzaniu i ocenie misji i operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO) uwzględnić swoje strategie polityczne dotyczące praw człowieka i równości płci.

Zgodnie z procedurami zarządzania kryzysowego z 2013 r.²⁰ w procesie planowania nowych misji i operacji uwzględniano prawa człowieka i kwestie płci, a analizę sytuacji praw człowieka i problematyki płci dołączano do dokumentów dotyczących planowania, w tym dokumentów planowania misji doradczej Unii Europejskiej na rzecz reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa na Ukrainie i operacji EUFOR w Republice Środkowoafrykańskiej.

---

²⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7660-2013-REV-2/en/pdf>

W 2014 r. w ramach wszystkich misji i operacji w dziedzinie WPBiO ustanowiono doradców lub punkty kontaktowe ds. praw człowieka i kwestii płci, których zadania obejmują zarówno uwzględnianie praw człowieka i kwestii płci w pracach misji lub operacji, jak i realizację konkretnych działań. Obejmują one na przykład dalsze wsparcie funkcjonariuszek afgańskiej policji krajowej w ramach misji policyjnej Unii Europejskiej w Afganistanie, wzmocnienie potencjału doradczego na rzecz płci w ramach samej misji EUPOL Afganistan i szkolenie lokalnych sił wojskowych w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka zarówno przez misję wojskową EUTM Mali, jak i EUTM Somalia.

W czerwcu 2014 r. w Brukseli doradcy ds. praw człowieka i problematyki płci w ramach misji w dziedzinie WPBiO spotkali się na dorocznym seminarium – była to świetna okazja do wymiany najlepszych praktyk oraz określenia wspólnych wyzwań. Aby taka wymiana informacji stała się bardziej systematyczna, tworzona jest obecnie wspólnota praktyków opierająca się na poczcie elektronicznej, umożliwiającą częstszą wymianę między misjami i operacjami oraz ekspertami tematycznymi w centrali.

Prawa człowieka i problematykę płci uwzględniono w wielu szkoleniach w dziedzinie WPBiO organizowanych przez Europejskie Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony oraz przez państwa członkowskie; przeprowadzono także specjalne szkoleniowe sesje tematyczne dotyczące praw człowieka, problematyki płci, dzieci w konfliktach zbrojnych oraz ochrony ludności cywilnej.

Kontynuowano prace nad kompleksowym podejściem UE do wdrażania rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz kolejnych rezolucji RB. W styczniu 2014 r. opublikowane zostało drugie sprawozdanie w sprawie wskaźników UE dotyczących kompleksowego podejścia do wdrażania rezolucji. Traktuje ono priorytetowo – w kolejnym okresie sprawozdawczym – sprawiedliwość okresu przejściowego, udział kobiet w życiu politycznym i gospodarczym, zaangażowanie kobiet w procesy pokojowe i zapobieganie przemocy seksualnej w konfliktach. Podczas dorocznego seminarium państw członkowskich UE dotyczącego wdrożenia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325, które odbyło się w lipcu 2014 r., skupiono się na zbliżającej się 15. rocznicy uchwalenia rezolucji oraz na sposobach uwzględnienia kwestii pokoju i bezpieczeństwa w zbliżających się negocjacjach dotyczących Agendy rozwoju po 2015 roku. Nieformalna grupa zadaniowa UE ds. rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 kontynuowała regularne spotkania z udziałem państw członkowskich, NATO, UN Women, OBWE i społeczeństwa obywatelskiego. Utworzono także specjalną stronę internetową zawierającą wszystkie najważniejsze dokumenty dotyczące podejścia UE do rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325²¹. Zewnętrzna ocena kwestii gotowości na wypadek kryzysu w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju została zakończona w połowie 2014 r. W ocenie stwierdzono, że kwestia gotowości na wypadek kryzysu przyczynia się do wypełnienia zobowiązań UE związanych z rezolucją w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. To konkretne wsparcie na rzecz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa jest obecnie realizowane w 17 krajach i trzech regionach na całym świecie: w Afganistanie, Boliwii, Bośni i Hercegowinie, Brazylii, Czadzie, Demokratycznej Republice Konga, Gwinei Bissau, Indiach, Jemenie, Liberii, Nepalu, Nikaragui, Peru, Republice Kirgiskiej, Salwadorze, Senegalu, na Wyspach Salomona, w Ameryce Środkowej, Azji Południowej, a także w południowym regionie Afryki Środkowej. W 2014 r. Służba ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej Komisji Europejskiej zleciła przegląd literatury na temat kwestii płci w sytuacjach, w których występują niestabilność i konflikty, by informować decydentów o najważniejszych debatach oraz nowych zagadnieniach w tej dziedzinie, a także ukierunkowywać ich na nie.

---

²¹ http://eeas.europa.eu/special-features/working-with-women/article21_en.htm

W 2014 r. rozbudowywano stopniowo na poziomie globalnym system wczesnego ostrzegania o konfliktach. Narzędzia i metody opracowane dla systemu wczesnego ostrzegania o konfliktach zawierają wiele wskaźników odnoszących się do praw człowieka, np. poszanowania międzynarodowych ram praw człowieka, równości płci, wolności prasy oraz poszanowania swobód obywatelskich i politycznych. Delegatury w krajach, które oceniono jako narażone na ryzyko wystąpienia konfliktu siłowego w średnio- i długoterminowej perspektywie, zostały poproszone o sporządzenie ocen i zaproponowanie działań zapobiegawczych. W wielu krajach przeprowadzono również warsztaty analityczne dotyczące konfliktu odnoszące się do wielu krajów. Także w tym przypadku ich metodyka uwzględnia aspekty praw człowieka i kwestie płci.

Uwzględnianie kwestii praw człowieka w działaniach antyterrorystycznych

Zgodnie z Planem działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji ESDZ i służby Komisji opracowały wytyczne w dziedzinie walki z terroryzmem, które zostały zatwierdzone przez państwa członkowskie w listopadzie 2014 r. Celem wytycznych jest zapewnienie, by kwestie praw człowieka oraz – w stosownych przypadkach – międzynarodowego prawa humanitarnego były uwzględniane podczas planowania i realizowania z państwami trzecimi projektów dotyczących wsparcia na rzecz walki z terroryzmem.

Sposób, w jaki prowadzone są działania na rzecz walki z terroryzmem, może mieć daleko idące skutki dla powszechnego przestrzegania praw człowieka przez dane państwo. Na przykład w niektórych krajach definicja terroryzmu jest niejasna i stosowana w zbyt szeroki sposób; podczas realizacji operacji na rzecz walki z terroryzmem niektóre prawa człowieka (w tym prawo do życia lub zakaz tortur) mogą być zagrożone; operacje mogą czasami być wykorzystywane do zwalczania przeciwników politycznych.

UE finansuje wiele projektów służących budowaniu zdolności w zakresie walki z terroryzmem, często w krajach o budzącej wątpliwość historii przestrzegania praw człowieka. Dlatego szczególnie ważne jest, by – w celu promowania większej zgodności z prawami człowieka – dzielić z tymi krajami europejskie podejście, w ramach którego prawa te są przestrzegane.

Wytyczne mają być stosowane w przyszłych projektach na rzecz budowania potencjału UE w walce z terroryzmem w państwach trzecich, a także w projektach dotyczących bezpieczeństwa i sprawiedliwości obejmujących walkę z terroryzmem. Wytyczne przewidują przegląd narzędzi umożliwiających ocenę zobowiązań w zakresie praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Są one skierowane do wszystkich instytucji UE i partnerów wdrażających projekty na wszystkich etapach (planowania, realizacji i monitorowania lub oceny) w celu zapewnienia większej spójności podejścia stosowanego we wszystkich działaniach UE. Państwa członkowskie mogą – wedle uznania – stosować wytyczne również w ich własnych projektach.

UE nieustannie angażuje się we współpracę polityczną z wieloma kluczowymi partnerami i międzynarodowymi organizacjami przy pomocy dialogów politycznych dotyczących walki z terroryzmem. Polegają one na wymianie poglądów na temat kluczowych zmian w walce z terroryzmem i stanowią ważną platformę umożliwiającą podejmowanie krytycznych kwestii. Dialogi te przyczyniają się do pogłębienia dwustronnego i międzynarodowego konsensusu oraz zwiększenia międzynarodowych wysiłków na rzecz walki z terroryzmem i zapobiegania mu. Są one częścią ogólnego podejścia UE do budowania pewności i zaufania wśród kluczowych partnerów. W 2014 r. zorganizowano następujące spotkania w ramach dialogu politycznego dotyczącego walki z terroryzmem: z ONZ, USA, Kanadą, Turcją, Arabią Saudyjską i Australią. Przeprowadzono także szczegółowe konsultacje w sprawie walki z terroryzmem z Indonezją i Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi. Zgodnie z planem działania podczas wszystkich tych spotkań UE promowała i omawiała kluczową kwestię poszanowania praw człowieka i praworządności w działaniach na rzecz walki z terroryzmem.

Jeśli chodzi o wielostronną współpracę, UE jest głęboko przekonana o kluczowej roli ONZ w walce z zagrożeniem terroryzmem na całym świecie. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1373/2001 i oenzetowska globalna strategia w dziedzinie walki z terroryzmem z 2006 r. są ważnymi krokami w wielostronnej współpracy w zakresie walki z terroryzmem. Globalna strategia ONZ w dziedzinie walki z terroryzmem jest w pełni zgodna z podejściem UE do walki z terroryzmem. Agendy UE i ONZ w sprawie walki z terroryzmem opierają się na tej samej zasadzie – promowaniu podejścia w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, przy jednoczesnej ochronie praw człowieka i wspieraniu praworządności. Konkretnie kwestie dotyczące współpracy UE i ONZ w zakresie walki z terroryzmem dotyczące zagranicznych bojowników terrorystycznych i zwalczania brutalnego ekstremizmu były omawiane z odnośnymi agencjami ONZ. UE i jej państwa członkowskie wyraziły zadowolenie w związku z przyjęciem rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2170/2014, w której potępiono rażące, powszechne naruszanie praw człowieka przez ugrupowania ekstremistyczne w Iraku i Syrii, oraz rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2178/2014 w sprawie potępienia brutalnego ekstremizmu, podkreślając konieczność uniemożliwiania podróżowania i wspierania zagranicznych bojowników terrorystycznych, zgodnie z konkluzjami przyjętymi przez Radę UE 30 sierpnia 2014 r.²² UE i jej państwa członkowskie zdecydowanie wspierają także działania w ramach rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2178/2014, w tym wysiłki na rzecz wsparcia międzynarodowych działań służących zwalczaniu brutalnego ekstremizmu, które pozostaną jednym z priorytetów działań UE, ponieważ są warunkiem wstępnym trwałego rozwiązania problemu terroryzmu.

W ciągu roku UE kontynuowała wydawanie na forum ONZ i innych międzynarodowych forach oświadczeń, w których potępiała ataki terrorystyczne i promowała podejście związane z walką z terroryzmem, oparte na poszanowaniu praw człowieka i praworządności oraz pełnej zgodności z prawem międzynarodowym.

---

²²

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-163-2014-INIT/pl/pdf>.

Zadbanie o to, by prawa człowieka leżały u podstaw zewnętrznego wymiaru prac dotyczących przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości

Poszanowanie i ochrona praw człowieka znajdują się w centrum unijnej polityki związanej z wymiarem sprawiedliwości i sprawami wewnętrznymi. W tym kontekście prawa człowieka są przekrojowym elementem polityki UE w dziedzinie migracji, w związku z czym zostaną odzwierciedlone w przyszłym programie UE w obszarze migracji, w ramach globalnego podejścia do kwestii migracji i mobilności (GPMM), które stanowi nadrzędne ramy zewnętrznej polityki migracyjnej UE i kluczowy element unijnej polityki w zakresie powrotów i readmisji. Ochrona praw człowieka jest tym samym systematycznie uwzględniana we wszystkich ramach dotyczących globalnego podejścia do kwestii migracji i mobilności, w szczególności w dialogach na temat migracji i mobilności z państwami i regionami trzecimi oraz partnerstwami na rzecz mobilności i wspólnymi programami w obszarze migracji i mobilności zawartymi z państwami trzecimi, dialogach na temat wiz i w realizacji unijnych umów o readmisji. Ponadto UE opowiada się na globalnych forach za wzmocnieniem ochrony praw człowieka w odniesieniu do migrantów. Tak było również w przypadku szczytu Światowego Forum Migracji i Rozwoju zorganizowanego 14–16 maja 2014 r. w Sztokholmie.

Ochrona praw migrantów jest również przekrojowym elementem prac Śródziemnomorskiej Grupy Zadaniowej. W ramach GPMM grupa zadaniowa nadała nowy impuls działaniom UE na rzecz wzmocnienia dialogu i współpracy z państwami tranzytu i pochodzenia w południowym regionie Morza Śródziemnego. W maju 2014 r. Komisja opublikowała dokument roboczy służb Komisji zatytułowany „Realizacja komunikatu w sprawie Śródziemnomorskiej Grupy Zadaniowej”, w którym określono wiele działań podjętych przez UE i jej państwa członkowskie w celu ochrony praw migrantów i uchodźców w krajach tranzytu i pochodzenia.

Ponadto w ramach dialogów dotyczących praw człowieka z odnośnymi państwami trzecimi omawiano kwestie związane z migracją, w tym stosowanie arbitralnych zatrzymań i handel ludźmi.

Handel ludźmi należy do rażących przypadków łamania praw człowieka i dlatego UE w centrum swojej polityki umieszcza ochronę praw człowieka. W 2014 r. UE kontynuowała wdrażanie Strategii na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016 oraz przyjętego w 2009 r. dokumentu dotyczącego działań²³ na rzecz wzmocnienia zewnętrznego wymiaru w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi. W drugim sprawozdaniu z wykonania dokumentu dotyczącego działań w grudniu 2012 r. Rada uzgodniła listę priorytetowych państw trzecich i regionów, z którymi UE powinna wzmocnić współpracę i partnerstwo w dziedzinie handlu ludźmi. W czerwcu 2014 r. ESDZ i służby Komisji przesłały wspólną notę zawierającą informacje na temat działań UE na rzecz zwalczania handlu ludźmi w wielu priorytetowych państwach i regionach, w tym wykaz odpowiednich narzędzi i instrumentów, którymi dysponuje UE. Służy ona delegaturom UE i państwom członkowskim za punkt odniesienia i ma na celu poprawę współpracy i zwiększenie spójności działań skierowanych przeciwko temu procederowi.

Delegatury UE w tych priorytetowych krajach zostały poproszone o stworzenie partnerstw i zapewnienie koordynacji i spójności w swoich krajach przyjmujących, dzięki wyznaczeniu osoby kontaktowej w przypadku kwestii związanych z handlem ludźmi, organizacji spotkań koordynacyjnych, ścisłemu monitorowaniu projektów finansowanych przez UE i dotyczących handlu ludźmi i zapewnianiu stałej wymiany informacji z władzami państwa przyjmującego. Aby ułatwić te działania, w czerwcu 2014 r. służby Komisji zorganizowały trzydniowe szkolenie dla pracowników delegatur UE w zakresie współpracy zewnętrznej w dziedzinie handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem priorytetowych krajów i regionów.

---

²³ Przyjętego przez Radę w dniu 30 listopada 2009 r. (6865/10 CRIMORG 38 JAIEX 22 RELEX 163 JAI 168).

Zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu oraz ochrona jego ofiar są systematycznie poruszane we wszystkich istotnych umowach i partnerstwach z krajami spoza UE, a także we wszystkich dialogach UE w dziedzinie migracji i mobilności, w tym partnerstwach na rzecz mobilności, wspólnych programach w obszarze migracji i mobilności oraz dialogach w sprawie liberalizacji reżimu wizowego. UE podnosi także kwestię handlu ludźmi w ramach dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych z ponad 40 państwami na całym świecie jako ważnego elementu jej Planu działania dotyczącego praw człowieka i demokracji. Wspiera również międzynarodowe starania w tym względzie – propaguje na różnych forach ONZ prewencję, ochronę ofiar i pomaganie im, tworzenie kompleksowych ram prawnych, rozwijanie polityki i egzekwowanie prawa, a także zwiększoną współpracę i koordynację międzynarodową w dziedzinie handlu ludźmi.

W kontekście wsparcia dla rozwijających się krajów partnerskich UE kontynuowała realizację wielu projektów we wszystkich obszarach związanych z migracją, zarówno w ramach instrumentów tematycznych, jak i geograficznych. Zgodnie z GPMM we wszystkich projektach zastosowano podejście ukierunkowane na migrantów i zdecydowanie skoncentrowano się w sposób przekrojowy na prawach człowieka. Uruchomiono nowe projekty na rzecz wspierania uchodźców i społeczności przyjmujących w krajach sąsiadujących z Syrią, a także szczególnie wrażliwych grup migrantów, takich jak ofiary handlu ludźmi i migrujący pracownicy domowi.

Migracja i azyl są jednym z kluczowych priorytetów w ramach programu tematycznego „Globalne dobra publiczne i wyzwania” stanowiącego część Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, który został przyjęty w 2014 r. na okres siedmiu lat. Część poświęcona migracji i azyłowi w ramach tego programu ma na celu poprawę zarządzania migracją w krajach rozwijających się, ze szczególnym naciskiem na maksymalizację pozytywnego wpływu migracji i mobilności na rozwój. Program realizuje podejście ukierunkowane na migrantów i kładzie szczególny nacisk na potrzebę propagowania korzyści płynących z migracji dla samych migrantów i dla ich społeczności pochodzenia, przy jednoczesnym wspieraniu ich integracji z przyjmującymi społecznościami. Ochrona praw człowieka w odniesieniu do migrantów, a zwłaszcza migrantów znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, jest celem przekrojowym. Komisja przyjęła program tematyczny „Globalne dobra publiczne i wyzwania” i wyasygnowała na realizację jego części poświęconej migracji i azyłowi 46,3 mln EUR. Środki te zostały przeznaczone na osiem projektów. Obejmowały one globalny projekt dotyczący wsparcia migrantów w krajach znajdujących się w sytuacji kryzysowej, globalne działania na rzecz zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi i przemytu migrantów, oraz konkretne działania na rzecz rozwiązania kwestii mieszanych przepływów migracyjnych w Afryce Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem przymusowych wysiedleń, handlu migrantami i przemytu ich, a także migrantów, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji w regionie.

Poszanowanie praw podstawowych, godności ludzkiej i praw człowieka jest również jedną z zasad przewodnich strategii antynarkotykowej UE i planu działania UE w zakresie narkotyków. Stanowi ono nieodłączną część polityki antynarkotykowej oraz podstawowy element tzw. „modelu UE” w zakresie narkotyków.

Zapewnianie propagowania praw człowieka w ramach zewnętrznego wymiaru polityki zatrudnienia i polityki społecznej

Podstawowe normy pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) zawarte są w jej ośmiu podstawowych konwencjach. UE wspiera ratyfikację i skuteczne wdrażanie tych konwencji w drodze współpracy z MOP, m.in. uczestniczy w bieżących dyskusjach na temat norm pracy i w pracach organów kontrolnych MOP. Jednocześnie UE w ramach zewnętrznego wymiaru polityki zatrudnienia i polityki społecznej propaguje w swoich kontaktach z krajami partnerskimi zasady godnej pracy, w tym przestrzeganie podstawowych konwencji MOP; w tym celu prowadzi dwustronne i regionalne dialogi polityczne i realizuje projekty pomocy rozwojowej.

W 2014 r. Międzynarodowa Konferencja Pracy (ILC) przyjęła na 103. sesji protokół i zalecenie do Konwencji dotyczącej zniesienia pracy przymusowej (nr 29) z 1930 r., czyli jednej z ośmiu podstawowych konwencji MOP. Nowa norma dotyczy współczesnych form pracy przymusowej, także w kontekście handlu ludźmi, i ułatwia przeciwdziałanie pracy przymusowej, ochronę ofiar, dostęp do wymiaru sprawiedliwości i zadośćuczynienia, a także egzekwowanie przepisów, w tym poprzez współpracę lub pomoc międzynarodową. UE i jej państwa członkowskie aktywnie uczestniczyły w przygotowywaniu tej nowej normy. Skoordinowany udział UE w sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy w czerwcu 2014 r. miał duże znaczenie i przyczynił się do jej pomyślnego wyniku. Państwa członkowskie powinny podjąć konieczne działania w celu ratyfikacji protokołu przed końcem 2016 r.

UE przyczyniła się do propagowania godnej pracy marynarzy w kontekście przyjmowania zmian do Konwencji o pracy na morzu na sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy. Przyjęte zmiany, w pełni poparte przez UE przed sesją konferencji²⁴, zapewniają marynarzom ochronę w przypadku pozostawienia oraz zabezpieczenie finansowe w przypadku śmierci lub niepełnosprawności marynarza będących wynikiem wykonywanej pracy. Unijne działania na rzecz godnej pracy zaowocowały także przyjęciem przez Radę UE w styczniu 2014 r. decyzji upoważniającej państwa członkowskie do ratyfikowania Konwencji MOP dotyczącej godnej pracy dla osób pracujących w gospodarstwie domowym (nr 189). Wniosek w tej sprawie Komisja przedstawiła w marcu 2013 r., a decyzję zatwierdził Parlament Europejski. Komisja ponownie wezwała państwa członkowskie do ratyfikowania tej konwencji jako części strategii UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi.

Jeżeli chodzi o politykę rozszerzenia, w 2014 r. UE prowadziła rozmowy z Turcją, która jest krajem kandydującym, o zgodności tureckich przepisów dotyczących związków zawodowych z normami UE i odnośnymi konwencjami MOP, w szczególności z konwencją nr 87 (wolność związkowa) i nr 98 (prawo organizowania się i rokowań zbiorowych).

W europejskiej polityce sąsiedztwa podkreślono potrzebę dalszych działań na rzecz ratyfikacji i skutecznego wdrożenia podstawowych konwencji MOP. Niektóre kraje sąsiadujące często przyłączają się do stanowiska UE i jej państw członkowskich podczas rozmów na forum MOP. W czerwcu 2014 r. podpisano z Gruzją i Republiką Mołdawii układy o stowarzyszeniu obejmujące postanowienia dotyczące pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu (DCFTA); układy zaczęto tymczasowo stosować 1 września 2014 r. Układy zawierają zobowiązania do skutecznego wdrożenia ratyfikowanych podstawowych konwencji MOP. W 2014 r. podpisano też układ o stowarzyszeniu z Ukrainą. Tymczasowe stosowanie układu rozpoczęło się w listopadzie 2014 r., natomiast stosowanie części dotyczącej DCFTA przesunięto o rok. Na Ukrainie, w związku z konfliktem w jej wschodniej części oraz jego negatywnymi skutkami dla całej sytuacji społeczno-gospodarczej, zdecydowanie rzadziej przestrzegano norm pracy i praw pracowniczych.

---

²⁴ Decyzja Rady 2014/346/UE z dnia 26 maja 2014 r. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:JOL_2014_172_R_0003&from=PL

UE brała również aktywny udział w pracach nad Agendą rozwoju na okres po 2015 r. i w działaniach następczych po konferencji Rio+20, okazując tym samym, że popiera produktywne zatrudnienie, godną pracę dla wszystkich, w tym tworzenie miejsc pracy, gwarancje praw w pracy, ochronę socjalną i dialog społeczny, a także zajmując się problemem nierówności.

UE propagowała prawa gospodarcze i socjalne podczas dyskusji na międzynarodowych forach, takich jak G-20. W 2014 r. liderzy grupy G-20 wyraźnie zaznaczyli, że ich najwyższym priorytetem jest zwiększenie globalnego wzrostu w celu zapewnienia na całym świecie lepszemu poziomowi życia i miejsc pracy wyższej jakości. Ponownie zadeklarowali wolę zmniejszenia bezrobocia młodzieży, które jest niedopuszczalnie wysokie, poprzez zapewnienie młodym ludziom kształcenia, szkolenia lub zatrudnienia. Uznali także, że niezbędne jest zajęcie się kwestią sektora nieformalnego, a także bezrobocia strukturalnego i długotrwałego; w tym celu należy wzmocnić rynki pracy i wprowadzić stosowne systemy zabezpieczenia społecznego. Wśród priorytetów wymieniono poprawę bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy.

Do skutecznego wdrożenia podstawowych konwencji MOP zachęcano także poprzez pomoc rozwojową.

Prowadzona przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) analiza *due diligence* dotycząca aspektów społecznych opiera się na podstawowych normach pracy MOP. Normy banku wyraźnie wykluczają takie praktyki jak praca dzieci, praca niewolnicza czy praca przymusowa. Nawet jeśli państwo przyjmujące nie chroni praw pracowników do wolności związkowej i rokowań zbiorowych, od pożyczkobiorców oczekuje się jednak, by starali się umożliwić wprowadzenie akceptowalnych alternatywnych mechanizmów umożliwiających zgłaszanie skarg i ochronę praw pracowników dotyczących warunków pracy i zatrudnienia. W każdym przypadku, lub gdy prawo tego nie reguluje, pożyczkobiorcy zobowiązani są do tego, by pracownikom, którzy pragną uczestniczyć w organizacjach zbiorowych i rokowaniach zbiorowych, nie ograniczać takiej możliwości oraz by tacy pracownicy nie byli dyskryminowani ani szykanowani. Pożyczkobiorcy zobowiązani są uwzględniać kwestię przestrzegania podstawowych norm pracy w swoich łańcuchach dostaw i dbać o to, by ich główni wykonawcy i kluczowi dostawcy również stosowali te normy, a także należycie odzwierciedlać te normy w dokumentach dotyczących zamówień, umowach oraz w ramach uregulowań dotyczących nadzoru.

Za pośrednictwem EIDHR pomagano organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym na rzecz wdrażania norm pracy i na rzecz godnej pracy.

W lutym 2014 r. na 52 sesji Komisji Rozwoju Społecznego działającej w ramach ONZ omówiono priorytetowy temat „Promowanie wzmocnienia pozycji jednostek w procesie eliminacji ubóstwa, integracji społecznej i pełnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich”. W swojej rezolucji Komisja Rozwoju Społecznego wezwała państwa członkowskie ONZ, by w Agendzie rozwoju po 2015 roku należycie uwzględniły powyższe kwestie. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego zaapelowało do rządów, by wdrożyły zalecenie MOP nr 202 dotyczące podstawy zabezpieczenia socjalnego i program godnej pracy jako skuteczne sposoby zagwarantowania pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz stałych dochodów.

V Realizacja priorytetów UE w zakresie praw człowieka

Zniesienie kary śmierci

W 2014 r. UE wielokrotnie potwierdzała swój sprzeciw wobec kary śmierci i stosowała wszystkie dostępne narzędzia dyplomatyczne, by działać na rzecz zniesienia tej kary na całym świecie. Silny sprzeciw UE wobec kary śmierci znajduje odzwierciedlenie w unijnych wytycznych (zaktualizowanych i zmienionych w 2013 r.), natomiast ruch na rzecz zniesienia kary śmierci jest jednym z głównych priorytetów określonych w ramach strategicznych i planie działania dotyczących praw człowieka i demokracji.

Z okazji Europejskiego Dnia przeciwko Karze Śmierci i Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci przypadającego 10 października, UE i Rada Europy wydały wspólne oświadczenie, ponownie zaznaczając swój sprzeciw wobec stosowania tej kary niezależnie od okoliczności oraz zaangażowanie na rzecz jej zniesienia na całym świecie. W oświadczeniu tym wysoka przedstawiciel Catherine Ashton i sekretarz generalny Rady Europy Thorbjørn Jagland podkreślili swoje głębokie zaniepokojenie regresem w niektórych państwach, którego wyrazem są niedawne zbiorowe procesy skutkujące licznymi wyrokami śmierci, rozszerzenie w ustawodawstwie krajowym zakresu stosowania kary śmierci lub wznowienie egzekucji po kilkuletniej przerwie²⁵. 10 października delegatury Unii na całym świecie, zwłaszcza w krajach, w których kara śmierci jest utrzymywana, zorganizowały obchody tego dnia i w możliwie szeroki sposób informowały o programie zniesienia kary śmierci, m.in. wykorzystując kontakty z urzędnikami i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

UE poparła działania podjęte niedawno przez Unię Afrykańską w celu przyjęcia dodatkowego protokołu do Afrykańskiej karty praw człowieka i ludów dotyczącego zniesienia kary śmierci. Z zadowoleniem odnotowała też, że dzięki niedawnym ratyfikacjom Drugiego protokołu fakultatywnego z 1989 r. do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych w sprawie zniesienia kary śmierci (przez Salwador i Gabon) liczba jego państw stron wzrosła do 81. UE, wykorzystując kontakty utrzymywane z państwami trzecimi, dalej namawiała wszystkie państwa, które jeszcze nie ratyfikowały tego protokołu, by uczyniły to w 2014 r., z okazji 25-lecia jego przyjęcia.

UE potępiła także fakt, że w innych częściach świata kara śmierci jest nadal powszechnie stosowana. Przedmiotem szczególnej uwagi były Iran, Irak, Arabia Saudyjska, Afganistan, Białoruś, Egipt, Japonia, Singapur, Chiny, Tajwan i USA, jednak wydane oświadczenia i zastosowane *démarche* dotyczyły również wielu innych krajów, a powoływano się w nich na minimalne standardy określone w prawie międzynarodowym i Wytycznych UE w sprawie kary śmierci.

---

²⁵ http://www.ecas.europa.eu/statements/docs/2014/141009_03_en.pdf

UE wielokrotnie zgłaszała sprzeciw wobec kary śmierci na wszystkich odpowiednich forach wielostronnych, w szczególności na forum ONZ, OBWE i Rady Europy. Uczestniczyła w posiedzeniu ministerialnym na wysokim szczeblu w ramach Zgromadzenia Ogólnego ONZ, współorganizowanym przez Biuro Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka, Włochy, Chile, Mongolię, Tunezję i Benin pod hasłem „Przywództwo w walce z karą śmierci” (Nowy Jork, 25 września 2014 r.).

UE, prowadząc intensywną działalność lobbingową i działania propagatorskie, aktywnie uczestniczyła w ponadregionalnym sojuszu upowszechniającym stosowanie rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 69/186 (18 grudnia 2014 r.) ponownie wzywającej do stosowania moratorium na wykonywanie kary śmierci. W głosowaniu nad rezolucją (której współwnioskodawcami było 95 państw) oddano bezprecedensowo wysoką liczbę głosów za (117), 37 państw było przeciw, a 34 wstrzymały się od głosu – jest to znaczący postęp w porównaniu z głosowaniami nad podobnymi rezolucjami w latach 2007, 2008, 2010 i 2012.

W 2014 r. UE złożyła sześć oświadczeń na forum Stałej Rady OBWE, krytykując wyroki śmierci wydane przez kraje OBWE (Białoruś i USA). Na tym samym forum złożyła też oświadczenie 10 października (Europejski i Światowy Dzień przeciwko Karze Śmierci), oparte na wspólnym oświadczeniu wysokiej przedstawiciel do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz sekretarza generalnego Rady Europy. Na ciągle stosowanie kary śmierci zwracała także uwagę w trakcie innych imprez OBWE w 2014 r., m.in. we wrześniu na corocznym Spotkaniu Przeglądowym w zakresie Wymiaru Ludzkiego OBWE i w kwietniu na dodatkowym spotkaniu tego rodzaju w sprawie zapobiegania torturom.

EIDHR to jeden z podstawowych elementów zaangażowania Unii w działania przeciwko karze śmierci. Dzięki wykorzystaniu tego instrumentu Unia jest najważniejszą darczyńcą wspierającym dążenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego do zniesienia tej kary. Z instrumentu finansuje się obecnie osiem projektów dotyczących kary śmierci; projekty wybrano w drodze dwóch ogólnych zaproszeń do składania wniosków ogłoszonych w 2008 r. i 2011 r. Projekty te odnoszą się przede wszystkim do trzech głównych obszarów działań: reformy kodeksów karnych, poszanowania właściwych aktów międzynarodowych i regionalnych oraz tworzenia warunków sprzyjających znoszeniu kary śmierci w kolejnych państwach.

Bieżące projekty dotyczące kary śmierci finansowane z EIDHR mają zasięg geograficzny kompleksowo obejmujący państwa, w których kary śmierci dotąd nie zniesiono, m.in.: kraje Azji (Chiny, Indie, Tajwan itp.), Ameryk (Karaiby, USA), Afryki (Liberię, Mali, Ugandę itp.), Europy Wschodniej (Białoruś i Rosję) oraz Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej (Jordanię, Maroko i Tunezję). Ta pomoc płynie za pośrednictwem krajowych programów wsparcia objętych EIDHR oraz ogólnych zaproszeń.

Wyeliminowanie tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania

UE poczyniła postępy we wdrażaniu wytycznych dotyczących tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Zachęcała wszystkie państwa do ratyfikowania konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur i protokołu fakultatywnego do niej i – prowadząc z państwami trzecimi dialogi dotyczące praw człowieka, a także podczas wizyt w tych państwach – zwracała uwagę na konkretne przypadki tortur i niewłaściwego traktowania. Wydała także oświadczenia z gratulacjami dla tych państw trzecich, które ratyfikowały wspomnianą konwencję lub protokół fakultatywny do niej.

UE kontynuowała zacieśnianie współpracy z forami wielostronnymi, takimi jak Rada Europy, ONZ i OBWE, a także z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego działającymi na rzecz wyeliminowania tortur. UE wzięła czynny udział w Dodatkowym Spotkaniu Przeglądowym w zakresie Wymiaru Ludzkiego OBWE w sprawie zapobiegania torturom, które odbyło się w Wiedniu w kwietniu 2014 r. 11 kwietnia wraz z Norwegią zorganizowała imprezę dodatkową, której tematem było zwalczanie tortur i zniesienie kary śmierci w krajach OBWE.

W Międzynarodowym Dniu Pomocy Ofiarom Tortur ogłoszonym przez ONZ (26 czerwca) wydano oświadczenie. UE wyraziła swoje poparcie dla inicjatywy dotyczącej konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, ogłoszonej w marcu 2014 r. przez Danię, Chile, Indonezję, Ghanę i Maroko, i ponownie je zadeklarowała na imprezie dodatkowej zorganizowanej 23 września – w tygodniu, w którym odbywała się sesja Zgromadzenia Ogólnego w Nowym Jorku. 3 grudnia w Brukseli odbyła się debata, której celem było przypomnienie o 30. rocznicy przyjęcia konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, a także omówienie sposobów zagwarantowania jak najpowszechniejszego wdrożenia tej konwencji. Debatę zorganizowano we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, a głos w niej zabrali wysoko postawieni urzędnicy i reprezentanci organizacji międzynarodowych i regionalnych, społeczeństwa obywatelskiego i państw członkowskich UE. Z dyskusji wynikało, że istnieje pilna potrzeba ożywienia rozmów na temat tortur, by doprowadzić do powszechnej ratyfikacji i wdrożenia konwencji oraz by zwalczyć przekonania, że tortury są do przyjęcia z „wyjątkowych” powodów. UE ma w tej debacie ważną rolę do odegrania. O rocznicy przyjęcia konwencji przypomniła też wysoka przedstawiciel w swoim oświadczeniu z okazji Dnia Praw Człowieka (10 grudnia).

W 2014 r. ESDZ i służby Komisji ściśle współpracowały z Podkomisją Praw Człowieka w Parlamencie Europejskim: razem przygotowywały i pilotowały rezolucję parlamentu w sprawie wykorzenienia tortur na świecie, która została wydana 11 marca.

W skład działań Unii na rzecz wyeliminowania tortur wchodzi środki mające zapobiegać handlowi niektórymi towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci, do tortur lub innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1236/2005 dotyczy handlu takimi towarami. Aktualne wykazy zakazanych i kontrolowanych towarów zamieszczone są w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 775/2014. Parlament Europejski i Rada UE prowadzą obecnie dyskusje nad złożonym przez Komisję w 2014 r. wnioskiem w sprawie zmiany rozporządzenia Rady (WE) nr 1236/2005.

UE nadal udzielała szerokiego wsparcia finansowego organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i obrońcom praw człowieka na całym świecie, którzy dążą do tego, by całkowity zakaz stosowania tortur i niewłaściwego traktowania stały się wszędzie faktem, ułatwiają rehabilitację ofiar tortur i ich rodzin oraz pomagają krajom w wypełnianiu zobowiązań, np. powołując niezależne krajowe mechanizmy prewencji. W ostatnich latach na zwalczanie tortur przeznaczano z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka średnio 12 mln EUR rocznie.

Skuteczne wspieranie obrońców praw człowieka

UE wciąż stara się wspierać obrońców praw człowieka, którzy odgrywają decydującą rolę w upowszechnianiu i ochronie tych praw. Zobowiązanie w tym zakresie ponownie złożyli ministrowie spraw zagranicznych UE w konkluzjach, które Rada przyjęła 23 czerwca 2014 r. z okazji 10. rocznicy przyjęcia Wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka; podkreślili też, że szczególnie ważne znaczenie mają działania obrońców płci żeńskiej i obrońców pochodzących ze słabszych i zmarginalizowanych grup społecznych.

W maju delegatury Unii otrzymały szczegółowe wskazówki co do wdrażania wspomnianych wyżej wytycznych, przedstawiające sprawdzone praktyki rozpatrywania spraw. Przez cały rok delegatury te aktywnie chroniły obrońców praw człowieka, którzy byli przedmiotem rosnącej presji ze strony władz oraz podmiotów niepublicznych w wielu krajach. Unijni dyplomaci obserwowali procesy sądowe, odwiedzali przetrzymywanych działaczy i wydawali oświadczenia dotyczące poszczególnych przypadków. UE regularnie powracała do rozmów o konkretnych sprawach na spotkaniach dwustronnych, także w dialogach politycznych wysokiego szczebla, i apelowała do partnerskich rządów, by zwolniły więzionych obrońców praw człowieka. Konsultacje z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego są teraz rutynową praktyką delegatur Unii i ambasad państw członkowskich; odbywają się także podczas formalnych dorocznych spotkań z obrońcami praw człowieka.

Na wsparcie obrońców praw człowieka przeznaczane były znaczne fundusze z EIDHR. Rozpoczęto realizację piętnastu nowych projektów w tym zakresie, a ich wartość przekracza 15 mln EUR. Te nowe działania są uzupełnieniem 150 bieżących przedsięwzięć w tym obszarze – ich łączna wartość to ponad 120 mln EUR. Ponadto 3 grudnia 2014 r. ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków i przeznaczono na to 15 mln EUR. Jak przewidziano w nowym rozporządzeniu dotyczącym EIDHR na lata 2014–2020, to nowe zaproszenie ma na celu utworzenie kompleksowego mechanizmu na rzecz ochrony obrońców praw człowieka z uwzględnieniem trzech podstawowych priorytetów: (i) skupienie uwagi na obrońcach praw człowieka znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i najbardziej podatnych na zagrożenia, (ii) zapewnienie obrońcom pilnego, średnioterminowego i długofalowego wsparcia, (iii) koordynacja i działania informacyjne. Te trzy priorytety będą realizowane na cztery sposoby: (i) wspieranie obrońców na miejscu, także w trybie pilnym, pomoc lokalnym organizacjom zrzeszającym obrońców oraz tymczasowa relokacja, (ii) szkolenia, monitorowanie i obrona, (iii) koordynacja i synergia, w tym zarządzanie platformą tymczasowej relokacji (wspieranej przez Komisję jako część innego bieżącego projektu w ramach EIDHR), (iv) działania propagatorskie i wyeksponowanie.

Ponadto w 2014 r. Komisja w pilnych przypadkach nadal bezpośrednio udzielała obrońcom praw człowieka doraźnych dotacji w wysokości nieprzekraczającej 10 000 EUR. Do końca 2014 r. rozdzielono ponad 220 dotacji na łączną kwotę ponad 1,6 mln EUR. Wsparcie tego rodzaju przeznaczono na różnorodną pomoc dla obrońców praw człowieka (osób fizycznych lub organizacji), w tym na pomoc medyczną, wydatki prawne, zakup zabezpieczeń do biur lub domów, pilną zmianę miejsca pobytu działaczy znajdujących się w niebezpieczeństwie, wsparcie rodzin uwięzionych lub zmarłych obrońców itd. Sprawozdanie zatytułowane „Skuteczna pomoc obrońcom praw człowieka”, dostępne na stronie internetowej www.eidhr.eu/library, przedstawia kompleksowy obraz działań finansowanych z EIDHR na całym świecie.

Parlament Europejski był nadal gorącym orędownikiem obrońców praw człowieka, najczęściej działając za pośrednictwem Podkomisji Praw Człowieka. Nagroda im. Sacharowa przyznawana przez parlament wyjątkowym ludziom, którzy walczą z nietolerancją, fanatyzmem i uciskiem w szczególnie trudnych warunkach, trafiła w 2014 r. do Denisa Mukwege, lekarza z Demokratycznej Republiki Konga, który całe życie pracował z ofiarami przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć.

Upowszechnianie i ochrona praw dziecka

W 2014 r. UE obchodziła 25. rocznicę przyjęcia oenzetowskiej Konwencji o prawach dziecka. Również w tym roku przyznano Pokojową Nagrodę Nobla Malali Yousafzai i indyjskiemu działaczowi na rzecz praw dziecka Kailashowi Satyarthiemu. Aby uczcić wspomnianą rocznicę oraz podkreślić swoje zaangażowanie na rzecz dzieci w polityce wewnętrznej i zewnętrznej, Rada przyjęła na początku grudnia konkluzje w sprawie promowania i ochrony praw dziecka. Delegatury UE i krajowe biura UNICEF-u na całym świecie również z tej okazji wzięły udział w organizacji działań związanych z przygotowaniem przez UE i UNICEF podręcznika „Prawa dziecka we współpracy rozwojowej”²⁶, który został oficjalnie opublikowany w 2014 r. DG DEVCO i UNICEF uczciły rocznicę przyjęcia Konwencji o prawach dziecka, organizując 20 listopada publiczną konferencję, na której przedstawiono osiągnięcia i wyzwania Agendy rozwoju po 2015 roku. Wysoka przedstawiciel Federica Mogherini wygłosiła przemówienie, otwierając posiedzenie plenarne PE poświęcone tej rocznicy²⁷.

W ramach bliskiej współpracy z UNICEF-em i ONZ UE aktywnie wspierała kampanię „Dzieci, nie żołnierze”, którą UNICEF rozpoczął wspólnie ze specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ do spraw dzieci i konfliktów zbrojnych i której celem jest położenie kresu do 2016 r. werbunkowi i wykorzystywaniu dzieci przez rządowe siły zbrojne podczas konfliktów. Podczas grudniowej wizyty specjalnego przedstawiciela w Brukseli UE ponownie zapewniła o swoim zdecydowanym poparciu dla tej kampanii.

---

²⁶ <http://www.unicef.org/eu/crtoolkit/toolkit.html>

²⁷ https://www.youtube.com/watch?v=_m-cpAnZ8Wk&list=UUw6E9hgCbubPf_IsofVkiqg

Dzięki decyzji, by pieniądze pochodzące z Pokojowej Nagrody Nobla przyznanej UE w 2012 r. przeznaczyć na pomoc dzieciom w konfliktach zbrojnych, z pomocy tej skorzystało ponad 108 000 takich dzieci. Unijna inicjatywa „Dzieci pokoju” została przekształcona w wieloletni program pomocy edukacyjnej w sytuacjach nadzwyczajnych; w 2014 r. przeznaczono na ten cel 6 712 500 EUR (wliczając wkłady Luksemburga i Austrii). W 2014 r. w dziesięciu krajach wybrano 12 nowych projektów w ramach tej inicjatywy; skorzysta z nich dodatkowo 155 000 dzieci.

UE nadal dąży do wyeliminowania pracy dzieci, zwłaszcza jej najgorszych form. MOP szacuje, że w latach 2002–2012 liczba dzieci pracujących na świecie spadła z 246 mln do 168 mln²⁸. Jednak nadal 85 mln dzieci w wieku 5–17 lat wykonuje prace niebezpieczne – jest to jedna z najgorszych form pracy dzieci. Oznacza to, że pracują one w warunkach, które bezpośrednio zagrażają ich zdrowiu, bezpieczeństwu i rozwojowi psychicznemu. W 2014 r., zgodnie z konwencją MOP nr 182 dotyczącą najgorszych form pracy dzieci, UE opowiadała się za stworzeniem wykazu prac niebezpiecznych w 33 krajach w dwóch regionach: Afryce Subsaharyjskiej i w Europie/Azji Środkowej. Pod koniec 2014 r. w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju Komisja przyznała dotacje w wysokości 5,4 mln EUR na zapewnienie podstawowych usług socjalnych dzieciom i młodym pracownikom migrantom w regionach granicznych Burkiny Faso, Wybrzeża Kości Słoniowej i Mali oraz na wzmocnienie pozycji samotnych matek i ich dzieci w Maroku, by mogły domagać się poszanowania swoich praw i godności.

---

²⁸ (Raport MOP „Podsumowanie walki z pracą dzieci. Globalne dane szacunkowe i tendencje 2000–2012”, opublikowany 23 września 2013 r.).

Prawa dziecka były tematem dyskusji na szczycie UE–Afryka w kwietniu 2014 r.; Unia Afrykańska i UE potwierdziły wtedy swoją wolę ochrony kobiet i dzieci w konfliktach zbrojnych i zapobiegania przemocy seksualnej dotykającej szczególnie kobiety i dzieci. Poczyniono postępy w finalizacji modułu szkoleń prowadzonych przed wysłaniem personelu na misję i dotyczącego ochrony dzieci; szkolenia przeznaczone są dla członków misji i operacji realizowanych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

Zgodnie z art. 7 Konwencji ONZ o prawach dziecka UE kontynuowała szerzenie wiedzy na temat wagi określania tożsamości dzieci, które jest możliwe dzięki wdrażaniu skutecznych systemów rejestracji urodzin; jest to warunek uzyskania przez dziecko wielu innych praw (prawa do głosowania, zatrudnienia, dostępu do usług zdrowotnych i edukacyjnych itp.) oraz ochrony przed różnymi formami przemocy. Ochrona dziecka przed wszelką przemocą pozostaje jednym z najwyższych priorytetów. UE kontynuuje wspieranie działań mających na celu wyeliminowanie szkodliwych tradycyjnych praktyk i norm społecznych, których ofiarami są dzieci; mowa tu m.in. o okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, małżeństwach dzieci, wczesnych i wymuszonych małżeństwach oraz zabijaniu niemowląt płci żeńskiej. Więcej informacji na ten temat zamieszczono w sekcji 20 niniejszego sprawozdania.

UE kontynuowała swoją strategię polegającą na włączaniu kwestii praw dzieci w główny nurt wszystkich polityk i sektorów związanych z rozwojem, a także stale dąży do tego, by zapewnić przestrzeganie praw dzieci do podstawowych usług dobrej jakości, takich jak opieka zdrowotna i kształcenie, oraz do wody i urządzeń sanitarnych, zgodnie z zobowiązaniami podjętymi z myślą o realizacji milenijnych celów rozwoju. Zapewnienie powszechnej nauki na poziomie podstawowym oraz osiągnięcie celów programu „Edukacja dla wszystkich” doprowadzi do zwiększenia uczestnictwa w edukacji dzieci ze zmarginalizowanych grup społecznych, np. dzieci niepełnosprawnych, napiętnowanych i znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Ochrona praw kobiet oraz ochrona przed przemocą ze względu na płeć

Udział kobiet w życiu politycznym oraz wzmocnienie ich pozycji ekonomicznej, inicjatywy przeciwko przemocy ze względu na płeć i przeciwko szkodliwym praktykom tradycyjnym, kwestia płci we współpracy na rzecz rozwoju, a także wdrażanie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (zob. pkt 12) to część zagadnień, które w okresie objętym niniejszym sprawozdaniem UE uznała za priorytety w stosunkach z państwami trzecimi.

Problematyka płci została uwzględniona we wszystkich unijnych programach i w publicznych wystąpieniach, dialogach politycznych i dialogach dotyczących praw człowieka, które prowadzono z rządami, oraz w dialogach ze społeczeństwem obywatelskim. Za priorytet uznano także wspieranie obrończyń praw człowieka i organizacji kobiecych. Wzmocnienie pozycji kobiet było też ważną kwestią w programie działań byłej wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton, m.in. omawiała ją na spotkaniach z mieszkankami Syrii, Iranu i Ukrainy. Nowo mianowana wysoka przedstawiciel Federica Mogherini wielokrotnie – również na grudniowym posiedzeniu Rady do Spraw Zagranicznych – podkreślała, że utrzymanie priorytetowego charakteru kwestii równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet w całości stosunków zewnętrznych UE jest jej osobistym celem. W 2014 r. także SPUE ds. praw człowieka przy wielu okazjach kładł duży nacisk na ochronę i upowszechnianie praw kobiet. Poruszał tę kwestię w trakcie wizyt w różnych państwach i podczas dialogów dotyczących praw człowieka, a także oferował praktyczne porady i dostęp do wiedzy fachowej, którą dysponuje UE w tym zakresie. Jego priorytetem był także stały kontakt z przywódczyniami ruchów na rzecz praw kobiet pochodzącymi z krajów i organizacji regionalnych o znaczeniu strategicznym.

Doradca ESDZ ds. problematyki płci nadal aktywnie udzielał porad politycznych dyplomatom w instytucjach w Brukseli i w delegaturach Unii, utrzymywał kontakty z innymi unijnymi instytucjami i organizacjami międzynarodowymi i dążył do zapewnienia spójności działań.

UE kontynuowała specjalistyczne szkolenia dla dyplomatów dotyczące tego, jak powinni uwzględniać kwestie równości płci w swojej codziennej pracy i w placówkach w państwach trzecich. W dalszym ciągu włączała swoje polityki dotyczące praw człowieka i równości płci w główny nurt WPBiO. ONZ ciągle stanowiło forum, na którym UE promuje realizację swoich strategicznych priorytetów, zwłaszcza jeśli chodzi o problematykę płci. Na 26. sesji Rady Praw Człowieka UE była współwnioskodawcą rezolucji „Likwidacja dyskryminacji kobiet” i dołączyła do porozumienia w sprawie rezolucji „Przyspieszenie działań na rzecz eliminacji wszystkich form przemocy wobec kobiet”. UE wspierała prace Jednostki Narodów Zjednoczonych ds. Równości Płci i Uwłasnowolnienia Kobiet (UN Women), specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. przemocy wobec kobiet, jej przyczyn i skutków oraz specjalnego przedstawiciela ONZ ds. przemocy seksualnej podczas konfliktów. W 2014 r. UE i UN Women kontynuowały wdrażanie protokołu ustaleń podpisanego w kwietniu 2012 r., realizując uzgodniony program prac. Najważniejsze rezultaty osiągnięto w dziedzinie komunikacji, dialogu politycznego i wspólnego orędownictwa, szkoleń i planowania wspólnych programów UE i UN Women.

Działania na rzecz uwzględniania praw kobiet w misjach obserwacji wyborów z ramienia UE zostały wzmocnione dzięki pełnej rewizji wytycznych dla podstawowego zespołu tych misji, dotyczących udziału kobiet w procesie wyborczym. W kwietniu 2014 r. w Brukseli na seminarium eksperckim wysokiego szczebla poświęconego misjom obserwacji wyborów problematyka płci była jednym z głównych omawianych zagadnień. Przedstawiono kilka konkretnych propozycji, które są testowane podczas misji m.in. w Gwinei Bissau i Mozambiku.

W listopadzie 2014 r. w Brukseli odbyła się konferencja „Krok naprzód dla kobiet” będąca częścią wspólnego projektu UN Women, którego celem jest nawiązanie kontaktów między członkiniami parlamentów z państw arabskich a posłankami do Parlamentu Europejskiego; ma to służyć szerzeniu wiedzy fachowej, dzieleniu się doświadczeniami i budowaniu sieci kontaktów w odniesieniu do kluczowych kwestii, jakimi są równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet w Unii Europejskiej i w państwach arabskich. UE kontynuowała aktywną działalność w ramach inicjatywy „Partnerstwo na rzecz równej przyszłości” mającej na celu wyeliminowanie barier utrudniających uczestnictwo kobiet w życiu politycznym i wzmocnienie ich pozycji ekonomicznej.

W okresie objętym niniejszym sprawozdaniem kolejną kwestią priorytetową było położenie kresu przemocy seksualnej podczas konfliktów. UE wzięła czynny udział w globalnym szczycie poświęconym temu zagadnieniu, który odbył się w Londynie w czerwcu 2014 r., i zobowiązała się, że będzie dalej działać w wymiarze praktycznym w dziedzinie praw człowieka, zapobiegania konfliktom, mediacji i pomocy humanitarnej. Komisja wspiera obecnie kilka projektów, których głównym celem jest eliminacja przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć i które skupiają się na problematyce płci w sytuacjach nadzwyczajnych występujących w różnych krajach, m.in. w Demokratycznej Republice Konga i w Syrii. Podczas Szczytu Dziewcząt w Londynie w lipcu UE zadeklarowała, że będzie dążyć do położenia kresu okaleczaniu narządów płciowych kobiet i dzieci oraz wczesnym i wymuszonym małżeństwom. UE skoncentrowała wysiłki na wdrożeniu komunikatu z 2013 r. o eliminacji okaleczania żeńskich narządów płciowych²⁹, w którym określono konkretne działania przeciwko tej praktyce i położono duży nacisk na zapobieganie jej oraz wspieranie jej ofiar. W czerwcu 2014 r. Rada przyjęła konkluzje w sprawie zapobiegania wszelkim formom przemocy wobec kobiet i dziewcząt, w tym okaleczaniu żeńskich narządów płciowych, i zwalczania takiej przemocy.

---

²⁹ COM(2013)833 final.

Czwarte sprawozdanie z wdrażania unijnego planu działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju zawiera kompleksowy opis głównych metod, które w ostatnim roku Komisja stosowała we wspieraniu działań krajów rozwijających się w celu poprawy sytuacji kobiet pod kątem ich równych praw i wzmocnienia pozycji. Ze sprawozdania wynika, że uwzględnianie aspektu płci przebiega teraz lepiej w 20 różnych sektorach polityki, w których wykorzystuje się wskaźniki dotyczące płci. Ponadto zwrócono uwagę na znaczenie upowszechniania równości płci w drodze dialogu politycznego. W konkluzjach przyjętych w maju 2014 r. Rada poprosiła o sporządzenie kolejnego planu działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju. Stwierdziła, że ten nowy plan na lata 2016–2020 powinien opierać się na dotychczasowych postępach i wyciągniętych wnioskach oraz że należy w nim zająć się istniejącymi niedociągnięciami i wyzwaniem. Aktywną rolę w tej dziedzinie polityki odegrały delegatury Unii. Większość z nich (66 spośród 78) doniosło, że co najmniej raz poruszyły kwestię równości płci w dialogach politycznych z krajami partnerskimi. W 2013 r. uczyniło to tylko 57 delegatur. Ogólnie rzecz biorąc, problematyka płci to ważny temat regularnie powracający w dialogach UE z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu krajowym. Dziewięć delegatur Unii poinformowało, że kwestię tę na stałe umieszczono w programie rozmów toczących się na systematycznie organizowanych forach, natomiast 28 delegatur stwierdziło, że jest to temat regularnych spotkań z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

W marcu 2014 r. w Nowym Jorku zwołano 58. sesję Komisji ds. Statusu Kobiet, która jest najważniejszym globalnym organem ONZ kształtującym politykę w zakresie równości płci i awansu kobiet. Negocjacje prowadzone na tej sesji dotyczyły przede wszystkim priorytetowego tematu „Wyzwania i osiągnięcia w realizacji milenijnych celów rozwoju w przypadku kobiet i dzieci”; sesja zakończyła się przyjęciem uzgodnionych konkluzji. Ich wartość dodana polega na wskazaniu miejsc, w których nie udało się zrealizować milenijnych celów rozwoju, i na skierowaniu apelu o wyznaczenie niezależnego celu oraz włączenie problematyki płci do przyszłych ram na okres po 2015 r. Jednolite stanowisko UE miało wpływ na udany wynik sesji. Jeżeli chodzi o agendę po 2015 r., w komunikacie „Godne życie dla wszystkich: od wizji do wspólnego działania” (COM(2014)335) Komisja uznała „równouprawnienie płci i wzmocnienie pozycji kobiet” za jeden z obszarów priorytetowych i stwierdziła, że są to zasadnicze warunki trwałego rozwoju, eliminacji ubóstwa i rozwiązania problemu niedociągnięć w realizacji milenijnych celów rozwoju.

Problematyka płci zyskała na znaczeniu w stosunkach między UE a innymi partnerami międzynarodowymi. Mowa tu o relacjach z NATO, OBWE i Radą Europy, dialogu UE–Ameryka Łacińska i Karaiby o kwestiach płci, programie prac UE i sekretariatu Ligii Państw Arabskich, wdrażaniu planu działania z Bandar Seri Begawanu (2013–2017) na rzecz wzmocnienia pogłębionego partnerstwa ASEAN–UE, który to plan obejmuje upowszechnianie równości płci i dobrostanu kobiet, a także o programie prac uzgodnionym przez Unię Afrykańską i UE, w którym zobowiązano się do zadbania o pełne i skuteczne uczestnictwo i reprezentację kobiet w procesie pokojowym i zapewniania bezpieczeństwa. Na czwartym szczycie UE–Afryka, który odbył się 2 i 3 kwietnia 2014 r. w Brukseli, szefowie państw i rządów z UE i Afryki ponownie zadeklarowali szerokie zaangażowanie w kwestie równouprawnienia płci i wzmocnienia pozycji kobiet. Jeżeli chodzi o Partnerstwo Wschodnie i region południowego sąsiedztwa, Komisja zaczęła wypracowywać wspólną koncepcję zobowiązań unijnych co do uwzględniania aspektu płci, prowadzić dyskusje w sprawie krajowych wyzwań w zakresie równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet, a także dbać o wymianę pomysłów i sprawdzonych rozwiązań między sektorami i delegaturami.

Problematyka płci była systematycznie uwzględniana w głównych sektorach polityki w zakresie pomocy humanitarnej (obejmującej ochronę, zapewnianie schronienia, pomoc żywnościową, zdrowie, wodę, urządzenia sanitarne i higienę), a 1 stycznia 2014 r. wprowadzono wskaźnik równości płci i wieku, by usprawnić i monitorować planowanie pod kątem płci i wieku oraz oceniać, w jakim stopniu każde z działań humanitarnych uwzględnia te kwestie. Wskaźnik równości płci i wieku pomaga też zapewnić spójność z przyjętym w 2013 r. dokumentem roboczym służb Komisji „Problematyka płci w ramach pomocy humanitarnej: różnorodność potrzeb i dostosowanie pomocy” (SWD (2013) 290 final) oraz ułatwia jego wdrażanie.

W marcu 2014 r. przyjęto nowy Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, program tematyczny „Globalne dobra publiczne i wyzwania o skali światowej” finansowany z Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju oraz Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju. W odniesieniu do każdej z tych inicjatyw za potencjalnych beneficjentów przedsięwzięć i działań realizowanych w ich ramach uznano podmioty niepubliczne, a za priorytety – projekty dotyczące równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet.

UE nadal popierała włączanie ekspertów ds. problematyki płci w działania mediacyjne, a także udział kobiet w takich procesach. Podjęła liczne kroki służące promowaniu równego i pełnego uczestnictwa kobiet w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu, negocjacjach pokojowych, budowaniu i utrzymywaniu pokoju, w działaniach humanitarnych i odbudowie pokonfliktowej. W Wybrzeżu Kości Słoniowej Komisja przeznaczyła 1 mln EUR na nieformalne prace dotyczące negocjacji pokojowych, obejmujące kampanie uświadamiające prowadzone przez organizacje kobiece wspierające rolę kobiet w procesie pokojowym i w procesie pojednania. Sieć na rzecz pokoju i bezpieczeństwa zrzeszająca kobiety w Afryce Zachodniej otrzymała od UE pomoc na propagowanie dialogu i wymiany. W Gwatemali Komisja wsparła projekt, w ramach którego przeprowadzono szkolenie z umiejętności mediacyjnych i negocjacyjnych dla 386 kobiet będących przedstawicielkami ludów tubylczych; pozwoliło to rozwiązać 100 konfliktów dotyczących własności ziemi. W procesie tym wzięło udział 4181 kobiet. Delegatura Unii w Gwinei Bissau zaczęła ostatnio udzielać wsparcia – za pośrednictwem programu budowania pokoju – kobietom będącym mediatorkami w lokalnych konfliktach. Na Malediwach Komisja wspiera projekt dotyczący mediacji w lokalnych konfliktach realizowany za pośrednictwem ONZ, w którym 23 spośród 37 trenerów (czyli 62%) to kobiety.

Przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarnego

Należy dokonać rozróżnienia między międzynarodowym prawem dotyczącym praw człowieka a międzynarodowym prawem humanitarnym. Są to dwie odrębne dziedziny prawa i chociaż co do zasady obie służą ochronie jednostek, istnieją między nimi zasadnicze różnice. I tak, międzynarodowe prawo humanitarne stosuje się podczas konfliktów zbrojnych i okupacji. Prawo dotyczące praw człowieka ma natomiast zastosowanie do wszystkich osób podlegających jurysdykcji danego państwa zarówno w czasie pokoju, jak i podczas konfliktów zbrojnych.

UE jest zdecydowanym orędownikiem międzynarodowego prawa humanitarnego. W ramach działań zewnętrznych nadal wspierała upowszechnianie międzynarodowego prawa humanitarnego wśród wszystkich stron prowadzących wojny, w tym wśród uzbrojonych podmiotów niepaństwowych. UE kontynuowała wdrażanie wytycznych dotyczących tego prawa (przyjętych w 2005 r. i uaktualnionych w 2009 r.), które służą jako narzędzie zachęcające państwa trzecie i podmioty niepaństwowe do jego przestrzegania.

W 2014 r. UE – jako organizacja międzynarodowa, zawierając umowy z prywatnymi agencjami do celów ochrony delegatur Unii i operacji WPBiO, nadal starała się stosować najlepsze praktyki zalecone w dokumencie z Montreux. Starała się m.in., by zawierać umowy z firmami, które podpisały międzynarodowy kodeks postępowania prywatnych agencji ochrony i agencji wojskowych (ICoC). 16 grudnia 2014 r. na forum zrzeszającym strony, które podpisały dokument z Montreux, UE wraz z USA i Chinami zostały wybrane do grupy przyjaciół przewodniczących (Szwajcarii i Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża). W 2014 r. UE w dalszym ciągu zachęcała kolejne kraje i organizacje międzynarodowe do podpisania dokumentu z Montreux (dotychczas uczyniło to 51 państw – w tym 23 państwa członkowskie UE – oraz trzy organizacje międzynarodowe).

W 2014 r. UE kontynuowała też kampanię na rzecz przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne w kontekście pomocy humanitarnej. Po przyjęciu 22 lutego rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2139 komisarz Kristalina Georgiewa wydała oświadczenie popierające rezolucję i dotyczące dostępu pracowników niosących pomoc humanitarną na terenie Syrii; zaapelowała też o to, by rezolucja skutkowała podjęciem działań w terenie. Komisarz przy tej okazji ponownie stwierdziła, że wszystkie strony konfliktu powinny szanować międzynarodowe prawo humanitarne. W 2014 r. Komisja nadal na wszystkich forach – w tym na posiedzeniu ministerialnym wysokiego szczebla poświęconym sytuacji humanitarnej i rozwojowej w Syrii, które pod przewodnictwem komisarz Kristaliny Georgiewej odbyło się 23 września w trakcie sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ – nawoływała do pełnego wdrożenia w Syrii rezolucji o dostępie pracowników niosących pomoc humanitarną oraz międzynarodowego prawa humanitarne.

UE i jej państwa członkowskie popierały inicjatywę ogłoszoną przez Szwajcarię i Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża na rzecz zwiększenia przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne. Dyskusje prowadzone pod auspicjami Szwajcarii i Komitetu ujawniły szerokie porozumienie co do tego, że istniejące mechanizmy zapewniania zgodności z prawem są niewystarczające i nieodpowiednie. Szczególny charakter międzynarodowego prawa humanitarne sprawia, że prawo to samo zapewnia swój własny mechanizm zgodności.

17 grudnia w Genewie Unia Europejska i jej państwa członkowskie wzięły udział w konferencji wysokich umawiających się stron IV konwencji genewskiej. Konferencja – zorganizowana przez Szwajcarię będącą depozytariuszem konwencji genewskich – zgromadziła przedstawicieli 126 stron. Strony w drodze konsensusu przyjęły dziesięciopunktową deklarację, w której przypomnieli o tym, że międzynarodowe prawo humanitarne ma zastosowanie na okupowanych terytoriach palestyńskich, w tym we wschodniej Jerozolimie. UE i jej państwa członkowskie wydały oświadczenie, ponownie kładąc nacisk na swoje zobowiązanie do promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne przez wszystkie państwa i podmioty niepaństwowe. W oświadczeniu UE przypomnieli o swoim stanowisku, zgodnie z którym IV konwencja genewska ma zastosowanie na terytoriach okupowanych przez Izrael od wojny z 1967 r.; mowa tu o Zachodnim Brzegu, wschodniej Jerozolimie i Strefie Gazy. UE jasno oświadczyła, że poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarne i przepisów o prawach człowieka to fundament pokoju i bezpieczeństwa w regionie.

Podczas 31. Międzynarodowej Konferencji Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy, która odbyła się w 2011 r., UE zobowiązała się do podejmowania działań na rzecz szerzenia wiedzy i prowadzenia szkoleń w zakresie międzynarodowego prawa humanitarne w państwach trzecich; zgodnie z tym zobowiązaniem w 2014 r. UE nadal wspierała finansowo projekt służący zwiększeniu zdolności Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w zakresie zapewniania szkoleń dotyczących międzynarodowego prawa humanitarne dla sił wojskowych / sił bezpieczeństwa i uzbrojonych podmiotów niepaństwowych oraz rozpowszechniania wśród tych podmiotów wiedzy o tym prawie; projekt ten dotyczył głównych państw dotkniętych konfliktem, czyli Iraku, Kolumbii i Demokratycznej Republiki Konga. UE kontynuowała także wsparcie dla projektu Szwajcarskiej Fundacji na rzecz Rozminowywania oraz organizacji Geneva Call, w ramach którego w Sudanie organizowane są szkolenia dla uzbrojonych podmiotów niepaństwowych w zakresie międzynarodowego prawa humanitarne; w ramach tego działania wsparto także posiedzenie sygnatariuszy *Deeds of Commitment*, którego celem było dokonanie przeglądu realizacji tych zobowiązań i promowanie tego procesu.

Dwie unijne misje wojskowo-szkoleniowe realizowane w ramach WPBiO, czyli EUTM Mali i EUTM Somalia, włączyły międzynarodowe prawo humanitarne do swoich programów szkoleń. Prawo to oraz szersza ochrona ludności cywilnej były najważniejszymi zagadnieniami uwzględnianymi podczas realizacji innych unijnych misji wojskowych, w szczególności EUFOR RCA.

UE pozostaje zdecydowanym sprzymierzeńcem Międzynarodowego Trybunału Karnego. Wspiera jego działania i w tym celu, na przykład, systematycznie włącza klauzulę dotyczącą MTK do umów z państwami trzecimi i do *démarche*. Klauzula ma zapewnić rzeczywiście powszechne stosowanie statutu rzymskiego oraz nakłonić państwa trzecie – po ratyfikowaniu przez nie statutu i jeżeli zaistnieje taka potrzeba – do przestrzegania zobowiązań prawnych wynikających z traktatu.

Państwa członkowskie UE poczyniły postępy w realizacji swoich zobowiązań podjętych w 2011 r. na 31. Międzynarodowej Konferencji Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca.

27 stycznia 2014 r. Portugalia ratyfikowała konwencję z 2006 r. o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem, a 22 kwietnia 2014 r. – III Protokół dodatkowy do konwencji genewskich. Szwecja ratyfikowała ten sam protokół dodatkowy 21 sierpnia 2014 r.

15 grudnia 2014 r. Słowacja ratyfikowała konwencję z 2006 r. o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem. 12 lutego 2014 r. Estonia ratyfikowała Protokół fakultatywny do Konwencji ONZ o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne. Bułgaria, Chorwacja, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Irlandia, Łotwa, Malta, Niemcy, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry, Włochy i Zjednoczone Królestwo złożyły akty ratyfikacji Traktatu o handlu bronią 2 kwietnia 2014 r., Austria, Belgia i Luksemburg – 3 czerwca 2014 r., Szwecja – 16 czerwca 2014 r., a Republika Czeska i Portugalia – 25 września 2014 r.

21 października 2014 r. Grecja ratyfikowała Protokół V w sprawie wybuchowych pozostałości wojennych do Konwencji z 1980 r. o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmierne cierpienia lub mające niekontrolowane skutki.

Na dorocznym posiedzeniu doradców i punktów kontaktowych ds. praw człowieka i ds. problematyki płci działających na potrzeby unijnych misji i operacji WPBiO zwrócono szczególną uwagę na ochronę ludności cywilnej i znaczenie międzynarodowego prawa humanitarnego.

Korzystanie z praw człowieka przez osoby LGBTI

W 2014 r. UE dążyła do wdrożenia Wytycznych z 2013 r. na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI)³⁰.

17 maja 2014 r., w Międzynarodowym Dniu Przeciwko Homofobii i Transfobii, wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała w imieniu UE oświadczenie³¹. Opublikowały je delegatury Unii na całym świecie, a niektóre uczciły ten dzień, organizując różne akcje we współpracy z lokalnym społeczeństwem obywatelskim.

W 2014 r. UE nawiązała dialog z kilkoma państwami, głównie afrykańskimi i środkowoazjatyckimi, na temat wprowadzenia przepisów, które dyskryminują osoby LGBTI; wydała też oświadczenia, w których zaapelowała do niektórych krajów, np. Nigerii, Ugandy i Gambii, o uchylenie zapisów naruszających uzgodnione na szczeblu międzynarodowym prawo antydyskryminacyjne.

Ponadto UE nadal starała się upowszechniać i chronić prawa człowieka przysługujące osobom LGBTI, prowadząc dialogi dotyczące praw człowieka, cichą dyplomację, zapewniając wsparcie Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka dla obrońców praw człowieka przysługujących osobom LGBTI, a także dla projektów wykonawczych realizowanych przez organizacje pozarządowe w celu zwalczania dyskryminacji takich osób; UE kontynuowała też rozmowy na temat sposobów poprawy ich sytuacji z podobnie myślącymi partnerami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W 2014 r. w Brukseli goszczono pochodzących z całego świata działaczy ruchu na rzecz osób LGBTI.

UE nadal była aktywnie zaangażowana w wysiłki wielostronne, w szczególności podejmowane w ramach ONZ, zmierzające do zwalczania dyskryminacji, w tym ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. Na forum Rady Praw Człowieka w Genewie UE lobbowała za przyjęciem rezolucji w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej; udało jej się uzyskać odpowiednie poparcie i rezolucję przyjęto 26 września 2014 r.

---

³⁰ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137584.pdf

³¹ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142615.pdf

Na różnych forach oenzetowskich UE dążyła do zagwarantowania, by wszystkim, w tym osobom LGBTI, przysługiwał bez dyskryminacji cały zakres praw człowieka. We wrześniu na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku międzyregionalna podstawowa grupa ds. osób LGBTI, w której skład wchodzi między innymi UE i niektóre jej państwa członkowskie, zorganizowała na szczeblu ministerialnym imprezę towarzyszącą poświęconą prawom człowieka przysługującym osobom LGBTI. UE aktywnie przyczyniła się również do organizacji wraz z ONZ imprezy dotyczącej praw człowieka i skierowanej do osób LGBTI, w ramach oenzetowskiej kampanii *Free & Equal*. W maju UE zorganizowała dyskusję panelową z udziałem społeczeństwa obywatelskiego w trakcie forum dotyczącego EIDHR; szczególną uwagę zwrócono na Afrykę. Wraz z norweskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych, brytyjskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Wspólnoty Narodów oraz organizacjami pozarządowymi: HIVOS i Baring Foundation UE wsparła też konferencję Wilton Park na temat upowszechniania praw człowieka osób LGBTI, zwołaną we wrześniu w Wielkiej Brytanii.

W ramach EIDHR UE wspiera liczne projekty ochrony osób LGBTI, np. wzmacniając zdolności organizacji do kwestionowania homofobicznych przepisów i dyskryminacji osób LGBTI, organizując kampanie uświadamiające społeczeństwu zjawiska dyskryminacji i przemocy doświadczanej przez mniejszości seksualne, walcząc z przemocą wobec najbardziej narażonych osób LGBTI i niosąc im pilną pomoc (od wsparcia psychologicznego, społecznego i medycznego po mediację i reintegrację). Ostatnie globalne zaproszenie do składania wniosków ogłoszone w ramach EIDHR „Walka z dyskryminacją” przewidywało odrębną kwotę na kwestie LGBTI (5 mln EUR). Projekty wybrano w 2014 r., a rozpoczęcie ich realizacji planuje się na początek 2015 r.

Wolność religii lub przekonań

Rok po przyjęciu wytycznych UE w sprawie wolności religii lub przekonań, które nastąpiło w czerwcu 2013 r., UE nadal koncentrowała się na tej podstawowej wolności, do której kwestionowania dochodzi na całym świecie. Potwierdziła, że jest zdecydowana bronić wolności religii lub przekonań, gdyż jest to prawo, z którego powinni korzystać wszyscy powszechnie, w oparciu o zasady równości, niedyskryminacji i uniwersalności.

Zwalczanie przemocy jest jednym z priorytetów działania uwypuklonym we wspomnianych wytycznych, dlatego w tym roku UE zwróciła szczególną uwagę na to zjawisko. W drodze działań dyplomatycznych, oświadczeń i konkluzji Rady do Spraw Zagranicznych potępiono używanie przemocy i zamachy terrorystyczne skierowane ze względu na religię lub przekonania przeciwko indywidualnym osobom, członkom wspólnot religijnych lub miejscom kultu. UE zwróciła także uwagę na rażące naruszenia wolności religii lub przekonań. Szczególny niepokój na różnych szczeblach wzbudziła sytuacja w Syrii, Iraku, Republice Środkowoafrykańskiej, Nigerii, Iranie, Mjanmie/Birmie, Sudanie, Pakistanie i Brunei.

UE była szczególnie zbulwersowana okrucieństwami i naruszeniem podstawowych praw człowieka w Iraku i Syrii, zwłaszcza gdy ich ofiarami były osoby należące do mniejszości religijnych i najsłabszych grup społecznych; podkreśliła, że zachowanie wieloetnicznego i wieloreligijnego charakteru tych krajów jest konieczne. W Republice Środkowoafrykańskiej w następstwie swoich działań dyplomatycznych i wojskowych mających na celu powstrzymanie walk i przywrócenie bezpieczeństwa w całym kraju UE potwierdziła, że będzie dążyć do zapewnienia tam pokojowego współistnienia różnych wspólnot i religii. Działania w tym celu obejmują szkolenia dla przywódców religijnych i społeczeństwa obywatelskiego w zakresie zapobiegania konfliktom i prowadzenia dialogu międzywspólnotowego.

Tak jak w latach poprzednich wolność religii lub przekonań była tematem systematycznie poruszonym podczas dialogu politycznego na różnych szczeblach z wieloma partnerami, w tym podczas dialogów i konsultacji dotyczących praw człowieka. UE była szczególnie aktywna w sprawie Meriam Yahyi Ibrahim, chrześcijanki skazanej na śmierć w Sudanie za cudzołóstwo i apostazję. Przewodniczący Komisji, Parlamentu Europejskiego i Rady wydali wraz dwudziestoma przywódcami religijnymi, także muzułmańskimi, wspólne oświadczenie³². UE przewodziła międzynarodowym działaniom, które doprowadziły do definitywnego uniewinnienia i zwolnienia skazanej.

---

³² http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-186_en.htm

Na forach wielostronnych UE koncentrowała się na konkretyzowaniu rezolucji dotyczących wolności religii lub przekonań, zarówno na forum Rady Praw Człowieka ONZ, jak i ZO ONZ. W marcu 2014 r. na 25. sesji Rady Praw Człowieka przyjęto na zasadzie konsensusu zainicjowaną przez UE rezolucję dotyczącą wolności religii lub przekonań. W rezolucji odwołano się do raportu specjalnego sprawozdawcy na temat konieczności wyeliminowania przejawów zbiorowej nienawiści religijnej. Potwierdzono wyraźnie, że istnieje prawo do niewyznawania żadnej religii, które po raz pierwszy sformułowano w rezolucji z 2013 r. Przy okazji 25. sesji Rady Praw Człowieka delegatura Unii w Genewie zorganizowała imprezę towarzyszącą z udziałem specjalnego sprawozdawcy ds. wolności religii lub przekonań Heinera Bielefeldta; jej celem było przeanalizowanie sposobów walki z nienawiścią religijną w ramach istniejących międzynarodowych przepisów o prawach człowieka.

Na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ przyjęto również w drodze konsensusu rezolucję w sprawie wolności religii lub przekonań; jej inicjatorką była UE. Unii udało się zrealizować swoje główne założenia, jakimi były: nacisk na ochronę osób należących do wspólnot i mniejszości religijnych na całym świecie, włączenie bezpośredniej wzmianki o ekstremizmie religijnym, który wpływa na prawa jednostki, a także wezwanie państw do zapewnienia odpowiedniej ochrony osobom i wspólnotom, które są zagrożone atakami z uwagi na ich religię lub przekonania.

UE utrzymywała kontakty z Organizacją Współpracy Islamskiej, by razem wdrażać rezolucję 16/18³³; wzięła też udział w 4. posiedzeniu procesu stambulskiego, które odbyło się w Ad-Dausze w marcu 2014 r. Jego organizatorem był rząd Kataru i dauhński Międzynarodowy Ośrodek Współpracy Międzywyznaniowej, a głównym tematem upowszechnianie wolności religijnej w drodze współpracy międzywyznaniowej. W imprezie tej, która była pierwszą tego rodzaju konferencją organizowaną w kraju muzułmańskim i pierwszą, na którą zaproszono organizacje pozarządowe i podmioty niepubliczne, wzięły udział organizacje akademickie i organizacje społeczeństwa obywatelskiego; obecnych było jednak niewielu przedstawicieli państw, którzy mogliby przedstawić aktualne informacje o wdrażaniu rezolucji.

---

³³ „Zwalczanie nietolerancji, tworzenia negatywnych stereotypów i stygmatyzacji osób ze względu na religię lub przekonania, dyskryminacji osób ze względu na religię lub przekonania, podżegania do przemocy i stosowania przemocy z takich względów”.

Jeśli chodzi o instrumenty finansowe UE, propagowanie wolności religii lub przekonań jako podstawowej wolności, ochrona osób należących do mniejszości i walka z dyskryminacją nadal były zasadniczymi priorytetami i otrzymywały największe finansowanie z EIDHR. Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. b) ppkt (v) pomoc unijną należy nieść głównie na rzecz „wolności myśli, sumienia i religii lub wyznania, w tym za pomocą środków mających na celu wyeliminowanie wszystkich form nienawiści, nietolerancji i dyskryminacji ze względu na religię lub światopogląd, oraz poprzez promowanie tolerancji i szacunku dla różnorodności religijnej i kulturowej wewnątrz społeczeństw i między nimi”.

Zamknięto ogłoszone w 2013 r. globalne zaproszenie do składania wniosków dotyczących walki z dyskryminacją. 5 mln EUR z przydzielonych łącznie 20 mln EUR przeznaczono specjalnie na projekty wspierające propagowanie wolności religii lub przekonań i zwalczanie dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania. Większość ze sfinansowanych w ten sposób projektów ruszy w ciągu 2015 r.

W ostatnich latach wolność religii lub przekonań promowano także kanałami innymi niż EIDHR, np. za pośrednictwem lokalnych zaproszeń ogłaszanych w ramach krajowych programów wsparcia przez delegatury Unii, zaproszeń globalnych mających na celu pogłębianie poszanowania praw człowieka i ich obrońców najbardziej narażonych na niebezpieczeństwo oraz niskich dotacji wspierających obrońców praw człowieka. W 2014 r. zaproszenia w ramach krajowych programów wsparcia, priorytetowo traktujące kwestię wolności religii lub przekonań, ogłoszono w Armenii, Indonezji, Kazachstanie i na Sri Lance. W innych krajach, np. w Egipcie, zaproszenia dotyczyły praw grup najsłabszych społecznie / zmarginalizowanych i mogły odnosić się do wolności religii lub przekonań, nawet jeśli kwestia ta nie została określona wprost.

Wolność słowa w internecie i poza nim

12 maja 2014 r. Rada do Spraw Zagranicznych przyjęła Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim. W oparciu o istniejące instrumenty i dokumenty w wytycznych przypomniano podstawowe zasady i wskazano jasno określone priorytety i narzędzia służące delegaturom Unii i ambasadom państw członkowskich, jak również dowództwom misji unijnych, tak by mogły one skuteczniej promować i bronić wolności wypowiedzi w internecie i poza nim.

Służby Komisji i ESDZ zorganizowały kilka imprez promujących te wytyczne. 22 września 2014 r. UE – przy okazji Spotkania Przeglądowego w zakresie Wymiaru Ludzkiego zwołanego przez Biuro OBWE ds. Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka w Warszawie – zorganizowała imprezę towarzyszącą na temat wolności słowa w internecie. Coroczne forum UE i organizacji pozarządowych dotyczące praw człowieka, które odbyło się 4 i 5 grudnia 2014 r., było w pełni poświęcone kwestiom ochrony i upowszechniania wolności słowa. Służby Komisji i ESDZ promowały wytyczne we wszystkich delegaturach Unii, chcąc szerzyć wiedzę, ale także wnieść wkład w planowanie wszelkiej przyszłej pomocy finansowej.

W publicznych oświadczeniach i w ramach dwustronnych stosunków z państwami trzecimi Unia wielokrotnie potępiała ataki na dziennikarzy i blogerów. W drodze dwustronnych dialogów dotyczących praw człowieka informowała państwa trzecie o przyjęciu wspomnianych wytycznych i zachęcała do podjęcia działań zapobiegających przemocy i nękanii oraz promujących bezpieczne warunki pracy dziennikarzy i innych pracowników mediów, tak by mogli wykonywać swoje zadania niezależnie, bez zbędnych ingerencji i obawy, że staną się ofiarami przemocy lub prześladowań.

UE dąży do tego, by społeczność międzynarodowa dołożyła większych starań na rzecz upowszechniania wolności słowa, i bacznie obserwowała prace Koalicji na rzecz wolności słowa w internecie oraz realizację rezolucji Rady Praw Człowieka w sprawie bezpieczeństwa dziennikarzy, rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie prawa do prywatności w erze cyfrowej oraz rezolucji w sprawie praw człowieka i internetu przyjętej po raz drugi przez Radę Praw Człowieka ONZ w lecie 2014 r.

UE aktywnie uczestniczyła w debatach na temat internetu i praw człowieka, np. na Forum Zarządzania Internetem i w ramach przeglądu postępów po Światowym Szczycie Społeczeństwa Informacyjnego (WSIS+10). UE odnotowała ostatnio pewne osiągnięcia w obszarach odnoszących się do międzynarodowej polityki dotyczącej cyberprzestrzeni; mowa tu m.in. o niedawnym komunikacie Komisji Europejskiej „Polityka wobec internetu i zarządzanie internetem. Rola Europy w kształtowaniu przyszłości zarządzania internetem”(COM/2014/072), konkluzjach Rady w sprawie zarządzania internetem³⁴, przyjętych 27 listopada 2014 r. (16200/14), rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie przedłużenia mandatu Forum Zarządzania Internetem (2015/2526(RSP)) i konkluzjach Rady w sprawie dyplomacji elektronicznej³⁵, przyjętych 10 lutego 2015 r. – wszystkie te dokumenty odzwierciedlają konieczność ochrony praw człowieka w internecie.

Komisja realizuje obecnie projekty związane z główną platformą techniczną światowego ośrodka monitorowania polityki wobec internetu (GIPO). Głównym celem jest techniczny rozwój internetowej platformy monitorującej politykę związaną z internetem oraz zmiany regulacyjne i technologiczne na całym świecie; ma to służyć zwiększeniu wiedzy fachowej i wzajemnego zrozumienia wśród wszystkich podmiotów, w szczególności zainteresowanych stron znajdujących się w mniej korzystnej sytuacji, w tym tych państw, organizacji pozarządowych i grup interesu, które mogą czuć się na marginesie debat i decyzji w sprawie zarządzania internetem. Umowę w sprawie rozwoju platformy podpisano pod koniec 2014 r.

Trwają też prace nad realizacją innego projektu Komisji Europejskiej, czyli platformą „Europejskie zdolności w zakresie orientacji sytuacyjnej”. Jej celem jest zwiększenie unijnych zdolności do podejmowania decyzji na podstawie rzetelnych i podawanych w czasie rzeczywistym lub prawie w czasie rzeczywistym informacji o naruszeniu praw człowieka lub ograniczeniu podstawowych wolności w związku z otoczeniem cyfrowym.

---

³⁴ <http://italia2014.eu/media/3769/council-conclusions-on-internet-governance.pdf>

³⁵ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6122-2015-INIT/pl/pdf>

Aby dalej motywować do stosowania wspomnianych wytycznych, Komisja przygotowała nowy program (4,55 mln EUR ze środków EIDHR) wspierający media i wolność słowa w demokratycznych krajach pilotażowych; program ma pomóc delegaturom i mediom w państwach trzecich w stosowaniu wytycznych w działaniach i operacjach politycznych. Położono nacisk na spójność między unijnym wsparciem dla demokracji i dla wolności słowa. Wytyczne uwzględniano we wszystkich przeglądach odnoszących się do jakości nowych projektów współpracy na rzecz rozwoju w obszarze wolności słowa. W ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa Komisja przyjęła nowe projekty/programy m.in. w Tunezji (*Appui aux secteurs des médias tunisiens*, 10 mln EUR) i Algierii (*Programme d'appui aux médias*, 7,3 mln EUR).

Realizacja wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka

W 2014 r. UE podtrzymała swoje zobowiązanie na rzecz wdrażania wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, które zostały zatwierdzone przez Radę Praw Człowieka ONZ w 2011 r. Wytyczne te dotyczą obowiązku ochrony praw człowieka przez państwo, odpowiedzialności przedsiębiorstw w zakresie przestrzegania tych praw i dostępu do środków odwoławczych. UE kontynuowała starania w obrębie UE i w ramach działań zewnętrznych, by zapewnić przestrzeganie wytycznych.

Komisja Europejska opublikowała też w 2013 r. wskazówki, jak wdrażać wytyczne ONZ w trzech sektorach biznesu (ICT, agencje rekrutacyjne, sektor ropy naftowej i gazu).

Komisja Europejska kontynuowała przygotowania dokumentu roboczego na temat biznesu i praw człowieka, zamierzając przedstawić analizę postępów – zarówno w obrębie UE, jak i w ramach działań zewnętrznych – poczynionych od czasu przyjęcia w 2011 r. komunikatu w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (COM(2011)681). Częścią przeglądu polityki w tym zakresie były prowadzone przez Komisję konsultacje społeczne na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz wielostronne forum poświęcone tej kwestii, w którym udział wzięło ponad 500 uczestników z wielu sektorów. Komitet koordynujący działania w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw zebrał się kilkakrotnie w 2014 r. pod przewodnictwem Komisji Europejskiej. Wśród jego członków są przedstawiciele biznesu/przemysłu, społeczeństwa obywatelskiego i organizacji międzynarodowych, a jego celem jest ustalenie stanowisk, wzmocnienie polityki i pogłębienie dialogu z udziałem wielu zainteresowanych stron na temat odpowiedzialnych praktyk biznesowych. W grudniu 2014 r. odbyło się wspólne posiedzenie komitetu koordynującego i grupy wysokiego szczebla (państwa członkowskie UE) ds. społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Takie inicjatywy sprzyjały rozwojowi unijnej polityki w tym zakresie, jak również wdrażaniu wytycznych ONZ.

Państwa członkowskie UE poczyniły postępy w pracach nad przyjęciem krajowych planów działania w zakresie biznesu i praw człowieka (oraz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw), co stanowi część ich zobowiązań podjętych w ramach Planu działania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji. Sześć państw członkowskich UE przyjęło takie plany krajowe przed końcem 2014 r., a prace w kilku innych są bardzo zaawansowane. Komisja kontynuowała wzajemną ocenę działań państw członkowskich w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, także tych związanych z biznesem i prawami człowieka. Pod koniec 2014 r. przygotowano i opublikowano kompendium przedstawiające działania państw członkowskich w tym zakresie.

W październiku UE przyjęła dyrektywę o ujawnianiu informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre spółki oraz grupy zatrudniające ponad 500 pracowników (dyrektywa 2014/95/UE); celem jest zwiększenie przejrzystości. Spółki, których to dotyczy, ujawnią informacje o polityce, ryzyku i rezultatach w odniesieniu m.in. do poszanowania praw człowieka, do walki z korupcją i przekupstwem oraz zróżnicowania w obrębie rad dyrektorów spółek. Akt ma wzmocnić obowiązujące unijne prawodawstwo, które już teraz wymaga uwzględniania informacji środowiskowych i pracowniczych w rocznych sprawozdaniach spółek.

W ramach działań zewnętrznych Komisja Europejska i ESDZ omawiały tę kwestię i dzieliły się sprawdzonymi praktykami z coraz większą liczbą państw trzecich, w szczególności krajami azjatyckimi i krajami Ameryki Łacińskiej – Meksykiem, Ekwadorem, Peru i Indonezją. W 2014 r. specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka uznał biznes i prawa człowieka za jeden z najważniejszych priorytetów swojej działalności i dyskusji ze strategicznymi partnerami, takimi jak Republika Południowej Afryki i Brazylia. Przewodniczył też seminarium dla spółek na temat biznesu i praw człowieka zorganizowanemu w Brazylii.

W ramach działań następczych po dialogu na temat praw człowieka UE–Unia Afrykańska z 2013 r., we wrześniu obie unie zwołały wspólne seminarium w Addis Abebie. ESDZ, służby Komisji i kilka państw członkowskich mogły wymienić poglądy oraz podzielić się wiedzą fachową i doświadczeniami w zakresie działań wykonawczych ułatwiających prowadzenie odpowiedzialnych praktyk biznesowych. Wszystkie strony zobowiązały się do promowania i wdrażania w swoich regionach wytycznych ONZ i do wyznaczenia dziedzin możliwej współpracy. Komisja zgodziła się udzielić technicznego i finansowego wsparcia, by ułatwić Unii Afrykańskiej opracowanie ram promowania odpowiedzialnych praktyk biznesowych w Afryce.

W 2014 r. UE–CELAC (Ameryka Łacińska i Karaiby) kontynuowały współpracę w zakresie odpowiedzialnego biznesu. Pierwsze seminarium UE–CELAC dotyczące społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw odbyło się w październiku 2013 r.; następnie w San José (Kostaryka) w listopadzie prezydencja CELAC zorganizowała spotkanie urzędników wysokiego szczebla poświęcone tej samej kwestii. Celem było bliższe poznanie doświadczeń Unii Europejskiej i jej państw członkowskich, co pomogłoby w przyspieszeniu opracowywania krajowych planów działania w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w państwach CELAC. W czerwcu 2015 r. w Brukseli odbędzie się szczyt UE–CELAC, na którym dialog o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw będzie kontynuowany.

Na płaszczyźnie wielostronnej UE bacznie obserwowała dyskusje i zmiany dotyczące tej kwestii w ramach Rady Praw Człowieka i aktywnie popierała rezolucję przedłużającą mandat grupy roboczej ds. praw człowieka i korporacji transnarodowych i innych przedsiębiorstw, przyjętą jednomyślnie na czerwcowej sesji. Ogólnie rzecz biorąc, UE opowiada się za kontynuacją prac w duchu porozumienia. Zgodnie z tym nie poparła zainicjowanej przez Ekwador i Republikę Południowej Afryki rezolucji powołującej międzyrządową grupę roboczą, której celem byłoby przygotowanie międzynarodowego prawnie wiążącego instrumentu. UE wyraziła ubolewanie, że punktem centralnym tej rezolucji byłyby w rzeczywistości korporacje transnarodowe, podczas gdy wielu naruszeń praw człowieka dopuszczają się firmy na szczeblu krajowym.

Trzecie Forum ONZ w sprawie biznesu i praw człowieka odbyło się w Genewie w grudniu 2014 r. pod auspicjami odnośnej grupy roboczej. Wzięło w nim udział ponad 2000 przedstawicieli z organizacji rządowych, pozarządowych, związków zawodowych i organizacji biznesowych, przy czym udział reprezentantów biznesu był większy niż w roku poprzednim. UE była reprezentowana przez specjalnego przedstawiciela UE ds. praw człowieka i przez Komisję Europejską. Zadeklarowała swoje zdecydowane zaangażowanie na rzecz wdrażania wytycznych i aktywne działanie w tym celu.

UE kontynuowała propagowanie praktyk dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w ramach rozdziałów umów o wolnym handlu odnoszących się do handlu i zrównoważonego rozwoju.

Proces wymierzania sprawiedliwości

Przez cały rok UE nieustannie popierała wszechstronne podejście do prac nad kwestiami praworządności na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, przedkładając na sesjach Zgromadzenia Ogólnego ONZ propozycje wzmocnienia powiązań między praworządnością a trzema głównymi filarami Organizacji Narodów Zjednoczonych (pokój i bezpieczeństwo, rozwój oraz prawa człowieka). W kontekście dyskusji o Agendzie rozwoju po 2015 roku, zwłaszcza w ramach nieformalnej interaktywnej debaty na sesji Zgromadzenia Ogólnego, UE podkreślała, że prawa człowieka i praworządność to kwestie mające zasadnicze znaczenie dla eliminacji ubóstwa i trwałego rozwoju, powinny zatem mieć centralną pozycję w tych nowych ramach, podobnie jak zasady niedyskryminacji, równości, uczestnictwa i odpowiedzialności.

UE przedstawiła też Sekretariatowi ONZ sprawozdanie z realizacji zobowiązań w zakresie praworządności złożonych 24 września 2012 r. na posiedzeniu wysokiego szczebla Zgromadzenia Ogólnego ONZ dotyczącego praworządności na poziomie krajowym i międzynarodowym.

W ramach stosunków dwustronnych z państwami trzecimi UE nadal promowała praworządność i podnosiła kwestie dotyczące wymierzania sprawiedliwości, w tym funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i zapewniania mu niezbędnych środków, organizacji i niezależności sądownictwa, prawa do rzetelnego procesu sądowego i praw pozwanym. W stosownych przypadkach UE kontynuowała pobudzanie i wspieranie reform ustawodawczych i instytucjonalnych, np. reform kodeksów karnych i systemu penitencjarnego, a także budowanie zdolności i działania zmierzające do poprawienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości, również w przypadku kobiet.

Wsparcie sektora wymiaru sprawiedliwości i praworządności to – w szerszym kontekście – istotny obszar współpracy w wielu krajach korzystających z pomocy UE. Kwestia ta jest ściśle powiązana z promowaniem demokratycznych rządów, praw człowieka, równości płci, bezpieczeństwa obywateli i rozwoju społeczno-gospodarczego.

Ważnym elementem unijnych działań wspierających obrońców praw człowieka było monitorowanie procesów sądowych – w ciągu roku dyplomaci z delegatur Unii i misji państw członkowskich UE obserwowali liczne postępowania sądowe w wielu krajach. Jawna obecność przedstawicieli UE na salach rozpraw była wyraźnym sygnałem dla rządów, społeczeństwa obywatelskiego i opinii publicznej, że UE jest zainteresowana tymi sprawami sądowymi, i ogólniej – wymierzaniem sprawiedliwości. Z uwagi na długość postępowań i fakt, że sądy były często umiejscowione poza stolicami krajów, szczególnie ważne było dzielenie się zadaniami przez delegatury Unii i ambasady państw członkowskich UE. UE złożyła też wiele oświadczeń wspierających obrońców praw człowieka w czasie procesu i odnoszących się do kwestii sprawiedliwości proceduralnej.

Reagowanie na naruszenia: dbanie o wskazanie odpowiedzialności

UE i jej państwa członkowskie nadal deklarowały poparcie dla Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK), m.in. w związku z zachowaniem jego niezawisłości oraz uniwersalności i integralności statutu rzymskiego, zgodnie z decyzją Rady 2011/168/WPZiB z 21 marca 2011 r. Mandat Trybunału w zakresie karania sprawców najbardziej niehumanitarnych zbrodni, w przypadkach gdy dane państwo nie jest skłonne lub faktycznie nie może przeprowadzić dochodzenia ani postępowania karnego, sprawia, że MTK jest jednym z najważniejszych podmiotów przyczyniających się do międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W 2014 r. kolejne pięć państw członkowskich UE ratyfikowało lub zaakceptowało zmiany z Kampali, które dotyczą zbrodni agresji, i zmiany do art. 8 statutu rzymskiego MTK.

UE i jej państwa członkowskie nadal (m.in. podczas Zgromadzenia państw stron MTK, które odbyło się w Nowym Jorku 8–17 grudnia 2014 r.) deklarowały, że będą wspierać niezawisłość MTK oraz jego skuteczne i wydajne działanie. W szczególności UE poparła utrzymanie niezawisłości Trybunału jako organu sądowiczego i organu prokuratorskiego. MTK musi pozostać niezależną i bezstronną instytucją sądowiczą, która nie realizuje żadnych politycznych celów.

UE kontynuowała swoje systematyczne kampanie dyplomatyczne na rzecz wspierania MTK, zachęcając do jak najpowszechniejszego uczestnictwa w stosowaniu statutu rzymskiego (zob. sekcja 4).

UE i jej państwa członkowskie nadal działały na rzecz zachowania integralności statutu rzymskiego. W tym względzie pozbawianie wszelkich immunitetów, także szefów państw, na potrzeby spraw toczących się przed MTK było ważnym osiągnięciem w międzynarodowym sądownictwie karnym. UE i jej państwa członkowskie ciągle wspierały skuteczne i wydajne funkcjonowanie Trybunału, a państwa członkowskie UE wciąż należały do największych jego darczyńców. UE przekazała Trybunałowi dodatkowe bezpośrednio (projekty z Trybunałem) i pośrednio (projekty ze społeczeństwem obywatelskim) wsparcie finansowe, promując współpracę prawną i wymianę najlepszych praktyk między państwami stronami i stronami niebędącymi państwami a środowiskiem prawniczym.

UE reagowała na przypadki braku współpracy z Trybunałem i przypominała, że istotne jest, by wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych przestrzegające rezolucji przyjętych przez Radę Bezpieczeństwa zgodnie z rozdziałem VII Karty Narodów Zjednoczonych i wykonujące te rezolucje informowały Trybunał o sytuacjach budzących niepokój. UE podkreśliła, że brak współpracy stanowi jedną z najpoważniejszych przeszkód w skutecznym funkcjonowaniu MTK.

UE i jej państwa członkowskie w dalszym ciągu dążyły do stworzenia całościowego i zintegrowanego podejścia; z myślą o tym uruchamiały inicjatywy poszerzania zdolności na szczeblu krajowym, a zwłaszcza promowały walkę z bezkarnością w programach współpracy na rzecz rozwoju i pomocy technicznej. W tym celu służby ESDZ i Komisja Europejska nadal wdrażały wspólny wewnętrzny dokument roboczy dotyczący zasady komplementarności; dokument ten ma zniwelować różnice między międzynarodowym a krajowym wymiarem sprawiedliwości.

Na podstawie porozumienia o współpracy i pomocy z 2006 r. między MTK a UE ustanowiony został pierwszy wspólny okrągły stół UE–MTK w celu konsultacji i zapewnienia regularnej wymiany informacji w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak współpraca, komplementarność, wsparcie dyplomatyczne i włączanie w główny nurt, a także informowanie opinii publicznej i działania popularyzatorskie.

W 2014 r. UE aktywnie działała w dziedzinie sprawiedliwości okresu przejściowego i wykazywała swoje zaangażowanie w krajach w okresie transformacji, prowadząc mediacje, dialogi polityczne i misje w dziedzinie WPBiO. Projekt polityki UE dotyczącej sprawiedliwości okresu przejściowego jest w trakcie opracowywania i prawdopodobnie zostanie przyjęty na początku 2015 r.; będzie to jawne świadectwo zaangażowania UE na rzecz sprawiedliwości okresu przejściowego, wzmocni spójność i zgodność działań UE w tym zakresie oraz zapewni UE i personelowi państw członkowskich wytyczne w tej kwestii.

UE nadal dążyła do tego, by w Demokratycznej Republice Konga i w Wybrzeżu Kości Słoniowej reakcja krajowych systemów sądowniczych na zbrodnie międzynarodowe była bardziej stanowcza. Ściśle współpracowała z ONZ (w szczególności ze specjalnym sprawozdawcą ds. wspierania prawdy, sprawiedliwości, zadośćuczynienia i gwarancji niepowtarzania się naruszeń), organizacjami regionalnymi i społeczeństwem obywatelskim na rzecz wspierania sprawiedliwości okresu przejściowego.

Promowanie poszanowania praw osób należących do mniejszości (w tym zapobieganie rasizmowi i ksenofobii)

W 2014 r. kwestie związane z mniejszościami nadal figurowały w unijnym programie działań w zakresie stosunków zewnętrznych. UE przyczyniała się do propagowania i ochrony praw osób należących do mniejszości, współpracując z Organizacją Narodów Zjednoczonych i innymi organizacjami międzynarodowymi i wielostronnymi, takimi jak OBWE i Rada Europy. Podczas dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych z krajami partnerskimi w ramach stosunków dwustronnych stale wracała do problemu praw osób należących do mniejszości. W kręgu ONZ UE obserwowała i wspierała prace forum ds. kwestii związanych z mniejszościami, które analizowało raport specjalnego sprawozdawcy w tej dziedzinie zatytułowany „Zapobieganie przemocy i okrucieństwu wobec mniejszości i eliminowanie tych zjawisk”.

UE działała aktywnie na szczeblu wielostronnym w konkretnych sprawach dotyczących poszczególnych grup etnicznych lub religijnych. Na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ czynnie wsparła rezolucję w sprawie Mjanmy/Birmy, w której wyrażono głębokie zaniepokojenie w kwestii mniejszości Rohingja i wezwano rząd Mjanmy do przyspieszenia działań eliminujących naruszanie praw człowieka.

W 2014 r. UE udzieliła politycznego poparcia komisarz OBWE ds. mniejszości narodowych, bardzo aktywnie działającej na terenach narażonych na konflikt, na których kwestie związane z mniejszościami są szczególnie palące. Stanowisko komisarz w sprawie sytuacji na Ukrainie, zwłaszcza jeśli chodzi o mniejszość tatarską na Krymie, jest w pełni zgodne ze stanowiskiem UE. UE wyraziła także poparcie dla prac komisarz, która stara się propagować stosowanie wytycznych lublańskich dotyczących integracji zróżnicowanych społeczeństw. Wytyczne lublańskie to zestaw wskazówek ułatwiających państwom formułowanie i wdrażanie polityk sprzyjających integracji zróżnicowanych społeczeństw.

Wsparcia finansowego na działania dotyczące kwestii związanych z mniejszościami udziela się za pośrednictwem instrumentów geograficznych oraz EIDHR. Ogłoszone w 2013 r. w ramach tego instrumentu zaproszenia do składania wniosków skutkowały przydzieleniem w 2014 r. 20 mln EUR na projekty dotyczące zwalczania dyskryminacji.

Zapobieganie rasizmowi i dyskryminacji rasowej, walka z ksenofobią i pokrewnymi formami nietolerancji to ważne priorytety Unii. 21 marca 2014 r., w Międzynarodowym Dniu Walki z Dyskryminacją Rasową, ówczesna wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała w imieniu UE oświadczenie, apelując o dalsze działania na rzecz zwalczania wszelkich form nietolerancji, rasizmu, ksenofobii i pokrewnych form dyskryminacji. W szczególności zaapelowała do państw, by podjęły zdecydowane i skuteczne działania na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym; wezwała też państwa, które jeszcze nie ratyfikowały Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (ICERD), by uczyniły to i w pełni ją wdrożyły.

UE dalej poruszała kwestie związane z rasizmem i ksenofobią w dialogach politycznych z państwami trzecimi. Tak było np. w przypadku Republiki Południowej Afryki, z którą zawarto porozumienie o dalszej współpracy w tym zakresie.

Na szczeblu wielostronnym UE aktywnie współpracowała również z ONZ w dziedzinie walki z rasizmem i dyskryminacją. W 2014 r. specjalny sprawozdawca ONZ ds. współczesnych form rasizmu, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pokrewnych przejawów nietolerancji wydał sprawozdanie o dyskryminacji i nietolerancji w sporcie. Wskazał w nim, że mimo postępów w ostatnich latach rasizm w sporcie okazuje się trudny do wykorzenia. UE wyraziła pełne poparcie dla zaleceń zamieszczonych w sprawozdaniu; zgodnie z nimi wszystkie zainteresowane strony powinny być odpowiedzialne za szerzenie wiedzy o modelach dyskryminacji, a jednocześnie nadal wspierać inicjatywy zwalczające brak tolerancji w sporcie. UE nadal współpracowała też z regionalnymi organami, takimi jak Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) przy Radzie Europy oraz OBWE.

Także Komisja, za pośrednictwem EIDHR, udzieliła wsparcia finansowego na działania w tym zakresie podejmowane w krajach partnerskich.

Trzydzieści lat po światowej konferencji przeciwko rasizmowi, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pokrewnym formom nietolerancji UE nadal jest w pełni zaangażowana w realizację głównego celu konferencji durbańskiej z 2001 r., którym jest całkowite wyeliminowanie rasizmu i dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pochodnych form nietolerancji.

Wzmocniona polityka w kwestiach dotyczących ludów tubylczych

22 i 23 września 2014 r. w Nowym Jorku w ramach sesji plenarnej Zgromadzenia Ogólnego na wysokim szczeblu odbyła się pierwsza w historii światowa konferencja ONZ w sprawie ludów tubylczych. Celem konferencji była wymiana poglądów na temat korzystania przez ludy tubylcze z praw ogłoszonych w oenzetowskiej Deklaracji praw ludów tubylczych z 2007 r.

UE czynnie i widocznie uczestniczyła w tej konferencji, kładąc szczególny nacisk na pełny i skuteczny udział w niej przedstawicieli ludów tubylczych; w tym celu dbała o skoordynowane dążenie państw członkowskich UE do przyjęcia – w drodze konsensusu – dokumentu końcowego wskazującego ustalone działania, a także zorganizowała udaną imprezę towarzyszącą na temat monitorowania praw ludów tubylczych.

Specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka wziął udział w posiedzeniu otwierającym wspomnianą konferencję i przedstawił oświadczenie UE. Pochwalił działania bardziej skoncentrowane na prawach ludów tubylczych i zadeklarował, że UE będzie dążyć do wdrożenia decyzji i realizacji zaleceń zamieszczonych w dokumencie końcowym. Nawiązał też do oenztowskiej Agendy rozwoju po 2015 roku, podkreślając, że poszanowanie praw i dobrostanu ludów tubylczych jest ściśle powiązane z celami globalnego trwałego rozwoju.

Opierając się na wynikach wspomnianej konferencji, ESDZ we współpracy z służbami Komisji rozpoczęła przegląd, którego celem jest opracowanie wzmocnionej polityki UE w kwestiach dotyczących ludów tubylczych, zgodnie z planem działania dotyczącym praw człowieka z 2012 r. Przegląd ma też skutkować umieszczeniem polityk UE w stosownym kontekście z uwzględnieniem rozwoju sytuacji w ostatnich dziesięcioleciach (mowa tu m.in. o przyjęciu oenztowskiej Deklaracji praw ludów tubylczych) oraz współczesnych realiów zarysowanych w dokumencie końcowym światowej konferencji w sprawie ludów tubylczych.

W ramach stosunków dwustronnych z krajami partnerskimi prawa ludów tubylczych były tematem dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych z państwami, w których takie ludy żyją. W dialogach wzięto pod uwagę fakt, że ludy tubylcze i ich poszczególni przedstawiciele doświadczają często dyskryminacji w różnorodnych formach. Jest to dyskryminacja nie tylko z powodu przynależności do ludów tubylczych, ale także z powodu ubóstwa, płci, orientacji seksualnej lub niepełnosprawności.

Ludy tubylcze i ich przywódcy w szczególności nadal są ofiarami poważnych naruszeń praw człowieka, do których dochodzi, gdy bronią swojej ziemi i zasobów przed nielegalną zabudową („masowym wykupem gruntów”). UE zajęła się także tym zjawiskiem w kontekście programu dotyczącego biznesu i praw człowieka.

Ludy tubylcze zostały uznane za beneficjentów kwalifikujących się do otrzymania wsparcia za pośrednictwem EIDHR już wtedy, gdy UE rozpoczęła udzielanie pomocy w zakresie ochrony praw człowieka. Jednak dopiero w nowym rozporządzeniu w sprawie EIDHR z 2014 r. wyraźnie odniesiono się do oenzetowskiej Deklaracji praw ludów tubylczych jako normatywnych ram upowszechniania i ochrony praw człowieka przysługujących ludom tubylczym.

W związku z tym nowym rozporządzeniem Komisja przedłużyła zamówienie dotyczące projektu związanego z dostępem ludów tubylczych do wymiaru sprawiedliwości oraz możliwości rozwoju, polegającego na strategicznym monitorowaniu wdrażania Deklaracji; to samo dotyczy projektu wsparcia prac MOP w Nepalu, Kamerunie i Peru podjętych w celu budowania zdolności posiadaczy praw i zainteresowanych stron w zakresie wdrażania konwencji MOP nr 169 dotyczącej ludności tubylczej i plemiennej.

Prawa człowieka przysługujące osobom niepełnosprawnym

Od stycznia 2011 r. UE jest stroną Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W swoich działaniach wewnętrznych i zewnętrznych dąży do upowszechniania praw osób niepełnosprawnych zgodnie z tą konwencją.

W 2014 r. ważnym krokiem na rzecz wdrażania tego aktu było przygotowanie przez Komisję Europejską pierwszego unijnego sprawozdania dla ONZ, tak jak wymaga tego art. 35 konwencji. Sprawozdanie przedłożono ONZ w czerwcu³⁶, a analizą zajmie się w 2015 r. oenzetowski Komitet do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie opisano, w jaki sposób UE wdraża konwencję poprzez przepisy prawne, środki z zakresu polityki i instrumenty finansowania. Odniesiono się do zapisanych w konwencji wszystkich praw i obowiązków w wielu dziedzinach polityki, w tym w zakresie współpracy międzynarodowej, programów rozwojowych i pomocy humanitarnej. Sprawozdanie zostanie przeanalizowane na 14. sesji Komitetu do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych od sierpnia do września 2015 r.

---

³⁶ SWD(2014) 182 final: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/swd_2014_182_en.pdf

Unijna zewnętrzna polityka dotycząca osób niepełnosprawnych jest prowadzona na podstawie strategii UE w sprawie niepełnosprawności na lata 2010–2020, przyjętej przez Komisję Europejską w 2010 r.; jest to też jeden z obszarów działania określonych w strategicznych ramach UE dotyczących praw człowieka i demokracji oraz stosownym planie działania. W 2014 r. UE kontynuowała włączanie praw osób niepełnosprawnych do wszystkich swoich polityk zewnętrznych – uwzględniała je w dialogach z krajami partnerskimi, wielostronnych forach, współpracy na rzecz rozwoju, negocjacjach rozszerzeniowych, polityce sąsiedztwa i działaniach w sytuacjach nadzwyczajnych i w zakresie pomocy humanitarnej.

Kwestie związane z prawami osób niepełnosprawnych były tematem dialogów dotyczących praw człowieka prowadzonych m.in. z Unią Afrykańską, Indonezją i Meksykiem. Ponadto UE zaapelowała do wszystkich państw o ratyfikację i pełne wdrożenie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, pochwaliła też państwa, które ją podpisały i ratyfikowały w 2014 r.

UE na odpowiednich forach regionalnych i międzynarodowych nadal popierała poszanowanie praw człowieka przysługujących osobom niepełnosprawnym i działała na ich rzecz.

Co więcej Komisja, jako ośrodek koordynujący wdrażanie konwencji w UE, reprezentowała Unię na siódmej sesji konferencji państw stron konwencji, zorganizowanej od 10 do 12 czerwca 2014 r. w Nowym Jorku; Komisja wydała tam oświadczenie podczas debaty ogólnej i miała dwa wystąpienia podczas rozmów o współpracy na rzecz rozwoju, wdrażaniu i monitorowaniu. Wraz z Europejskim Forum Osób Niepełnosprawnych UE zorganizowała także 12 czerwca imprezę towarzyszącą poświęconą propagowaniu na świecie praw człowieka przysługujących osobom niepełnosprawnym w drodze współpracy na rzecz rozwoju.

Komisja kontynuowała ochronę i upowszechnianie praw człowieka przysługujących osobom niepełnosprawnym w działaniach zewnętrznych Unii w ramach europejskiej współpracy na rzecz rozwoju; mowa tu o projektach dotyczących niepełnosprawności (sfinansowano ponad 103 projekty w 51 krajach, a ich budżet wyniósł ponad 34 mln EUR) oraz uwzględnianiu problemów osób niepełnosprawnych w innych przedsięwzięciach i programach. Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka i Instrument Pomocy Przedakcesyjnej zawierają wyraźne przepisy przewidujące promowanie włączenia społecznego i praw osób niepełnosprawnych.

UE działała na rzecz włączenia praw osób niepełnosprawnych do ram dotyczących rozwoju na okres po 2015 r., forsując swoje stanowisko w negocjacjach w sprawie celów zrównoważonego rozwoju oraz organizując imprezy, takie jak impreza towarzysząca „Osoby niepełnosprawne w procesie zrównoważonego rozwoju” na forum ONZ w lutym 2014 r. lub impreza na temat współpracy na rzecz rozwoju, która odbyła się przy okazji konferencji państw stron Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w czerwcu 2014 r.

VI Współpraca z partnerami w stosunkach dwustronnych

Wywieranie wpływu w terenie dzięki podejściom dostosowanym do potrzeb

Krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka to dokumenty strategiczne, które są przygotowywane w koordynacji z państwami członkowskimi przez delegatury Unii na szczeblu lokalnym; chodzi o zracjonalizowanie i zintegrowanie stosowania wytycznych, zestawów narzędzi lub planów działania UE w dziedzinie praw człowieka w jednym spójnym tekście. Celem jest lepsze zrozumienie najważniejszych wyzwań w tej dziedzinie i skupienie działań UE na kluczowych priorytetach w krajach partnerskich, zarówno pod kątem politycznym, jak i pomocy finansowej; dzięki temu będzie można lepiej dostosować podejście Unii do sytuacji w poszczególnych krajach.

Wskutek połączonych starań delegatur i instytucji Unii, szefów misji i państw członkowskich Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa zatwierdził 132 krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka.

Realizacja strategii doprowadziła do zacieśnienia współpracy w dziedzinie praw człowieka między delegaturami Unii i ambasadami państw członkowskich. W wielu krajach skutkowało powołaniem specjalnych grup roboczych na szczeblu krajowym, w których skład weszli zarówno doradcy polityczni, jak i urzędnicy sekcji ds. współpracy delegatur Unii. Wzmoczona wymiana informacji i skuteczniejszy podział prac między lokalnymi partnerami UE to bezpośredni rezultat działań tych grup roboczych. Krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka stały się także ważnym narzędziem informacyjnym, które ułatwia Unii przygotowanie się do rund powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w odniesieniu do poszczególnych krajów, a także prowadzenie dialogów dotyczących praw człowieka.

W ramach realizacji strategii zachęcano do nawiązywania współpracy ze społeczeństwem obywatelskim i niektóre delegacje odnotowały zacieśnienie kontaktów w zakresie spraw związanych z prawami człowieka. Krajowe strategie w dziedzinie praw człowieka są nadal dokumentami niejawnymi, ale Grupa Robocza ds. Praw Człowieka dokonała wspólnej interpretacji podejścia, jakie ma przyjąć dyplomacja publiczna w kwestii tych strategii, i przekazała delegaturom Unii i szefom misji państw członkowskich UE stosowne wskazówki.

Delegatury Unii zostały poproszone o sporządzenie sprawozdań z realizacji strategii w latach 2012, 2013 i 2014 r. Również w tych sprawozdaniach odnotowano zacieśnienie współpracy między państwami członkowskimi a delegaturami Unii w zakresie realizacji krajowych strategii w dziedzinie praw człowieka i zaznaczono, że wielokrotnie strategie te uwzględniano w unijnych projektach współpracy.

Wywieranie wpływu poprzez dialog

UE ceni dialogi dotyczące praw człowieka prowadzone z państwami trzecimi, uznając je za skuteczne narzędzie dwustronnego zaangażowania i współpracy w zakresie propagowania i ochrony praw człowieka.

Przez lata nawiązano te dialogi z wieloma krajami i ich liczba stale rośnie. W 2014 r. prowadzono formalne dialogi lub konsultacje dotyczące praw człowieka albo utrzymywano kontakty na szczeblu odnośnych podkomitetów z 35 partnerami³⁷. Ponadto UE w dalszym ciągu angażowała się w dialog dotyczący poszanowania praw człowieka, zasad demokratycznych, praworządności i dobrych rządów z wieloma z 79 państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, które są stronami umowy z Kotonu, w oparciu o art. 8 tej umowy lub z wykorzystaniem innych środków.

---

³⁷ Dialogi dotyczące praw człowieka lub kontakty w ramach podkomitetów utrzymywano z Armenią, Azerbejdżanem, Brazylią, Chile, Gruzją, Indonezją, Izraelem, Kambodżą, Kazachstanem, Kolumbią, Laosem, Libanem, Marokiem, Meksykiem, Mjanmą/Birmą, Narodową Władzą Palestyńską, Pakistanem, Peru (szczebel techniczny), Republiką Kirgiską, Republiką Mołdawii, Republiką Południowej Afryki, Tadżykistanem, Turkmenistanem, Ukrainą i Uzbekistanem. Konsultacje na temat praw człowieka odbyły się z Japonią, Kanadą, Nową Zelandią, USA i krajami kandydującymi (byłą jugosłowiańską republiką Macedonii, Islandią, Czarnogórą, Serbią i Turcją). W 2014 r. nie udało się zorganizować posiedzeń w ramach już nawiązanych dialogów dotyczących praw człowieka z Argentyną, Egiptem, Irakiem, Rosją i Sri Lanką. Sesje z Azerbejdżanem, Bangladeszem, Indiami, Jordanią, Tunezją i Wietnamem przesunięto na 2015 r. Dialog dotyczący praw człowieka z Iranem jest zawieszony od 2006 r.

W 2014 r. odbył się pierwszy dialog dotyczący praw człowieka z Mjanmą/Birmą. Nawiązanie oficjalnych dialogów dotyczących praw człowieka jest obecnie możliwe z Mongolią, Singapurem i Filipinami w ramach umowy o partnerstwie i współpracy uzgodnionej z UE.

W 2014 r. UE kontynuowała prace zmierzające do zwiększenia skuteczności dialogów. W tym celu: dbano o ściślejsze powiązania między dialogami a innymi instrumentami polityki, zwłaszcza z krajowymi strategiami w dziedzinie praw człowieka; uwzględniono zalecenia sformułowane w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka na forum Rady Praw Człowieka ONZ oraz wydane przez organy traktatowe i w ramach specjalnych procedur; pogłębiono współpracę w dziedzinie praw człowieka z partnerami UE o podobnych poglądach; lepiej wbudowano dialogi w ogólne stosunki z danym państwem trzecim oraz skupiono uwagę na działaniach następczych w formie szczegółowych planów działania, reform ustawodawczych i projektów, które UE może wspierać za pośrednictwem swoich instrumentów, w tym poprzez pomoc w ramach współpracy. Ponadto zwracano uwagę na poszczególne sprawy, przy czym UE uwzględniała równocześnie postulaty z krajów partnerskich, by omówić wewnętrzne kwestie UE dotyczące praw człowieka – we współpracy z państwami członkowskimi UE. W przygotowania dialogów dotyczących praw człowieka oraz działań następczych angażowała się UE oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego: w 2014 r. zorganizowano dla tych organizacji dziewięć seminariów poświęconych tej tematyce, a ich wyniki były brane pod uwagę podczas oficjalnych dialogów dotyczących praw człowieka³⁸. Poza tym wkład w dialogi wniósł Parlament Europejski i był regularnie informowany o ich rezultatach.

---

³⁸ Z Brazylią, Chile, Kolumbią, Meksykiem, Mjanmą/Birmą, Republiką Kirgiską, Republiką Mołdawii, Republiką Południowej Afryki i Tadżykistanem.

Skuteczne wykorzystywanie i wzajemna zależność unijnych instrumentów polityki zewnętrznej

Włączenie klauzuli dotyczącej praw człowieka, demokracji i praworządności (klauzuli dotyczącej istotnych elementów) do unijnych umów z państwami trzecimi ma promować unijne wartości i polityczne zasady, które stanowią podstawę stosunków zewnętrznych UE. Klauzula ta odzwierciedla podstawowe wartości UE i jest definiowana jako jeden z istotnych elementów umów. Poważne naruszenie istotnego elementu umowy może być podstawą niezwłocznego przyjęcia środków przez strony, w tym – w ostateczności – zawieszenia umowy lub jej części.

W 2014 r. UE nadal angażowała się w dialogi z wieloma z 79 państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, które są stronami umowy z Kotonu (zob. sekcja 32). Artykuł 96 pozwala na przyjęcie – w odniesieniu do danego kraju – stosownych środków, w tym (w ostateczności) na zawieszenie współpracy. Pod koniec 2014 r., takie stosowne środki miały nadal zastosowanie względem Fidżi i Gwinei Bissau (w tym drugim przypadku ich stosowanie zostało zawieszona).

W 2014 r. nie wykorzystano klauzuli praw człowieka jako podstawy do wprowadzenia nowych środków ograniczających wobec żadnego państwa trzeciego.

VII Współpraca w ramach instytucji wielostronnych

Propagowanie skutecznego multilateralizmu

UE nadal była zdecydowanym orędownikiem praw człowieka i w pełni popierała wielostronny system praw człowieka, który odgrywa zasadniczą rolę zarówno w propagowaniu i ochronie uniwersalnych norm i standardów w zakresie praw człowieka, jak i w monitorowaniu ich przestrzegania. EU przełożyła swoje priorytety w zakresie praw człowieka na działania na forum Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ, Rady Praw Człowieka ONZ i wyspecjalizowanych agencji ONZ, takich jak MOP. Ponadto UE aktywnie włączała kraje ze wszystkich regionów w inicjatywy, które w rzeczywisty sposób przyczyniały się do ochrony i propagowania praw człowieka; była również zaangażowana w prowadzone na forum ONZ prace służące propagowaniu i ochronie powszechnego charakteru praw człowieka. UE w dalszym ciągu wykorzystywała roczny strategiczny plan prac i regularne dyskusje organizowane przez Grupę Roboczą ds. Praw Człowieka (COHOM) w poszczególnych stolicach, po to, by jeszcze bardziej zwiększyć skuteczność swojego uczestnictwa w wyżej wspomnianych forach. Regularnie prowadziła dialogi dwustronne i intensywniejsze działania informacyjne dotyczące unijnych priorytetów, a ponadto wzmocniła uzgodnienia dotyczące podziału obciążeń i unijną koordynację działań w Genewie i Nowym Jorku. UE z zadowoleniem przyjęła również mianowanie Zeida Ra'ada Al Husseina na stanowisko Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka. Nowy Komisarz odnosi duże sukcesy na forum ONZ, zajmując się prawami człowieka i dając się poznać jako zdecydowany orędownik międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości.

Skuteczny podział obciążeń w kontekście ONZ

69. sesja Zgromadzenia Ogólnego ONZ (Trzeci Komitet)

W dniach 7 października – 26 listopada odbyło się posiedzenie Trzeciego Komitetu (ds. Społecznych, Humanitarnych i Kulturalnych) w ramach 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ; wyniki tego posiedzenia potwierdzono na posiedzeniu plenarnym ONZ w grudniu 2014 r.

Na posiedzeniu Trzeciego Komitetu omówiono około 60 rezolucji; odnotowano aktywne działania UE, która złożyła dziewięć formalnych oświadczeń i zabrała głos podczas ponad 45 interaktywnych dialogów z urzędnikami ONZ, mandatariuszami ds. praw człowieka i z nowym Wysokim Komisarzem ds. Praw Człowieka. UE przedstawiła również pięć inicjatyw – wszystkie zostały przyjęte przy dużym poparciu.

Ponadregionalna rezolucja dotycząca moratorium na wykonywanie kary śmierci została przyjęta 117 głosami. Jest to lepszy wynik niż w 2012 r. (kiedy rezolucja uzyskała 111 głosów), a współwnioskodawcami rezolucji było 95 delegacji. Odrzucono tzw. poprawkę utrudniającą dotyczącą suwerenności, co również stanowi postęp w porównaniu do 2012 r. Podczas posiedzenia plenarnego liczba głosów popierających rezolucję jeszcze się zwiększyła. Wynik głosowania wskazuje na utrzymywanie się globalnej tendencji do znoszenia kary śmierci.

W drodze konsensusu przyjęto unijne inicjatywy w sprawie wolności religii i przekonań oraz wspólną inicjatywę z grupą Ameryki Łacińskiej i Karaibów (GRULAC) w sprawie praw dziecka. UE poparła również partnerskie inicjatywy tematyczne, w szczególności rezolucje dotyczące zwiększenia wysiłków na rzecz wyeliminowania wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz przedstawione przez stronę afrykańską rezolucje w sprawie walki z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych oraz z wczesnymi i przymusowymi małżeństwami, również małżeństwami zawieranymi z dziećmi. Występując na forum komitetu, wielu oenzetowskich mandatariuszy ds. praw człowieka zwracało uwagę na nasilające się zastraszanie, nękanie i represjonowanie obrońców praw człowieka, którzy współpracują z ONZ w tej dziedzinie. Podnoszono również kwestię ograniczania działań społeczeństwa obywatelskiego; UE zdecydowanie potępia takie ograniczenia, prowadząc na ten temat rozmowy z partnerami w ramach stosunków dwustronnych.

Jeśli chodzi o sytuację w poszczególnych krajach, przyjęto – przy dużym poparciu ponadregionalnym – przygotowaną przez UE i Japonię rezolucję w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej. Odniesiono prawdziwy sukces: chociaż w rezolucji użyto znacznie ostrzejszych sformułowań niż w jej wcześniejszych wersjach, wyniki głosowania były podobne do wyników ostatniego głosowania nad tekstem w 2011 r. Przed przyjęciem rezolucji odrzucono zgłoszoną przez Kubę tzw. poprawkę utrudniającą, której celem było skreślenie odniesienia do MTK, a liczba współwnioskodawców rezolucji – reprezentujących kraje ze wszystkich regionów, w tym z Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej – w ogólnym ujęciu wzrosła do 62.

Trzeci rok z rzędu w drodze konsensusu przyjęto przygotowaną przez UE rezolucję w sprawie Mjanmy/Birmy – było to możliwe dzięki współpracy z tym państwem i innymi zainteresowanymi stronami. UE poparła również wiele inicjatyw partnerskich, w tym rezolucję w sprawie Iranu (przygotowaną przez Kanadę) i rezolucję w sprawie Syrii (przygotowaną przez państwa arabskie). Pomimo tego, że sytuacja w zakresie praw człowieka w Iranie nadal budzi zaniepokojenie, liczba głosów za przyjęciem rezolucji dotyczącej tego państwa była nieznacznie mniejsza niż w roku ubiegłym; rezolucja w sprawie Syrii została natomiast przyjęta, podobnie jak w poprzednich latach, zdecydowaną większością głosów.

Do pozytywnych wyników sesji przyczyniły się intensywne działania lobbingowe w ponad 130 stolicach i działania informacyjne w Nowym Jorku, które jednocześnie pomogły włączyć państwa trzecie w szerszy plan działań dotyczący praw człowieka.

Rada Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych

Rok 2014 był kolejnym pracowitym rokiem dla Rady Praw Człowieka ONZ; w jej pracach aktywną, a zarazem centralną rolę odgrywała UE, zwłaszcza jeśli chodzi o rezolucje dotyczące poszczególnych krajów i o kwestie tematyczne, takie jak wolność religii lub przekonań czy prawa dziecka. UE w pełni uczestniczyła również w prowadzonych dialogach i negocjacjach, w przypadku większości rezolucji prezentując jednolite stanowisko.

Podczas marcowej sesji Rady UE zgłosiła rezolucję w sprawie Mjanmy/Birmy oraz, wraz z Japonią, rezolucję w sprawie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD). W rezolucji w sprawie KRLD zamieszczono listę wszystkich zbrodni przeciw ludzkości zidentyfikowanych przez komisję dochodzeniową, zalecając, by sprawozdanie tej komisji przedłożyć – za pośrednictwem Zgromadzenia Ogólnego – Radzie Bezpieczeństwa, tak by mogła ona je przeanalizować i podjąć odpowiednie działania, w tym zastanowić się, czy sytuacji w zakresie praw człowieka nie należy przedstawić odpowiedniemu organowi zajmującemu się międzynarodowym wymiarem sprawiedliwości. W rezolucji w sprawie Mjanmy/Birmy opisano osiągnięte postępy i przeprowadzone reformy, podkreślając jednocześnie wyzwania, z którymi należy się jeszcze zmierzyć. W obydwu rezolucjach przedłużono mandaty odnośnych specjalnych sprawozdawców. UE poparła również rezolucję w sprawie Syrii i rezolucję w sprawie Mali; w pierwszej z nich negatywnie oceniono sytuację w zakresie praw człowieka w Syrii i odnowiono skład komisji dochodzeniowej, w drugiej – przedłużono mandat niezależnego eksperta ds. praw człowieka w Mali. UE wdrażała również inicjatywy dotyczące wolności religii lub przekonań oraz, wraz z grupą GRULAC, inicjatywę dotyczącą praw dziecka. Podobnie jak w latach ubiegłych UE poparła rezolucję w sprawie przedłużenia mandatu specjalnego sprawozdawcy ds. Iranu.

W czerwcu UE przedstawiła kolejną rezolucję w sprawie sytuacji na Białorusi; rezolucja ta odzwierciedla ustalenia specjalnego sprawozdawcy zamieszczone w sprawozdaniu z 2014 r. na temat sytuacji w zakresie praw człowieka w tym państwie i odnosi się do stosowania przez nie kary śmierci. W marcu Rada przyjęła rezolucję w sprawie sytuacji w Syrii; potępiono w niej pogorszenie się sytuacji w zakresie praw człowieka w tym państwie i wezwano do zapewnienia komisji dochodzeniowej natychmiastowego i nieograniczonego dostępu do syryjskiego terytorium. UE poparła również wspólną rezolucję w sprawie Ukrainy, w której potwierdzono suwerenności i niezależność tego państwa oraz wezwano do przestrzegania w nim wszystkich praw człowieka.

UE była szczególnie aktywna we wspieraniu ważnych prac tematycznych Rady Praw Człowieka, występując jako współwnioskodawca rezolucji dotyczących skrajnego ubóstwa i praw człowieka, likwidacji dyskryminacji kobiet oraz promowania, ochrony i korzystania z praw człowieka w internecie. Była również jednym z wnioskodawców rezolucji dotyczących przedłużenia mandatów czterech specjalnych sprawozdawców odpowiedzialnych za informowanie o następujących kwestiach: niezależności sędziów i prawników, handlu ludźmi (zwłaszcza kobietami i dziećmi), pozasądowych, doraźnych i arbitralnych egzekucjach oraz o prawie do edukacji.

We wrześniu Rada skorzystała z okazji, aby powitać nowego wysokiego komisarza, Zeida Ra'ada Al Husseina, który, potwierdzając wiele priorytetów swojego poprzednika, zwrócił szczególną uwagę na kwestię rozliczalności i zdecydowanie sprzeciwił się stosowaniu przemocy. UE poparła wiele inicjatyw, w tym rezolucje dotyczące Syrii, Jemenu i Republiki Środkowoafrykańskiej. Ponadto z całą mocą opowiedziała się zarówno za wieloma kwestiami tematycznymi, w szczególności dotyczącymi praw osób LGBTI, jak i za rezolucjami w sprawie bezpieczeństwa dziennikarzy, umieralności dzieci, przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego oraz w sprawie wykorzystywania instytucji krajowych do promowania i ochrony praw człowieka.

Unijne wsparcie na rzecz Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka

UE corocznie przeznaczają dobrowolny wkład finansowy na rzecz Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka na jego ukierunkowane działania, nie precyzując przy tym określonego celu; w 2014 r. kwota tego wkładu wyniosła 4 mln EUR i stanowiła uzupełnienie wkładu na rzecz komisji dochodzeniowej w sprawie Syrii.

Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP)

Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP), trójstronna agencja ONZ powołana do życia w 1919 r., odgrywa kluczową rolę w monitorowaniu praw gospodarczych i społecznych. Podstawowe normy pracy zawarto w ośmiu podstawowych konwencjach tej organizacji. UE wspiera ratyfikację i skuteczne wdrażanie tych konwencji w drodze współpracy z MOP, m.in. uczestniczy w bieżących dyskusjach na temat norm pracy i w pracach organów kontrolnych MOP. Jednocześnie UE w ramach zewnętrznych aspektów swojej polityki zatrudnienia i polityki społecznej propaguje w kontaktach z krajami partnerskimi zasady godnej pracy, w tym przestrzeganie podstawowych konwencji MOP, prowadząc dwustronne i regionalne dialogi polityczne i realizując projekty pomocy rozwojowej (więcej informacji: zob. sekcja 15 „Gwarantowanie propagowania praw człowieka w ramach zewnętrznego wymiaru polityki zatrudnienia i polityki społecznej”).

Wzmocnione regionalne mechanizmy praw człowieka

Zgodnie ze wspólną strategią Afryka–UE, u podstaw stosunków partnerskich UE z kontynentem afrykańskim leżą demokratyczne rządy i prawa człowieka. Podczas 4. szczytu Afryka–UE, który odbył się w kwietniu 2014 r. w Brukseli, szefowie państw lub rządów z obydwu kontynentów wraz z przewodniczącym Unii Afrykańskiej (UA) i przewodniczącym Komisji Europejskiej potwierdzili swoje przywiązanie do zasad dobrych rządów, demokracji i praworządności. Postanowili również, że będą współpracować w celu zapewnienia pełnego poszanowania praw człowieka, prawa międzynarodowego i równości płci oraz w celu zwalczania bezkarności i wszelkich form dyskryminacji, rasizmu i ksenofobii. Zaplanowano, że w lutym 2015 r. w Addis Abebie odbędzie się spotkanie w ramach 11. dialogu UA–UE dotyczącego praw człowieka.

Na podstawie deklaracji UE–LPA, przyjętej w Kairze 13 listopada 2012 r., zapoczątkowana została współpraca w zakresie praw człowieka z Ligą Państw Arabskich (LPA). Przyjęty tego samego dnia wspólny program prac kładzie nacisk na dialog i wymianę wiedzy fachowej w dziedzinie wdrażania międzynarodowych standardów praw człowieka, rozwijanie przez Ligę Państw Arabskich mechanizmów na rzecz praw człowieka oraz uwzględnianie problematyki praw człowieka w działalności tej organizacji. W listopadzie 2013 r. na posiedzeniu urzędników wyższego szczebla formalnie uzgodniono protokół ustaleń dotyczący konkretnych działań w ramach współpracy w dziedzinie praw człowieka na lata 2013–2015; kilka elementów tego protokołu już jest realizowanych. W kwietniu 2014 r. UE i LPA zorganizowały wraz z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego warsztaty, które dotyczyły współistnienia i niedyskryminacji w społeczeństwach wielowyznaniowych i wieloetnicznych oraz zwalczania i kryminalizacji – zgodnie z normami międzynarodowymi – podżegania do nienawiści. Wiele działań dotyczących współpracy w zakresie praw człowieka przeprowadzono również w ramach wspólnego programu UE i Rady Europy na rzecz wzmocnienia politycznych i demokratycznych reform w krajach partnerskich z południowego sąsiedztwa UE.

W ramach dialogów z krajami Ameryki Łacińskiej UE potwierdziła poparcie dla międzyamerykańskiego systemu ochrony praw człowieka i dla jego niezależnego i integralnego charakteru.

UE współpracuje z organami/komitetami ds. praw człowieka w ramach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) w zakresie: promowania wymiany fachowej wiedzy, najlepszych praktyk w dziedzinie konkretnych porozumień dotyczących praw człowieka i procesu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, wdrażania międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka, szczególnych priorytetów tematycznych, roli regionalnych mechanizmów dotyczących praw człowieka oraz wzmocnienia instytucji i budowania zdolności poprzez pomoc techniczną, w tym z wykorzystaniem Programu praw człowieka ASEAN–UE (który obejmuje współpracę w zakresie praw człowieka na mocy instrumentu dialogu regionalnego UE–ASEAN (READI) w latach 2014–2015). Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka został ponownie zaproszony do Indonezji, gdzie wystąpił podczas regionalnej konferencji prowadzonej przez Komisję Międzyrządową ASEAN ds. Praw Człowieka i poświęconej prawu do życia i moratorium na wykonywanie kary śmierci; celem tego wystąpienia było podkreślenie – jeszcze przed podniesieniem tej kwestii na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ – zdecydowanego i pryncypialnego sprzeciwu UE wobec kary śmierci oraz energiczne zachęcenie państw regionu do osiągnięcia postępów w tej kwestii. W trakcie wizyty specjalny przedstawiciel podkreślił, jak ważne jest współdziałanie na rzecz wzmocnienia powszechnego stosowania praw człowieka oraz zacieśnienie współpracy ze społeczeństwem obywatelskim.

Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka przyjął w Brukseli pierwszą delegację Niezależnej Stałej Komisji Praw Człowieka działającej w ramach Organizacji Współpracy Islamskiej. Z inicjatywy ESDZ delegacja zwiedziła instytucje unijne oraz przyjrzała się mechanizmom monitorującym Rady Europy.

Kontynuowano – poprzez projekt finansowany z EIDHR – konkretną współpracę z Sekretariatem Forum Wysp Pacyfiku w zakresie ratyfikacji międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka.

Ponadto, podczas 16. corocznego forum UE–NGO, które odbyło się w grudniu w Brukseli (zob. sekcja 2), w zdecydowany sposób zachęcano do wdrażania powszechnych standardów praw człowieka za pośrednictwem mechanizmów regionalnych, wymieniając się w tym zakresie przydatnymi doświadczeniami. Omawiano rolę mechanizmów regionalnych w propagowaniu i ochronie wolności opinii i wolności słowa w internecie i poza nim; szczególną uwagę poświęcono kwestii łączenia i wzmacniania narzędzi i mechanizmów, które mają zarówno przeciwdziałać pogarszaniu się warunków, w jakich działają obrońcy praw człowieka, jak i zapobiegać występującej w coraz większej liczbie państw tendencji do wprowadzania restrykcyjnych przepisów i praktyk w odniesieniu do organizacji pozarządowych. W forum wzięli udział przedstawiciele kilku regionalnych mechanizmów dotyczących praw człowieka, w tym ONZ, Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, OBWE i Rady Europy.

Rada Europy

W 2014 r. UE kontynuowała ścisłą współpracę z Radą Europy. Zgodnie z protokołem ustaleń z 2007 r. obie organizacje utrzymywały regularne kontakty zarówno na szczeblu politycznym, jak i roboczym, przy czym w centrum ich zainteresowania znalazła się współpraca w kwestiach praw człowieka, praworządności i demokratyzacji. Podstawą współpracy były „Priorytety UE w dziedzinie współpracy z Radą Europy na lata 2014–2015” – przyjęte przez Radę Unii Europejskiej 19 września 2013 r.

Przewodniczący Komisji, wysoki przedstawiciel oraz komisarze spotykali się z urzędnikami wyższego szczebla Rady Europy, w tym z sekretarzem generalnym i przewodniczącym Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. Do zacieśnienia współpracy przyczyniły się również regularne bezpośrednie kontakty między Specjalnym Przedstawicielem ds. Praw Człowieka i Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy.

UE uważnie śledziła prace organów eksperckich Rady Europy, które monitorowały przestrzeganie standardów praw człowieka w państwach członkowskich należących do tej organizacji i doradzały im w tym zakresie. UE wykorzystuje również sprawozdania Rady Europy w dialogach dotyczących praw człowieka. UE przeprowadziła doroczne konsultacje z Radą Europy na temat swojego pakietu w dziedzinie rozszerzenia. W listopadzie 2014 r., przygotowując roczne sprawozdania z postępu prac w zakresie europejskiej polityki sąsiedztwa, UE przeprowadziła konsultacje z Radą Europy i jej organami monitorującymi; przy tej okazji doszło do konstruktywnej wymiany poglądów i doświadczeń.

Z myślą o promowaniu ochrony praw podstawowych w UE, w traktacie lizbońskim upoważniono UE do przystąpienia do europejskiej konwencji praw człowieka. 18 grudnia 2014 r. Trybunał Sprawiedliwości wydał opinię w sprawie projektu porozumienia dotyczącego przystąpienia UE do tej konwencji (opinia 2/13). Trybunał stwierdził, że wątpliwości budzi jego zgodność z prawem unijnym, i orzekł, że projekt porozumienia w sprawie przystąpienia nie jest zgodny z art. 6 ust. 2 TUE ani z protokołem nr 8 dotyczącym art. 6 ust. 2 TUE. Komisja przeprowadza obecnie szczegółową ocenę tej opinii, skutkiem której konieczne jest przeprowadzenie ponownych negocjacji w odniesieniu do niektórych punktów projektu porozumienia w sprawie przystąpienia.

Komisja nadal finansowała wspólne programy i działania prowadzone z Radą Europy w zakresie praworządności, demokracji i praw człowieka, a wartość finansowania przekroczyła 100 mln EUR w skali roku.

W październiku 2014 r. Rada Europy zorganizowała w Turynie konferencję wysokiego szczebla na temat Europejskiej karty społecznej; podczas konferencji Komisję poproszono o omówienie synergii między prawem unijnym i tą kartą. Uzgodniono, że w celu usunięcia konkretnych rozbieżności potrzebny jest dalszy dialog. Należy zapobiegać ewentualnym rozbieżnościom w przyszłości.

W grudniu 2014 r. Rada Europy zorganizowała warsztaty związane z konferencją w Turynie. Podczas panelu podkreślono, że kryzys gospodarczy uwydatnił możliwe niespójności między prawem i polityką UE a Europejską kartą społeczną. Konieczne jest zapewnienie silnych synergii, mając na uwadze możliwość przystąpienia UE do tej karty. Za problematyczną kwestię uznano rozbieżne interpretacje Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Komitetu Praw Społecznych spowodowane nadawaniem różnej wagi prawom ekonomicznym i społecznym. Zaproponowano rozwiązanie polegające na utworzeniu stałego komitetu doradczego i przyjęcie przez UE systemu wczesnego ostrzegania, który z wyprzedzeniem wskazywałby ewentualne niezgodności z Europejską kartą społeczną.

Komisja nadal wносиła duży wkład w działalność Rady Europy, finansując wspólne programy i działania. Komisja i Rada Europy nadal realizowały znaczącą liczbę wspólnych programów w dziedzinie praworządności, demokracji i praw człowieka, a wartość finansowania tych programów przekroczyła 100 mln EUR w skali roku. Instrument Rady Europy na rzecz Partnerstwa Wschodniego, zainicjowany w 2011 r., osiągnął pozytywne rezultaty w dziedzinie reformy wymiaru sprawiedliwości, wyborów, cyberprzestępczości i zwalczania korupcji; program ten został rozszerzony. W 2012 r. Komisja uruchomiła program UE i Rady Europy na rzecz wzmocnienia demokratycznych reform w południowej części regionu Morza Śródziemnego (4,8 mln EUR w ciągu 30 miesięcy); program ten promuje – w duchu odnowionej europejskiej polityki sąsiedztwa UE – postępy w zakresie praw człowieka, praworządności i demokratyzacji w państwach tego regionu. Chociaż program nadal koncentrował się przede wszystkim na Tunezji i Maroku, to w 2013 r. odnotowano intensywniejsze kontakty i współpracę z innymi partnerami w tym regionie, w szczególności z Jordanią, Egiptem i Algierią, a kontakty te i współpraca były nadal rozwijane w 2014 r.

OBWE

W 2014 r. UE była nadal głównym sprzymierzeńcem OBWE i ważnym uczestnikiem prac tej organizacji. UE w dalszym ciągu aktywnie wspierała jej wysiłki zmierzające do rozwiązywania problemów związanych z bezpieczeństwem w regionie OBWE we wszystkich trzech wymiarach tej organizacji: polityczno-wojskowym, gospodarczym i środowiskowym oraz ludzkim.

Program prac OBWE w 2014 r. zdominowały działania podejmowane w odpowiedzi na kryzys na Ukrainie i w jej sąsiedztwie. UE zdecydowanie poparła działania podejmowane przez OBWE na rzecz rozwiązania kryzysu, w szczególności ustanowienie specjalnej misji obserwacyjnej oraz wysłanie misji oceniającej sytuację w zakresie praw człowieka i misji obserwacji wyborów, które mają działać zarówno podczas wyborów prezydenckich, jak i wyborów parlamentarnych.

UE nadal popierała wzmocnienie działań, jakie OBWE podejmuje w odpowiedzi na większe wyzwania dotyczące praw człowieka w swoim regionie. Szwajcaria, która w 2014 r. przewodniczyła pracom OBWE, położyła szczególny nacisk na zwiększenie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w działalność tej organizacji, ochronę obrońców praw człowieka, zapobieganie torturom oraz promowanie równości płci. UE wniosła wkład w poszczególne konferencje OBWE dotyczące tych kwestii – na przykład Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka wystąpił jako główny mówca na konferencji poświęconej obrońcom praw człowieka, która odbyła się w czerwcu w Bernie. UE była współorganizatorem imprez towarzyszących konferencjom OBWE w 2014 r. na temat wymuszonych zaginięć oraz powiązań między torturami i karą śmierci.

Podczas obrad Rady Ministerialnej w Bazylei nie udało się osiągnąć – pomimo silnego wsparcia ze strony UE – konsensusu w sprawie decyzji dotyczącej zapobiegania torturom i decyzji dotyczącej zwiększania zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w działania OBWE, głównie ze względu na to, że niektóre państwa należące do tej organizacji sprzeciwiły się ponownemu potwierdzeniu istniejących zobowiązań lub intensyfikowaniu prac OBWE w tej dziedzinie. Radzie Ministerialnej udało się tylko przyjąć decyzję w sprawie zapobiegania przemocy wobec kobiet i jej zwalczania. Państwa należące do OBWE postanowiły zintensyfikować prace tej organizacji w zakresie propagowania równości płci i w tym celu opracować addendum do planu działania OBWE w sprawie propagowania równości płci w 2015 r. UE aktywnie działała na rzecz włączenia kwestii równości płci do wszystkich aspektów prac OBWE. W kwietniu Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej przedstawiła komitetowi OBWE ds. wymiaru ludzkiego wyniki badania dotyczącego przemocy wobec kobiet w UE; rozpoczęto prace nad przygotowaniem projektu OBWE, który posłuży do powtórzenia tego badania w innych częściach regionu OBWE.

UE nadal wykorzystywała cotygodniowe posiedzenia Stałej Rady OBWE i comiesięczne posiedzenia komitetu OBWE ds. wymiaru ludzkiego zarówno do przeglądu zobowiązań w zakresie praw człowieka podjętych przez 57 państw należących do OBWE, jak i do inicjowania debat na temat realizacji tych zobowiązań. Podczas tych posiedzeń UE podkreślała swoje obawy w odniesieniu do praw człowieka i podstawowych wolności – takich jak wolność słowa, w tym bezpieczeństwo dziennikarzy, wolność zrzeszania się i zgromadzeń oraz kara śmierci – a także w odniesieniu do tolerancji i niedyskryminacji, w tym praw osób LGBTI.

W dniach 22 września – 3 października odbyło się w Warszawie coroczne Spotkanie Przeglądowe w zakresie Wymiaru Ludzkiego. UE aktywnie uczestniczyła w tym spotkaniu, m. in. organizując imprezy towarzyszące na temat wolności pokojowego zrzeszania się i wolności słowa. Podczas imprezy dotyczącej wolności słowa UE przedstawiła niedawno przyjęte wytyczne UE w sprawie wolności wypowiedzi w internecie i poza nim. Przy okazji spotkania przeglądowego przeprowadzono z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego dalszą dyskusję na temat wdrażania tych wytycznych. Wspomniane imprezy towarzyszące pomogły w przygotowaniu dwóch decyzji OBWE w sprawie wolności słowa i wolności pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń; UE przedstawiła te decyzje podczas Rady Ministerialnej OBWE, a jej współwnioskodawcami było 15 państw.

Co do zasady UE utrzymywała bliskie wzajemne relacje z instytucjami OBWE i jej innymi strukturami wykonawczymi, w szczególności z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) – w odniesieniu do kwestii związanych z wyborami, z Przedstawicielem OBWE ds. Wolności Mediów oraz z Wysokim Komisarzem ds. Mniejszości Narodowych i z sekretariatem OBWE.

VIII Wkład Parlamentu Europejskiego do rocznego sprawozdania UE na temat praw człowieka i demokracji na świecie w 2014 r.

Parlament Europejski nie ustaje w wysiłkach na rzecz upowszechniania praw człowieka i demokratycznych zasad. W 2014 r. praworządność, zasady demokratyczne i naruszenia praw człowieka były regularnie omawiane na plenarnych sesjach miesięcznych parlamentu; były one również przedmiotem rozmaitych rezolucji parlamentarnych i tematem posiedzeń komisji i delegacji międzyparlamentarnych. Prawa człowieka stanowią również integralną część prac przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, który podnosi konkretne kwestie dotyczące naruszeń praw człowieka w publicznych oświadczeniach oraz podczas spotkań na wysokim szczeblu. Również w jego kalendarzu oficjalnych wizyt zagranicznych regularnie uwzględnia się spotkania z obrońcami praw człowieka i pozarządowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

Kontrola parlamentarna dotycząca unijnej polityki w zakresie praw człowieka

Na poziomie komisji Parlamentu Europejskiego kwestie związane z prawami człowieka na świecie rozpatruje Podkomisja Praw Człowieka (DROI) będąca częścią Komisji Spraw Zagranicznych. Po wyborach do Parlamentu Europejskiego, który odbyły się w maju 2014 r., nowa podkomisja działa na podstawie zmienionego regulaminu parlamentarnego, który przyznaje jej dodatkowe zadanie dotyczące zapewnienia spójności „wszystkich strategii polityki zagranicznej Unii z unijną polityką praw człowieka”. Podkomisja organizuje przesłuchania i ma wyraźnie określony zakres kompetencji, jeśli chodzi o sprawozdania parlamentarne dotyczące kwestii związanych z prawami człowieka. Wnosi stosowny wkład w sprawozdania i rezolucje parlamentu, tym samym wykonując swoje zadanie polegające na sprawowaniu nadzoru parlamentarnego i wnosząc wkład w międzynarodową debatę poświęconą wspomnianym kwestiom.

Podkomisja utrzymuje ścisłe stosunki robocze z ESDZ, innymi instytucjami UE i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka, jak również wielostronnymi instytucjami działającymi w dziedzinie praw człowieka. W drodze posiedzeń informacyjnych i sprawozdawczych prowadzonych z wyłączeniem jawności Podkomisja Praw Człowieka nadal śledzi dialogi i konsultacje na temat praw człowieka prowadzone przez ESDZ z państwami trzecimi. W 2014 r. w dalszym ciągu regularnie organizowano spotkania grupy kontaktowej między podkomisją DROI i urzędnikami ESDZ wysokiego szczebla; podczas tych spotkań omawiano między innymi kwestie przeglądu i ponownego uruchomienia Planu działania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji. Ze względu na to, że 2014 r. był rokiem wyborczym, tylko jedno sprawozdanie parlamentarne przygotowane w podkomisji DROI zostało przyjęte na sesji plenarnej, tj. sprawozdanie w sprawie wykorzenienia tortur na świecie. W 2014 r. rozpoczęto również prace nad parlamentarnym rocznym sprawozdaniem dotyczącym praw człowieka i demokracji na świecie. Podczas ubiegłorocznych przesłuchań organizowanych przez podkomisję DROI – często wspólnie lub we współpracy z innymi odnośnymi komisjami lub delegacjami międzyparlamentarnymi – goszczono kilku specjalnych sprawozdawców ONZ ds. praw człowieka, innych przedstawicieli organów ONZ ds. praw człowieka, a także czołowych obrońców praw człowieka. Podkomisja DROI nawiązała również owocne kontakty robocze z nowym SPUE ds. Praw Człowieka, organizując m.in. regularne publiczne wymiany poglądów dotyczące unijnej polityki w zakresie praw człowieka.

Polityka unijna w sprawie wyeliminowania tortur

W rezolucji w sprawie wykorzenienia tortur na świecie Parlament Europejski podkreślił, że wdrożenie wytycznych UE dotyczących tortur pozostaje niewystarczające i nie jest spójne z unijnymi oświadczeniami i zobowiązaniami do zajęcia się tą kwestią jako sprawą priorytetową. Wezwał ESDZ i państwa członkowskie, aby zaczęły aktywniej wdrażać te wytyczne, zwłaszcza poprzez bardziej ambitne i konkretne działania na rzecz wyeliminowania tortur; wśród tych działań można wymienić skuteczniejszą wymianę informacji i skuteczniejszy podział obciążeń, szkolenia oraz wspólne inicjatywy z biurami terenowymi ONZ, z odpowiednimi specjalnymi sprawozdawcami ONZ i z innymi podmiotami międzynarodowymi, takimi jak OBWE czy Rada Europy. W rezolucji przedstawiono kilka wniosków skierowanych do samego Parlamentu Europejskiego: wezwano między innymi do przyjęcia praktycznego przewodnika dla parlamentarzystów, który dotyczyć będzie wizyt w miejscach zatrzymania przeprowadzanych w ramach regularnych wizyt delegacji parlamentarnych w państwach trzecich, oraz zalecono, by wizyty takie były organizowane w porozumieniu z delegaturą UE i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w danym państwie.

Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka na Świecie

Wiosną 2014 r. weszło w życie rozporządzenie w sprawie nowego EIDHR; obejmuje ono lata 2014–2020 i zostało przyjęte przez Parlament Europejski i Radę działających jako współprawodawcy. W ramach strategicznego dialogu na wysokim szczeblu między Komisją Spraw Zagranicznych (AFET) i odpowiednimi komisarzami (ds. rozwoju i rozszerzenia) uwzględniona została polityczna, wiodąca rola Parlamentu Europejskiego w zakresie zarówno pierwszego dokumentu strategicznego dotyczącego EIDHR, jak i wszystkich pozostałych instrumentów finansowania zewnętrznego, które objęte są zakresem kompetencji tej komisji. Wiosną 2014 r. odbyły się dwa takie spotkania, podczas których omówiono wszystkie instrumenty finansowania zewnętrznego.

W marcu 2014 r. miał miejsce dialog strategiczny z komisarzem Andrisem Piebalgsem; wyniki tego dialogu okazały się pomocne przy opracowywaniu dokumentu strategicznego w sprawie EIDHR. W ramach przygotowań do tego dialogu i w ramach działań następczych Parlament Europejski przedstawił Komisji i ESDZ wiele pytań, uwag i zaleceń. Zwieńczeniem prowadzonych działań było przyjęcie w październiku 2014 r. dokumentu strategicznego w sprawie EIDHR.

Prowadzone w ciągu roku działania, które finansowano z instrumentu EIDHR, zostały dokładniej opisane w rocznych programach działania; pierwszy z nich, przygotowany przez Służbę Komisji Europejskiej ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej, dotyczy obserwacji wyborów, drugi natomiast, przygotowany przez Dyрекcję Generalną ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju (DG DEVCO) – pozostałych działań w ramach EIDHR. Co roku projekt środków wykonawczych dotyczących rocznych programów działania jest przedstawiany Parlamentowi Europejskiemu dwa tygodnie przed posiedzeniem działającego w Radzie Komitetu ds. Demokracji i Praw Człowieka, tak by parlament miał możliwość zgłaszania uwag i zaleceń w odniesieniu do poszczególnych działań w ramach EIDHR.

Jesienią 2014 r. Komisja Spraw Zagranicznych utworzyła nową grupę roboczą ds. instrumentów finansowania zewnętrznego, której powierzono zadanie kontroli programowania i wdrażania pięciu instrumentów finansowania zewnętrznego (w tym EIDHR) objętych kompetencjami tej komisji. Ze względu na swoją wyspecjalizowaną rolę Podkomisja Praw Człowieka (DROI) nadal będzie stanowić forum, na którym będą się toczyć – z wyłączeniem jawności – bardziej szczegółowe dyskusje techniczne związane z EIDHR. Podobnie jak w poprzedniej kadencji, wdrażaniem EIDHR w odniesieniu do misji obserwacji wyborów zajmować się będzie w dalszym ciągu parlamentarny Zespół ds. Wspierania Demokracji i Koordynacji Wyborów.

Dzieci w konfliktach zbrojnych

Unijna polityka w zakresie bezbronnych dzieci w konfliktach zbrojnych była kolejną kwestią, którą w 2014 r. szczególnie interesowała się podkomisja DROI. W grudniu specjalna przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ do spraw dzieci i konfliktów zbrojnych wraz z zastępcą dyrektora UNICEF-u wzięły udział w wysłuchaniu pt. „Dzieci, nie żołnierze – jak skuteczniej chronić dzieci podczas konfliktów zbrojnych”. Wysłuchanie miało przede wszystkim służyć zwiększeniu poparcia Parlamentu Europejskiego dla kampanii „Dzieci, nie żołnierze”. Została ona rozpoczęta przez UNICEF w 2014 r. w Afganistanie, Demokratycznej Republice Konga, Czadzie, Mjanmie, Sudanie Południowym, Somalii, Sudanie i Jemenie, a jej celem jest zapobieganie werbunkowi i wykorzystywaniu dzieci przez krajowe siły bezpieczeństwa uczestniczące w konfliktach i położenie kresu tym praktykom przed końcem 2016 r. Podkomisja zorganizowała również wysłuchanie na temat sytuacji dzieci w konflikcie zbrojnym w Gazie; w wysłuchaniu tym udział wzięła laureatka Nagrody im. Sacharowa z 2001 r., profesor Nurit Peled-Elhanan. Ponadto podkomisja zleciła przeprowadzenie zewnętrznej analizy dotyczącej politycznej reakcji UE w sprawie dzieci-żołnierzy.

W rezolucji dotyczącej 25. rocznicy przyjęcia oenzetowskiej Konwencji o prawach dziecka Parlament Europejski potępił wykorzystywanie dzieci do działań lub celów wojskowych i terrorystycznych, przypominając o tym, jak ważne jest zapewnienie wsparcia psychologicznego i pomocy wszystkim dzieciom, które były świadkami przemocy lub ofiarami wojny. Parlament wezwał ponadto Wysoką Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa / Wiceprzewodniczącą Komisji (wysoką przedstawiciel / wiceprzewodniczącą) do priorytetowego traktowania praw dziecka i uwzględniania tych praw we wszystkich działaniach zewnętrznych UE, w tym w kontekście dialogów dotyczących praw człowieka, umów handlowych, procesu przystąpienia i europejskiej polityki sąsiedztwa, a także w stosunkach z grupą państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP), zwłaszcza tych spośród nich, które są objęte konfliktem.

Biznes i prawa człowieka

W 2014 r. podkomisja DROI nadal regularnie powracała do kwestii biznesu i praw człowieka. W marcu podkomisja wymieniła poglądy ze Stałym Przedstawicielstwem Ekwadoru przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie – tematem rozmów była zgłoszona przez Ekwador i RPA inicjatywa na rzecz wiążącego międzynarodowego traktatu w tej dziedzinie. Po majowych wyborach do parlamentu podkomisja, kontynuując prace w tym zakresie, postanowiła, że biznes i prawa człowieka będą jedną z dziedzin, na którą zwróci szczególną uwagę w pierwszych miesiącach nowej kadencji. We wrześniu 2014 r. zorganizowano wysłuchanie na temat praw pracowniczych w państwach spoza UE. Temat ten kontynuowano w listopadzie podczas nieformalnego spotkania z Johnem Ruggiem, byłym specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ ds. respektowania praw człowieka przez korporacje transnarodowe i inne przedsiębiorstwa. Niektórzy członkowie Parlamentu Europejskiego wzięli również udział w dorocznym forum ONZ poświęconym biznesowi i prawom człowieka, które odbyło się w grudniu 2014 r.

Jeśli chodzi o przedmiotową kwestię, podkomisja przeprowadziła wymianę poglądów na temat zleconej przez siebie analizy dotyczącej wpływu masowego wykupu gruntów rolnych na prawa człowieka. Zarówno w tej analizie, jak i podczas wymiany poglądów skupiono się na niekorzystnych z punktu widzenia praw człowieka skutkach transakcji nabywania gruntów na szeroką skalę – zwłaszcza jeśli chodzi o plantacje rolnicze – w krajach o małych i średnich dochodach.

Stosowanie bezzałogowych statków powietrznych a przestrzeganie międzynarodowych praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego

Na podstawie wcześniejszych prac podkomisji DROI, która zajmowała się kwestią stosowania bezzałogowych statków powietrznych z punktu widzenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie stosowania uzbrojonych dronów. Wyraził w niej poważne zaniepokojenie stosowaniem takich bezzałogowych statków powietrznych poza międzynarodowymi ramami prawnymi i wezwał UE, by wystąpiła z odpowiednią reakcją polityczną – zarówno na szczeblu europejskim, jak i światowym – stając na straży praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Parlament zaapelował ponadto do wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej, państw członkowskich i Rady, by sprzeciwiły się praktyce pozasądowych ukierunkowanych zabójstw i by zakazały jej stosowania. W rezolucji zachęcono również do wspierania prac i stosowania się do zaleceń Specjalnego Sprawozdawcy ONZ ds. Pozasądowych, Doraźnych i Arbitralnych Egzekucji oraz Specjalnego Sprawozdawcy ONZ ds. Promocji oraz Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podczas Zwalczenia Terroryzmu.

Kwestie praw człowieka w pracach komisji parlamentarnych

Poza pracami prowadzonymi na forum Podkomisji Praw Człowieka, Parlament Europejski stara się także włączać kwestie praw człowieka do głównego nurtu swojej działalności – zgodnie z odpowiednimi postanowieniami zawartymi w podstawowych traktatach UE, które definiują powszechne prawa człowieka i demokrację jako wartości będące podwaliną Unii oraz jako fundamentalne zasady i cele zewnętrznych działań Unii. Zgodnie z parlamentarnymi rezolucjami odnoszącymi się do praw człowieka, włączanie tych kwestii obejmuje problem zapewnienia wewnętrznej i zewnętrznej spójności w polityce dotyczącej praw człowieka, a także konieczność zadbania o to, by przestrzeganie praw człowieka było odzwierciedlane na przykład w priorytetowych obszarach polityki, takich jak handel, migracja i współdziałanie ze strategicznymi partnerami.

Kwestie praw człowieka omawiane są na forum Komisji Spraw Zagranicznych (AFET) – w ramach jej sprawozdań parlamentarnych dotyczących polityki zagranicznej UE lub różnego rodzaju umów międzynarodowych zawierających klauzule praw człowieka. Umowami handlowymi, które zawierają takie klauzule, zajmuje się Komisja Handlu Międzynarodowego (INTA). Prawami człowieka w kontekście stosunków zewnętrznych UE regularnie zajmują się również – w zakresie swoich odnośnych kompetencji – Komisja Rozwoju (DEVE) oraz Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia (FEMM); komisje te systematycznie sporządzają formalne opinie, z których korzysta Podkomisja Praw Człowieka przy przygotowywaniu sprawozdań parlamentarnych związanych z prawami człowieka. Ponadto komisja FEMM zakończyła, jako komisja prowadząca, prace nad dwoma istotnymi sprawozdaniami: na temat kobiet niepełnosprawnych oraz na temat zdrowia i praw reprodukcyjnych i seksualnych. Przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych i Komisji Rozwoju stoją razem na czele Zespołu ds. Wspierania Demokracji i Koordynacji Wyborów, którego mandat został rozszerzony i obecnie – oprócz obserwacji wyborów – obejmuje również monitorowanie wydarzeń po wyborach i ogólne działania wspierające demokrację.

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE) jest kluczowym podmiotem w zakresie praw podstawowych w ramach Unii Europejskiej i ma do wykonania istotne zadania dotyczące zewnętrznych aspektów wewnętrznych polityk Unii, na przykład w dziedzinie polityki migracyjnej i azylowej. Kwestiami konstytucyjnymi i prawnymi, w tym przystąpieniem UE do europejskiej konwencji praw człowieka – co wpłynie także na stosunki zewnętrzne UE – zajmują się Komisja Spraw Konstytucyjnych (AFCO) i Komisja Prawna (JURI).

Kwestie praw człowieka w pracach Komisji Spraw Zagranicznych

Prawa człowieka i wspieranie demokracji, będące kwestiami o charakterze przekrojowym, zajmują istotne miejsce w pracach komisji AFET i są uwzględniane we wszystkich jej działaniach, w tym w sprawozdaniach, wymianach poglądów z gośćmi tej komisji czy podczas spotkań dwustronnych. Podczas wizyt w państwach trzecich komisja AFET zawsze stara się spotkać z działającymi na miejscu organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i organizacjami międzynarodowymi po to, żeby poruszyć kwestie związane z prawami człowieka; w niektórych przypadkach członkowie komisji postanawiają poświęcić tym kwestiom całą wizytę. We wnioskach przyjętych na zakończenie międzyparlamentarnej konferencji poświęconej WPZiB, którą zorganizowano w Rzymie w listopadzie 2014 r. i w której uczestniczyły unijne parlamenty narodowe, zamieszczono część dotyczącą wyłącznie praw człowieka. W uwagach końcowych podkreślono, że nowa wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca zobowiązała się do „ścisłej współpracy z Parlamentem Europejskim i parlamentami narodowymi w celu zadbania o to, by unijna polityka zagraniczna była ukierunkowana na zapewnienie obywatelom Europy bezpieczeństwa, demokracji, poszanowaniu praw człowieka, stabilności i nadziei na pomyślną przyszłość”.

Prawa człowieka są również uwzględniane w sprawozdaniach i rezolucjach przygotowywanych przez komisję AFET. W rocznym sprawozdaniu dotyczącym WPZiB podkreślono znaczenie ochrony praw człowieka i podstawowych wolności oraz przestrzegania wspólnych wartości. W dorocznych rezolucjach dotyczących krajów objętych procesem rozszerzenia – które w 2014 r. były przyjmowane między styczniem a marcem – członkowie komisji skupili się między innymi na promowaniu demokracji (kultury politycznej, niezależności instytucji demokratycznych, w tym parlamentów, wymiaru sprawiedliwości itp.) oraz na ochronie i wzmacnianiu praw człowieka (wolności słowa, niedyskryminacji, praw słabszych grup społecznych, w tym kobiet, dzieci, Romów, osób LGBTI oraz praw osób należących do mniejszości). W rezolucjach tych parlament między innymi: zajął się sprawą uwięzienia macedońskiego dziennikarza, Tomisława Keżarowskiego, krytykował brutalne ataki na osoby LGBTI uczestniczące w festiwalu filmowym Merlinka w Sarajewie i bronił parad równości zorganizowanych w Budwie i w Podgoricy.

Ponadto członkowie komisji często poruszają konkretne kwestie mające znaczenie dla całej UE, takie jak ratyfikowanie Rzymskiego Statutu MTK (o czym wspomniano w dwóch sprawozdaniach przygotowanych z inicjatywy komisji: pierwszym, przyjętym w styczniu 2014 r., na temat przyszłości stosunków UE–ASEAN i drugim, przyjętym w kwietniu 2014 r., na temat moratorium na wykonywanie kary śmierci i możliwości jej zniesienia w przyszłości zgodnie z parlamentarnym zaleceniem dotyczącym negocjacji w sprawie umowy o partnerstwie strategicznym UE–Japonia). Komisja AFET wniosła również wkład w prace parlamentu dotyczące dochodzenia w sprawie masowej inwigilacji elektronicznej obywateli UE, oddelegowując dwóch sprawozdawców, którzy śledzili działania związane z dochodzeniem prowadzonym przez komisję LIBE.

W ramach swojej wzmocnionej roli w monitorowaniu zarówno negocjacji dotyczących umów UE z państwami trzecimi, jak i wdrażania tych umów, komisja AFET zawsze zwraca uwagę na kwestie związane z prawami człowieka. Na przykład w przypadku poszerzonej umowy o partnerstwie i współpracy z Kazachstanem wystąpiła o dodanie istotnego mechanizmu monitorowania praw człowieka; natomiast w przypadku umowy ramowej z Republiką Korei z 2014 r. najpierw komisja, a następnie posiedzenie plenarne wyraziły zgodę na zawarcie tej umowy, jako że zawiera ona ważne postanowienia dotyczące promowania praw człowieka i wspólnych wartości.

Kwestie związane z prawami człowieka i demokracją często były przedmiotem zainteresowania poszczególnych grup roboczych działających w ramach komisji AFET. Grupa Robocza ds. Bliskiego Wschodu, której mandat wygasł w 2014 r. i którą zastąpiła nowo utworzona Grupa Robocza ds. Południowego Sąsiedztwa, spotykała się co miesiąc, omawiając kwestię praw człowieka w kontekście procesu pokojowego oraz sposoby wspierania gospodarczego i społecznego włączenia wszystkich grup społeczeństwa palestyńskiego na okupowanych terytoriach palestyńskich. Grupa Robocza ds. Bałkanów Zachodnich, której forma nie uległa zmianie w nowej kadencji, prowadziła regularną wymianę poglądów na temat stanu demokracji i praw człowieka w regionie; jako przykład można tu podać dyskusję z młodymi naukowcami z kilku zainteresowanych państw, która była poświęcona niezawisłości organów sądowych, problematyce płci, nadzorowi parlamentarnemu i roli społeczeństwa obywatelskiego. Zadaniem nowo utworzonej Grupy Roboczej ds. Instrumentów Finansowania Zewnętrzznego jest, między innymi, uwzględnianie praw człowieka w pięciu instrumentach objętych kompetencjami komisji AFET: Instrumencie Pomocy Przedakcesyjnej, Europejskim Instrumencie Sąsiedztwa, Instrumencie na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju, Instrumencie Partnerstwa oraz w najważniejszym z perspektywy praw człowieka – Instrumencie na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

Przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych poruszał kwestie związane z prawami człowieka – odnosząc się często do konkretnych spraw – podczas spotkań dwustronnych. Ponadto poszczególni członkowie tej komisji pomagali w dialogu politycznym między rządem a opozycją – w tym podczas prowadzonych pod koniec 2014 r. mediacjach w rozmowach między partiami rządzącymi w Albanii a opozycją, które doprowadziły do tego, że albański parlament w drodze konsensusu przyjął rezolucję kończącą sześciomiesięczny bojkot prac parlamentarnych przez opozycję.

Włączanie praw człowieka w unijną politykę handlową

Prawa człowieka stanowiły także ważny element wielu debat handlowych w Komisji Handlu Międzynarodowego, zarówno tych dotyczących autonomicznych instrumentów handlowych, jak i wielu międzynarodowych umów handlowych. Od chwili wejścia w życie traktatu lizbońskiego Parlament Europejski współdecyduje również w kwestiach dotyczących ustawodawstwa handlowego, co oznacza, że ma możliwość ukierunkowywania go na rozwiązywanie problemów związanych z przestrzeganiem praw człowieka.

W 2014 r. Parlament Europejski wypracował z Radą kompromis w sprawie rozporządzenia dotyczącego produktów podwójnego zastosowania. UE kontroluje eksport, tranzyt i pośrednictwo w odniesieniu do produktów podwójnego zastosowania – czyli takich towarów, oprogramowania i technologii stosowanych w celach cywilnych, które mogą mieć również zastosowanie wojskowe. Jednym z elementów tego kompromisu było dodanie przez parlament oświadczenia w sprawie znaczenia uwzględnienia problemu technologii inwigilacyjnych, które mogą być stosowane w celu naruszania praw człowieka.

Pod koniec 2014 r. Parlament Europejski rozpoczął procedurę ustawodawczą w odniesieniu do wniosku Komisji w sprawie ustanowienia unijnego systemu należytej staranności w łańcuchu dostaw odpowiedzialnych importerów cyny, tantalu i wolframu oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka. Wniosek ten przedstawiła Komisja w marcu 2014 r.; znany jest on również jako wniosek w sprawie minerałów z regionów ogarniętych konfliktami. Ma on pomóc w zerwaniu związku między konfliktami i naruszeniami praw człowieka z jednej strony i nielegalną eksploatacją minerałów z drugiej strony; ma on również służyć wspieraniu legalnego handlu i rozwoju społecznego. Może on zatem stać się skutecznym narzędziem, dzięki któremu nie będzie można importować do UE minerałów pochodzących z regionów ogarniętych konfliktami.

Od czasu przyjęcia rozporządzenia w sprawie nowego ogólnego systemu preferencji (GSP) parlament aktywnie monitoruje wdrażanie tego aktu. Dzięki systemowi GSP kraje rozwijające się płacą niższe cła na niektóre lub wszystkie produkty, które sprzedają do UE; celem jest przyczynienie się do rozwoju gospodarek tych krajów. System GSP Plus daje dodatkowe korzyści krajom, które wykazują wiarygodne zaangażowanie w realizację 27 ważnych konwencji w dziedzinie praw i zasad związanych z pracą, prawami człowieka, środowiskiem i dobrymi rządami. Na początku 2014 r. dziesięć krajów uzyskało status beneficjentów GSP Plus, po tym jak parlament dokonał stosownej weryfikacji, a one same zobowiązały się do zwiększenia poszanowania wspomnianych 27 konwencji. Do grupy tej – po rygorystycznej i dokładnej weryfikacji przez parlament – dołączyły najpierw Gwatemala, Panama i Salwador (w lutym 2014 r.), a następnie Filipiny. Komisja INTA aktywnie monitoruje, czy kraje te przestrzegają wspomnianych konwencji, oraz bierze aktywny udział w rozmowach między beneficjentami GSP Plus a Komisją Europejską.

Komisja INTA monitoruje bieżące negocjacje handlowe za pośrednictwem grup monitorujących, które utworzono dla wszystkich najważniejszych negocjacji w toku. Monitorowanie to obejmuje również rozdział dotyczący zrównoważonego rozwoju. W 2014 r. komisja INTA była jednym z organizatorów wysłuchania w Komisji Zatrudnienia, podczas którego omawiano aspekt pracowniczy negocjacji dotyczących transatlantyckiego partnerstwa handlowo-inwestycyjne (TTIP), a członkowie komisji INTA przy wielu okazjach zwracali uwagę unijnych negocjatorów na rozdział dotyczący zrównoważonego rozwoju. Ponadto komisja ta aktywnie monitoruje bieżące negocjacje dotyczące umów o partnerstwie gospodarczym. Prawa człowieka stanowią istotny element tych umów, a Parlament Europejski uważnie śledzi prowadzone w ich sprawie negocjacje, ponieważ chce się upewnić, że do każdej z nich dodane zostaną klauzule przewidujące jakąś formę odniesienia do praw człowieka.

Od chwili wejścia w życie traktatu lizbońskiego UE jest również jedynym podmiotem uprawnionym do zawierania umów inwestycyjnych. UE prowadzi negocjacje w sprawie takich umów z państwami azjatyckimi, takimi jak Singapur, Chiny i Mjanma. Komisja INTA bacznie przygląda się tym umowom, zwracając także uwagę na kwestie dotyczące praw człowieka. Z myślą o poznaniu opinii zainteresowanych podmiotów komisja zorganizowała wysłuchanie w sprawie negocjacji dotyczących umowy inwestycyjnej UE–Mjanma; będzie uważnie monitorować rozwój sytuacji, jeśli chodzi o poszanowanie zobowiązań europejskich firm w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, zanim zaleci udzielenie zgody na zawarcie tej umowy.

Komisja INTA i podkomisja DROI przeprowadziły również debatę z autorem zewnętrznej analizy pt. „Klauzule praw człowieka w umowach handlowo–inwestycyjnych po wejściu w życie traktatu lizbońskiego: skutki dla Parlamentu Europejskiego”; przedstawił on zalecenia dotyczące m.in. zakresu stosowania najważniejszych klauzul, monitorowania naruszeń praw człowieka oraz mechanizmów egzekwowania i wdrażania tych klauzul.

Problemem, któremu parlament nadal poświęcał dużo uwagi, było wyeliminowanie pracy dzieci i pracy przymusowej. Już w 2011 r. parlament postanowił wycofać swoją zgodę na przyjęcie protokołu w sprawie wyrobów włókienniczych dołączonego do umowy o partnerstwie i współpracy UE–Uzbekistan, nalegając na wysłanie do Uzbekistanu misji monitorującej MOP w związku z doniesieniami o pracy dzieci i pracy przymusowej podczas zbiorów bawełny. W 2013 r. parlament nadal na to naciskał, aż wreszcie rząd uzbecki zgodził się na przyjęcie takiej misji podczas jesiennych zbiorów. W kilku rezolucjach, m.in. w rezolucji w sprawie zrównoważonego rozwoju w globalnym łańcuchu wartości w sektorze bawełny, parlament nadal apelował o przygotowanie wniosku ustawodawczego w sprawie skutecznego mechanizmu śledzenia towarów wyprodukowanych przez dzieci i pracowników przymusowych. W odpowiedzi Komisja Europejska przyjęła dokument roboczy dotyczący związku między handlem a najgorszymi formami pracy dzieci.

Komisja INTA zwiększyła również wysiłki w zakresie monitorowania wdrażania umów handlowych, w tym rozdziałów dotyczących zrównoważonego rozwoju. W marcu 2014 r. delegacja tej komisji odwiedziła Peru i Kolumbię, żeby ocenić stan wdrożenia wielostronnej umowy handlowej między UE a tymi państwami, na której zawarcie Parlament Europejski wyraził zgodę w grudniu 2012 r. Zanim parlament wyraził zgodę, Peru i Kolumbia zobowiązały się, że wdrożą rozdział dotyczący handlu i zrównoważonego rozwoju, a ich rządy przedstawiły szczegółowy plan takiego wdrożenia. Podczas wizyty członkowie komisji stwierdzili, że o ile wydaje się, że postanowienia o charakterze czysto handlowym wdrożono prawidłowo, potrzebne są dalsze postępy w zakresie zobowiązań, jakie rząd peruwiański i rząd kolumbijski podjęły w odniesieniu do praw pracowniczych i dialogu społecznego. Wyraźnie było widać, że Komisja Europejska nie opracowała jeszcze stosownego mechanizmu służącego monitorowaniu wdrażania rozdziału umowy dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju.

Prawa człowieka a rozwój

Jeśli chodzi o prawa człowieka i rozwój, w 2014 r. odnotowano ważne polityczne dyskusje na temat globalnych ram rozwoju na okres po 2015 r. W przyjętej w listopadzie 2014 r. rezolucji w sprawie UE i globalnych ram rozwoju po roku 2015 Parlament Europejski określił swoje stanowisko w odniesieniu do włączania praw człowieka we współpracę na rzecz rozwoju. W rezolucji z zadowoleniem przyjęto fakt, że wspieranie podejścia do rozwoju opartego na prawach człowieka i koncentrującego się na ludziach znalazło się wśród celów zrównoważonego rozwoju zaproponowanych przez otwartą grupę roboczą ONZ; podkreślono jednak, że do wyeliminowania przyczyn ubóstwa, wykluczenia społecznego i nierówności niezbędne jest bardziej ambitne podejście.

W związku z tym w rezolucji wezwano UE do podwojenia wysiłków na rzecz zagwarantowania, że w zbliżających się negocjacjach międzyrządowych podejście do rozwoju oparte na prawach człowieka i prawo do rozwoju staną się podstawowymi koncepcjami globalnych ram rozwoju po roku 2015 i że w związku z tym przy planowaniu, realizacji i monitorowaniu tych ram uwzględniane będą kluczowe filary tego podejścia, tj. uniwersalność, niepodzielność, niedyskryminacja, równość, rozliczalność, praworządność, uczestnictwo i integracja.

Ponadto Parlament Europejski podkreślił, że strategie krajowe i lokalne powinny zwalczać korupcję i bezkarność, zapewniając wszystkim dostęp do bezstronnych i niezawisłych instytucji wymiaru sprawiedliwości oraz do skutecznych środków odwoławczych w przypadku łamania praw człowieka.

Komisja Rozwoju (DEVE) również poruszała kwestie praw człowieka w różnych kontekstach politycznych, w tym w ramach dialogu strategicznego z Komisją Europejską poświęconego programowaniu działań rozwojowych, które są finansowane w ramach nowego Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz rozwoju oraz w ramach tematycznych i geograficznych projektów programów dotyczących wielu istotnych praw człowieka, wspierania demokracji i kwestii związanych z rządzeniem. Komisja DEVE zorganizowała także publiczne wysłuchanie poświęcone kwestiom związanym z politycznym dialogiem dotyczącym praw człowieka, który przewidziano w art. 8 umowy z Kotonu, a w trakcie szczegółowej wymiany poglądów wiosną 2014 r. poruszyła problem małżeństw dzieci. Prawa dzieci podniesiono również w przyjętej w listopadzie 2014 r. rezolucji w sprawie niedożywienia i niewłaściwego żywienia dzieci w krajach rozwijających się.

Wspieranie demokracji

Nowe strategiczne podejście do wspierania demokracji i obserwacji wyborów

Rok 2014 był dla Parlamentu Europejskiego rokiem zmian. Na kolejną pięcioletnią kadencję (2014–2019) wybrano nowy parlament, który kontynuuje działania w dziedzinie wspierania demokracji rozpoczęte w poprzedniej kadencji. Pod koniec siódmej kadencji Zespół ds. Wspierania Demokracji i Koordynacji Wyborów – organ polityczny nadzorujący i zatwierdzający różnorodne działania w dziedzinie wspierania demokracji i obserwacji wyborów – wydał sprawozdanie podsumowujące kadencję, w którym przedstawił zalecenia dla nowo wybranych posłów.

W sprawozdaniu tym zaproponowano, żeby Parlament Europejski stosował w dziedzinie wspierania demokracji bardziej strategiczne podejście i łączył prowadzone działania (w tym obserwację wyborów, wsparcie parlamentarne, działania w zakresie praw człowieka i – w stosowanych przypadkach – mediację) z cyklem wyborczym danego kraju, co powinno zwiększyć spójność poszczególnych działań w ramach wspólnej strategii. To nowe podejście nazwano kompleksowym podejściem do wspierania demokracji. W nawiązaniu do tych propozycji wprowadzono zmiany w organizacji Sekretariatu Parlamentu Europejskiego: Urząd ds. Promowania Demokracji Parlamentarnej połączono z Działem ds. Obserwacji Wyborów, tworząc Dział ds. Wspierania Demokracji i Obserwacji Wyborów i tym samym zwiększając spójność prac Sekretariatu.

W 2014 r. Parlament Europejski aktywnie uczestniczył w działaniach dotyczących obserwacji wyborów. Wysłał delegacje, które obserwowały wybory w Egipcie (wybory prezydenckie), na Ukrainie (prezydenckie i parlamentarne), w Tunezji (prezydenckie i parlamentarne) oraz w Republice Mołdawii (parlamentarne). Prace delegacji przebiegały pomyślnie, równoległe do prac innych organizacji międzynarodowych monitorujących wybory; delegacje zostały w pełni włączone w działania długofalowej unijnej misji obserwacji wyborów lub w działania wspólnej międzynarodowej misji obserwacji wyborów na obszarze OBWE. Zgodnie z nowym kompleksowym podejściem do wspierania demokracji, wyborów nie postrzega się jako jednorazowego wydarzenia, a parlament będzie nadal uważnie śledził wdrażanie zaleceń misji międzynarodowych w szerszej perspektywie budowania demokracji.

Budowanie zdolności parlamentarnej

W 2014 r. kontynuowano prowadzenie działań w dziedzinie dostarczania wsparcia i budowania zdolności w odniesieniu do członków i pracowników parlamentów państw trzecich. Działania te obejmowały w szczególności organizowanie konferencji, wizyt studyjnych i szkoleń skierowanych do tych osób.

W 2014 r. kilka wizyt studyjnych zorganizowała Dyrekcja ds. Wspierania Demokracji. Programy tych wizyt obejmowały następujące spotkania: z jordańską Izbą Reprezentantów (wzmocnienie roli frakcji parlamentarnych w jordańskim systemie politycznym, zgodnie z konkretnymi zaleceniami unijnej misji obserwacji wyborów w tym państwie z 2013 r.), z parlamentem armeńskim, z działaniami ds. komunikacji w parlamentach Rady Współpracy Państw Zatoki, z parlamentarzystami z Kenii i Ugandy (integracja regionalna), z członkami partii opozycyjnych parlamentu Republiki Mołdawii, z członkami działającego w Parlamencie Panafrykańskim stałego komitetu do spraw finansowych i monetarnych, z pracownikami zajmującymi się organizacją prac komisji i sesji plenarnych Zgromadzenia Narodowego Senegalu oraz z urzędnikami odpowiedzialnymi za technologie informacyjno-komunikacyjne w Parlamencie Mjanmy (jako część przygotowanego przez Parlament Europejski programu na rzecz wspierania rozwoju Parlamentu Mjanmy). Zorganizowano również kolejne, krótsze wizyty dziewięciu stypendystów programu „Democracy Fellowship”, podczas których skupiono się przede wszystkim na wspieraniu przez Parlament Europejski wschodzących demokracji, i, w bardziej ogólnym ujęciu, na roli parlamentów w umacnianiu demokratycznego systemu rządów.

Celem przygotowywanego przez Parlament Europejski programu wsparcia dla parlamentów krajów, które ubiegają się o członkostwo w UE, jest wspieranie demokracji w tych krajach poprzez zwiększanie zdolności parlamentarnej i propagowanie dialogu parlamentarnego – zgodnie z politycznymi celami Parlamentu Europejskiego i decyzjami podejmowanymi przez jego organy polityczne. Wszystkie te kraje mają w perspektywie członkostwo w UE i kontynuują europejski kurs. Niemniej jednak parlamenty krajów z regionu Bałkanów Zachodnich są wszystkie stosunkowo nowymi organami, mającymi bardzo ograniczone budżety operacyjne i niewielu pracowników. W 2014 r. członkowie Parlamentu Europejskiego i parlamentarzyści z całego regionu spotkali się przy okazji dwóch konferencji; jedną z nich była zorganizowana w Tiranie duża konferencja poświęcona prawom podstawowym, niedyskryminacji i ochronie mniejszości, w tym osób LBGTI. W ramach programu wsparcia zorganizowano również w Parlamencie Europejskim wizytę studyjną członków Zgromadzenia Narodowego Republiki Serbii; wizytę tę przeprowadzono na wysokim szczeblu politycznym.

Rola wizyt delegacji we wspieraniu praw człowieka i demokracji

Komisje Parlamentu Europejskiego oraz stałe delegacje międzyparlamentarne składają oficjalne wizyty w państwach trzecich. W 2011 r. parlamentarna Konferencja Przewodniczących Delegacji przyjęła szczegółowe wytyczne dotyczące uwzględniania praw człowieka podczas wizyt delegacji.

W 2013 r. Podkomisja Praw Człowieka (DROI) zorganizowała delegacje do Rady Praw Człowieka ONZ w Genewie i do Kazachstanu. Członkowie tej podkomisji stanowili również główną część delegacji *ad hoc*, która odwiedziła Katar w związku z wydaniem w trybie pilnym rezolucji dotyczącej sytuacji pracowników migrujących w tym państwie.

Delegacja podkomisji DROI do Rady Praw Człowieka ONZ

Podobnie jak w latach ubiegłych delegacja podkomisji DROI wzięła udział w zorganizowanej w marcu 2014 r. sesji oenzetowskiej Rady Praw Człowieka, po tym, jak Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie priorytetów UE na 25. sesję tej Rady. W rezolucji tej wyrażono uznanie dla działań, jakie prowadzi Wysoka Komisarz ONZ w celu wzmocnienia traktatowych organów ONZ ds. praw człowieka; jednocześnie jednak podtrzymano zaniepokojenie faktem, że wybory do Rady Praw Człowieka przeprowadza się bez zachowania konkurencyjnych warunków, i wyrażono sprzeciw wobec organizowania przez grupy regionalne wyborów bez kontrkandydatów. Parlament podkreślił również, jak ważne są standardy członkostwa w tej Radzie, jeśli chodzi o zaangażowanie i osiągnięcia w dziedzinie praw człowieka, oraz zaapelował do państw członkowskich, by uwzględniały te standardy przy podejmowaniu decyzji, na których kandydatów będą głosować. Z przykrością stwierdził ponadto, że obszar współdziałania między społeczeństwem obywatelskim a Radą Praw Człowieka kurczy się, a organizacje pozarządowe mają mniej możliwości zabierania głosu podczas sesji.

Delegacji podkomisji DROI udało się poruszyć te kwestie, a także wymienić poglądy w innych powiązanych sprawach podczas spotkań z najważniejszymi partnerami, w tym z kończąca kadencję wysoką komisarz Navanethem Pillay, kilkoma specjalnymi sprawozdawcami ONZ i szefem delegacji UE. Zgodnie z utrwalonym zwyczajem przewodniczący podkomisji wystąpił na spotkaniu z unijnymi szefami misji i wziął udział w przeprowadzonej wymianie poglądów. Delegacja podkomisji spotkała się również z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i wzięła udział w kilku częściach dialogu wysokiego szczebla dotyczącego przemocy seksualnej, który zorganizowano w Demokratycznej Republice Konga.

Zorganizowana przez komisję AFET delegacja ad hoc do Izraela i na okupowane terytoria palestyńskie

Zgodnie z postanowieniami rezolucji w tej sprawie, Parlament Europejski podjął decyzję o wysłaniu wiosną 2014 r. delegacji *ad hoc* do Izraela i na okupowane terytoria palestyńskie; celem tej wizyty było omówienie kwestii palestyńskich więźniów przetrzymywanych w izraelskich więzieniach. Członkowie delegacji rozmawiali na temat tymczasowych aresztowań, zatrzymań administracyjnych i dostępu do więźniów, a także o rozpatrywanym wtedy projekcie ustawy w sprawie strajków głodowych i karmienia przymusowego, który następnie odrzucono. Spotkali się ze swoimi odpowiednikami instytucjonalnymi oraz z organizacjami praw człowieka, takimi jak B'Tselem i Lekarze na rzecz Praw Człowieka.

Delegacja ad hoc ds. obserwacji procesów dziennikarzy w Turcji

Ostatni rok kadencji parlamentu był również ostatnim rokiem działania parlamentarnej delegacji *ad hoc* ds. monitorowania procesów dziennikarzy w Turcji; zajmowała się ona głównie podstawowymi wolnościami, takimi jak wolność słowa i wolność mediów, oraz odpowiednimi gwarancjami sądowymi dla oskarżonych lub pozwanych zgodne z normami Rady Europy. Delegacja ta została utworzona 1 czerwca 2011 r. na wniosek przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych i przewodniczącego delegacji Parlamentu Europejskiego do wspólnej komisji parlamentarnej UE–Turcja, a jej zadaniem było obserwowanie „głośnych procesów dziennikarzy w Turcji, m.in. Nedima Şenera i Ahmeta Şika”. Składała się ona z pięciu członków; w okresie, którego dotyczy niniejsze sprawozdanie, śledziła przebieg czterech procesów i odbyła wiele spotkań z prokuratorami i adwokatami, prawnikami, izbami adwokackimi, dziennikarzami, grupami prasowymi, społeczeństwem obywatelskim i organizacjami praw człowieka, jak również z przedstawicielami tureckiego rządu i Komisji Europejskiej. Obserwując przebieg postępowania sądowego, korzystała również z pomocy delegatury UE w Turcji, Ministerstwa Sprawiedliwości, prawników i innych obserwatorów, a także wszystkich ogólnodostępnych danych, sprawozdań i informacji. W sprawozdaniu delegacji przedstawiono zebrane przez delegację i oparte na faktach informacje wraz z wnioskami. Zostało ono przedstawione jako wkład w dyskusje prowadzone na forum odpowiednich organów Parlamentu Europejskiego i jako podstawa do dalszego prowadzenia konstruktywnego dialogu z tureckimi władzami.

Sport, pracownicy migrujący i wizyta delegacji w Katarze

W lutym 2014 r. Podkomisja Praw Człowieka zorganizowała ważne wysłuchanie poświęcone sportowi i prawom człowieka, podczas którego skoncentrowano się na sytuacji pracowników migrujących w Katarze. Wysłuchanie to miało związek z rezolucją dotyczącą sytuacji pracowników migrujących, którą przyjęto w trybie pilnym podczas sesji plenarnej w listopadzie 2013 r., oraz z wnioskiem Konferencji Przewodniczących Parlamentu Europejskiego, którzy zaproponowali, by wysłać do Kataru delegację *ad hoc* złożoną z członków komisji AFET i podkomisji DROI. Wysłuchanie to odbyło się w marcu 2014 r., a zorganizowano je wspólnie ze stałą delegacją Parlamentu Europejskiego do spraw stosunków z państwami Półwyspu Arabskiego (DARP). Wzięli w nim udział przedstawiciele wysokiego szczebla z Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Międzynarodowej Konfederacji Związków Zawodowych oraz inne zainteresowane podmioty. Umożliwiło ono krytyczną i konstruktywną interakcję Parlamentu Europejskiego z głównymi partnerami rozmów oraz uzyskanie wyjaśnień od unijnych instytucji na temat podejścia UE do sytuacji w Katarze i do innych ważnych imprez sportowych.

Dzięki wizycie delegacji w Katarze parlament mógł nadać tym kwestiom dalszy bieg. Delegacja pozytywnie przyjęła również ogłoszenie przez władze katarskie zamiaru przeprowadzenia istotnej reformy, podkreślając jednocześnie, jak ważne jest skuteczne wdrażanie obowiązującego ustawodawstwa w dziedzinie ochrony pracowników migrujących, oraz zaznaczając, że należy ustalić wiarygodny harmonogram planowanych reform. Delegacja wyraziła szczególne zaniepokojenie kwestią dzieci i kwestią osób dorosłych przetrzymywanych w ośrodku detencyjnym tylko dlatego, że uciekły od pracodawców; wezwała katarskie władze, by wdrożyły zalecenie ONZ, zgodnie z którym powinny zastąpić ten ośrodek stosownymi ośrodkami służącymi ochronie takich osób. Delegacja poparła zalecenie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. Kataru w sprawie ratyfikowania zarówno konwencji MOP nr 87 i 98 dotyczących wolności związkowej, praw organizowania się i rokowań zbiorowych, jak i konwencji MOP nr 189 dotyczącej pracowników domowych.

Prawa człowieka w pracach delegacji międzyparlamentarnych

Parlament Europejski utrzymuje również stosunki z parlamentami na całym świecie za pośrednictwem swoich stałych delegacji zajmujących się współpracą międzyparlamentarną z państwami trzecimi; parlament uczestniczy też we wspólnych zgromadzeniach parlamentarnych. Kwestie praw człowieka są często integralną częścią zadań misji wysyłanych do państw trzecich: programy tych misji obejmują zazwyczaj spotkania z odpowiednimi krajowymi komisjami praw człowieka, z organizacjami pozarządowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego aktywnie działającymi na rzecz praw człowieka. Kwestie te są również poruszane podczas oficjalnych obrad stałych delegacji zwoływanych w Brukseli i Strasburgu. Stałe delegacje zajmowały się również problemami związanymi z wyborami, chociaż ich prace w tej dziedzinie należy odróżnić od roli oficjalnych misji obserwacji wyborów prowadzonych przez parlament.

Delegacje międzyparlamentarne często współpracują z Podkomisją Praw Człowieka w zakresie praw człowieka i tematyki powiązanej z demokracją. Tak było w przypadku posiedzenia delegacji do Rosji zorganizowanego w grudniu 2014 r. wspólnie z podkomisją DROI; dotyczyło ono sytuacji organizacji pozarządowych i organizacji obrońców praw człowieka w tym państwie.

Prawa człowieka i demokracja zajmowały również istotne miejsce w programach delegacji parlamentarnych do krajów objętych procesem rozszerzenia. Delegacja Parlamentu Europejskiego do wspólnej komisji parlamentarnej UE–Turcja w dalszym ciągu bacznie monitorowała postępy w zakresie procesu demokratyzacji, wolności mediów i wolności słowa oraz reformy wymiaru sprawiedliwości w Turcji; omówiła te kwestie ze swoimi partnerami z Wielkiego Zgromadzenia Narodowego Turcji podczas 74. i 75. posiedzenia wspólnej komisji parlamentarnej. W ten sposób mogła kontynuować prace delegacji *ad hoc* ds. obserwacji procesów dziennikarzy w Turcji, która zakończyła swoją działalność w kwietniu 2014 r. Z kolei delegacja PE do wspólnej komisji parlamentarnej UE–była Jugosłowiańska Republika Macedonii podniosła kwestie związane z wolnością słowa i wolnością mediów w tym państwie podczas 12. posiedzenia wspólnej komisji parlamentarnej, które miało miejsce w listopadzie 2014 r. w Strasburgu.

Posiedzenia międzyparlamentarne mogą być również okazją do wniesienia wkładu w rezolucje i sprawozdania parlamentu lub do podejmowania związanych z nimi działań następczych. Europejska delegacja do wspólnej komisji parlamentarnej UE–Meksyk z uwagą śledziła sprawę zniknięcia 43 studentów pedagogiki w Iguali (Meksyk); kwestia ta była również przedmiotem rezolucji, którą parlament przyjął w trybie pilnym w październiku 2014 r. Europosłowie przeprowadzili dyskusje na temat postępów, jakie rząd meksykański poczynił w zakresie śledztwa w sprawie popełnionych zbrodni i postawienia sprawców tych zbrodni przed sądem. Omówili również kwestie praw człowieka w odniesieniu do przeglądu układu o stowarzyszeniu UE–Meksyk. Parlamentarna delegacja ds. Mercosur wniosła wkład w toczące się na forum parlamentu dyskusje na temat Wenezueli; na podstawie tych dyskusji w grudniu 2014 r. przyjęto rezolucję w sprawie prześladowań demokratycznej opozycji w tym państwie, mając na uwadze brutalne starcia podczas demonstracji w San Cristobal i w Caracas.

W związku z kilkoma rezolucjami dotyczącymi pogarszania się w 2014 r. sytuacji w Syrii i w Iraku, delegacja ds. stosunków z Irakiem spotkała się w listopadzie 2014 r. z delegacją z parlamentu regionalnego irackiego Kurdystanu. Głównym celem spotkania było uzyskanie zapewnienia, że uchodźcom w irackim Kurdystanie, których liczba stale rośnie, przyznane zostaną podstawowe prawa człowieka i pomoc humanitarna. Prawami człowieka – ze szczególnym uwzględnieniem gwarancji przestrzegania praw człowieka w odniesieniu do uchodźców i osób wewnątrznie przesiedlonych – zajęto się również w ramach jednej z najważniejszych części 5.

międzyparlamentarnego posiedzenia Rady Przedstawicieli PE-Irak, które odbyło się w grudniu 2014 r.

W ramach wspólnych zgromadzeń parlamentarnych posłowie do Parlamentu Europejskiego i parlamentarzyści z państw trzecich mogą omawiać wspólne wyzwania, w tym kwestie praw człowieka i demokracji. Do kategorii takich zgromadzeń należy m.in. Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne AKP-UE, Zgromadzenie Parlamentarne Unii dla Śródziemnomorza, Europejsko-Latynoamerykańskie Zgromadzenie Parlamentarne i Zgromadzenie Parlamentarne Euronest.

Komitet Polityczny Zgromadzenia Euronest omawiał kwestie związane z prawami człowieka i demokracją na posiedzeniach w lutym i listopadzie 2014 r., w szczególności oceniając wybory przeprowadzone w 2014 r. w państwach należących do Partnerstwa Wschodniego pod kątem stosowania przez nie kryteriów wolności, sprawiedliwości, przejrzystości i konkurencji. W kwietniu 2014 r. odbyło się posiedzenie działającej w ramach tego Zgromadzenia Grupy Roboczej ds. Białorusi, podczas którego do wymiany poglądów z europosłami zaproszono najważniejszych przedstawicieli opozycji, w tym laureata Nagrody im. Sacharowa z 2006 r., Aleksandra Milinkiewicza.

Głównym priorytetem Portugalii, która w latach 2014–2015 przewodniczyła Zgromadzeniu Parlamentarnemu Unii dla Śródziemnomorza, była migracja. Podejście to było spójne z przyjętą we wrześniu 2014 r. przez Parlament Europejski rezolucją w sprawie Libii; zwrócono w niej uwagę na rekordową liczbę migrantów przybywających do Europy drogą morską w 2014 r. – do września liczba ta przekroczyła już liczbę wszystkich migrantów z roku poprzedniego. Przypomniano w niej również, że wszystkie strony w Libii muszą zobowiązać się do ochrony osób cywilnych w każdej sytuacji, a wszystkie osoby zatrzymane powinny być traktowane zgodnie z międzynarodowym prawem dotyczącym praw człowieka i międzynarodowym prawem humanitarnym. Przy okazji drugiego szczytu przewodniczących parlamentów państw należących do Unii dla Śródziemnomorza, który ma się odbyć w maju 2015 r. w Lizbonie, zaplanowano przyjęcie 10-punktowego planu działania dotyczącego tego bezprecedensowego wzrostu nielegalnej migracji w Europie.

Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli i sięc laureatów tej nagrody

Nagrodą im. Sacharowa za wolność myśli honoruje się wyjątkowe osoby, które walczą z nietolerancją, fanatyzmem i uciskiem w imię praw człowieka i wolności wypowiedzi. Nagroda ta otrzymała swą nazwę na cześć Andrieja Sacharowa – fizyka i politycznego dysydenta ze Związku Radzieckiego – i od 1988 r. jest corocznie przyznawana przez Parlament Europejski osobom lub organizacjom, które w istotny sposób przyczyniły się do walki o prawa człowieka lub demokrację.

W 2014 r. laureatem tej nagrody został Denis Mukwege, lekarz z wschodniej części Demokratycznej Republiki Konga, specjalizujący się w leczeniu skutków przemocy seksualnej. Opieka medyczna, jaką zapewnia w założonym przez siebie szpitalu Panzi, uzupełniana jest doradztwem psychologicznymi i nauką nowych umiejętności, dzięki czemu ofiary przemocy z tego regionu po wyjściu ze szpitala mogą same zarabiać na życie. Przyznanie Nagrody im. Sacharowa dr. Denisowi Mukwegemu wzbudziło duże zainteresowanie polityczne i medialne. Trzydniowy program imprez w Parlamencie Europejskim, zorganizowanych w związku z uroczystością przyznania nagrody, obejmował spotkania z przewodniczącym Parlamentu Europejskiego, komisjami AFET, DEVE i DROI, delegacją AKP i grupami politycznymi. Wśród innych spotkań instytucjonalnych można wymienić dyskusję z nową wysoką przedstawiciel / wiceprzewodniczącą UE. Przyznanie nagrody za 2014 r. dr. Denisowi Mukwegemu stanowiło również potwierdzenie stałego zaangażowania parlamentu w kwestie dotyczące przemocy wobec kobiet, w szczególności sytuacji kobiet w konfliktach zbrojnych – w ramach działań następczych i wdrażania przełomowej rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325, której 15. rocznicę uchwalenia będziemy obchodzić w 2015 r.

W 2014 r. Konferencja Przewodniczących Parlamentu, odpowiedzialna za wybór zwycięzcy tej nagrody, postanowiła również zaprosić na listopadową uroczystość jej przyznania dwóch pozostałych kandydatów, którzy znaleźli się w ścisłej czołówce, tj. ukraińską organizację pozarządową EuroMajdan i przedstawiciela przebywającej w więzieniu azerskiej obrończyni praw człowieka Lejli Junus. Delegacja *ad hoc* do Azerbejdżanu, która miała – zgodnie z propozycją Konferencji Przewodniczących – odwiedzić finalistkę Lejlę Junus, nie była w stanie przeprowadzić takiej wizyty w 2014 r. Pod koniec roku Lejla Junus nadal przebywała w więzieniu. Parlament w dalszym ciągu uważnie śledzi jej sytuację.

W 2008 r. Nagrodę im. Sacharowa uzupełniło utworzenie sieci laureatów tej nagrody. W 2014 r. zorganizowano wiele imprez, których celem było zwiększenie wyeksponowania tej nagrody i zaangażowania parlamentu w prawa człowieka. W 2014 r. w sześciu państwach członkowskich UE zorganizowano – we współpracy z parlamentarnymi biurami ds. informacji – wykłady wygłaszane przez laureatów tej nagrody; w USA skorzystano w tym celu z pomocy biura łącznikowego parlamentu, które znajduje się w Waszyngtonie. We wspomnianych debatach publicznych uczestniczyli laureaci Nagrody im. Sacharowa i członkowie Parlamentu Europejskiego; w niektórych przypadkach współorganizatorami tych debat były uniwersytety i organizacje międzynarodowe, takie jak UNICEF, a ich celem było szerzenie wiedzy o prawach człowieka na całym świecie. Laureaci tej nagrody uczestniczyli również w dorocznym forum UE-NGO, drugi rok z rzędu organizowanym przez ESDZ. W 2014 r. sieć laureatów Nagrody im. Sacharowa zorganizowała trzydniową imprezę w ramach festiwalu filmowego One World: objęła ona między innymi publiczne pokazy filmów i debaty w parlamencie, w których udział brali europosłowie, laureaci nagrody, inne zainteresowane podmioty unijne, reżyserzy filmowi i dziennikarze; impreza cieszyła się dużym zainteresowaniem publiczności, która liczyła prawie 200 osób.

Dzięki działaniom sieci laureatów Nagrody im. Sacharowa i stałemu monitorowaniu sytuacji przez służby parlamentu możliwe było zarówno podjęcie szybkiej reakcji na takie przypadki, jak zawieszenie prawa wykonywania zawodu laureatki tej nagrody z Iranu, prawniczki Nasrin Sotoudeh, jak i przeprowadzenie kampanii na rzecz uwolnienia laureatki tej nagrody z Syrii, Razan Zaitouneh, która została porwana. Laureaci nagrody uczestniczyli w wysłuchaniach parlamentarnych i spotkaniach z ESDZ, a także spotykali się z delegacjami parlamentu odwiedzającymi ich kraje i z delegaturami UE na miejscu. Na przykład laureatka z Nigerii Hauwa Ibrahim przedstawiła delegaturze UE w Abudży informacje na temat poszukiwania dziewczynek porwanych z miasta Chibok przez ugrupowanie Boko Haram.

Kwestie dotyczące krajów i regionów

Kwestie dotyczące poszczególnych krajów i regionów

I Kraje kandydujące i potencjalne kraje kandydujące

Kryteria kopenhaskie dotyczące członkostwa w Unii odzwierciedlają wartości, na których opiera się UE, w szczególności: demokrację, praworządność, poszanowanie praw podstawowych oraz znaczenie funkcjonującej gospodarki rynkowej. Przez ostatnie pięć lat Komisja prowadziła prace na rzecz dalszego zwiększenia wiarygodności polityki rozszerzenia i zapewnienia konkretnych i trwałych wyników, nie tylko w podstawowych obszarach reform, w tym praworządności i praw podstawowych, ale także w dziedzinie reformy administracji publicznej i zarządzania gospodarczego.

W strategii rozszerzenia na lata 2014–2015³⁹ uwypuklono główne wyzwania stojące przed krajami kandydującymi i potencjalnymi krajami kandydującymi. Między innymi położono w niej nacisk na konieczność poprawy funkcjonowania i niezawisłości sądów oraz zwalczania korupcji i przestępczości zorganizowanej, między innymi poprzez wykazywanie się wiarygodnymi osiągnięciami w zakresie prowadzenia dochodzeń, ścigania i prawomocnych wyroków w sprawach dotyczących tych przestępstw. W odniesieniu do praw podstawowych Komisja zauważa, że są one w szerokim zakresie zapisane w ustawodawstwie, jednak zagwarantowanie w praktyce ich pełnego poszanowania wymaga dalszych działań. Utrzymują się wątpliwości co do wolności słowa i mediów i konieczne są dalsze wysiłki, by ochronić prawa osób należących do mniejszości i zwalczać dyskryminację oraz wrogość wobec słabszych grup społecznych, również ze względu na orientację seksualną. Należy podjąć dalsze działania na rzecz propagowania praw kobiet i dzieci, zwalczania przemocy domowej i wspierania osób niepełnosprawnych.

Równie ważne jest, aby kraje zapewniały skuteczne funkcjonowanie ram instytucjonalnych w zakresie ochrony praw podstawowych i stworzyły sprzyjające warunki dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, co przyczyni się do zwiększenia odpowiedzialności politycznej i lepszego zrozumienia reform związanych z przystąpieniem do UE. Komisja oczekuje, że wkrótce kraje kandydujące będą mogły uczestniczyć w pracach Agencji Praw Podstawowych UE w charakterze obserwatorów.

---

³⁹ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-strategy-paper_pl.pdf

Albania

Dwa kluczowe projekty finansowane w ramach rocznego programu pomocy IPA 2013 koncentrowały się na ogólnej modernizacji wymiaru sprawiedliwości i na prawach człowieka. Z jednej strony unijna misja wsparcia wymiaru sprawiedliwości (EURALIUS IV–4 mln EUR) zapewnia doradztwo i wiedzę fachową, aby zwiększyć skuteczność sądownictwa, z myślą o zdecydowanym egzekwowaniu krajowego i międzynarodowego prawodawstwa w dziedzinie praw człowieka i zapewnieniu skutecznej ochrony ofiar przemocy. Z drugiej strony w ramach projektu partnerskiego (1 mln EUR) dotyczącego systemu więziennictwa wprowadzane są międzynarodowe najlepsze praktyki postępowania w przypadku przestępców wysokiego ryzyka i podatnych na zagrożenia, w tym więźniów chorych psychicznie.

W ramach instrumentu na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w różnych obszarach związanych z ochroną praw człowieka realizuje się obecnie 10 projektów na łączną kwotę ok. 1,5 mln EUR. Projekty te, realizowane głównie przez lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, mają na celu: (i) zwiększenie wolności mediów i pluralizmu niezależnych źródeł informacji; (ii) wspieranie włączenia społecznego w odniesieniu do osób należących do mniejszości, zwłaszcza Romów; (iii) monitorowanie poszanowania praw podstawowych w ośrodkach detencyjnych; (iv) ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości słabszym grupom społecznym oraz (v) wspieranie sprawiedliwości naprawczej i mediacji między ofiarami i przestępcami w przypadku nieletnich.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-albania-progress-report_en.pdf

Bośnia i Hercegowina

W 2014 r. pomoc finansowa w ramach IPA skupiała się na wzmocnieniu systemów ochrony socjalnej i włączenia społecznego dla dzieci (projekt realizowany przez UNICEF na kwotę 0,5 mln EUR), harmonizacji przepisów z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (1 mln EUR w ramach IPA 2011) oraz wspieraniu wzmocnienia pozycji społecznej i ekonomicznej ok. 260 ofiar min i ich rodzin za pośrednictwem projektu na rzecz wsparcia ofiar min (1 mln EUR). Włączenie społeczne i gospodarcze Romów jest głównym celem projektu opiewającego na 2,5 mln EUR obejmującego 152 lokale mieszkalne. Podobne działania i budowa kolejnych 140 jednostek mieszkaniowych zostaną sfinansowane w drodze nowego zaproszenia do składania wniosków o budżecie wynoszącym 2,5 mln EUR. Zapewnienie trwałych mieszkań i innych środków dla osób powracających i osób wewnątrznie przesiedlonych należących do słabszych grup społecznych jest finansowane na podstawie załącznika VII do projektu dotyczącego wdrażania strategii powrotu (7 mln EUR), który jest zarządzany wspólnie z UNHCR.

Obecnie realizowanych jest 26 projektów finansowanych w ramach EIDHR na łączną kwotę 5 mln EUR. Projekty te koncentrują się przede wszystkim na ochronie mniejszości, w tym Romów, wsparciu i ochronie osób LGBTI, prawach dzieci, kobiet i osób niepełnosprawnych oraz na rehabilitacji i reintegracji ofiar tortur i przemocy. W listopadzie 2014 r. ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków o budżecie w wysokości 1 mln EUR.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-bosnia-and-herzegovina-progress-report_en.pdf

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii

W 2014 r. w ramach większości z 14 zakontraktowanych projektów dotyczących dotacji finansowanych w ramach krajowej puli środków IPA (1,5 mln EUR) udzielono wsparcia działaniom na rzecz ochrony praw człowieka, w szczególności ochrony słabszych grup społecznych i ofiar przemocy domowej, oraz działaniom podejmowanym w ramach deklaracji „Dekada Integracji Romów”. Obejmują one w szczególności działania na rzecz zwalczania handlu ludźmi, m.in. dziećmi romskimi w wieku szkolnym, oraz ustanowienia w tym kraju rady ds. równości płci. 6 projektów finansowanych na mocy Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego Krajów Sąsiedztwa w ramach IPA (1 mln EUR) miało na celu wzmocnienie aktywnego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w politykę publiczną i polityki związane z unijnym dorobkiem prawnym.

11 projektów dotyczących dotacji finansowanych w ramach EIDHR (1,2 mln EUR) było realizowanych w celu wspierania niezależności mediów, zwiększenia zaufania do demokracji poprzez ułatwiania debaty demokratycznej, wzmocnienia systemu bezpłatnego udzielania pomocy prawnej, wspierania zintegrowanego, integracyjnego i niedyskryminującego modelu edukacyjnego (Mozaik), zwiększenia integracji społecznej i rozwoju dzieci mających specjalne potrzeby (w czterech gminach) oraz wspierania osób niepełnosprawnych.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf

Islandia⁴⁰

Islandia nadal gwarantowała przestrzeganie podstawowych praw i wolności. Nie udzielono pomocy w ramach IPA w tej dziedzinie.

---

⁴⁰ W wyniku decyzji rządu Islandii negocjacje w sprawie przystąpienia tego kraju do UE zostały zawieszono w maju 2013 r.

Kosowo*⁴¹

Za pośrednictwem projektu realizowanego przez Radę Europy opiewającego na kwotę 1 mln EUR nadal wspierano budowanie zdolności instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich i społeczeństwa obywatelskiego. W kwietniu 2014 r. rozpoczęto realizację projektu partnerskiego (finansowanego w ramach IPA 2011) mającego na celu zwalczanie homofobii i transfobii poprzez wdrożenie działań informacyjnych i szkoleń skierowanych do różnych grup zainteresowanych podmiotów i ustanowienie strategicznego partnerstwa z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w celu zapewnienia doradztwa prawnego i pomocy psychologicznej. Świadczenie usług socjalnych osobom – a zwłaszcza dzieciom – niepełnosprawnym, i zapewnienie dzieciom sprawiedliwości były głównym celem realizowanych obecnie projektów IPA (o wartości, odpowiednio, 1,5 mln EUR i 0,6 mln EUR). Kolejne cztery projekty (opiewające na kwotę ok. 3 mln EUR) koncentrowały się na ochronie i wspieraniu praw osób należących do mniejszości. W sumie w 2014 r. realizowano lub rozpoczęto 15 projektów w ramach Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego Krajów Sąsiedztwa, mających na celu wzmocnienie dialogu, współpracy i partnerstwa między rządem a społeczeństwem obywatelskim.

W 2014 r. społeczeństwo obywatelskie kontynuowało realizację 11 projektów finansowanych w ramach EIDHR 2011 i 2012. Projekty te koncentrowały się na wzmocnieniu zdolności wsparcia słabszych grup społecznych, zacieśnieniu stosunków między różnymi wspólnotami i grupami etnicznymi poprzez działalność kulturalną oraz wzmocnieniu pozycji kobiet, prawach osób LGBTI i osób niepełnosprawnych. Pod koniec 2014 r. biuro UE zakontraktowało kolejne pięć projektów w ramach EIDHR 2013 (ok. 1 mln EUR) mających na celu m.in. wzmocnienie organizacji kobiecych oraz zwiększenie udziału i reprezentacji Romów, Aszkali i Egipcjan w życiu politycznym.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-kosovo-progress-report_en.pdf

---

⁴¹ *Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

Czarnogóra

W 2014 r. w ramach IPA realizowanych jest osiem projektów w dziedzinie praw człowieka dotyczących m.in. włączenia społecznego, trwałych rozwiązań dla wewnątrznie przesiedlonych członków społeczności romskiej, zagadnień związanych z płcią społeczno-kulturową; leczenia uzależnień od środków odurzających oraz wsparcia dla biura Rzecznika Praw Obywatelskich i Trybunału Konstytucyjnego w zakresie stosowania standardów dotyczących praw człowieka. Łączna wartość projektów IPA wyniosła 8,3 mln EUR w okresie czterech lat.

Ponadto, w 2014 r. UE udzieliła wsparcia finansowego siedmiu projektom realizowanym w ramach EIDHR (krajowy program wsparcia) o łącznej wartości 0,9 mln EUR. Te siedem projektów obejmowało różne kwestie, od włączenia społecznego Romów, zapobiegania złemu traktowaniu w więzieniach poprzez reformę w zakresie rehabilitacji i resocjalizacji, po prawa osób niepełnosprawnych, zwiększenie zaufania do procesu wyborczego oraz inne kwestie związane z prawami człowieka.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-montenegro-progress-report_en.pdf

Serbia

W 2014 r. UE w dalszym ciągu realizowała w ramach programu IPA cztery projekty (o łącznej wartości 16,5 mln EUR) służące wsparciu polityki na rzecz zwalczania dyskryminacji i poprawy sytuacji słabszych grup społecznych, w tym Romów, uchodźców i osób wewnątrznie przesiedlonych. W ramach Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego 2013 organizacjom społeczeństwa obywatelskiego przyznano 22 dotacje o łącznej wartości 2,4 mln EUR. Nowo finansowane projekty przyczynią się do walki z korupcją, skupiając się na większej przejrzystości w sektorze publicznym, zapewnianiu wsparcia osobom i grupom najbardziej narażonym na dyskryminację oraz wspieraniu współpracy między Serbią a Kosowem za pośrednictwem inicjatyw w zakresie kultury, mediów i młodzieży.

W ramach budżetu EIDHR na rok 2013 UE udzieliła wsparcia finansowego 18 projektom realizowanym w Serbii przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego o łącznej wartości 1,2 mln EUR. Projekty te skupiały się przede wszystkim na ochronie mniejszości, równości płci, prawach dzieci, prawach osób ubiegających się o azyl oraz prawach osób niepełnosprawnych.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20140108-serbia-progress-report_en.pdf

Turcja

W krajowym dokumencie strategicznym na lata 2014–2020 (pomoc w ramach IPA II) jako główne priorytety dla Turcji wskazano potrzeby w zakresie reform i budowania zdolności w kontekście zasady praworządności i praw podstawowych. W ramach programu IPA 2014 działania dotyczące sądownictwa mają na celu wzmocnienie jego niezawisłości, bezstronności, wydajności i zdolności administracyjnych. Jeśli chodzi o prawa podstawowe, działania związane z IPA 2014 obejmują wsparcie kluczowych instytucji (Parlamentu, Rady Adwokackiej, tureckiej krajowej instytucji praw człowieka), jak również wzmocnienie cywilnego nadzoru nad wewnętrznymi siłami bezpieczeństwa.

W 2014 r., oprócz wsparcia w ramach IPA, na podstawie instrumentu EIDHR udzielono wsparcia 55 projektom mającym na celu wzmocnienie działań społeczeństwa obywatelskiego w obszarze praw człowieka, w tym działań na rzecz ochrony obrońców praw człowieka, praw osób LGBTI, praw kobiet (w tym działań wspierających udział kobiet w życiu politycznym i działań przeciwko przemocy wobec kobiet), działań na rzecz uchodźców i osób ubiegających się o azyl oraz ochrony mniejszości, a także działań na rzecz ochrony wolności religii oraz wolności słowa i praw kulturalnych.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-turkey-progress-report_en.pdf

Pomoc przeznaczona dla wielu beneficjentów

Pomoc przeznaczona dla wielu beneficjentów obejmowała dalsze wdrażanie projektów w ramach IPA 2011 i 2012. Projekty te dotyczą ochrony praw mniejszości (3 mln EUR); zapewniały one ukierunkowane wsparcie dla społeczności Romów (3 mln EUR). Na początku roku rozpoczęto wdrażanie nowego regionalnego programu edukacji integracyjnej (4,6 mln EUR). Organizacje społeczeństwa obywatelskiego otrzymały finansowanie w wysokości 7,2 mln EUR w ramach wieloletniej puli środków na wsparcie i ochronę praw kobiet, ludności romskiej, osób niepełnosprawnych i osób LGBTI oraz na propagowanie uwzględniania aspektu płci i równości płci.

II Państwa EFTA należące do EOG

Norwegia

Jako że UE i Norwegia oceniają prawa człowieka wedle podobnych standardów, UE koncentruje się przede wszystkim na współpracy z Norwegią i podtrzymywaniu z tym krajem ścisłego dialogu dotyczącego praw człowieka na forum organizacji międzynarodowych (ONZ, Rady Europy, OBWE itd.) i w poszczególnych krajach na całym świecie. W przypadku Norwegii prawa człowieka wpisane są w dyplomację publiczną UE oraz działania informacyjne mające podkreślić wiodącą rolę UE na arenie światowej.

We wrześniu 2014 r. Rada Praw Człowieka przyjęła wyniki powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w odniesieniu do Norwegii. W trakcie dyskusji delegacje odnotowały stałe zaangażowanie Norwegii w propagowanie i ochronę praw człowieka na arenie międzynarodowej i stwierdziły, że we wspomnianym sprawozdaniu odzwierciedlono gotowość Norwegii do rozważenia sposobów dalszego propagowania i ochrony praw człowieka na szczeblu krajowym, szczególnie w celu wyeliminowania dyskryminacji z jakichkolwiek względów.

Szwajcaria

UE współpracuje ze Szwajcarią i podtrzymuje z tym krajem ścisły dialog dotyczący praw człowieka na forum organizacji międzynarodowych (ONZ, Rady Europy, OBWE itd.) i w poszczególnych krajach na całym świecie.

Prawa człowieka są wpisane w dyplomację publiczną UE w Szwajcarii oraz działania informacyjne mające podkreślić wiodącą rolę UE na arenie światowej.

W odniesieniu do europejskiej konwencji praw człowieka i roli Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ogólnie uznaje się, że jego orzeczenia mają pozytywny wpływ na orzecznictwo szwajcarskiego sądu federalnego w sprawach dotyczących praw człowieka i Karty praw podstawowych. W sprawozdaniu w sprawie 40 lat uczestnictwa Szwajcarii w konwencji Szwajcarska Rada Federalna nazywa konwencję fundamentem europejskiej wspólnoty wartości, któremu przydałaby się jednak reforma. Niemniej jednak w związku z krytyką niedawnych pojedynczych orzeczeń Trybunału ważna partia polityczna podejmuje obecnie próby, by w szwajcarskiej konstytucji zapisać nadrzędność prawa krajowego nad prawem międzynarodowym.

Andora, Liechtenstein, Monako, San Marino

W związku z tym, że UE oraz Andora, Liechtenstein, Monako i San Marino oceniają prawa człowieka wedle podobnych standardów, UE przede wszystkim koordynuje z tymi krajami działania dotyczące praw człowieka na forum organizacji międzynarodowych (ONZ, Rady Europy, OBWE itd.). UE uczestniczy też w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka prowadzonym w tych krajach w ramach Rady Praw Człowieka ONZ.

III Europejska polityka sąsiedztwa

Armenia

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Armenią są określone w umowie o partnerstwie i współpracy między UE a Armenią (1999) i planie działania EPS UE–Armenia (2006). Nasza współpraca ma na celu systematyczną poprawę instytucji demokratycznych i sądownictwa, propagowanie praw człowieka i praworządności, dobrych rządów, walki z korupcją oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego.

UE prowadzi regularny i aktywny dialog z Armenią w sprawie praw człowieka na różnych forach i w różnych formatach, w którym wszystkie kwestie budzące zaniepokojenie są przedmiotem otwartej dyskusji. Podczas ostatniego dialogu dotyczącego praw człowieka w grudniu 2014 r., UE przede wszystkim z zadowoleniem przyjęła strategię na rzecz praw człowieka i dotyczący jej plan działania przyjęty przez prezydenta Republiki Armenii w lutym 2014 r. Plan służy jako harmonogram skoordynowanych działań instytucji publicznych Armenii podejmowanych, by wypełnić zobowiązania międzynarodowe tego państwa w dziedzinie praw człowieka. UE odnotowała jednak, że plan powinien lepiej ujmować pewne dziedziny priorytetowe, takie jak dostosowanie do konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur, prawa wyborcze i prawa kobiet. W czerwcu 2014 r. UE z zadowoleniem przyjęła również plan działania na rzecz praw człowieka zawarty we wspólnym oświadczeniu wydanym wraz z ONZ, OBWE i Radą Europy, a Armenia zgodziła się uwzględnić te zalecenia, gdyż plan działania będzie stale uaktualniany.

Podczas dialogu dotyczącego praw człowieka omówiono także potrzebę wzmocnienia mechanizmów społeczeństwa obywatelskiego, by wpływać na proces kształtowania polityki.

Istnieją oznaki postępów, takie jak ustanowienie Publicznej Rady ds. Społeczeństwa

Obywatelskiego, organu doradczego, który może podejmować własne inicjatywy i przedkładać

pytania. UE zapewniała wsparcie demokratycznym rządów w Armenii, realizowane przez British Council, którego celem było stworzenie stabilnych ram prawnych i finansowych dla społeczeństwa obywatelskiego, zdolność do zaangażowania się w reformy prawne i rzecznictwo, oraz pluralizm mediów.

Chcąc zapewnić, by reformy były gotowe na czas przed kolejnymi wyborami, UE nadal zachęcała Armenię do wdrożenia zaleceń Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (OBWE/ODIHR) przedstawionych po ostatniej rundzie wyborów (2012–2013), w szczególności w odniesieniu do ram prawnych. Pod koniec roku Centralna Komisja Wyborcza przedstawiła pakiet wniosków ustawodawczych. UE podkreślała potrzebę zapewnienia równych szans oraz uczestnictwa kobiet w życiu politycznym i na wyższych szczeblach administracji. UE zapewnia wsparcie dla zwiększonego udziału kobiet w procesie decyzyjnym.

Warunki panujące w więzieniach nadal stanowią problem, podobnie jak złe traktowanie w areszcie tymczasowym. UE nadal wspierała działania na rzecz dostosowania warunków w więzieniach do norm zawartych w Europejskiej konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Odnotowano ograniczone postępy w opracowywaniu planu działania na rzecz reformy więziennictwa zgodnie z zaleceniami tej konwencji oraz budowy nowego więzienia odpowiadającego normom zawartym w konwencji. Projekt ustawy o wprowadzeniu w Armenii systemu nadzoru kuratorskiego był omawiany z zainteresowanymi stronami i społeczeństwem obywatelskim na forach publicznych.

Inne problemy, które UE podniosła podczas dialogu z Armenią to: potrzeba zapewnienia poszanowania zasady niedyskryminacji i przyjęcia kompleksowych przepisów antydyskryminacyjnych chroniących prawa najsłabszych grup, takich jak osoby niepełnosprawne i LGBTI; radzenie sobie z przemocą uwarunkowaną płcią i wdrażaniem przepisów dotyczących skutecznego zapewniania równych praw; zakończenie przygotowywania projektu ustawy o wolności sumienia i religii; dalsze przeprowadzanie reformy administracji publicznej, a w szczególności intensywniejsze zapobieganie korupcji i jej zwalczanie; a także zintensyfikowanie reformy wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania oraz zwiększenie zaufania obywateli do sądownictwa. Podczas gdy Armenia poczyniła wyraźne starania dotyczące kwestii praw człowieka, jej najsłabszą stroną pozostaje przyjęcie i odpowiednie wdrażanie reform i egzekwowanie przepisów.

UE wydała lokalne oświadczenie po atakach na działaczy ruchów obywatelskich oraz polityków opozycji w grudniu, i zachęciła do skutecznego i bezstronnego dochodzenia w sprawie tych wydarzeń.

W 2014 r. UE nadal ułatwiała zorganizowany dialog pomiędzy społeczeństwem obywatelskim a władzami. W 2014 r. UE kontynuowała regularne konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim i uruchomiła nowy projekt, który był skoncentrowany na reformie ram prawnych i propagowaniu zrównoważonego charakteru poprzez przedsiębiorczość społeczną. Europejski Fundusz na rzecz Demokracji zapewnia w międzyczasie wsparcie organizacjom działającym na szczeblu lokalnym. UE zapewniła, wraz z UNICEF-em, wsparcie dla deinstytucjonalizacji w przypadku dzieci. Dzieci pozostają nadal jedną z najbiedniejszych grup społeczeństwa (36,2%); wyższe ryzyko życia w ubóstwie dotyczy dzieci niepełnosprawnych.

UE nadal udzielała znacznego wsparcia na rzecz wzmocnienia niezależności i profesjonalizmu systemu sądownictwa w Armenii. Obejmowało ono wsparcie budżetowe i projekt prowadzony wspólnie z Radą Europy. Z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa udostępniono pakiet w wysokości 12 mln EUR na wsparcie budżetowe w dziedzinie praw człowieka, by pomóc wdrożyć odpowiednie przepisy. Armenia uzyskuje pomoc z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). EIDHR nadal przyczynia się do rozwoju demokracji i poszanowania wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności poprzez wspieranie praw kobiet i młodzieży, praw uchodźców (w szczególności syryjsko-armeńskich), praworządności oraz rozwoju dziennikarstwa obywatelskiego.

Azerbejdżan

Cele UE w zakresie praw człowieka zostały określone w ramach umowy o partnerstwie i współpracy UE–Azerbejdżan (1999) oraz planu działania dotyczącego europejskiej polityki sąsiedztwa UE–Azerbejdżan (2006). Obejmują one wzmocnienie wolności słowa i zgromadzeń, zapewnienie funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego oraz stosowanie zasady praworządności.

W ostatnich latach odnotowano w Azerbejdżanie tendencję spadkową w zakresie przestrzegania praw człowieka. Ta tendencja utrzymywała się i nasiliła w 2014 r., wraz ze zwiększającą się liczbą prześladowań i aresztowań, w tym wybitnych obrońców praw człowieka, i ogólnie – znacznego ograniczania przestrzeni działania społeczeństwa obywatelskiego. Uznając kontekst geopolityczny, UE zdecydowanie zareagowała na te wydarzenia i poruszała kwestie praw człowieka i demokracji w rozmowach z Azerbejdżanem w różnych formatach, w tym podczas wizyt i spotkań na wysokim szczeblu oraz na szczeblu roboczym.

UE wydała pewną liczbę oświadczeń, mając na celu w szczególności wspieranie prześladowanych obrońców praw człowieka. W oświadczeniach i podczas bezpośrednich rozmów z rządem UE odniosła się do wielu przypadków, takich jak przypadek dr Leyli Yunus i jej męża Arifa Yunusa, przypadek Rasula Jafarova, Hasana Huseynliego i przypadek dziennikarki Khadiyi Ismayilovej. Wyraziła również obawy dotyczące zmian w przepisach regulujących pracę organizacji pozarządowych. Wyzwania w zakresie praw człowieka i społeczeństwa obywatelskiego w Azerbejdżanie zostały również uwzględnione w oświadczeniu przedstawionym przez UE na forum Stałej Rady OBWE w lutym.

Nieco bardziej pozytywny wymiar ma wydanie przez UE w październiku 2014 r. oświadczenia, w którym wyraziła uznanie dla amnestii dla około 80 więźniów, w tym co najmniej czterech działaczy społeczeństwa obywatelskiego. 31 grudnia UE z zadowoleniem przyjęła również fakt, że wydane pod koniec roku ułaskawienie objęło dziesięciu działaczy społeczeństwa obywatelskiego.

Zareagowała jednak na napaść na Radio Wolna Europa/Radio Liberty w Baku i zachęciła Azerbejdżan do podjęcia działań mających na celu przywrócenie zaufania wspólnoty międzynarodowej do zaangażowania Azerbejdżanu na rzecz wolności słowa oraz wolnych i niezależnych mediów.

UE prowadzi z Azerbejdżanem regularny dialog na temat praw człowieka w ramach podkomitetu ds. sprawiedliwości, wolności, bezpieczeństwa, praw człowieka i demokracji. Ostatnie takie spotkanie odbyło się w lutym 2014 r. i wskazano na nim na wiele obaw. Kolejne spotkanie miało się odbyć w listopadzie 2014 r., ale zostało przełożone na wniosek Azerbejdżanu.

Warunki, w jakich społeczeństwo obywatelskie prowadzi niezależne działania, pogorszyły się znacznie po dwóch turach zmian w ustawodawstwie dotyczącym organizacji pozarządowych w lutym i listopadzie, gdy wprowadzono dodatkowe ograniczenia w zakresie rejestracji i finansowania takich organizacji. W związku z tym delegatura UE w Baku kontynuowała dialog tematyczny z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto organizowała spotkania informacyjne *ad hoc* z udziałem społeczeństwa obywatelskiego dla odwiedzających urzędników, w tym podczas wizyty przewodniczącego José Manuela Barroso w czerwcu. W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Azerbejdżanu delegatura UE aktywnie pracowała na rzecz wznowienia zorganizowanego dialogu między rządem Azerbejdżanu a społeczeństwem obywatelskim; w październiku 2014 r. – przy wsparciu Rady Europy – wznowiono prace wspólnej grupy roboczej ds. praw człowieka, która zawiesiła działalność w 2008 r.

We wrześniu 2014 r., w świetle rosnącej liczby aresztowań działaczy społeczeństwa obywatelskiego, Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie prześladowania obrońców praw człowieka w Azerbejdżanie.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, z Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego (Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa) oraz Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) zapewniono wsparcie na ochronę praw człowieka, kontraktując 14 projektów na łączną kwotę 2,9 mln EUR. Jednak działania nie mogły się rozpocząć ze względu na fakt, że nie istnieją przepisy wykonawcze do zmienionych przepisów dotyczących organizacji pozarządowych. Oprócz wyżej wymienionych ostatnio zakontraktowanych projektów, delegatura UE zarządzała 21 projektami w dziedzinie praw człowieka. Ponadto UE nadal udzielała Azerbejdżanowi wsparcia finansowego za pośrednictwem wielu programów w dziedzinie ochrony dzieci, wzmocnienia pozycji kobiet oraz promowania równości w Azerbejdżanie.

UE finansowała także projekty wspierające osoby wewnętrznie przesiedlone (IDP), czego przykładem jest tworzenie klubów edukacyjnych dla kobiet. W klubach członkowie grup docelowych, w tym społeczności IDP, mogą zdobyć wiedzę lub udoskonalić umiejętności, na przykład nauczyć się języka angielskiego, obsługi komputera, robienia nowoczesnych prezentacji lub technik prowadzenia rozmów kwalifikacyjnych czy umiejętności biznesowych.

Białoruś

W 2014 r. sytuacja na Białorusi w zakresie poszanowania praw człowieka, praworządności i zasad demokratycznych w dalszym ciągu budziła niepokój. W październiku, w następstwie corocznego przeglądu, Rada UE przedłużyła do 31 października 2015 r. obowiązywanie środków ograniczających wobec Białorusi, ponieważ nie uwolniono wszystkich więźniów politycznych, nie zrehabilitowano uwolnionych więźniów, a sytuacja w zakresie poszanowania praw człowieka, praworządności i zasad demokratycznych nie uległa na Białorusi znaczącej poprawie.

W 2014 r. nadal nie prowadzono dialogu dotyczącego praw człowieka, pierwsza i jak dotąd jedyna sesja odbyła się w 2009 r. UE konsekwentnie potwierdzała, że zdecydowana jest prowadzić politykę krytycznego zaangażowania w dialog z rządem białoruskim. Delegatura UE i państwa członkowskie UE nadal apelowały o natychmiastowe uwolnienie i rehabilitację wszystkich więźniów politycznych, o zaprzestanie prześladowań przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, działaczy opozycji i obrońców praw człowieka. UE w dalszym ciągu jest zaniepokojona kwestią wolności mediów; przyjęła do wiadomości ocenę Specjalnej Przedstawicielki OBWE ds. Wolności Mediów, która odwiedziła Białoruś w 2014 r. Przedstawiciele niezależnych mediów byli stale nękanymi, a działania te nasiliły się pod koniec roku.

UE przedstawiła rezolucję przyjętą przez Radę Praw Człowieka ONZ 27 czerwca i dotyczącą przedłużenia mandatu specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. sytuacji w zakresie praw człowieka na Białorusi na okres jednego roku.

Pierwszym pozytywnym wydarzeniem było uwolnienie w czerwcu więźnia politycznego Alesia Bialackiego. W oświadczeniu z 21 czerwca UE uznała znaczenie tego ważnego kroku władz białoruskich. SPUE ds. Praw Człowieka, Stavros Lambrinidis, spotkał się z Alesiem Bialackim w Brukseli 1 lipca i podkreślił zaangażowanie UE w dalszą pomoc na rzecz uwolnienia pozostałych więźniów politycznych na Białorusi oraz przywrócenia im pełni praw obywatelskich i politycznych.

Kolejnym pozytywnym krokiem było zorganizowanie przez władze białoruskie, we współpracy z ONZ i Radą Europy, konferencji na temat krajowych instytucji praw człowieka, na której zadeklarowano zapewnienie władzom białoruskim wsparcia niezbędnego dla utworzenia instytucji ds. praw człowieka, zgodnie z zaleceniami zawartymi w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka w 2010 r. UE poparła zorganizowanie konferencji i wzięła w niej udział.

Delegatura UE i państwa członkowskie UE śledziły sytuację w zakresie wyborów lokalnych 23 marca za pośrednictwem niezależnych organizacji w terenie.

16 maja UE wydała oświadczenie, aby wyrazić zaniepokojenie z powodu prześladowania, niesłusznego aresztowania i zatrzymania kilkudziesięciu przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i organizacji opozycyjnych przed mistrzostwami świata w hokeju na lodzie na Białorusi w maju, wzywając władze do natychmiastowego zaprzestania tych działań i do uwolnienia wszystkich osób bezpodstawnie zatrzymanych oraz wycofania wszystkich zarzutów wobec nich.

UE potępiła trzy egzekucje, które miały miejsce w okresie sprawozdawczym, a mianowicie w oświadczeniu z 22 kwietnia w sprawie wykonania wyroku śmierci na Pawle Sejlunie, skazanym na karę śmierci w czerwcu 2013 r.; w oświadczeniu z 14 maja w sprawie wykonania wyroku śmierci na Grigoriju Juzepczuku, skazanym na karę śmierci w kwietniu 2013 r., oraz w oświadczeniu z 5 listopada w sprawie wykonania wyroku śmierci na Aleksandrze Hrunowie, skazanym na karę śmierci w kwietniu 2014 r. We wszystkich swoich oświadczeniach UE ponownie podkreśliła swój sprzeciw wobec kary śmierci, która nie może być usprawiedliwiona żadnymi okolicznościami, i wezwała Białoruś – jedyny kraj w Europie nadal stosujący karę śmierci – „by uznała globalne moratorium na wykonywanie kary śmierci, co byłoby pierwszym krokiem ku jej powszechnemu zniesieniu”.

W terenie delegacja UE na różne sposoby udzielała pomocy ofiarom łamania praw człowieka. Szef delegatury zorganizował kolację dla rodzin więźniów politycznych oraz wziął udział w programie telewizyjnym poświęconym sytuacji i prawom uchodźców. 11 lutego delegatura UE wzięła udział w inauguracji projektu na rzecz integracji byłych więźniów na Białorusi i zorganizowała wymianę poglądów z obrońcami praw człowieka, szefami misji UE oraz Grupą Roboczą ds. Praw Człowieka złożoną z przedstawicieli państw członkowskich UE. Delegatura UE uczestniczyła także w procesach przedstawicieli opozycji, społeczeństwa obywatelskiego i działaczy praw człowieka, na przykład w procesach Dzmityrja Bandarenki i Jurija Rubcowa.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa udostępniono 5,5 mln EUR na wspieranie społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych mediów (zaproszenia do składania wniosków ogłoszono w 2014 r.). Kolejne 2 mln EUR udostępniono z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (pomoc z EIDHR dla Białorusi, na konkretne działania na rzecz praw człowieka). Organizacje społeczeństwa obywatelskiego nadal uzyskiwały pomoc z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Ogłoszone w ramach EIDHR zaproszenie do składania wniosków, którego celem było „wspieranie praw człowieka i demokracji na Białorusi” (budżet 565 000 EUR) zaowocowało wyłonieniem kilku projektów wspierających równość płci i praworządność.

UE sfinansowała dwuletni projekt (2013–14) „Zniesienie kary śmierci na Białorusi”, mający na celu zmianę poglądów opinii publicznej i postrzegania przez nią stosowania kary śmierci, by wzmocnić ruch na rzecz zniesienia kary śmierci na Białorusi. Ambasady państw członkowskich UE poparły projekt, wywieszając w swoich siedzibach plakaty dotyczące zniesienia kary śmierci.

Gruzja

Coraz bliższe stosunki z Gruzją w ramach Partnerstwa Wschodniego doprowadziły do podpisania 27 czerwca 2014 r. układu o stowarzyszeniu UE–Gruzja. Obie strony zaczęły stosować umowę tymczasowo od 1 września 2014 r.

UE i Gruzja omawiają zagadnienia związane z prawami człowieka i demokracją na różnych forach, w tym w ramach regularnego dialogu między UE a Gruzją dotyczącego praw człowieka, który miał miejsce w Tbilisi w czerwcu 2014 r. Rozmowy koncentrowały się na najważniejszych obszarach, związanych głównie z ulepszeniami w zakresie praworządności, reformą sądownictwa i egzekwowaniem prawa, wyborami, prawami osób należących do mniejszości i walką z dyskryminacją. Sytuacja w zakresie praw człowieka w Abchazji i Osetii Południowej, w tym prawa osób wewnętrznie przesiedlonych (IDP) były także dyskutowane.

Wybory samorządowe z czerwca 2014 r. uznano za ogólnie zgodne ze standardami międzynarodowymi; ich wynik odzwierciedla konkurencyjny charakter sceny politycznej. Utrzymują się jednak wątpliwości dotyczące związanego z kampanią wyborczą zastraszania i przemocy. Obserwuje się poprawę warunków dla mediów, co objawia się większym pluralizmem wśród wiodących nadawców. Oprócz wsparcia UE/UNDP przeznaczonego na wsparcie członków komisji wyborczych, UE wspierała rozwój monitorowania mediów przed wyborami samorządowymi oraz monitorowanie organizacji pozarządowych na słabiej zaludnionych obszarach.

Połączenie stałego dialogu politycznego, doradztwa i pomocy UE dla partnerów z Gruzji dało konkretne wyniki. Działania te objęły: zmniejszenie poziomu zagęszczenia i śmiertelności w więzieniach, mimo że nie rozliczono przedstawicieli organów ścigania winnych naruszeń; przyjęto kodeks pracy zgodny z minimalnymi normami MOP, chociaż wciąż brak jest skutecznego mechanizmu inspekcji pracy; społeczeństwo obywatelskie było bardziej zaangażowane w kształtowanie polityki; reforma sądownictwa zwiększyła szanse na bardziej niezależne sądy; w 2014 r. przyjęto ustawę antidyskryminacyjną i stale zwiększa się uprawnienia biura rzecznika praw obywatelskich – co jest jednym z podstawowych wymogów liberalizacji systemu wizowego.

Wśród problemów wciąż poruszanych przez UE w rozmowach z Gruzją, była rola prokuratury i służb dochodzeniowych, które nadal działały bez odpowiedniej przejrzystości i kontroli demokratycznej. W grudniu 2014 r. rozpoczęto reformę instytucjonalną prokuratury. Rzecznik wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej Catherine Ashton wydał w lipcu dwa oświadczenia dotyczące ścigania byłego mera Tbilisi – Giorgiego Ugulawy i byłego prezydenta Micheila Saakaszwilego. Naruszenia zasady domniemania niewinności i częste doniesienia o zastraszaniu w trakcie dochodzeń były także powodem do niepokoju. Wyzwaniem pozostaje nielegalne nadzorowanie i niewystarczająca ochrona danych osobowych.

Na pierwszym posiedzeniu Rady Stowarzyszenia 17 listopada omówiono wiele z powyższych kwestii. UE wezwała w szczególności Gruzję do zapewnienia właściwego rozdziału władz, kontynuowania reformy sektora wymiaru sprawiedliwości oraz rozwiązania problemu pozostawiania przez wymiar sprawiedliwości na usługach polityki poprzez ścisłe przestrzeganie należytych procedur oraz znalezienie skutecznych i wiarygodnych rozwiązań stwierdzonych przypadków nadużyć.

Parlament Europejski przyjął rezolucję 17 grudnia przy okazji ratyfikacji przez niego układu o stowarzyszeniu UE–Gruzja. W rezolucji tej podkreślono istotne postępy Gruzji w dziedzinie reform i zacieśniania stosunków z UE. W rezolucji uznano wysiłki władz Gruzji w obszarze reform demokratycznych, w tym środki na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości, oraz potrzebę właściwego i pełnego zbadania wszystkich doniesień o naruszaniu praw człowieka; podkreślono w niej jednak, że wszystkie dochodzenia powinny być przejrzyste, proporcjonalne i wolne od nacisków politycznych oraz powinny się odbywać ze ścisłym przestrzeganiem procedur.

UE znacznie wsparła finansowo reformy, w tym udzieliła wsparcia budżetowego i dotacji (między innymi na rzecz Biura obrońcy Publicznego i projektów EIDHR), oraz wspólne działania z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak Rada Europy, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju oraz UNICEF. Jednym z istotnych projektów był wart 3 mln EUR projekt „Prawa człowieka w więzieniach”, który częściowo przyczynił się do znacznego obniżenia śmiertelności w więzieniach (27 przypadków śmierci w 2014 r. w porównaniu z 132 przypadkami w 2011 r.). W czerwcu rozpoczęto nowy, wart 1,2 mln EUR, projekt finansowany przez UE, którego celem jest wsparcie Trybunału Konstytucyjnego. W 2014 r. specjalne środki na wsparcie Gruzji i Republiki Mołdawii obejmowały zatwierdzenie wartego 10 mln EUR projektu zatytułowanego „Prawa człowieka dla wszystkich”, mającego na celu wspieranie realizacji krajowego planu działania w zakresie praw człowieka, w szczególności w odniesieniu do ochrony mniejszości i działań antydyskryminacyjnych, prawa do prywatności, praw pracowniczych, nadzoru nad organami ścigania oraz w odniesieniu do innych słabszych grup społecznych. Środki te uzupełniły planowaną kwotę 50 mln EUR wsparcia budżetowego dla wymiaru sprawiedliwości. Pod koniec swojej kadencji w czerwcu 2014 r. specjalny doradca UE ds. reform konstytucyjnych i prawnych oraz praw człowieka, Thomas Hammarberg, wydał zalecenia dla rządu Gruzji dotyczące działań następczych.

Republika Mołdawii

Coraz bliższe stosunki z Republiką Mołdawii w ramach Partnerstwa Wschodniego pozwoliły na podpisanie w czerwcu układu o stowarzyszeniu UE – Republika Mołdawii, jego szybką ratyfikację przez Republikę Mołdawii w lipcu i tymczasowe stosowanie niektórych jego postanowień od 1 września 2014 r. W układzie określono program reform dla Republiki Mołdawii oparty na podstawowych wartościach, takich jak demokracja, praworządność i poszanowanie praw człowieka. Parlament Europejski wysłał misję obserwacji wyborów, która została przyłączona przez OBWE/ODIHR do misji obserwacji wyborów parlamentarnych, które odbyły się 30 listopada. W oświadczeniu UE wyraziła zadowolenie z przeprowadzenia wyborów parlamentarnych w Republice Mołdawii oraz położyła nacisk na wstępne ustalenia i wnioski OBWE/ODIHR, stwierdzając, że wybory te cechowała duża różnorodność polityczna kandydatów i że ogólnie zostały one przeprowadzone poprawnie. Niemniej jednak UE stwierdziła też, że wykreślenie z rejestru wyborczego jednego kandydata na krótko przed dniem wyborów spowodowało wątpliwości co do wyboru momentu i warunków tego wykreślenia.

W 2014 r. UE nadal angażowała się w rozmowy na temat praw człowieka z Republiką Mołdawii w różnych formatach, ze szczególnym naciskiem na takie kwestie jak reforma wymiaru sprawiedliwości oraz zwalczanie dyskryminacji. W kwietniu zorganizowano w Brukseli doroczny dialog dotyczący praw człowieka, umożliwiając otwartą wymianę poglądów w takich kwestiach jak wolność słowa i mediów, zwalczanie dyskryminacji i prawa osób należących do mniejszości, a także walka z bezkarnością i złym traktowaniem, w tym odszkodowania dla ofiar. W listopadzie kontynuowano te dyskusje w ramach corocznych rozmów ekspertów ds. praw człowieka UE–Republika Mołdawii z udziałem ONZ, OBWE i Rady Europy. Podczas posiedzenia UE zachęcała również przedstawicieli Republiki Mołdawii do pełnego wdrożenia obecnych zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, przed ponownym poddaniem tego kraju przeglądowi w 2016 r.

W ramach działań podejmowanych w wyniku dialogu na temat praw człowieka, UE sfinansowała i zorganizowała w czerwcu w Kiszyniowie seminarium TAIEX (instrumentu pomocy technicznej i wymiany informacji) poświęcone deinstytucjonalizacji w przypadku dzieci niepełnosprawnych.

Pozytywne zmiany w 2014 r. obejmowały oficjalne utworzenie w Ministerstwie Zdrowia zarówno stanowiska rzecznika praw pacjentów psychiatrycznych, jak i komisji antydyskryminacyjnej, która ma rozpatrywać skargi dotyczące dyskryminacji w sektorze ochrony zdrowia. W kwietniu 2014 r. zmieniono ustawę o krajowej instytucji ds. praw człowieka, tak by obecnie objąć nią przejrzyste procedury mianowania rzecznika praw człowieka. W maju w Kiszyniowie społeczność lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI) zorganizowała w po raz pierwszy Paradę Równości, która nie wywołała zastrzeżeń prawnych i była skutecznie chroniona przez policję. Wszystkie te działania były aktywnie wspierane i z zadowoleniem przyjmowane przez UE.

W trakcie tego roku UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, na przykład starając się poznać ich poglądy podczas posiedzenia przygotowawczego 13 listopada przed corocznymi rozmowami z Republiką Mołdawii na temat praw człowieka na poziomie ekspertów.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, w 2014 r. w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego Krajów Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz na mocy Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) sfinansowano pięć nowych projektów dotyczących zwalczania dyskryminacji, praw słabszych grup społecznych (osób starszych, dzieci, Romów, osób niepełnosprawnych) oraz praw dziecka.

W okresie objętym sprawozdaniem UE w dalszym ciągu wspierała realizowane przez Republikę Mołdawii reformy wymiaru sprawiedliwości i systemów egzekwowania prawa, wdrażając strategię w zakresie reformy wymiaru sprawiedliwości na lata 2011–2016 i związany z nią plan działania, a także poprzez zakrojone na szeroką skalę operacje dotyczące wsparcia budżetowego i pomocy technicznej. Pomimo tego nadal występują opóźnienia we wdrażaniu tych kluczowych reform, w szczególności w zakresie reformy prokuratury generalnej. Problemem nadal jest korupcja, która ogranicza prawa obywateli do dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Ukraina

Głównymi priorytetami polityki UE w przypadku Ukrainy są: reforma wymiaru sprawiedliwości, poszanowanie podstawowych wolności, prawo do wolnych i uczciwych wyborów, do walki z arbitralnymi zatrzymaniami oraz z torturami i dyskryminacją.

Jednak wiele wyzwań stojących przed Ukrainą w 2014 r. skierowało uwagę UE w dziedzinie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności na przemoc stosowaną wobec pokojowych demonstrantów podczas rewolucji Euromajdanu, na sytuację na nielegalnie przyłączonym Półwyspie Krymskim i na obecny konflikt w częściach regionów Doniecka i Ługańska.

UE bezzwłocznie zareagowała na bezprecedensowe brutalne tłumienie pokojowych demonstracji w listopadzie 2013 r. Podczas protestów delegatura UE i jej państwa członkowskie nasiliły działania w dziedzinie praw człowieka. Ustanowiono kanał elastycznej koordynacji między pracownikami delegatury UE i ambasad państw członkowskich UE w celu koordynacji kontroli na miejscu i wymiany w czasie rzeczywistym informacji na temat domniemych naruszeń praw człowieka. Działania objęły przede wszystkim: monitorowanie demonstracji oraz zgromadzeń pokojowych; obserwację rozpraw sądowych z udziałem zatrzymanych demonstrantów, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków arbitralnych zatrzymań i tortur; kontakty z adwokatami i rodzinami osób arbitralnie zatrzymanych; a także wizyty w szpitalach, gdzie leczono rannych demonstrantów oraz w szpitalach i innych miejscach, gdzie zajmowano się zatrzymanymi demonstrantami.

Państwa członkowskie UE również w istotny sposób przyczyniały się do monitorowania sytuacji poza Kijowem za pośrednictwem swoich sieci konsularnych i wizyt w Dniepropietrowsku oraz Czerkasach, gdzie protesty stłumiono szczególnie brutalnie.

Przez cały okres protestów przywódcy UE, w tym wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca Catherine Ashton, wykorzystywali wszelkie kontakty dwustronne z władzami ukraińskimi, by wyrazić obawy dotyczące poszanowania praw człowieka, wzywając do zakończenia kryzysu z poszanowaniem praw człowieka i praworządności. Kwestie te podnoszono również publicznie, przywódcy UE, a także przedstawiciele państw członkowskich UE składali podczas kryzysu oświadczenia. Wszystkie wizyty wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej Catherine Ashton i komisarza Štefana Fülego obejmowały spotkania z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, w tym obrońcami praw człowieka, a także z rannymi demonstrantami i policjantami w szpitalach.

Szef delegatury UE odwiedził przywódcę opozycji Jurija Łucenkę, który był w szpitalu po pobiciu w przepychankach z policją, jak również działacza społecznego Dmytra Bułatowa, który został uprowadzony 23 stycznia 2014 r. i poddany okrutnym torturom. Państwa członkowskie skoordynowały działania, by okresowo odwiedzać Bułatowa w szpitalu, w tym na szczeblu ambasadorów, aż zezwolono mu na opuszczenie kraju i zrezygnowano z początkowo planowanego zatrzymania. Dyplomaci z delegatury UE wraz z ich odpowiednikami z ambasad państw członkowskich UE odwiedzali Ihora Łucenkę, działacza społecznego, który trafił do szpitala po porwaniu i dotkliwym pobiciu.

17 kwietnia 2014 r. Ukraina złożyła deklarację przyjęcia właściwości Międzynarodowego Trybunału Karnego w związku z wydarzeniami, które miały miejsce między 21 listopada 2013 r. a 22 lutego 2014 r. UE z zadowoleniem przyjęła tę deklarację i nadal zachęca Ukrainę do zakończenia wewnętrznych procedur umożliwiających ratyfikację statutu MTK, zgodnie z postanowieniami układu o stowarzyszeniu UE–Ukraina, podpisanego w czerwcu 2014 r. i obowiązującego tymczasowo. UE z zadowoleniem przyjęła ustanowienie międzynarodowego panelu doradców Rady Europy, który monitoruje prowadzone przez organy ukraińskie dochodzenia w sprawach brutalnych incydentów, które miały miejsce od 30 listopada 2013 r. do 21 lutego 2014 r., i wydarzeń, które miały miejsce w Odessie 2 maja 2014 r.

Nielegalne przyłączenie Krymu i Sewastopola, jak również działania nielegalnych grup zbrojnych oraz akty agresji popełniane przez siły zbrojne Rosji w regionach Doniecka i Ługańska, dały początek wielu wyzwaniom w dziedzinie praw człowieka. UE zdecydowanie zareagowała na działania Rosji na Półwyspie Krymskim, potępiając nielegalne przyłączenie, i podjęła wiele działań na rzecz suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, a także zastosowała środki ograniczające.

UE nadal działała na rzecz praw Tatarów krymskich. W swoich konkluzjach w sprawie Ukrainy z 20 października 2014 r. Rada UE potępiła pogorszenie się sytuacji w zakresie praw człowieka na Półwyspie Krymskim, w szczególności prześladowania i zastraszanie Tatarów krymskich.

W kontekście nasilającego się konfliktu w częściach regionów Doniecka i Ługańska przywódcy UE wezwali wszystkie zainteresowane strony do wypracowania trwałego, politycznego rozwiązania kryzysu w oparciu o pełne poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy. Podkreślili również potrzebę przeprowadzenia niezależnych i przejrzystych dochodzeń we wszystkich przypadkach łamania praw człowieka i ich

potrzebę postawienia ich sprawców przed sądem. W tym względzie UE konsekwentnie wspierała prace specjalnej misji obserwacyjnej OBWE, która została rozmieszczona na całym terytorium Ukrainy, w tym w strefie konfliktu, a także misji ONZ OHCHR na Ukrainie, która przewiduje składanie comiesięcznych sprawozdań z sytuacji w zakresie praw człowieka na Ukrainie, w tym na terytorium nielegalnie przyłączonym do Rosji lub pozostającym pod kontrolą nielegalnych ugrupowań zbrojnych.

3 lipca 2014 r. rzecznik wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej Catherine Ashton potępił kampanię zastraszania i akty przemocy wobec dziennikarzy, które mają miejsce w wyniku działań nielegalnych grup zbrojnych w Doniecku i Ługańsku. 17 lipca 2014 r. rzecznik wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej Catherine Ashton wyraził zaniepokojenie porwaniem i uwięzieniem w Rosji ukraińskiej pilotki wojskowej Nadii Sawczenko.

W następstwie zestrzelenia w lipcu samolotu lotu MH17 Rada Europejska wezwała do natychmiastowego przeprowadzenia szczegółowego dochodzenia.

Parlament Europejski wysłał obserwatorów na wybory prezydenckie, które odbyły się 25 maja 2014 r. i parlamentarne – 26 października 2014 r. Po październikowych wyborach parlamentarnych przewodniczący Komisji i Rady Europejskiej zapoznali się ze wstępną oceną OBWE/ODIHR, opisującą wybory jako istotny „krok w aspiracjach Ukrainy dotyczących konsolidacji demokratycznych wyborów zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami tego kraju”. W rezolucjach z 17 lipca i 17 września Parlament Europejski wezwał, między innymi, do zaprzestania systematycznego ograniczania praw człowieka dokonywanego głównie przez separatystów, najemników i regularne oddziały rosyjskie i do przyjęcia ustawy o przeciwdziałaniu dyskryminacji zgodnie ze standardami europejskimi.

Coroczny dialog na temat praw człowieka między UE a Ukrainą w ramach podkomitetu ds. sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa odbył się w Kijowie 2 lipca 2014 r. i był okazją do otwartej wymiany poglądów na temat wszystkich kwestii dotyczących praw człowieka, łącznie z prowadzeniem działań organów ścigania w strefie konfliktu i prawa do rzetelnego procesu sądowego, walką z arbitralnymi zatrzymaniami i torturami, zwalczaniem dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. UE zachęcała Ukrainę do, między innymi, przeprowadzania szczegółowych i skutecznych dochodzeń dotyczących zgłoszonych przypadków łamania praw człowieka podczas protestów Euromajdanu, do przyjęcia ram prawnych dotyczących wolności zgromadzeń, zgodnie z międzynarodowymi standardami, do większej przejrzystości w zakresie własności mediów, a także do zakończenia prac w sprawie kompleksowego prawodawstwa antydyskryminacyjnego.

Nowy rząd i prezydent także opowiadali się za reformą organów ścigania, również w celu poprawy standardów w zakresie praw człowieka. Prawa człowieka były również uwzględniane przez misję doradczą UE na rzecz reformy cywilnego sektora bezpieczeństwa w jej pracach wspomagających władze Ukrainy w przeprowadzaniu reformy ukraińskiego cywilnego sektora bezpieczeństwa.

UE przyjęła do wiadomości zdecydowanie, z jakim władze ukraińskie starały się doprowadzić do przyjęcia strategii na rzecz praw człowieka oraz planu działań w tej kwestii, zgodnie z prezydenckim dekretem z 15 października.

W związku z trudną sytuacją w zakresie praw człowieka wywołaną konfliktem we wschodniej Ukrainie, UE udzieliła wsparcia finansowego za pośrednictwem organizacji społeczeństwa obywatelskiego i programu na rzecz władz lokalnych (2 mln EUR na działania w 2015 r.) i Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego Krajów Sąsiedztwa (2 mln EUR z budżetu na 2013 r. Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa). Ponadto, w odpowiedzi na kryzys gospodarczy i polityczny, w 2014 r. UE przyjęła specjalne środki dla Ukrainy o wartości 365 mln EUR, z czego 10 mln EUR zostało przeznaczone na wspieranie roli społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu procesu reform (fundusze na rzecz pomocy dwustronnej). UE koordynuje swoje działania z Europejskim Funduszem na rzecz Demokracji.

Na terytorium całej Ukrainy nadal prowadzono około 20 projektów EIDHR dotyczących prawa głosu, reformy bezpłatnego udzielania pomocy prawnej, zwalczania dyskryminacji i środków w zakresie przeciwdziałania brutalnemu traktowaniu i torturom. Dodatkowe 630 000 EUR umożliwiło sfinansowanie w marcu 2014 r. czterech dodatkowych projektów. Projekty te obejmowały niezależne badania po wyjściu z lokalu wyborczego i działania informacyjne w mediach podczas wyborów w maju i październiku, monitorowanie sytuacji w zakresie praw człowieka na Krymie i w regionie Ługańska oraz pomoc prawną dla ofiar naruszeń praw człowieka i dla osób wewnątrznie przesiedlonych.

Za pośrednictwem Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju UE wsparła zarówno rozmieszczenie dodatkowych obserwatorów ODIHR, jak i rozmieszczenie międzynarodowej misji obserwacji wyborów ENEMO podczas wyborów prezydenckich i parlamentarnych, co przyczyniło się do bardziej przejrzystego procesu wyborczego na Ukrainie.

Egipt

W 2014 r. UE nadal ściśle monitorowała sytuację w zakresie praw człowieka w Egipcie i była zaangażowana we współpracę z władzami zarówno przed, jak i po wyborze prezydenta Abda al-Fattaha as-Sisiego pod koniec maja w wyborach przeprowadzonych w sytuacji głębokich podziałów politycznych, przy częściowym udziale mediów i ograniczonym polu dla sprzeciwu. Na te wybory prezydenckie UE wysłała misję obserwacji wyborów. Jednak z przyczyn zewnętrznych misja ta nie była w stanie w pełni wykonać swojego długoterminowego mandatu. We wnioskach zawartych w sprawozdaniu misji obserwacji wyborów stwierdzono, że „wybory prezydenckie przebiegały zgodnie z prawem, w sytuacji niepełnego przestrzegania zasad konstytucyjnych”.

Ogólnie w 2014 r. nie poprawiła się sytuacja w zakresie praw człowieka, w szczególności w odniesieniu do wolności zrzeszania się, zgromadzeń, wypowiedzi i wolności mediów. Ograniczenia wolności zrzeszania się i wypowiedzi zostały zaostrzone w ciągu roku, co rząd uzasadniał względami bezpieczeństwa publicznego. Działania takie objęły wyznaczenie organizacjom pozarządowym terminu do rejestracji (do 10 listopada), obłożonego niezdefiniowanymi sankcjami na mocy starej (2002 r.), restrykcyjnej ustawy o organizacjach pozarządowych, oraz zmianę kodeksu karnego, zgodnie z którą przewidziano surowsze kary dotyczące zagranicznego finansowania działań uznawanych za sprzeczne z interesem narodowym lub jednością narodową, co zachęciło do nasilenia autocenzury. W konkluzjach z lutego Rada do Spraw Zagranicznych potępiła „pogarszający się klimat dla prasy” i wyraziła zaniepokojenie w związku z „pogarszającą się sytuacją w dziedzinie praw człowieka”, w tym „przypadkami masowych zatrzymań przedstawicieli opozycji politycznej oraz działaczy politycznych”.

Nie poczyniono zauważalnych postępów w dochodzeniach dotyczących tragicznej śmierci kilkuset manifestantów w związku z usunięciem przez egipskie siły zbrojne ich obozów w Kairze w sierpniu 2013 r.

Jeżeli chodzi o pozytywne wydarzenia, w styczniu przyjęto w referendum postępową konstytucję, zapewniającą poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności oraz zwiększającą zakres praw kobiet i równości płci. Stopień jej wdrażania jest jednak nadal niezadowolający, zwłaszcza w dziedzinie praw człowieka. Ponadto konstytucja umożliwia stawianie ludności cywilnej przed sądami wojskowymi.

Nadal miały miejsce protesty antyrządowe, przede wszystkim na uniwersytetach, i spotkały się z surową reakcją państwa – wiele tysięcy osób zatrzymano, głównie islamistów, zwłaszcza za nielegalne protesty i pod zarzutami związanymi z terroryzmem. Procesy działaczy i więźniów politycznych dotyczyły często naruszania restrykcyjnej ustawy dotyczącej protestów. Często wskazywano na potrzebę jej zmiany.

Kilka tysięcy zatrzymanych protestujących dostało surowe wyroki, przede wszystkim w trzech zbiorowych procesach, które doprowadziły do skazania na śmierć ponad 1 400 oskarżonych w marcu, kwietniu i grudniu, co wywołało obawy co do rzetelności procesu. UE wydawała oświadczenia, wzywając „organy sądowe do zapewnienia oskarżonym” prawa do sprawiedliwego i terminowego procesu opartego na jasnych zarzutach i niezależnym dochodzeniu, oraz stwierdzając, że zasadniczo sprzeciwia się karze śmierci, którą opisuje jako nieludzką. Postępowanie wobec opozycji i dysydentów często wyraźnie wskazywało na niedociągnięcia dotyczące sprawiedliwego procesu; rozpowszechnione były także przedłużające się aresztowania tymczasowe bez formalnych zarzutów. W czerwcu 2014 r. Egipt wykonał siedem wyroków śmierci, łamiąc faktyczne moratorium na wykonywanie kary śmierci stosowane od października 2011 r. UE zgłosiła swoje uwagi władzom Egiptu.

Ponadto przez cały rok osoby cywilne nadal były sądzone przed sądami wojskowymi. Jeżeli chodzi o pozytywniejsze wydarzenia, osiągnięto postępy w dochodzeniach w sprawie przypadków przemocy seksualnej wobec kobiet.

W niektórych przypadkach Krajowa Rada Praw Człowieka i krajowa komisja dochodzeniowa uzyskały dostęp do więzień, jednak co do zasady więzienia nie są poddawane kontroli przez organizacje lokalne lub międzynarodowe. MKCK nie uzyskał pozwolenia na odwiedzenie egipskich więzień.

Również na forum Rady Praw Człowieka w czerwcu i wrześniu oraz na posiedzeniu Trzeciego Komitetu ZO ONZ w październiku UE wyraziła zaniepokojenie pogarszającą się sytuacją w Egipcie, wskazując na masowe zatrzymania i nieproporcjonalne wyroki, a także na sytuację obrońców praw człowieka i organizacji pozarządowych.

5 listopada 2014 r. grupa robocza Rady Praw Człowieka ds. powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka dokonała przeglądu sytuacji w Egipcie. Wśród głównych zaleceń, które państwa przedstawiły Egiptowi są: zajęcie się ograniczeniami wolności słowa, mediów, zrzeszania się i zgromadzeń poprzez zmianę odnośnego prawodawstwa, zniesienie kary śmierci, zwalczanie tortur i złego traktowania, dochodzenie w sprawie łamania praw człowieka przez siły bezpieczeństwa, z poszanowaniem zasad rzetelnego procesu i promowanie praw kobiet. Istnieje powszechna zgoda między uczestniczącymi państwami, co do tego że nowa konstytucja Egiptu jest istotnym krokiem w dobrym kierunku. Egipt nie przyjął niezwłocznie żadnego z 300 zaleceń, zobowiązał się jednak do odniesienia się do nich w odpowiednim czasie.

Specjalny przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka (SPUE) udał się z wizytą do Egiptu w 2014 r. dwukrotnie, raz w lutym po referendum w sprawie konstytucji i raz w październiku, przed dotyczącym Egiptu powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka w Radzie Praw Człowieka. Podczas swoich wizyt odbył liczne spotkania z urzędnikami rządowymi wysokiego szczebla, instytucji zajmujących się prawami człowieka i mechanizmów związanych z tymi prawami oraz z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, by omówić sytuację w zakresie praw człowieka i podnieść kwestie niepokojące UE. Podczas i po zakończeniu wizyty SPUE przeanalizował, w jaki sposób zachęcać do polepszenia sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju oraz jak promować te prawa, zarówno w stosunkach dwustronnych, jak i na forach wielostronnych, oraz przedstawił wiele zaleceń dotyczących przyszłego zaangażowania w te kwestie.

Delegatura UE zarządza obecnie 38 dotacjami (11,2 mln EUR), które wspierają prawa człowieka w ramach różnych instrumentów (EIDHR, NSA–DCI, CSF–ENPI), ze szczególnym uwzględnieniem praw kobiet, dzieci, migrantów i uchodźców. Inne projekty dotyczą orędownictwa w zakresie praw człowieka, zapobiegania torturom, wolności mediów, praw osób należących do mniejszości, udziału obywateli i dialogu międzykulturowego.

Izrael

Ogólnie rzecz biorąc, cele UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków Unii z Izraelem skoncentrowały się przede wszystkim na przestrzeganiu prawa konfliktów zbrojnych i międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym na odpowiedzialności Izraela jako okupanta, sytuacji mniejszości i osób ubiegających się o azyl, prawach dzieci i na zachowaniu aktywności społeczeństwa obywatelskiego.

UE była szczególnie zaniepokojona wznowieniem operacji wojskowych w Strefie Gazy w okresie letnim w 2014 r., które spowodowało śmierć ponad 2100 Palestyńczyków, w tym ponad 500 dzieci – i ponad 73 Izraelczyków, oraz obrażenia u wielu osób i przyczynia się do ogromnych zniszczeń mienia i infrastruktury. Rada do Spraw Zagranicznych, choć potępia ostrzał raketowy Izraela przez Hamas i uznaje uzasadnione prawo Izraela do obrony przed atakami, podkreśliła, że działania wojskowe muszą być proporcjonalne i zgodne z międzynarodowym prawem humanitarnym. UE monitorowała przede wszystkim mechanizmy stworzone przez Izrael w celu zapewnienia odpowiedzialności za domniemane naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego popełnione w trakcie operacji „Ochronny Brzeg” w Strefie Gazy.

Oprócz podnoszenia kwestii praw człowieka w rozmowach z władzami Izraela w codziennych kontaktach UE nadal angażowała się w rozmowy na temat praw człowieka prowadzone w różnych formatach, w tym w wiele formalnych dialogów politycznych UE–Izrael w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa, i poruszyła podczas tych dialogów wszystkie kwestie budzące niepokój.

Podczas corocznego nieformalnego posiedzenia Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka w listopadzie 2014 r., omówiono następujące kwestie: prawa osób należących do mniejszości arabskiej (w tym Beduinów), prawa dzieci, prawa człowieka w odniesieniu do osób ubiegających się o azyl, zatrzymania w celu wydalenia i sytuację palestyńskich więźniów w izraelskich więzieniach oraz dochodzenia w przypadku domniemanych nieprawidłowości podczas operacji wojskowych i policyjnych oraz odpowiedzialność za takie nieprawidłowości.

Polityki azytowe omówiono również bardziej ogólnie w lutym 2014 r. w ramach podkomitetu ds. migracji, zdrowia i spraw społecznych, gdzie zajęto się politykami dotyczącymi nielegalnych migracji, migrantów potrzebujących ochrony międzynarodowej, przesiedleń i powrotu oraz readmisji. W lutym 2014 r. podkomitet ds. wymiaru sprawiedliwości i kwestii prawnych omówił sprawy dotyczące polityki karnej i praktyki związanej z wydawaniem wyroków, przesłuchań, procesów, warunków panujących w więzieniach oraz sądów dla nieletnich w trakcie postępowania karnego. W grudniu 2014 r. na posiedzeniu podkomitetu ds. dialogu politycznego i współpracy zajęto się zagadnieniami związanymi z prawami człowieka w kontekście odpowiedzialności Izraela na terytoriach okupowanych.

Ponadto w październiku 2014 r. odbyło się seminarium UE–Izrael w sprawie zwalczania rasizmu, ksenofobii i antysemityzmu, podczas którego przeanalizowano polityki i narzędzia zwalczania rasizmu i ksenofobii, ze szczególnym uwzględnieniem antysemityzmu.

W trakcie tego roku UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego poprzez regularne konsultacje poświęcone współpracy oraz kwestiom politycznym i szkoleniu. W ramach przygotowań do bardziej ukierunkowanych dialogów na temat praw człowieka (nieformalna grupa robocza i dialog polityczny) delegatura prowadziła przede wszystkim szeroko zakrojone konsultacje z izraelskimi organizacjami pozarządowymi.

Oprócz 50-dniowego konfliktu zbrojnego w Strefie Gazy, w 2014 r. miały miejsce inne ważne wydarzenia związane z prawami człowieka – kwestią, w której UE zajęła stanowisko i która nadal pozostaje przedmiotem obaw Unii, co UE systematycznie wyrażała w oświadczeniach dotyczących zagadnień lokalnych oraz poprzez zaangażowanie dwustronne i wielostronne – takie incydenty jak wzrost przemocy i napięć na Zachodnim Brzegu, w tym we Wschodniej Jerozolimie, latem i jesienią, oraz dalsza eskalacja napięć, zwłaszcza w Jerozolimie.

UE nadal udzielała pomocy finansowej – przede wszystkim poprzez program w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka – w następujących dziedzinach: stworzenie korzystniejszego otoczenia dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz propagowanie praw człowieka, poprawa sytuacji w zakresie praw osób należących do słabszych grup społecznych lub mniejszości w Izraelu, a także zwiększenie poszanowania dla międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka na okupowanych terytoriach palestyńskich. W 2014 r. prowadzono 36 projektów w ramach EIDHR, a w listopadzie 2014 r. ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków. Ponadto w okresie od lipca do listopada delegatura UE przeprowadziła kompleksową niezależną ocenę wdrażania EIDHR w Izraelu, w której podkreślono skuteczność wspieranych projektów.

Palestyna*⁴²

Plan działania UE – Narodowa Władza Palestyńska w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa zakłada utworzenie państwa palestyńskiego opartego na praworządności i poszanowaniu praw człowieka w ramach funkcjonującej demokracji i z rozliczalnymi instytucjami.

Działania UE w Palestynie są utrudnione przez szerszy kontekst polityczny, który poważnie pogorszył się w 2014 r. i zaowocował gwałtownym wzrostem napięć i przemocy na Zachodnim Brzegu i we Wschodniej Jerozolimie oraz dramatycznym konfliktem zbrojnym w Strefie Gazy, co doprowadziło do śmierci ponad 2100 Palestyńczyków i 73 Izraelczyków. Kilka innych dramatycznych wydarzeń zagroziło wiarygodności państwa palestyńskiego, w tym informacje Izraela o tworzeniu kolejnych osiedli, wywłaszczenia gruntów, przemoc osadników i wyburzanie. UE wyraziła poważne zaniepokojenie wszystkimi tymi wydarzeniami.

W kwietniu Hamas i OWP podpisały nową umowę o pojednaniu, która doprowadziła do uformowania się w czerwcu rządu kompromisowego. Przyjmując z zadowoleniem rząd jedności, UE podkreśliła, że pełną legitymację demokratyczną i instytucjonalną stabilność można przywrócić tylko dzięki prawdziwie demokratycznym wyborom parlamentarnym i prezydenckim w całej Palestynie.

---

⁴² *Użycie tej nazwy nie może być rozumiane jako uznanie państwa Palestyna i pozostaje bez uszczerbku dla indywidualnych stanowisk państw członkowskich w tej kwestii.

Również w kwietniu prezydent Mahmud Abbas podpisał bez zastrzeżeń instrumenty akcesyjne dotyczące 20 międzynarodowych traktatów w sprawie praw człowieka, pomocy humanitarnej oraz kwestii dyplomatycznych, w tym siedem podstawowych traktatów ONZ w dziedzinie praw człowieka, cztery konwencje genewskie i konwencję haską z 1907 r. Instrumenty te weszły w życie w ciągu kolejnych miesięcy i mają zastosowanie zarówno do Zachodniego Brzegu, jak i Strefy Gazy.

W styczniu Palestyna zatwierdziła krajowy plan działania na rzecz praw człowieka, opracowany w porozumieniu z Biurem Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Autonomią Palestyńską na temat praw człowieka i demokracji w różnych formatach, w tym w ramach podkomitetu ds. praw człowieka, dobrych rządów i praworządności, który spotkał się w Brukseli w listopadzie. Dyskusje koncentrowały się na wolności słowa i zgromadzeń, warunkach panujących w palestyńskich więzieniach i na ochronie praw kobiet, a także na reformach wymiaru sprawiedliwości i sektora bezpieczeństwa, oraz bardziej ogólnie, na administracji publicznej. UE intensywnie zaangażowała się także w dialog ze społeczeństwem obywatelskim we wszystkich kwestiach.

UE udzielała wsparcia niezależnym organizacjom praw człowieka i obrońcom praw człowieka, w szczególności poprzez zapewnienie obecności podczas wybranych rozpraw sądowych.

UE nadal formułowała obawy w systematycznie wydawanych lokalnych oświadczeniach dotyczące stosowania kary śmierci w Strefie Gazy, w tym w zbiorczym zestawieniu egzekucji 25 osób w okresie letnim. UE wyraziła uznanie dla faktycznego moratorium na wykonywanie kary śmierci na Zachodnim Brzegu i apelowała o wprowadzenie moratorium na mocy prawa.

UE dąży do propagowania swoich celów w zakresie praw człowieka poprzez zapewnianie Autonomii Palestyńskiej oraz społeczeństwu obywatelskiemu istotnej pomocy finansowej, jak również za pośrednictwem działań misji EUPOL COPPS. UE kontynuowała również wspieranie reform w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa, i praworządności.

Jordania

Rozwój sytuacji w dziedzinie praw człowieka w 2014 r. należy rozpatrywać w świetle wzrostu napięcia i niestabilności w regionie (w szczególności w Syrii i Iraku w związku z ofensywą ISIL / Daisz), co ma ogólny wpływ na sytuację polityczną w Jordanii.

Względy bezpieczeństwa stały się ogromnie ważne w procesie decyzyjnym przywódców i skłoniły władze do przyjęcia wielu ustaw, takich jak zmiany do ustawy o Trybunale Bezpieczeństwa Państwowego, prawo antyterrorystyczne, ustawa o Jordańskim Stowarzyszeniu Prasowym, podejmujących co do zasady w sposób uzasadniony budzące obawy kwestie związane z bezpieczeństwem, lecz powodujących wyzwania w zakresie praw człowieka.

W związku z tym w 2014 r. zmniejszyło się tempo reform w zakresie polityki i zarządzania, a przestrzeń dla działaczy politycznych, społeczeństwa obywatelskiego i opozycji znacznie się skurczyła, m.in. pogorszyły się warunki korzystania z wolności słowa. 21 grudnia UE ogłosiła, że egzekucja jedenastu skazanych na śmierć osób stanowi niewątpliwą i pożałowania godny krok, po tym jak Jordania przez osiem lat faktycznie stosowała memorandum na wykonywanie kary śmierci. Rząd przedłożył parlamentowi projekty kilku nowych ustaw i reform prawnych, choć postęp w tym zakresie jest niewielki, a ich potencjalny wpływ – ograniczony.

UE podkreślała swój sprzeciw wobec kary śmierci we wszystkich przypadkach i bez względu na okoliczności oraz wezwała władze Jordanii do wprowadzenia moratorium jako pierwszego kroku w kierunku zniesienia kary śmierci.

Jako pozytywny krok naprzód, rząd zdecydował o przyznaniu niektórych przywilejów dzieciom kobiet, które wyszły za cudzoziemców, jednak przywileje te zapisano regulacjach rządowych, a nie w stale obowiązującym prawie.

Rok 2014 był pierwszym rokiem po drugiej turze dotyczącego Jordanii powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka (październik 2013 r.). Rząd zobowiązał się do realizacji zobowiązań podjętych w Genewie, co, w szczególności w pierwszych miesiącach roku, doprowadziło do pewnych pozytywnych zmian, z większym naciskiem na kwestie praw człowieka i zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto rząd powołał komitet, pod przewodnictwem Ministerstwa Sprawiedliwości, który ma dokonać przeglądu zaleceń Krajowego Centrum Praw Człowieka. W następstwie tej inicjatywy rząd wyznaczył w marcu koordynatora ds. praw człowieka i rozpoczął przygotowania krajowego planu na rzecz praw człowieka.

UE i jej państwa członkowskie nadal współpracowały z władzami oraz z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, także przy udziale lokalnej grupy roboczej ds. praw człowieka. Grupa robocza ds. praw człowieka uzgodniła priorytetowe traktowanie w 2014 r. kwestii związanych z wolnością wypowiedzi (w tym korzystanie z Sądu Bezpieczeństwa Narodowego) i kwestii związanych z kobietami i płcią społeczno-kulturową – dwóch obszarów uznanych za kluczowe priorytety w ramach odbywającej się w 2013 r. tury powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. Rada Stowarzyszenia UE–Jordania również podkreślała znaczenie praw człowieka w kontekście stosunków dwustronnych i kładła nacisk na potrzebę chronienia swobody wyrażania poglądów politycznych i przestrzeni politycznej, w szczególności dzięki nowym partiom politycznym i prawu wyborczemu utrwalającemu wolność słowa, zrzeszania się i zgromadzeń. UE zachęca także Jordanię do dalszego wdrażania zaleceń zatwierdzonych podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka.

Jeżeli chodzi o działania lokalne, UE i jej państwa członkowskie zatwierdziły wspólne przesłania dotyczące reform politycznych, w tym uzgodniły od strony językowej kluczowe kwestie związane z prawami człowieka. Sprawozdanie z postępu prac UE–Jordania zawiera również wiele konkretnych zaleceń, z których większość dotyczy praw człowieka, praworządności i dobrych rządów, zgodnie z zaleceniami powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka z 2013 r. Doroczne posiedzenie podkomitetu UE–Jordania ds. praw człowieka, dobrych rządów i demokracji nie odbyło się w 2014 r. ze względów związanych z porządkiem obrad i zostało przesunięte na marzec 2015 r.

10 grudnia delegatura UE zorganizowała imprezę z okazji Dnia Praw Człowieka, który zbiegł się z 10. rocznicą projektów EIDHR w Jordanii. Wydarzenie obejmowało przedstawienie kilku udanych projektów EIDHR w tym kraju oraz podpisanie czterech nowych projektów EIDHR (opiewających na kwotę w wysokości 1,6 mln EUR), w których kwestie równouprawnienia płci i praw kobiet odgrywają priorytetową rolę.

Ponadto UE zapewniła pomoc na rzecz trzech projektów regionalnych mających na celu: wzmocnienie pozycji kobiet aktywistek w obszarze ponadnarodowego wymiaru sprawiedliwości, wzmocnienie politycznej i gospodarczej roli kobiet, a także organizowanie spotkań przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, rządów i darczyńców.

Liban

Cele UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Libanem są określone w planie działania UE–Liban w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa na lata 2013–2015, formalnie przyjętym w czerwcu 2014 r. Wydarzenia związane z prawami człowieka w 2014 r. miały miejsce w kontekście coraz wyraźniej odczuwanych skutków kryzysu w Syrii.

Ponadto w 2014 r. nastąpił paraliż libańskich instytucji krajowych. UE wielokrotnie podkreślała, że Liban musi dotrzymać konstytucyjnych terminów przeprowadzenia wyborów prezydenckich i parlamentarnych. Biorąc pod uwagę impas instytucjonalny, nie można było przyspieszyć realizacji wielu pilnych reform w dziedzinie praw człowieka, np. kryminalizacji tortur i zatwierdzenia przez parlament krajowego planu działania w zakresie praw człowieka.

UE nadal regularnie prowadziła z władzami libańskimi dialog polityczny dotyczący praw człowieka i demokracji: prócz różnych spotkań bilateralnych w październiku 2014 r. odbyły się trzy posiedzenia podkomitetów w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa. Te podkomitety to: „Prawa Człowieka, Demokracja i Dobre Rządy”, „Polityki Społeczne i Migracyjne” oraz „Wymiar Sprawiedliwości, Wolność i Bezpieczeństwo”. W październiku 2014 r. Komitet ONZ przeciwko Torturom wydał „Podsumowanie wyników postępowania w sprawie dochodzeń w Libanie”, w którym stwierdził, że „w Libanie tortury są powszechną praktyką rutynowo stosowaną przez siły zbrojne i organy ścigania”. UE powołała się na wnioski komitetu zawarte w sprawozdaniu, zwłaszcza podczas dialogu dotyczącego praw człowieka, który odbył się w Bejrucie w październiku. Władze libańskie – choć nie zgadzały się z tymi wnioskami – zaznaczyły, że zwróciły się do stosownych podmiotów o zbadanie wszelkich takich przypadków.

Najważniejszymi wyzwaniami w zakresie praw człowieka w Libanie w 2014 r. pozostało zapobieganie torturom i arbitralnym zatrzymaniom, dostosowanie warunków w więzieniach do standardów międzynarodowych, zniesienie kary śmierci (moratorium na jej wykonywanie istnieje od 2004 r.), promowanie równości płci, poprawa warunków życia uchodźców, ochrona migrantów i innych słabszych grup społecznych, a także środki ukierunkowane na zwalczanie dyskryminacji.

Pozytywnym wydarzeniem jest przyjęcie w kwietniu ustawy chroniącej kobiety i innych członków rodziny przed przemocą domową. Ustawa ta przewiduje kryminalizację przemocy domowej wobec kobiet, przymusowego żebractwa, zmuszania do prostytucji, gwałtów i zabójstw. Był to długoterminowy cel unijnej kampanii.

UE aktywnie współpracowała ze społeczeństwem obywatelskim i obrońcami praw człowieka w kwestii wolności słowa, i kontaktowała się z odpowiednimi organami w związku ze zgłoszonymi przypadkami zastraszania. Organizacje praw człowieka wniosły wkład przed posiedzeniami podkomitetu w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa w październiku 2014 r.

Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka, Stavros Lambrinidis, odwiedził Liban w czerwcu 2014 r. Uczestniczył również w ceremonii wręczenia ufundowanej przez UE nagrody im. Samira Kassira w zakresie wolności prasy, przyznanej trzem dziennikarzom (z Egiptu, Tunezji i Syrii).

Nie odnotowano postępów w realizacji zaleceń z powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, prowadzone są za to przygotowania do jego drugiej tury, planowanej na listopad 2015 r.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka wdrożono 12 projektów opiewających na sumę 3,5 mln EUR, a sektor wymiaru sprawiedliwości wsparto kwotą 22 mln EUR.

Syria

W związku z powstaniem w Syrii, które rozpoczęło się wiosną 2011 r., oraz nasileniem przemocy i częstszymi przypadkami łamania praw człowieka obywateli syryjskich przez rząd tego kraju, Rada zawiesiła dwustronne programy współpracy między UE a rządem Syrii oraz wstrzymała prace nad projektem układu o stowarzyszeniu w ramach EPS.

W tym kontekście w 2014 r. UE nadal wyrażała swoje poważne zaniepokojenie ciągłym pogarszaniem się sytuacji humanitarnej i sytuacji w zakresie bezpieczeństwa w tym kraju. UE potępiła akty okrucieństwa oraz pogwałcenia i naruszenia praw człowieka, do których doszło w Syrii i których dopuszczają się w szczególności reżim Baszszara al-Asada, a także ISIL / Daisz, Dżabhat an-Nusra i inne ugrupowania terrorystyczne – jak donosi komisja dochodzeniowa powołana przez Radę Praw Człowieka. Działania te obejmują bombardowania bez rozróżnienia z wykorzystaniem bomb beczkowych, amunicji kasetowej i broni chemicznej, których dopuszczają się siły reżimu, oraz zbrodnie popełniane przez ISIL / Daisz. UE stara się dopilnować, by wszyscy sprawcy tych naruszeń i nadużyć zostali pociągnięci do odpowiedzialności za swoje zbrodnie, które mogą okazać się zbrodniami przeciwko ludzkości i zbrodniami wojennymi. W związku z tym UE ponowiła apel do Rady Bezpieczeństwa, by skierowała sprawę sytuacji w Syrii do Międzynarodowego Trybunału Karnego, i poparła przedłużenie mandatu komisji dochodzeniowej na posiedzeniu Rady Praw Człowieka w marcu 2014 r.

UE wydała oświadczenie w sprawie wyborów prezydenckich w Syrii, w którym stwierdziła, że wyborów z 3 czerwca 2014 r. nie można uznać za prawdziwie demokratyczne.

UE wydała oświadczenia, w których potępiła bulwersujące naruszenia praw człowieka. UE z zadowoleniem odniosła się do przyjęcia rezolucji Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ potępiającej łamanie praw człowieka w Syrii. UE podkreślała swoje zaniepokojenie przypadkami wymuszonych zaginięć i wzywała do natychmiastowego uwolnienia ofiar.

Parlament Europejski zwracał szczególną uwagę na sytuację w Syrii i na sytuację syryjskich uchodźców. PE przyjął w 2014 r. różne rezolucje, po pierwsze – w lutym, rezolucję w sprawie sytuacji w Syrii, po drugie – w maju, rezolucję w sprawie sytuacji uchodźców syryjskich w państwach sąsiadujących, i po trzecie – we wrześniu, rezolucję w sprawie sytuacji w Iraku i Syrii oraz ofensywy Daisz, w tym prześladowania mniejszości. Przeprowadził również debatę na posiedzeniu plenarnym w sprawie obleganych syryjskich miast Kobane / Ajn al-Arab.

UE jest nadal głęboko zaniepokojona regionalnymi skutkami konfliktu dla państw sąsiadujących i wspiera ich wysiłki na rzecz powstrzymania tego zjawiska, co podkreślono w komunikacie z Berlina wydanym w październiku przez międzynarodową konferencję poświęconą uchodźcom syryjskim. UE zaapelowała o poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarnego oraz zapewnienie ochrony ludności cywilnej i bezpieczeństwa pracowników pomocy humanitarnej. W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka finansuje się działania pewnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego na rzecz propagowania praw człowieka i wzmocnienia pozycji obrońców praw człowieka.

Od maja 2011 r. wobec Syrii obowiązują unijne środki ograniczające (m.in. embargo na broń), a nowe środki są regularnie wprowadzane. UE nadal prowadzi politykę nakładania i egzekwowania sankcji wymierzonych w reżim i w jego zwolenników, aż do momentu zaniechania represji.

Tunezja

Prawa podstawowe i praworządność stanowią kluczowy element planu działania UE–Tunezja na rzecz *uprzywilejowanego partnerstwa* uzgodnionego w kwietniu 2014 r.

26 stycznia 2014 r. Tunezja przyjęła nowoczesną, pluralistyczną i demokratyczną konstytucję. Nowa konstytucja wprowadza pozytywne zmiany pod względem wolności słowa, zgromadzeń, wyznania, praw kobiet (równość płci i zwalczanie dyskryminacji), walki z torturami i korupcją, ale nie odnosi się do kluczowych międzynarodowych mechanizmów i pośrednio utrzymuje karę śmierci. Głównym wyzwaniem będzie wdrożenie agendy legislacyjnej wynikającej z tej konstytucji, w szczególności planowanych reform wymiaru sprawiedliwości i sektora bezpieczeństwa.

Po przyjęciu nowego prawa wyborczego, wybory parlamentarne odbyły się 26 października 2014 r., a prezydenckie miesiąc później – 23 listopada 2014 r. Unijna misja obserwacji wyborów stwierdziła, że te otwarte, wiarygodne, przejrzyste i bezpieczne wybory parlamentarne i prezydenckie zostały dobrze zorganizowane. Prócz zastosowania innych środków utworzono najwyższą niezależną komisję ds. wyborów (ISIE), a nowy, cieszący się dużą niezależnością organ ds. komunikacji audiowizualnej dokładnie monitorował media podczas kampanii.

W 2014 r. utworzono kilka niezależnych komitetów i mechanizmów w dziedzinie praw człowieka, wymiaru sprawiedliwości, sprawiedliwości okresu przejściowego oraz walki z korupcją i torturami. Modernizacja tunezyjskiego systemu sądownictwa postępuje powoli. Od czasu zatwierdzenia konstytucji władze wspierały opracowywanie nowych aktów prawnych dotyczących sądownictwa wojskowego, warunków panujących w więzieniach, sprawiedliwości okresu przejściowego i walki z korupcją. UE wspiera też obecność Rady Europy w Tunezji (4,8 mln EUR) w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, korupcji, prania pieniędzy, praw człowieka oraz propagowania wartości demokratycznych w regionie.

Mimo poprawy sytuacji kobiet w Tunezji, w dalszym ciągu spotykają się one z dyskryminacją w zakresie dostępu do rynku pracy, są słabo reprezentowane w polityce, mają niski udział w życiu publicznym i rzadko sprawują urzędy publiczne. Przemoc wobec kobiet (w tym przemocy domowa) nadal powoduje znaczne obawy. W kwietniu 2014 r. Tunezja powiadomiła CEDAW o usunięciu zastrzeżeń, a nowy projekt ustawy o przemocy wobec kobiet został sfinalizowany w październiku 2014 r.

Z reguły przestrzega się wolności słowa i mediów, chociaż to przestrzeganie jest teraz poddawane przeglądowi, z powodu indywidualnych przypadków, które wzbudziły obawy, m.in. przypadków nałożenia kar więzienia na pewnych dziennikarzy i blogerów. UE wspiera tunezyjskie media poprzez program opiewający na kwotę 10 mln EUR.

Podjęto również wysiłki mające na celu opracowanie nowych przepisów w sprawie migracji, przewidujących utworzenie agencji zajmującej się zwalczaniem handlu ludźmi. UE jest nadal zaangażowana w realizację partnerstwa UE–Tunezja na rzecz mobilności podpisanego w marcu 2014 r.

Jeżeli chodzi o współpracę, Tunezja korzysta z różnych instrumentów UE (ENI), w tym na rzecz wspierania demokracji i praw człowieka (EIDHR, zaproszenie do składania wniosków na kwotę 1 mln EUR) oraz instrument na rzecz społeczeństwa obywatelskiego (1 mln EUR). Wybrane projekty koncentrują się na wyborach, debacie politycznej i edukacji obywatelskiej.

W styczniu 2014 r. o kolejny rok przedłużono obowiązywanie decyzji Rady 2011/72/WPZiB dotyczącej środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom.

Algieria

Chociaż coroczne posiedzenie podkomitetu ds. dialogu politycznego, bezpieczeństwa i praw człowieka zostało w 2014 r. przesunięte na późniejszy termin, prawa człowieka znalazły się w porządku obrad Rady Stowarzyszenia UE–Algieria, Komitetu Stowarzyszenia UE–Algieria i podczas negocjacji w sprawie planu działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa. UE wielokrotnie wyrażała swoje obawy dotyczące w szczególności pochodzącej z 2012 r. ustawy o stowarzyszeniach oraz wzywała do normalizacji roli odgrywanej w sprawach publicznych przez algierskie społeczeństwo obywatelskie.

W kwietniowych wyborach prezydenckich prezydent Abd al-Aziz Buteflika został wybrany na czwartą pięcioletnią kadencję. UE wysłała misję ekspertów technicznych ds. wyborów, która wydała kilka zaleceń dotyczących, między innymi, pilnej potrzeby utworzenia niezależnej komisji wyborczej oraz przyjęcia środków mających na celu poprawę przejrzystości i identyfikowalności w procesie wyborczym, przede wszystkim jeśli chodzi o rejestrację wyborców i proces liczenia głosów powyżej poziomu poszczególnych komisji wyborczych. Zgodnie z ustaleniami misji większość zaleceń wydanych w 2012 r. przez unijną misję obserwacji wyborów nie została wdrożona. Ponadto członek algierskiej komisji obserwacji wyborów był ścigany za publiczną krytykę oszustw wyborczych w sprawozdaniu.

W związku z wejściem w życie w styczniu 2014 r. ustawy o stowarzyszeniach z 2012 r. organizacje społeczeństwa obywatelskiego podają, że ramy prawne i operacyjne w zakresie prawa zrzeszania się i działalności takich organizacji w państwie są coraz bardziej restrykcyjne. Ponadto rząd nie przyjął jeszcze dekretu wykonawczego dotyczącego międzynarodowych organizacji działających w Algierii. W związku z powyższym delegatura UE kontynuowała regularny i zorganizowany dialog ze społeczeństwem obywatelskim, odbywający się co trzy miesiące.

Pomimo oficjalnego zniesienia stanu wyjątkowego w Algierze wciąż stosowane są ograniczenia prawa do swobodnego zgromadzania się. W okresie poprzedzającym wybory prezydenckie rząd nałożył dalsze ograniczenia w zakresie zgromadzeń.

Jeżeli chodzi o wolność mediów, Algieria postanowiła otworzyć swój sektor audiowizualny i pracuje nad ustanowieniem Rady ds. Etyki dla dziennikarzy. Ponadto utworzono fundusz, który ma wspierać dziennikarzy mediów publicznych i prywatnych. Wciąż jednak jeden z dziennikarzy przebywał w areszcie tymczasowym przez ponad rok, oczekując na proces. Sąd w Ghardaji postanowił skazać pewnego mężczyznę na dwa lata pozbawienia wolności za opublikowanie w internecie zdjęć policjantów rabujących sklep. Lokalni obrońcy praw człowieka zgłaszali przypadki prześladowania i zastraszania dziennikarzy. UE finansuje wart 7,3 mln EUR program wspierania algierskich mediów.

Obozy uchodźców w Tinduf, w których przebywają Saharyjczycy, są administrowane przez Front Polisario, ale odpowiedzialność za poszanowanie, ochronę i wypełnianie międzynarodowych obowiązków w zakresie praw człowieka spoczywa na państwie algierskim.

Niepokój powodują doniesienia o domniemanych przypadkach odwetowego zawieszania lub odwoływania członków służby publicznej za udział w strajkach i protestach, a także niesłuszne aresztowania i ściganie działaczy związków zawodowych. UE i Algieria uzgodniły program mający na celu zwiększenie niezależności systemu wymiaru sprawiedliwości. Algieria uczestniczy również w programie dotyczącym wymiaru sprawiedliwości (Justice III) w ramach Euromedu. UE wspiera również algierskie Centrum Badawcze Nauk Prawnych.

Kolejne istotne pole działania stanowi dialog społeczny. Przy okazji posiedzenia Grupy Roboczej UE–Algieria ds. Społecznych Unia podniosła kwestię wolności związków zawodowych, w szczególności zaleceń Międzynarodowej Organizacji Pracy skierowanych do Algieru w 2013 r.

Algieria była, wraz z UE i ONZ, współwnioskodawcą rezolucji dotyczącej moratorium na wykonywanie kary śmierci od 2007 r.; od tego czasu przestrzega tego moratorium u siebie.

W następstwie przyjęcia w 2012 r. odpowiedniej ustawy kobiety stanowią 31% wszystkich posłów do parlamentu i odsetek ten jest jednym z najwyższych w świecie arabskim. Istnieje jednak potrzeba poprawy ram prawnych w dziedzinie praw kobiet i równości płci. Rząd podjął pewne dodatkowe działania – w sierpniu 2014 r. przyjął przepisy w sprawie przemocy wobec kobiet i zapowiedział także gotowość do wycofania zastrzeżenia dotyczącego art. 15.4 Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet.

Algieria podpisała, lecz jeszcze nie ratyfikowała konwencji ONZ o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem. W czerwcu 2014 r. Komitet Praw Człowieka ONZ stwierdził, że Algieria narusza postanowienia paktu praw obywatelskich i politycznych w przypadku Lakhdara-Chaoucha i zniknięcia jego syna.

Pomoc dwustronna UE dla Algierii w dziedzinie praworządności, praw człowieka i wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego wyniosła w 2014 r. około 10 milionów EUR w nowych środkach i została wdrożona poprzez programy sektorowe (Justice), jak również za pośrednictwem konkretnych instrumentów tematycznych, takich jak Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Jednolite ramy wsparcia na lata 2014–2017 orientacyjnie przewidują, że 15% środków dwustronnych będzie przeznaczonych na dodatkowe wsparcie, także na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Maroko

UE podpisała układ o stowarzyszeniu z Marokiem, od 2008 r. klasyfikując tę relację jako szczególny status. UE ma na celu wspieranie procesu reform demokratycznych w Maroku, jak podano w planie działania na lata 2013–2017.

UE kontynuowała współpracę z Marokiem w sprawie praw człowieka i demokracji podczas regularnych dwustronnych dialogów politycznych i wizyt na wysokim szczeblu (wizyta komisarza Štefana Füle w maju 2014 r. i wizyta komisarza Johannesesa Hahna oraz posiedzenie Rady Stowarzyszenia UE–Maroko w grudniu 2014 r.). UE i Maroko odbywały również regularne konkretne dialogi dotyczące praw człowieka, tj. dialogi w ramach posiedzeń podkomitetu ds. praw człowieka, demokracji i dobrych rządów lub wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa, które miały miejsce w październiku 2014 r. Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka, Stavros Lambrinidis, złożył oficjalną wizytę w Maroku w styczniu 2015 r.

Od czasu przyjęcia nowej konstytucji w 2011 r. Maroko podjęło ważne kroki w dziedzinie praw człowieka i reform demokratycznych. Do końca 2014 r. przyjęto osiem spośród 19 ustaw organicznych, niezbędnych do wdrożenia konstytucji. UE jest zaangażowana w przedstawianie Maroku wytycznych w tym procesie. Realizacja reform demokratycznych zawartych w konstytucji z 2011 r. stanowi główne wyzwania, przed którymi stoi obecnie Maroko, jeżeli chodzi o konsolidację praw człowieka i demokracji. UE wspiera prawa człowieka w Maroku za pośrednictwem wartego 2,9 mln EUR projektu „Ochrona i promowanie praw człowieka w Maroku”, który ma na celu wzmocnienie zdolności Krajowej Rady Praw Człowieka do skutecznego wykonywania jej ustawowych kompetencji.

W październiku 2014 r. podano do publicznej wiadomości pierwszy projekt nowego prawa prasowego. Ważne reformy obejmują zniesienie kary pozbawienia wolności za przestępstwa dziennikarskie, gwarancję takich praw jak dostęp do informacji i poufność źródeł oraz wprowadzenie zakazu uzależniania publikacji artykułów od uzyskania zgody sądu. Wdrażanie tych nowych przepisów stanowi wielkie wyzwanie dla wolności słowa.

Demonstracje są ogólnie prowadzone w pokojowej atmosferze, co pozwala ich uczestnikom na otwarte wyrażanie wielu żądań społeczno-gospodarczych i politycznych. Niemniej jednak pozostają obawy co do wolności zrzeszania się i zgromadzeń: niektóre stowarzyszenia wciąż napotykają na biurokratyczne przeszkody w procesie rejestracji. W 2014 r. wielu organizacjom pozarządowym odwołano ich posiedzenia publiczne w drodze zwykłej decyzji administracyjnej, a nie decyzją sądu, co przewiduje prawo. UE wspiera marokańskie społeczeństwo obywatelskie poprzez siedem projektów w ramach EIDHR (Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka), za pomocą nowego programu budowania zdolności, finansowanego z Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego, który ma na celu promowanie aktywnego dialogu ze społeczeństwem obywatelskim Maroka.

Postępy w odniesieniu do praw kobiet są niewielkie. UE finansuje program wsparcia budżetowego (45 mln EUR), by wesprzeć rządową politykę na rzecz równości płci. UE oczekuje ustanowienia APALD („*Autorité pour la parité et la lute contre toutes les formes de discriminations*”) i stworzenia nowej ustawy w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet.

Kara śmierci nadal obowiązuje, ale od 1993 r. nie przeprowadzono żadnych egzekucji. Obecnie stosuje się moratorium na wykonywanie kary śmierci. Możliwość przystąpienia do drugiego protokołu fakultatywnego do ICCPR w sprawie zniesienia kary śmierci jest coraz częściej omawiana w parlamencie.

Wymiar sprawiedliwości nadal cierpi z powodu niewystarczających zasobów i wydaje się być skorumpowany. W 2014 r. przygotowano program UE na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości i wdrożenia krajowej karty na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości (70 mln EUR).

Sprawozdania dotyczące złych warunków w więzieniach i stosowania tortur są powodem do niepokoju, chociaż są oznaki wyraźnej woli politycznej do poprawy sytuacji, np. w listopadzie 2014 r. złożono instrumenty ratyfikacji OPCAT, przyjęto także krajowy plan reformy więziennictwa, który UE planuje wesprzeć za pomocą programu, jaki ma zostać uzgodniony w 2015 r.

W 2014 r. UE przyjęła jednolite ramy wsparcia dla Maroka na lata 2014–2017. 25% środków finansowych dostępnych w tych ramach zostanie przeznaczone na wsparcie demokratycznych rządów, praworządności i mobilności. Nowy program wsparcia budżetowego, który towarzyszy narodowej strategii edukacyjnej (92 mln EUR), został podpisany w grudniu 2014 r.

Sahara Zachodnia

Sahara Zachodnia jest przedmiotem sporu terytorialnego między Marokiem i Frontem Polisario. Organizacja Narodów Zjednoczonych uznaje je za terytorium niesamodzielne. Mandat MINURSO (misji pokojowej ONZ) w Saharze Zachodniej został przedłużony do kwietnia 2015 r. W 2014 r. UE wielokrotnie wyrażała zaniepokojenie przedłużaniem się konfliktu w Saharze Zachodniej oraz jego skutkami dla bezpieczeństwa, poszanowania praw człowieka i współpracy w regionie.

UE poruszała tę kwestię na posiedzeniach wspólnych organów ustanowionych na mocy układu o stowarzyszeniu między UE a Marokiem. UE konsekwentnie wyrażała również poparcie dla prac ONZ i rezolucji RB ONZ nr 2099 (2013) i nr 2152 (2014), w których szczególnie podkreślono znaczenie poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka w Saharze Zachodniej i w obozach w Tinduf oraz wyrażono zadowolenie w związku ze wzmocnieniem roli krajowych komisji Rady Praw Człowieka działających w Ad-Dachli i Al-Ujunie.

W 2013 r. UE podpisała dwustronny program pomocy na rzecz współpracy „Ochrona i promowanie praw człowieka w Maroku”. Program ten, po wdrożeniu, będzie miał na celu w szczególności zwiększanie zdolności instytucjonalnych Krajowej Rady Praw Człowieka i jej regionalnych komisji, a także komisji działających w Ad-Dachli i Al-Ujunie. Krajowa Rada Praw Człowieka zostanie wzmocniona pod kątem umiejętności zawodowych i zdolności do monitorowania sytuacji w zakresie przestrzegania praw człowieka.

Libia

Choć poczyniono już pewne postępy w pierwszej połowie 2014 r. – dwa razy przeprowadzono wybory parlamentarne – transformacja Libii została ostatecznie zakłócona przez polaryzację polityczną i nasilenie, od maja, walk między wrogimi ugrupowaniami w Bengazi oraz wokół niego, a także walkom, które wybuchły później w lipcu w Trypolisie. Od września 2014 r. Libia ma *de facto* dwa parlamenty i dwa rządy.

UE wielokrotnie ostrzegała, że arbitralne zatrzymania, tortury i przymusowe wysiedlenia stanowią poważne naruszenie prawa międzynarodowego oraz że bezprawne zabójstwa i zabójstwa polityczne mogą stanowić zbrodnie przeciwko ludzkości. UE wyraziła zadowolenie w związku z przyjęciem 27 sierpnia rezolucji RB ONZ nr 2174, która przewiduje zamrożenie aktywów i zakaz podróżowania wobec wymienionych osób lub podmiotów, które naruszają prawa człowieka i międzynarodowe prawo humanitarne lub dopuszczają się nadużyć w zakresie praw człowieka.

Wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca zdecydowanie potępiła liczne przestępstwa, w tym zabójstwo znanej działaczki Salwy Bugaighis w Bengazi 25 czerwca, czy też zabójstwa co najmniej dziesięciu działaczy, dziennikarzy i pracowników ochrony w Bengazi 19 września, co nazwano w tym mieście „czarnym piątkiem”. Wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca wydała w ciągu roku kilka oświadczeń, aby wyrazić ubolewanie z powodu mających miejsce na Morzu Śródziemnym nowych tragedii migrantów, którzy opuścili terytorium Libii i udali się do Europy.

UE wielokrotnie wyrażała zaniepokojenie doniesieniami o lojalności, jakie ISIS deklaruje Rada (Szura) Młodzieży Islamskiej w Darnie (listopad). Organizacje pozarządowe udokumentowały trzy przypadki ścięcia mieszkańców Darny i dziesiątki zabójstw – jak się wydaje na tle politycznym – urzędników państwowych, sędziów i członków sił bezpieczeństwa. UE uważa, że grupy terroryzujące mieszkańców Darny znajdują się poza sceną polityczną i nie kwalifikują się do udziału w prowadzonych przez ONZ rozmowach. W związku z tym UE z zadowoleniem przyjęła umieszczenie w wykazie przez RB ONZ Ansar asz-Szari’a Darna i Ansar asz-Szari’a Bengazi jako organizacji terrorystycznych na mocy rezolucji RB ONZ nr 1267 i wyraża nadzieję, że fakt umieszczenia w wykazie będzie oznaczał zwiększenie liczby środków pozwalających postępować z tymi organizacjami i że ograniczy ich przepływy finansowe i zdolności do działania.

Dzięki swoim programom współpracy UE wspierała Wysoką Krajową Komisję Wyborczą w procesie przygotowywania wyborów do Zgromadzenia Konstytucyjnego (luty) oraz Izby Reprezentantów (czerwiec). UE nadal realizowała różne programy dotyczące praw człowieka i praworządności. UE wdrożyła również programy na rzecz ochrony słabszych grup społecznych (osób zatrzymanych, ofiar tortur, osób niepełnosprawnych oraz osób wewnątrznie przesiedlonych). Programy dotyczące procesów pojednania również przyczyniły się do promowania praw człowieka w tym okresie.

IV Rosja i Azja Środkowa

Rosja

W 2014 r. UE nadal wzywa Rosję do pełnego przestrzegania jej międzynarodowych zobowiązań w dziedzinie praw człowieka w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy i OBWE. Wezwanie Rosji do przestrzegania prawa międzynarodowego szczególnie zyskało na znaczeniu w świetle jej zaangażowania w nielegalną aneksję Krymu i destabilizowanie Ukrainy. Ponadto konflikt na Ukrainie spowodował pogorszenie wewnętrznej sytuacji w zakresie praw człowieka w Rosji, w szczególności w związku z dalszym ograniczaniem wolności słowa, w tym wolności mediów i wolności komunikacji w internecie.

W tym kontekście rola społeczeństwa obywatelskiego i poszanowanie praw człowieka pozostają nadal centralnym elementem stosunków dwustronnych. Szczyt UE–Rosja, który odbył się w Brukseli 28 stycznia 2014 r., wraz z kilkoma posiedzeniami urzędników wyższego szczebla, pozwolił Unii Europejskiej na uświadomienie władzom rosyjskim rosnących obaw UE. Unia w dalszym ciągu starała się znaleźć wspólną płaszczyznę z Rosją w budzących niepokój kwestiach dotyczących praw człowieka podczas prac na międzynarodowych forach zajmujących się prawami człowieka, w szczególności w Radzie Europy, OBWE oraz Zgromadzeniu Ogólnym ONZ i Radzie Praw Człowieka ONZ.

W tym roku – po raz pierwszy od wspólnej decyzji z 2004 r. o ich zainicjowaniu – nie odbyły się regularne dwustronne konsultacje dotyczące praw człowieka. Aby zrekompenzować brak bezpośrednich rozmów z Rosją na temat praw człowieka, we wrześniu 2014 r. UE przedstawiła *démarche* na temat kwestii budzących obawy i przekazała wykaz konkretnych spraw. Nasilono, w Moskwie i w Brukseli, kontakty z rosyjskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Delegatura UE w Rosji i państwa członkowskie kontynuowały praktykę monitorowania procesów sądowych i wizyty w organizacjach pozarządowych w całym kraju zajmujących się prawami człowieka. Unia Europejska wzięła ponadto udział w walnym zgromadzeniu Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Rosja, które odbyło się w Tallinnie w listopadzie 2014 r.

Coraz większe restrykcje dotyczące korzystania z podstawowych wolności: słowa, zgromadzeń i zrzeszania się stanowiły zasadniczy element obaw UE w odniesieniu do Rosji w 2014 r.

Placówki niezależnych mediów były nękane metodami administracyjnymi i sądowymi, a państwowa propaganda przekazywana za pośrednictwem telewizji doprowadziła do marginalizacji głosów sprzeciwu, które były przedstawiane jako wrogie państwu lub jako „piąta kolumna”. Doprowadziło to do nasilenia prześladowań ze strony władz państwowych oraz do aktów przemocy wobec dziennikarzy i pracowników niezależnych mediów; sprawcy tych aktów przemocy nie zawsze są odpowiednio ścigani przez władze. Kolejnym przykładem takiego nastawienia są ograniczenia działalności zagranicznych mediów w Rosji polegające na wprowadzeniu limitów w zakresie własności zagranicznej. Unia Europejska przedstawiała systematycznie te kwestie na forach międzynarodowych, w szczególności na forum Stałej Rady OBWE, która stanowiła platformę cotygodniowej wymiany informacji o tych kwestiach, a także na forum Rady Europy.

Innym ważnym wydarzeniem było wdrożenie nowych przepisów ustawy dotyczącej organizacji pozarządowych, pozwalającej Ministerstwu Sprawiedliwości na określanie mianem „zagranicznych agentów” – bez potrzeby przeprowadzania sprawy sądowej – organizacji pozarządowych otrzymujących fundusze z zagranicy i zaangażowanych w niejasno zdefiniowaną działalność polityczną. Przepisy te nadal wpływały na pracę wielu z tych organizacji i zagrażały ich istnieniu. UE szybko zareagowała na nazwanie Komitetu Matek Żołnierzy Rosji „zagranicznym agentem”, jak również na próby likwidacji stowarzyszenia „Memoriał”, które skupia wszystkie grupy Memoriał w Rosji, w tym Centrum Obrony Praw Człowieka Memoriał, laureata Nagrody im. Sacharowa w 2009 r. W kontekście organizacji igrzysk olimpijskich w Soczi w lutym UE odnotowała, że skazanie ekologa Jewgienija Witiszki na karę wieloletniego więzienia za „uszkodzenie ogrodzenia” było nieproporcjonalne, i miało uniemożliwić mu przedstawienie sprawozdania na temat wpływu igrzysk olimpijskich na środowisko.

Kwestią poważnej troski jest nadal federalna ustawa z 2013 r. „mająca na celu ochronę dzieci przed informacjami negującymi tradycyjne wartości rodzinne” ograniczająca możliwości korzystania przez społeczności LGBTI z podstawowych wolności: słowa, zgromadzeń i zrzeszania się. Władze państwowe podejmują niewystarczające środki, by zapobiec aktom przemocy wobec osób LGBTI, prowadzić dochodzenia w ich sprawie i karać sprawców, w wyniku czego częste są przypadki bezkarności.

UE wyraziła zaniepokojenie w związku z kolejnymi wydanymi w lutym wyrokami pozbawienia wolności dla protestujących na placu Błotnym za udział w opozycyjnej demonstracji w maju 2012 r. oraz z decyzją o areszcie domowym dla Aleksieja Nawalnego i zakazującą mu kandydowania w wyborach przez pięć lat. Ponadto Unia Europejska wyraziła zaniepokojenie przypadkami zamykania w placówkach psychiatrycznych, przede wszystkim przypadkami Michaiła Kosenki oraz Nadii Sawczenko, i wezwała Rosję do przestrzegania w takich sytuacjach odpowiednich wytycznych Komitetu Zapobiegania Torturom Rady Europy. UE wzywała do natychmiastowego uwolnienia estońskiego funkcjonariusza policji Estona Kohvera, który został uprowadzony przez rosyjskie siły bezpieczeństwa i jest nielegalnie przetrzymywany w Rosji.

Pogarszająca się sytuacja w zakresie praw człowieka w nielegalnie przyłączonej Republice Krymu skłoniła Unię Europejską do wezwania Rosji, by do utrzymała w mocy podstawowe prawa i wolności osób należących do mniejszości religijnych i etnicznych zamieszkujących ten obszar, zwłaszcza Tatarów krymskich. Urowadzenie i prześladowanie kilku działaczy będących Tatarami krymskimi pokazuje, że sytuacja w zakresie praw człowieka na Krymie pogorszyła się. Unia Europejska zwróciła również uwagę na przypadki uprowadzenia przez Rosję na Krymie osób, które zostały następnie oskarżone o bardzo poważne przestępstwa zagrożone wysokimi wyrokami, przede wszystkim na przypadek ukraińskiego reżysera filmowego Olega Sentsowa.

Parlament Europejski nadal śledził sytuację w zakresie praw człowieka w Rosji. W marcu przyjął rezolucję w sprawie protestujących z placu Błotnego, a w październiku – w sprawie groźby zamknięcia stowarzyszenia Memoriał. W kwietniu przyjął także zalecenie skierowane do Rady w sprawie ustanowienia wspólnych ograniczeń wizowych dla urzędników rosyjskich zamieszanych w sprawę Siergieja Magnickiego.

W tym kontekście UE w dalszym ciągu zapewniała wsparcie finansowe rosyjskiemu społeczeństwu obywatelskiemu i Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Rosja, w szczególności za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (3 mln EUR) oraz programu na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych (1 mln EUR). Szefowie misji UE przyjęli plan działania UE dotyczący współpracy ze społeczeństwem obywatelskim.

Kazachstan

Priorytety UE w zakresie praw człowieka w Kazachstanie obejmowały wolność słowa, wolność zrzeszania się, warunki panujące w więzieniach, prawo do sprawiedliwego procesu, prawa kobiet oraz wolność religii lub przekonań. Kazachstan wykazał gotowość do przeprowadzenia reform w niektórych obszarach, takich jak zapobieganie torturom i prawa kobiet, ale sytuacja w odniesieniu do praw obywatelskich i politycznych pogorszyła się. W trakcie roku UE starała się promować poszanowanie wolności słowa i wolności religii lub przekonań, wspierać rozwój społeczeństwa obywatelskiego i wolność zrzeszania się oraz ułatwiać reformę sektora sądownictwa.

W 2014 r. UE stale i na wszystkich szczeblach podnosiła kwestie dotyczące praw człowieka podczas prowadzonego z Kazachstanem dialogu politycznego. Coroczny dialog UE–Kazachstan dotyczący praw człowieka odbył się w Brukseli w listopadzie. W jego trakcie UE z zadowoleniem przyjęła kilka pozytywnych zmian, takich jak zaangażowanie Kazachstanu w drugi cykl powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka oraz prace nowo ustanowionego krajowego mechanizmu zapobiegania torturom. Jednak UE wyraziła zaniepokojenie w związku z kilkoma wydarzeniami, w tym z niektórymi przepisami nowego kodeksu karnego, który ma wejść w życie w styczniu 2015 r., i może mieć negatywny wpływ na kilka podstawowych wolności. Przez cały rok UE zachęcała Kazachstan, zarówno formalnie, jak i nieformalnie, do wypełniania jego zobowiązań międzynarodowych oraz opracowywania i wdrażania nowego krajowego planu działania w zakresie praw człowieka.

W kontekście negocjacji nowej wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Kazachstanem wyżsi urzędnicy UE złożyli wizytę w tym kraju we wrześniu i omawiali z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego sytuację w zakresie praw człowieka. Podczas wizyty w marcu delegacja podkomisji Parlamentu Europejskiego ds. Praw Człowieka spotkała się z przedstawicielami instytucji państwowych, organizacji międzynarodowych i społecznych oraz z działaczami opozycji.

UE nadal apelowała do władz Kazachstanu, by ponownie rozpatrzyły pewne indywidualne przypadki uwięzienia obrońców praw człowieka, w tym przypadek Róży Tuletajewej, walczącej o prawa pracownicze, którą po apelacji warunkowo zwolniono w listopadzie 2014 r. Kolejnym pozytywnym wydarzeniem było zaproszenie w kwietniu 2014 r. delegatury UE w Kazachstanie do udziału w roli obserwatora w pracach konsultacyjnego organu doradczego ds. wymiaru ludzkiego, głównego forum dialogu w kwestiach demokracji i praw człowieka między rządem a przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

Przez cały rok UE aktywnie promowała prawa człowieka poprzez liczne projekty finansowane w ramach EIDHR. W ramach tych projektów zajęto się wieloma kwestiami, w tym rozwojem niezależnych i profesjonalnych mediów, budowaniem potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego, edukacją w zakresie praw człowieka, wyeliminowaniem tortur i złego traktowania, przemocą wobec dzieci w placówkach zamkniętych, reformą sądownictwa i reformą prawa, dostępem słabszych grup do wymiaru sprawiedliwości oraz zniesieniem kary śmierci. Roczny przydział dla Kazachstanu wynosi 900 000 EUR.

Republika Kirgiska

Cele UE w zakresie praw człowieka w Republice Kirgiskiej obejmowały: przyczynianie się do ustanowienia niezależnego i bezstronnego sądownictwa, wyeliminowanie tortur, poprawę ram prawnych i politycznych dla osób należących do mniejszości, a także skuteczne wdrażanie polityki „zero tolerancji” wobec korupcji. W 2014 r. UE w dalszym ciągu poruszała kwestie praw człowieka i demokracji we wszystkich formatach dialogu politycznego, w tym na forum Komitetu Współpracy 19 lutego i Rady Współpracy 18 listopada. Coroczny dialog na temat praw człowieka odbył się 8 kwietnia w Biszkeku. Dyskusje koncentrowały się na reformie sądownictwa, polityce antykorupcyjnej, dobrych rządach, zapobieganiu torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu, prawach kobiet i osób należących do mniejszości, w tym w odniesieniu do odpowiedzialności za akty przemocy popełnione w czerwcu 2010 r. UE z zadowoleniem przyjęła ustanowienie w Sądzie Najwyższym Izby Konstytucyjnej, Rady Koordynacyjnej ds. Praw Człowieka oraz krajowego mechanizmu zapobiegania torturom, a także wprowadzenie surowszych sankcji karnych za małżeństwa przez pojmanie. UE wyraziła poważne zaniepokojenie ciągłymi doniesieniami o stosowaniu tortur i złego traktowania wobec osadzonych i podkreśliła swoją gotowość do wsparcia władz w ich wysiłkach na rzecz zapobiegania torturom. Zapobieganie torturom były również tematem 5. seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE–Kirgistan, które odbyło się 29–30 października w Osz.

W ramach dialogu dotyczącego praw człowieka i podczas wielu innych spotkań z władzami kirgiskimi UE wyraziła zaniepokojenie w związku z projektem przepisów kryminalizujących „stwarzanie pozytywnego podejścia do nietradycyjnych stosunków seksualnych” oraz projektem przepisów, które umożliwią uznanie organizacji pozarządowych, które otrzymują finansowanie z zagranicy za „zagranicznych agentów”. Przyjęcie obu projektów przepisów zdecydowanie zagrażałoby prawom człowieka, wolności słowa, wolności zrzeszania się i wolności zgromadzeń, które należą do głównych zdobyczy demokracji i nowoczesnych gwarancji konstytucyjnych w kraju. UE podkreślała również, że związane z bezpieczeństwem uzasadnione obawy dotyczące ekstremistycznych grup religijnych nie powinny prowadzić do ograniczania praw obywateli do pokojowego praktykowania religii lub wyznawania przekonań.

UE zdecydowanie zachęcała władze Republiki Kirgiskiej do ponownego zbadania przypadku Azimjona Askarowa, przebywającego w więzieniu obrońcy praw człowieka.

Propagowaniu praw człowieka towarzyszyło wdrażanie projektów finansowanych z EIDHR, w tym projektów dotyczących nasilenia walki z bezkarnością w przypadku tortur, zapewnienia praw migrantom wewnętrznym, a także promowania edukacji integracyjnej w przypadku dzieci niepełnosprawnych.

W ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju UE wspierała Izbę Konstytucyjną w Sądzie Najwyższym w jej pracach na rzecz poprawy jakości pracy i wydajności trybunału konstytucyjnego. Inne projekty koncentrowały się na roli kobiet i angażowaniu młodzieży w ugrupowania pracy twórczej. Kwestie dotyczące praw człowieka były również częścią programów dotyczących praworządności i wsparcia społeczności lokalnych, finansowanych w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju.

Tadżykistan

W 2014 r. priorytety UE dla Tadżykistanu obejmowały wspieranie wolnych i uczciwych wyborów, obronę wolności słowa w internecie i poza nim, promowanie równości społecznej, ograniczenie rozprzestrzeniania się radykalizmu wśród młodzieży, ochronę praw migrantów zarobkowych oraz ułatwianie dalszego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Sytuacja w zakresie praw człowieka w Tadżykistanie wciąż była niepokojąca, w ciągu roku miały miejsce negatywne wydarzenia w dziedzinie wolności słowa w internecie oraz wolności zrzeszania się. UE nadal angażowała się w dyskusje z Tadżykistanem na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach, w tym na forum Rady Współpracy (20 października) i Komitetu Współpracy (18 czerwca).

Coroczny dialog z Tadżykistanem poświęcony prawom człowieka miał miejsce 17 czerwca w Duszanbe. Poruszono następujące kwestie: tortury i warunki panujące w więzieniach, prawa uchodźców, wolność religii lub przekonań, wolność słowa, wybory, prawa kobiet i prawa dzieci. UE z zadowoleniem odnotowała pewne pozytywne kroki podjęte przez Tadżykistan od ostatniego posiedzenia w 2013 r., w tym utworzenie Rady Doradczej przy Komisarzy ds. Praw Człowieka, utworzenie grupy monitorującej zatrzymania, obejmującej przedstawicieli organizacji pozarządowych i Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, oraz ratyfikację protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. UE przypomniła znaczenie przepisów wykonawczych oraz wzmocnienia roli instytucji zajmujących się prawami człowieka. Unia skupiła się w szczególności na nieprawidłowościach odnotowanych podczas wyborów prezydenckich w 2013 r., zgodnie z zaleceniami OBWE/ODIHR, a także na sprawozdaniach dotyczących domniemanego złego traktowania zatrzymanych, pomimo pozytywnych zmian w zakresie przepisów przeciwko torturom. UE wyraziła obawy dotyczące wydarzeń w zakresie wolności prasy, w tym blokowania stron internetowych.

Ponadto seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE–Tadżykistan poświęcone wolności mediów, które odbyło się 18–19 listopada, zgromadziło ponad 60 dziennikarzy, przedstawicieli mediów, ekspertów ds. Europy, urzędników rządowych i przedstawicieli społeczności międzynarodowej. Dwudniowe spotkanie miało bogaty program i obejmowało takie tematy jak: ocena ogólnej sytuacji, w jakiej znajdują się media w tym kraju, dostęp do informacji, bezpieczeństwo informacji, odpowiedzialne dziennikarstwo i etyka zawodowa, koncepcja zniesławienia i jej stosowanie w Tadżykistanie oraz przejście tego kraju na nadawanie cyfrowe. Zalecenia sformułowane podczas tego seminarium zostaną uwzględnione w następnych dialogach dotyczących praw człowieka, jakie UE ma odbyć z Tadżykistanem w 2015 r.

UE uważnie śledziła pewne przypadki, między innymi sprawę Aleksandra Sodikowa, studenta Uniwersytetu w Toronto, który został zatrzymany w czerwcu podczas przeprowadzania badań naukowych w Tadżykistanie. Szefowie misji UE wydali oświadczenie w odpowiedzi na początkowe zatrzymanie Aleksandra Sodikowa, a UE z zadowoleniem przyjęła jego zwolnienie w lipcu, a następnie jego wyjazd z kraju.

UE wdrożyła wiele projektów finansowanych z EIDHR, mających na celu propagowanie zapobiegania torturom, ochronę praw człowieka w przypadku tadżyckich pracowników migrujących i członków ich rodzin, wzmocnienie społeczno-ekonomicznych i kulturowych praw więźniów i byłych więźniów w Tadżykistanie oraz zapewnienie szybkiej reakcji na potrzeby uchodźców i osób ubiegających się o azyl w sytuacjach kryzysowych i szybkiej reakcji w zakresie pomocy prawnej.

Turkmenistan

Priorytety UE w zakresie praw człowieka w Turkmenistanie obejmowały: poprawę warunków panujących w więzieniach, zapobieganie torturom, reformę sądownictwa, wolność słowa i wolność zrzeszania się, sytuację obrońców praw człowieka i prawa kobiet.

UE nadal podkreślała swoje poważne zaniepokojenie sytuacją w zakresie praw człowieka w Turkmenistanie na spotkaniach z rządem, w tym w ramach corocznego dialogu dotyczącego praw człowieka, który odbył się 15 września 2014 r. w Brukseli. Na tym posiedzeniu UE i Turkmenistan przeprowadziły otwarte dyskusje dotyczące niektórych kwestii związanych z prawami człowieka, które budzą poważne obawy, a także dotyczące zgłoszonych przypadków tortur i wymuszonych zaginięć, złych warunków w więzieniach, oraz ograniczeń wolności słowa, zrzeszania się i religii lub przekonań. UE z zadowoleniem przyjęła ostatnie dekrety prezydenckie ułaskawiające licznych skazanych (ponad 1000 więźniów w ciągu jednego roku) i zachęciła do uwolnienia osób przetrzymywanych w więzieniach z powodów politycznych. W listopadzie 2014 r. władze zgodziły się, by przedstawiciel UE i kilku ambasadorów z państw członkowskich odwiedziło więzienie dla kobiet w Daszoguz. Nie podjęto jednak żadnych działań w związku z tą propozycją i do wizyty jeszcze nie doszło.

W ciągu tego roku UE ponownie wezwała Turkmenistan do podjęcia dalszych kroków z myślą o skutecznym wdrożeniu reformy sądownictwa, do zapewnienia poszanowania praworządności, oraz do zniesienia ograniczeń w zakresie praw obywatelskich i politycznych. UE z zadowoleniem przyjęła rejestrację trzeciej partii politycznej w Turkmenistanie oraz proces reformy konstytucyjnej rozpoczętej w celu wzmocnienia demokratycznych reform i stworzenia stanowiska rzecznika praw obywatelskich, ale przypominała o pilnej potrzebie przyjęcia krajowego planu działania w zakresie praw człowieka. W grudniu 2014 r. UE zorganizowała w Aszchabadzie seminarium poświęcone reformie konstytucyjnej i roli rzeczników praw obywatelskich, pod auspicjami finansowanej przez UE inicjatywy na rzecz praworządności w Azji Środkowej.

UE kontynuowała dialog ze stowarzyszeniami społeczeństwa obywatelskiego w Turkmenistanie, oraz przeprowadziła konsultacje z działaczami praw człowieka na wygnaniu i z międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka w Turkmenistanie. Omawiane zagadnienia obejmowały nową ustawę w sprawie organizacji pozarządowych, którą przyjęto w maju 2014 r. i która zawiera pewne pozytywne elementy, ale również wprowadza istotne przeszkody dla ustanowienia i funkcjonowania niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w tym kraju.

Uzbekistan

Cele UE w zakresie praw człowieka w Uzbekistanie obejmują: zapobieganie torturom, prawa dziecka, propagowanie poszanowania praworządności, wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i promowanie wolności słowa. Priorytetem UE jest zachęcanie i wspieranie rządu Uzbekistanu w radzeniu sobie z niektórymi bardzo poważnymi wyzwaniami związanymi z prawami człowieka w tym kraju, w tym wyzwaniami dotyczącymi traktowania osób zatrzymanych i ograniczeń praw obywatelskich i politycznych, a także przestrzegania przez to państwo jego zobowiązań międzynarodowych.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Tadżykistanem na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach, w tym na forum Rady Współpracy (17 marca) i Komitetu Współpracy (17 grudnia). Podczas corocznego dialogu na temat praw człowieka, który odbył się 18 listopada w Brukseli, miały miejsce otwarte dyskusje dotyczące wielu kwestii, w tym praw pracowniczych, wolności zrzeszania się, wolności słowa, wolności religii lub przekonań, warunków panujących w więzieniach, zapobiegania torturom i złemu traktowaniu oraz praw kobiet.

W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Uzbekistanu, UE z zadowoleniem przyjęła postępy w działaniach służących zaprzestaniu korzystania z pracy dzieci przy zbiorach bawełny. UE zachęciła Uzbekistan do dalszego prowadzenia i rozszerzenia współpracy z MOP w zakresie reform rynku pracy i wdrażania konwencji MOP. UE podkreśliła, że współpraca Uzbekistanu z MOP pokazuje wartość zaangażowania społeczności międzynarodowej w rozwiązywanie problemów związanych z prawami człowieka i zasugerowała, by Uzbekistan rozważył przyjęcie podobnego podejścia w przypadku innych kwestii związanych z prawami człowieka. UE zdecydowanie zachęcała władze Uzbekistanu, by rozważyły wydanie zaproszeń dotyczących specjalnych procedur ONZ.

UE wyraziła zadowolenie z formalnego przyjęcia w listopadzie krajowego planu działania na rzecz wdrożenia zaleceń zaakceptowanych przez Uzbekistan po najnowszym powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka Rady Praw Człowieka, który miał miejsce w 2013 r. Jednak w dalszy ciągu nie uzgodniono protokołu ustaleń między Uzbekistanem a Programem NZ ds. Rozwoju, co ułatwiłoby realizację krajowego planu działania.

Do końca roku plan nie został jeszcze przekazany UE, ale władze uzbeckie stwierdziły, że przewiduje on utworzenie niezależnego krajowego mechanizmu zapobiegawczego z myślą o monitorowaniu miejsc zatrzymania.

UE z zadowoleniem przyjęła wysłanie misji obserwacji wyborów OBWE/ODIHR, której mandat był ograniczony do wyborów parlamentarnych w grudniu 2014 r., i zachęciła Uzbekistan do wdrożenia pozostałych zaleceń ODIHR służących spełnieniu międzynarodowych standardów w zakresie wyborów.

W trakcie tego roku UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w Taszkencie i Brukseli, a także dialog z aktywistami uzbeckimi na wygnaniu.

W październiku 2014 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której skoncentrowano się na sytuacji w zakresie praw człowieka, doniesieniach o złym traktowaniu więźniów politycznych i złych warunkach panujących w więzieniach. Delegacja posłów do Parlamentu Europejskiego odwiedziła Taszkient przed grudniowymi wyborami parlamentarnymi.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, UE w dalszym ciągu udzielała Uzbekistanowi wsparcia finansowego w ramach programu reformy wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i innego projektu mającego na celu wspieranie uzbeckiej reformy systemu parlamentarnego.

V Afryka

Unia Afrykańska – wspólna strategia Afryka–UE

Zgodnie ze wspólną strategią Afryka–UE, u podstaw naszych stosunków partnerskich z kontynentem afrykańskim leżą demokratyczne rządy i prawa człowieka. Podczas 4. szczytu Afryka–UE, który odbył się w kwietniu 2014 r. w Brukseli, szefowie państw lub rządów z obydwu kontynentów wraz z przewodniczącym Komisji Unii Afrykańskiej i przewodniczącym Komisji Europejskiej, potwierdzili swoje przywiązanie do zasad dobrych rządów, demokracji i praworządności. Postanowili również, że będą współpracować w celu zapewnienia pełnego poszanowania praw człowieka, prawa międzynarodowego i równości płci oraz w celu zwalczania bezkarności i wszelkich form dyskryminacji, rasizmu i ksenofobii.

W 2014 r. UE nadal wspierała mandat Unii Afrykańskiej i afrykańskiej struktury rządów w zakresie nadzorowania skutecznego wprowadzania w życie przez wszystkie państwa członkowskie UA: afrykańskiej strategii na rzecz praw człowieka i afrykańskich instrumentów z dziedziny praw człowieka, w tym Afrykańskiej karty na rzecz demokracji, wyborów i dobrych rządów. Ponadto UE przyznała podstawowe finansowanie w kwocie 1,8 mln EUR Parlamentowi Panafrykańskiemu, Afrykańskiemu Trybunałowi Praw Człowieka i Ludów (AfCHPR), w tym na utworzenie funduszu pomocy prawnej, oraz Afrykańskiej Komisji Praw Człowieka i Ludów (ACHPR).

W 2014 r. UE zatwierdziła istotne programy współpracy w celu wzmocnienia praw człowieka na tym kontynencie. W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) realizowany będzie program dysponujący budżetem 1,5 mln EUR, wspomagający prace ACHPR, w szczególności jej specjalnych sprawozdawców ds. obrońców praw człowieka, wolności słowa i praw kobiet. Prowadzony jest także program, na który przeznaczono 1,2 mln EUR, mający na celu wspieranie ochrony i pracy obrońców praw człowieka na szczeblu panafrykańskim.

Ponadto w ramach nowego programu panafrykańskiego UE zatwierdziła projekt dysponujący kwotą 6,5 mln EUR na wzmocnienie zdolności Komisji Unii Afrykańskiej w zakresie obserwacji wyborów na całym kontynencie w ciągu najbliższych trzech lat. Środki te stanowią uzupełnienie przekazanego już Unii Afrykańskiej wsparcia w wysokości 0,8 mln EUR na rzecz rozmieszczenia misji obserwacji wyborów UA w Afryce w 2014 r.

Współpraca i dialog z Unią Afrykańską w sprawie konkretnych zagadnień z dziedziny praw człowieka były dalej pogłębiane w 2014 r. Na przykład, we wrześniu 2014 r., w ramach unijnego mechanizmu wsparcia wspólnej strategii Afryka–UE, zorganizowano wspólne seminarium UE–UA w celu wspierania realizacji wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w obu regionach; organizację tego wydarzenia uzgodniono podczas ostatniego dialogu na temat praw człowieka między UE a UA w 2013 r. Za pośrednictwem EIDHR sfinansowano również organizację seminarium UA i Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) w lipcu 2014 r. w Addis Abebie, jak również pierwszej kontynentalnej konferencji na temat kary śmierci, która odbyła się w tym samym miesiącu w Beninie.

We wrześniu 2014 r. w Addis Abebie odbyło się wspólne seminarium UE – Unia Afrykańska (UA) na temat biznesu, praw człowieka i społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. ESDZ, Komisja Europejska i niektóre państwa członkowskie wymieniły się poglądami, wiedzą fachową i doświadczeniami w zakresie działań wdrażających, które ułatwiają prowadzenie odpowiedzialnych praktyk biznesowych. Wszystkie strony zobowiązały się do promowania i wdrażania w swoich regionach wytycznych ONZ i do określenia dziedzin potencjalnej współpracy. UE zgodziła się udzielić technicznego i finansowego wsparcia, by ułatwić Unii Afrykańskiej opracowanie ram promowania odpowiedzialnych praktyk biznesowych w Afryce.

Angola

W 2014 r. UE nadal prowadziła z Angolą dyskusje na temat praw człowieka i demokracji i bacznie przyglądała się sytuacji politycznej i sytuacji w dziedzinie praw człowieka w tym kraju. Głównym celem UE jest wspieranie Angoli w tworzeniu silnego społeczeństwa obywatelskiego. UE zwraca również szczególną uwagę na wdrażanie przepisów dotyczących wolności słowa, w tym niezależnych mediów, oraz wolności zgromadzeń, jak również na przypadki arbitralnych zatrzymań i nadmiernego użycia siły. Ogólnym celem UE jest również pomaganie Angoli w zmniejszaniu różnic między najbogatszymi i najbiedniejszymi, jako że prawa gospodarcze i społeczne pozostają w tym kraju kwestią problematyczną.

17 października 2014 r. w Brukseli odbyło się pierwsze spotkanie „Wspólna droga naprzód” w ramach dialogu politycznego na szczepku ministrów UE i Angoli, podczas którego omawiano kwestię praw człowieka. UE wyraziła obawy co do ustawy o zniesławieniu, która nakłada restrykcje na dziennikarstwo śledcze, oraz co do sytuacji w zakresie wolności słowa i zrzeszania się. UE z aprobatą odniosła się do nadania mocy obowiązującej ustawie w sprawie udziału kobiet w życiu politycznym, jednocześnie podkreślając, że prawa kobiet są dziedziną wymagającą jeszcze dalszych prac. Obie strony zgodziły się na prowadzenie co najmniej raz w roku dyskusji w ramach dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu.

UE w dalszym ciągu udzielała również poparcia dokonaneemu przez ONZ powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka (UPR) w Angoli z 2014 r., w którym przedstawiono zalecenia dotyczące wolności słowa, wolności zrzeszania się, przemocy wobec kobiet i dzieci oraz instytucji sądowych. Angola została także zaproszona do dostosowania swojego krajowego ustawodawstwa do Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) w celu jego jak najszybszej ratyfikacji.

Jeżeli chodzi o wsparcie finansowe za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, UE finansuje kilka projektów dotyczących mediów i szkolenia dziennikarzy. Ponadto w ramach programu PAANE II udzielane jest wsparcie podmiotom niepaństwowym. W 2014 r. UE zapewniła również finansowanie UNICEF-u na projekt mający na celu poprawę angolskiego systemu rejestracji urodzeń oraz dostępu miejscowej młodzieży do wymiaru sprawiedliwości.

Benin

Słaby system sądownictwa, surowe warunki panujące w więzieniach oraz przemoc i dyskryminacja względem kobiet i dziewcząt stanowią jedne z głównych wyzwań w zakresie praw człowieka w Beninie i w związku z tym tworzą podstawę priorytetów UE w tym kraju.

Sytuacja w zakresie praw dziecka w Beninie pozostaje głęboko niepokojąca, co podkreśliła specjalna sprawozdawczyni ONZ ds. handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, Najat Maalla M'jid, która w 2014 r. przedstawiła Radzie Praw Człowieka ONZ sprawozdanie w tej sprawie. UE w dalszym ciągu uznaje tę kwestię za podstawowy priorytet w Beninie i nadal będzie podejmować działania na rzecz ochrony dzieci będących ofiarami przemocy i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Dzięki regularnym kontaktom i dialogowi politycznemu UE dysponuje kanałem umożliwiającym omawianie z rządem kwestii odnoszących się do praw człowieka i reform wymiaru sprawiedliwości. Ostatnia tura oficjalnego dialogu politycznego z prezydentem Beninu odbyła się w grudniu 2014 r. UE prowadzi również regularny dialog ze społeczeństwem obywatelskim, w tym z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, UE popiera usprawnienie procesu ustawodawczego i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, czemu ma służyć kwota 4,5 mln EUR przekazana na wsparcie reformy wymiaru sprawiedliwości, w tym na wzmocnienie zdolności sądownictwa oraz nowelizację kodeksów i ustaw.

Rząd i organy konstytucyjne wykazały swoje zaangażowanie na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości. We wrześniu 2014 r. uzgodniono nowy program w celu przeprowadzenia takiej reformy, na który przeznaczono 8 mln EUR. Aby poprawić warunki panujące w więzieniach, UE wspiera obecnie projekt na rzecz wymiaru sprawiedliwości (PARJ), jak również opracowanie planu awaryjnego dla służby więziennej, w którym zachęcono rząd do zbudowania i otwarcia w 2014 r. nowych więzień z wykorzystaniem własnych środków.

UE zapewnia również wsparcie finansowe dla projektów mających na celu położenie kresu dyskryminacji kobiet i promowanie praw kobiet w Beninie. Ponadto, jak stwierdzono powyżej, istnieją liczne inicjatywy UE na rzecz ochrony praw dziecka oraz zwalczania handlu dziećmi. Za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka UE wspiera modernizację dwóch ośrodków detencyjnych, szkoleniowych i reintegracyjnych dla młodzieży. UE podejmuje również działania na rzecz promowania praw osób niepełnosprawnych w Beninie.

Botswana

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Botswaną skupione są na kwestiach kary śmierci i praw osób należących do mniejszości, takich jak tubylczy lud San, oraz praw osób LGBTI.

UE prowadzi z rządem Botswany dyskusje na temat praw człowieka i demokracji, szczególnie w ramach corocznego dialogu politycznego. Ze względu na wybory krajowe w październiku 2014 r., kolejna tura dialogu – z nowym rządem – ma odbyć się na początku 2015 r.

W 2014 r. Unia Europejska kontynuowała regularne wymiany poglądów z głównymi organizacjami praw człowieka w tym kraju. Przy okazji wyborów 24 października 2014 r., personel dyplomatyczny z misji państw członkowskich UE obecny w Botswanie oraz z delegatury UE przeprowadziły w ramach działań dyplomatycznych wspólną obserwację wyborów w stolicy i w jej okolicach; obserwacja ta potwierdziła spokojną i zdyscyplinowaną atmosferę w dniu wyborów.

Delegatura UE i państwa członkowskie UE obecne na miejscu są aktywnie zaangażowane w bieżące dyskusje na temat opracowania kompleksowej strategii i krajowego planu działania na rzecz praw człowieka, jak również utworzenia instytucji w ramach Rady Praw Człowieka, która będzie zgodna z zasadami paryskimi.

Szefowie misji UE regularnie omawiają sytuację mniejszości etnicznej San (Buszmeni) w Botswanie. Delegatura UE i państwa członkowskie UE obecne w Botswanie wspólnie dążą do konsekwentnego i wspólnego obchodzenia Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci i Dnia Praw Człowieka, aby zmaksymalizować skutki swoich działań.

Ponieważ Botswana jest członkiem Rady Praw Człowieka (HRC), delegatura UE i państwa członkowskie przeprowadziły w związku z tym démarche wobec władz lokalnych. Państwa członkowskie UE obecne w Botswanie i delegatura UE zaoferowały rządowi wsparcie we wdrażaniu zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, w tym zalecenia dotyczącego przeprowadzenia debaty publicznej na takie tematy, jak kara śmierci i związki osób tej samej płci.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, Botswana korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W 2014 r. ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków w ramach EIDHR, na które przewidziano kwotę 0,6 mln EUR, w celu wsparcia społeczeństwa obywatelskiego w kwestiach, takich jak prawa człowieka i edukacja obywatelska, prawa dziecka, prawa ludów tubylczych i osób należących do mniejszości, prawa osób LGBTI, kara śmierci oraz zwiększenie przejrzystości i rozliczalności rządu wobec swoich obywateli.

Burkina Faso

Priorytety UE dotyczą wzmocnienia ram instytucjonalnych służących ochronie praw człowieka, zniesieniu kary śmierci, wyeliminowaniu tortur, poprawie warunków panujących w więzieniach i skróceniu czasu trwania procesów sądowych. Pozostałe priorytety to m.in.: wzmocnienie wymiaru sprawiedliwości, propagowanie wolności słowa, ochrona obrońców praw człowieka i społeczeństwa obywatelskiego oraz propagowanie i ochrona praw kobiet i dzieci. Jednakże z uwagi na niedawne wydarzenia polityczne w tym kraju, konieczna może być zmiana priorytetów w krótkiej perspektywie, a niepotwierdzone doniesienia o aktach odwetu wobec zwolenników poprzedniej partii większościowej mogą wymagać ponownej oceny sytuacji w zakresie praw człowieka.

Od czasu powstania ludowego, w wyniku którego po 27 latach rządów odsunięto od władzy prezydenta Compaoré, pojawiają się doniesienia o przypadkach łamania praw człowieka, w związku z którymi należy podjąć działania. Nowo mianowane władze tymczasowe sprawują rządy dopiero od listopada 2014 r., a UE aktywnie dąży do prowadzenia z nimi dialogu.

Nowy rząd szybko przywrócił pokój i porządek oraz zapowiedział, że ma zamiar zwalczać korupcję i przeprowadzić reformę wymiaru sprawiedliwości. Mimo tych obiecujących sygnałów, równocześnie pojawiają się doniesienia o przypadkach pozasądowego wymierzania sprawiedliwości i prześladowania osób związanych z poprzednią partią rządzącą (w tym aktach wandalizmu i grabieży).

Jeżeli chodzi o współpracę, UE będzie kontynuować trwający program wspierania wymiaru sprawiedliwości. Rozpatrywana jest dalsza pomoc, przy czym utrzymane zostaną główne obszary współpracy, w tym sprawowanie rządów.

Burundi

W 2014 r. głównym celem UE w dziedzinie praw człowieka w Burundi było odnotowanie postępów w zakresie praworządności, w tym ochrony indywidualnych praw i podstawowych wolności. Aby wesprzeć ten nadrzędny cel, UE skoncentrowała się na wzmocnieniu wymiaru sprawiedliwości, wspieraniu i ochronie obrońców praw człowieka oraz zwalczaniu dyskryminacji. UE zachęciła również władze do badania przypadków egzekucji pozasądowych i tortur, oraz do rozwiązania problemu bezkarności.

W kontekście zbliżających się wyborów w 2015 r., naznaczonym zamknięciem przestrzeni politycznej i rosnącym upolitycznieniem wymiaru sprawiedliwości, UE kilkakrotnie poruszała pewne kwestie: pluralistycznego procesu wyborczego, poszanowania wolności słowa, zrzeszania się i demonstrowania, prawa partii politycznych do prowadzenia działalności bez interwencji rządu oraz prawa do rzetelnego procesu sądowego.

W ramach corocznego dialogu na temat praw człowieka z Burundi omówiono następujące kwestie: presja wywierana przez władze na obrońców praw człowieka, trudności napotymane przez organizacje obrońców praw człowieka w prowadzeniu działalności, upolitycznienie wymiaru sprawiedliwości, sytuacja kobiet i mniejszości oraz odbieranie swobód obywatelskich. Ponadto w 2014 r. UE zorganizowała cztery spotkania w ramach dialogu politycznego z udziałem Burundi zgodnie z art. 8 umowy z Kotonu. Podczas tych spotkań UE ponowiła swój apel o przestrzeganie i propagowanie praw politycznych i obywatelskich i podkreśliła znaczenie zapewnienia niezależnego wymiaru sprawiedliwości i walki z bezkarnością. Zagadnienia dotyczące praw człowieka i demokracji były również poruszane podczas spotkań dwustronnych, w tym przy okazji szczytu UE–Afryka.

Jeżeli chodzi o dialog UE z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w maju 2014 r. zorganizowano konsultacje z ponad 70 takimi organizacjami w kontekście przygotowania unijnego harmonogramu krajowego na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim. W grudniu 2014 r. w Burundi odbyły się również konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w sprawie ewentualnego przyszłego wsparcia finansowego dla działań w dziedzinie praw człowieka.

W 2014 r. zaszły też inne istotne zmiany w działaniach UE w dziedzinie praw człowieka. UE przypominała, na przykład, rządowi o jego zobowiązaniu do opublikowania sprawozdania na podstawie szerokich konsultacji (*états généraux de la justice*), w którym ujawniono, że w Burundi wymiar sprawiedliwości jest wciąż upolityczniony i brak mu niezależności. Ministerstwo Sprawiedliwości przeprowadziło „przeгляд sektorowy” umożliwiający podjęcie działań następczych w odniesieniu do większości zaleceń zawartych w sprawozdaniu.

UE prowadziła również działania na rzecz promowania i ochrony praw dzieci i młodzieży w różnych obszarach oraz na rzecz ograniczenia dyskryminacji względem grup mniejszościowych: działania te otrzymały wsparcie ze środków finansowych EIDHR. UE udzieliła również pomocy prawnej i medycznej oraz wsparcia psychologicznego i socjalnego dzieciom z grup ryzyka i nieletnim przebywającym w więzieniach.

UE z uwagą śledziła skutki ustawy medialnej przyjętej w 2013 r., która zagraża wolności słowa, a także debatę poświęconą dwóm innym projektom ważnych ustaw dotyczących demonstracji publicznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto UE śledziła procesy Pierre'a Clavera Mbonimpy, obrońcy praw człowieka, oraz członków partii politycznej *Mouvement pour la Solidarité et la démocratie*, a unijni przedstawiciele byli obecni na rozprawach sądowych.

W 2014 r. UE wydała oświadczenia w następujących kwestiach: rosnących napięć politycznych oraz ograniczenia praw politycznych i obywatelskich; znaczenia poszanowania praw osób zatrzymanych, w odniesieniu do zatrzymania Pierre'a Clavera; podpisania kodeksu postępowania oraz dialogu politycznego w ramach planu działania na rzecz wyborów w 2015 r.).

W konkluzjach z lipca 2014 r. Rada do Spraw Zagranicznych podkreśliła, że wybory w Burundi w 2015 r. stanowią najlepszą okazję, by skonsolidować najnowsze postępy i przyczynić się do zapewnienia silniejszej przyszłości. Rada z zadowoleniem odnotowała przyjęcie w drodze konsensusu prawa wyborczego i zgodę wszystkich stron na kodeks postępowania, ale podkreśliła, że jest coraz bardziej zaniepokojona ograniczeniami w obszarze polityki i swobód obywatelskich w Burundi.

18 września 2014 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie Burundi. Potępiono w niej zatrzymanie obrońcy praw człowieka Pierre'a Clavera Mbonimpy i wezwano m.in. do jego natychmiastowego i bezwarunkowego uwolnienia. Parlament zaapelował również do rządu Burundi, by przestrzegał swoich międzynarodowych zobowiązań w zakresie praw człowieka, i wyraził obawy w związku z bezkarnością, arbitralnymi aresztowaniami i sytuacją społeczno-gospodarczą .

Jeśli chodzi o współpracę finansową, dialogowi UE towarzyszyło wsparcie stosownych reform. W ramach programu na rzecz dobrych rządów (28 mln EUR) UE wspierała budowanie lokalnych sądów, szkolenie pracowników sądów i sędziów oraz świadczenie pomocy prawnej na szczeblu gminnym. UE przeznaczyła ponad 400 000 EUR na finansowanie działań z udziałem dziennikarzy. UE udzielała również dalszego wsparcia społeczeństwu obywatelskiemu w Burundi, realizując projekt na rzecz wzmocnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego, na który przewidziano 5,5 mln EUR. UE siedmiokrotnie udzieliła wsparcia obrońcom praw człowieka za pośrednictwem funduszu nadzwyczajnego EIDHR.

Kamerun

Aktualnymi priorytetami UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Kamerunem są: zwalczanie tortur, poprawa warunków panujących w więzieniach, ochrona obrońców praw człowieka, propagowanie praw dziecka, w szczególności zwalczanie handlu dziećmi, eliminacja przemocy wobec kobiet oraz niedyskryminacja.

W 2014 r. UE nadal aktywnie angażowała się w propagowanie praw człowieka i demokracji w Kamerunie na różne sposoby, w tym w ramach dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu. W trakcie roku UE powtarzała swoje apele o zniesienie kary śmierci w Kamerunie i w sprawie ratyfikacji Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego.

W lipcu odbyła się sesja dialogu politycznego UE–Kamerun poświęcona bezpieczeństwu i gospodarce, podczas której UE podkreśliła potrzebę zapewnienia pełnej ochrony praw człowieka, w tym prawa do rzetelnego procesu sądowego, w ramach wysiłków Kamerunu zmierzających do zneutralizowania rebelii Boko Haram. Drugie coroczna sesja dialogu odbyła się w styczniu 2015 r. Realizacja skierowanych do Kamerunu zaleceń z powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w 2013 r. stanowi zasadniczą część tego dialogu.

Delegatura UE w Jaunde utrzymywała również kontakty z organami państwowymi odpowiedzialnymi za ochronę praw człowieka i propagowanie demokracji. W 2014 r. szef delegatury spotkał się z przewodniczącymi Krajowej Komisji Praw Człowieka i Wolności, Krajowej Rady Komunikacji i Krajowej Komisji Wyborczej Kamerunu.

UE podtrzymywała dialog ze społeczeństwem obywatelskim. Odbywały się regularne spotkania z obrońcami praw człowieka, w tym z osobami zaangażowanymi w obronę praw osób LGBTI. Dzięki tym spotkaniom udało się zachęcić obrońców do lepszej koordynacji działań, w następstwie czego stworzyli oni platformę umożliwiającą ścisłą współpracę i wymianę informacji. Ponadto UE, przy pełnym udziale państw członkowskich, opracowała plan działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w Kamerunie.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, Kamerun korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W 2014 r. do otrzymania wsparcia w ramach EIDHR zaproponowano projekty nastawione na zwalczanie handlu ludźmi, seksualnego wykorzystywania dzieci i pracy przymusowej w tradycyjnych społecznościach północnego Kamerunu (rządzonych przez lokalnych przywódców – *lamido*). W ramach trwających projektów EIDHR kontynuowano działania na rzecz silniejszego wyeksponowania w mediach tematu warunków panujących w więzieniach i poprawy przestrzegania praw człowieka w kameruńskich więzieniach (m.in. za pośrednictwem szkoleń dla pracowników sądownictwa i służby więziennej). UE kontynuowała również udzielanie wsparcia finansowego za pośrednictwem programu na rzecz podmiotów niepaństwowych i programu UE–FAO na rzecz egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa (FLEGT) w sektorach mających znaczenie z punktu widzenia praw człowieka. Wsparcie obejmowało dostęp do wymiaru sprawiedliwości (dla małoletnich, osób żyjących z HIV/AIDS, itd.) oraz zarządzanie zasobami naturalnymi (w tym w walkę z masowym wykupem gruntów, uznanie praw lokalnych ludów tubylczych i rozwiązywanie sporów dotyczących gruntów).

Republika Zielonego Przylądka

Republika Zielonego Przylądka nadal jest krajem mającym dobre wyniki w zakresie przestrzegania zasad demokratycznych, praw człowieka i podstawowych wolności. Głównymi celami UE w ramach jej stosunków z Republiką Zielonego Przylądka są: wspieranie wysiłków władz w obszarach, które pozostają problematyczne, w szczególności w zakresie przemocy uwarunkowanej płcią i dyskryminacji kobiet, praw dziecka oraz niedyskryminacji migrantów.

W 2014 r. UE nadal angażowała się w regularny dialog na temat umocnienia demokracji i praw człowieka w kontekście specjalnego partnerstwa UE–Republika Zielonego Przylądka. Partnerstwo to przewiduje wzmocniony dialog polityczny na temat demokracji, praw człowieka, praworządności i dobrych rządów. W planie działania na rzecz specjalnego partnerstwa poświęcono szczególną uwagę prawom kobiet i dzieci, sytuacji migrantów, zwalczaniu przemocy domowej, poprawie systemu sądownictwa, zwalczaniu korupcji i wspieraniu dobrych rządów.

UE nadal udzielała wsparcia finansowego projektom przyczyniającym się do zwiększenia praw kobiet i dzieci oraz osób niepełnosprawnych, jak również do wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego w Republice Zielonego Przylądka. W 2014 r. kraj ten korzystał również z finansowanego przez UE programu w dziedzinie praw obywatelskich i politycznych dla krajów afrykańskich, w których portugalski jest językiem urzędowym (PALOP).

Republika Środkowoafrykańska

W 2014 r. Unia Europejska kontynuowała wysiłki na rzecz poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka w Republice Środkowoafrykańskiej, kładąc nacisk na regularny dialog z rządem tymczasowym i korzystając ze wsparcia w ramach różnych instrumentów UE. Dialogowi temu sprzyjała otwartość nowego rządu, który rozpoczął pełnienie obowiązków w styczniu 2014 r., na społeczność międzynarodową. Nowe władze na różnych szczeblach zwróciły szczególną uwagę na prawa człowieka i – w przeciwieństwie do stanowiska zajmowanego przez rząd w poprzednich latach – wyraziły swoją solidarność z obywatelami Republiki Środkowoafrykańskiej wobec ich wyjątkowo trudnej, a czasami niemożliwej do zniesienia sytuacji.

Działania w dziedzinie praw człowieka podejmowane przez UE i jej państwa członkowskie w Republice Środkowoafrykańskiej pozostawały pod silnym wpływem pogarszającego się stanu bezpieczeństwa, zarówno w stolicy, jak i w całym kraju, problemu powracających uchodźców (których liczbę szacuje się na ok. na około 420 000), sytuacji osób wewnątrznie przesiedlonych oraz walki z bezkarnością. MTK poinformował o wszczęciu dochodzenia w sprawie zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości i potwierdził zamiar otwarcia w ciągu najbliższych kilku miesięcy oddziału w Bangi. We wrześniu Rada Praw Człowieka w Genewie przedłużyła o rok mandat niezależnej ekspert, Keity Bocoum, która w swoich zaleceniach zwróciła szczególną uwagę na potrzebę zapewnienia wymiaru sprawiedliwości w okresie przejściowym. Ponadto Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła sankcje wobec dwóch osób, a kolejne 20 osób i podmiotów z Republiki Środkowoafrykańskiej zaproponowano jako adresatów ewentualnych przyszłych sankcji.

W 2014 r. UE i jej państwa członkowskie poszerzyły zakres swoich działań w Republice Środkowoafrykańskiej w ramach kompleksowego podejścia; działania te objęły m.in. operację WPBiO (EUFOR-RCA), której mandat wygasa 15 marca 2015 r., a także powołanie funduszu powierniczego Békou Trust Fund, zarządzanego przez Komisję Europejską, do którego wkład na łączną kwotę 74 mln EUR wniosły w pierwszym roku UE, Francja, Niemcy i Holandia. Pierwsze wypłaty z tego funduszu, który służyć ma głównie celom społecznym, rozpoczną się w styczniu 2015 r.

W 2014 r. UE przyjęła osiem oświadczeń w sprawie Republiki Środkowoafrykańskiej, a Rada do Spraw Zagranicznych siedmiokrotnie uczyniła ten kraj przedmiotem swoich konkluzji. 13 marca Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której ponownie wyraził swoje głębokie zaniepokojenie sytuacją w Republice Środkowoafrykańskiej i podkreślił pilną potrzebę działań humanitarnych. Wydano szereg oświadczeń lokalnych wspólnie z innymi międzynarodowymi partnerami reprezentowanymi w tym kraju, szczególnie w ramach międzynarodowej mediacji i międzynarodowej grupy kontaktowej.

Poza nieformalnymi kontaktami i regularnym dialogiem z władzami i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego Republiki Środkowoafrykańskiej, UE i Francja wystosowały również démarche wobec Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie głosowań mających odbyć się na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, w szczególności w sprawie stosowania kary śmierci. Oddany przez Republikę Środkowoafrykańską głos za przyjęciem moratorium na karę śmierci może być interpretowany jako pozytywny sygnał, stwarzający optymistyczną perspektywę dialogu na temat praw człowieka w tym kraju. W 2014 r. Republika Środkowoafrykańska postanowiła również dołączyć się do stanowiska UE podczas głosowań na forum Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Jeżeli chodzi o wsparcie finansowe, w trakcie realizacji jest kilka projektów finansowanych z tematycznych linii budżetowych i z linii budżetowej przeznaczonej dla podmiotów niepaństwowych. Na przykład w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, finansowany jest projekt na rzecz wspierania praw ludów tubylczych i społeczności żyjących w lasach oraz poprawy ich dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Z linii budżetowej przeznaczonej na podmioty niepaństwowe UE finansuje również wspieranie inicjatyw biznesowych podejmowanych przez kobiety w Republice Środkowoafrykańskiej. Jednak po upływie roku, w dniu 1 października, projekt – pomimo dobrych wyników – musiał zostać zawieszony ze względu na problemy związane z bezpieczeństwem w Bangi.

UE wspomaga również podmioty społeczeństwa obywatelskiego działające na rzecz zaprowadzenia faktycznego, długotrwałego pokoju w Republice Środkowoafrykańskiej. Finansowane są również inne projekty dotyczące równouprawnienia płci i wolności słowa. Ponadto w 2014 r. zatwierdzono projekt z budżetem 1 mln EUR mający na celu wspieranie Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka; projekt ten będzie skoncentrowany na zapobieganiu naruszeniom praw człowieka.

Czad

W 2014 r. głównymi celami UE w zakresie propagowania praw człowieka w Czadzie pozostawały: reforma wymiaru sprawiedliwości, reforma sił bezpieczeństwa, promowanie praw kobiet i dzieci, wspieranie demokracji oraz zwalczanie kary śmierci. Działania UE przybierały rozmaite formy, począwszy od dialogu politycznego aż po współpracę techniczną, w szczególności za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Rozwoju, Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju oraz Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

Na mocy art. 8 umowy z Kotonu, UE i jej państwa członkowskie wzięły udział w sesji dialogu politycznego z władzami Czadu w czerwcu 2014 r. W ramach tego dialogu UE wyraziła obawy dotyczące pewnych kwestii z zakresu praw człowieka, a w szczególności reformy wymiaru sprawiedliwości, warunków panujących w więzieniach oraz procesu byłego czadyjskiego dyktatora Hissène'a Habrégo. UE zaczęła również obserwować proces 21 osób współoskarżonych w sprawie Hissène'a Habrégo, rozpoczęty w dniu 14 listopada w Ndżamenie. UE wspiera – za pośrednictwem Instrumentu na rzecz Stabilności – organizowanie kampanii informacyjnych o procesie Habrégo i jego implikacjach.

W szerszym ujęciu, w listopadzie 2014 r. rozpoczął się projekt realizowany przez czadyjskie organizacje praw człowieka, finansowany ze środków Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji Praw Człowieka, mający na celu przedyskutowanie kwestii wymiaru sprawiedliwości w okresie przejściowym w Czadzie.

W ramach programu na rzecz reformy sektora bezpieczeństwa podpisane zostały dwie umowy z organizacjami pozarządowymi w celu poprawy stosunków między siłami bezpieczeństwa a ludnością w ramach zwiększania odpowiedzialności.

W odniesieniu do reformy wymiaru sprawiedliwości, wśród obywateli Czadu została przeprowadzona finansowana przez UE ankieta na temat postrzegania przez nich wymiaru sprawiedliwości. Wyniki tego badania przyczynią się do opracowania nowego programu na rzecz poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W tym celu od kwietnia 2014 r. wspierany jest dwuletni projekt organizacji *Avocats Sans Frontières Belgique* ukierunkowany na upowszechnienie wśród obywateli Czadu wiedzy na temat procedur sądowych oraz na udzielenie im pomocy w ochronie ich praw. UE nadal śledziła proces przyjmowania nowego kodeksu karnego, którego priorytetowym celem jest m.in. niemal całkowite zniesienie kary śmierci (przyjęcie kodeksu karnego odroczone do 2015 r.). Jednakże UE wielokrotnie wyrażała zaniepokojenie w związku z wprowadzeniem w ostatniej chwili przepisów uznających homoseksualizm za przestępstwo.

UE w dalszym ciągu ściśle współpracowała z organizacjami praw człowieka i zorganizowała kilka spotkań z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności, aby omówić realizację zaleceń przyjętych przez władze Czadu podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, który przeprowadzono w październiku 2013 r.

Związek Komorów

Celami UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków ze Związkiem Komorów są: dalsze wspieranie poszanowania praw człowieka, demokracji i praworządności, ze szczególnym uwzględnieniem procesów wyborczych, wymiaru sprawiedliwości i walki z korupcją, a także praw kobiet i dzieci.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Komorami na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach, w tym poprzez częste misje na wysokim szczeblu, regularny dialog polityczny oraz współpracę na rzecz rozwoju. Ponadto w ramach nasilonego dialogu politycznego z władzami Komorów w kontekście bieżącego wspierania wyborów, UE wielokrotnie wzywała do przeprowadzenia wolnych, przejrzystych i wiarygodnych procesów wyborczych, na podstawie niedawno zmienionych ram prawnych i uporządkowanych konsultacji z zainteresowanymi stronami. Dzięki zarówno reformie prawnej, jak i szeroko zakrojonym kampaniom informacyjnym, propagowano również większą równowagę płci w obrębie instytucji wyborczych i wśród uczestników życia politycznego.

W związku z odnowieniem władz ustawodawczych i wykonawczych Związku Komorów i wchodzących w jego skład wysp oraz pierwszymi w historii wyborami do rad gmin, cykl wyborczy w latach 2014–2016 może potwierdzić postęp tego kraju ku demokracji, integracji narodowej i rozwojowi lub zwiększyć ryzyko powrotu do przewlekłego braku stabilności, separatyzmu i ubóstwa.

Inne ważne wydarzenia w dziedzinie praw człowieka, w związku z którymi UE zajęła stanowisko w 2014 r. odnoszą się głównie do systemu sądownictwa. Zgodnie z nowymi priorytetami określonymi w krajowej strategii rozwoju na lata 2015–2019 UE wspiera obecnie rozwój reformę sektora sądownictwa, zmierzającą do zwiększenia niezależności, uczciwości, wydajności, sprawiedliwości i dostępu. W ramach 11. EFR UE udziela znacznego wsparcia na rzecz realizacji tej reformy.

W trakcie roku UE pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego poprzez przyjęcie wspólnego planu działania UE i Francji na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim na lata 2014–2017, którego realizacja jest wspierana finansowo za pośrednictwem linii budżetowej przeznaczonej na podmioty niepaństwowe i władze lokalne oraz Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Trwa realizacja pięciu projektów finansowanych z linii budżetowej przeznaczonej na podmioty niepaństwowe i władze lokalne, a w 2015 r. planowane są dodatkowe zaproszenia do składania wniosków w ramach programu dla podmiotów niepaństwowych i władz lokalnych oraz EIDHR.

W 2014 r. Komory zostały objęte drugim powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka (UPR) – 125 zaleceń zostało przyjętych, a 9 odrzuconych. Odrzucone zalecenia odnosiły się głównie do poszanowania wolności wyznania i orientacji seksualnej. Przyjęte zalecenia dotyczą przede wszystkim ratyfikacji międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka, współpracy z organami ONZ zajmującymi się prawami człowieka, niezależności instytucji i działań w dziedzinie praw człowieka i walki z korupcją, zniesienia kary śmierci, dostępu do wymiaru sprawiedliwości, warunków panujących w więzieniach, praw kobiet i dzieci oraz podstawowych usług społecznych. W tym kontekście UE i Francja udzieliły Krajowej Komisji Praw Człowieka pomocy w zakresie budowania zdolności.

Republika Konga (Kongo-Brazzaville)

Celami UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Republiką Konga są: walka z torturami, poprawa warunków panujących w więzieniach, prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości oraz propagowanie i ochrona praw osób podatnych na zagrożenia.

W 2014 r. UE nadal napotykała trudności w prowadzeniu konstruktywnego dialogu na temat praw człowieka i demokracji z Republiką Konga. Mimo że nie istnieje odrębny coroczny dialog na temat praw człowieka ze wszystkimi zainteresowanymi organami, dyskusje na temat praw człowieka prowadzono podczas dwustronnych spotkań z ministrem sprawiedliwości i praw człowieka oraz z ministrem spraw wewnętrznych i decentralizacji. W tym kontekście UE ponowiła swoje apele do obu ministrów o przeprowadzenie dochodzeń w sprawie przypadków nadużyć i tortur popełnionych rzekomo przez kongijskie siły bezpieczeństwa, o osądzenie sprawców tych przestępstw oraz o umożliwienie organizacjom pozarządowym zajmującym się prawami człowieka monitorowania i wizytowania ośrodków zatrzymań. Pomimo postulatów UE sytuacja nie poprawiła się i nadal zgłaszane są przypadki złego traktowania i tortur w miejscach zatrzymań. UE wezwała również ministra sprawiedliwości do przyjęcia oczekiwanych od dawna rozporządzeń wykonawczych do ustawy o ochronie praw ludów tubylczych.

W trakcie tego roku UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego podczas licznych oficjalnych i nieoficjalnych spotkań zorganizowanych w celu wymiany poglądów i omówienia głównych problemów związanych z prawami człowieka. W lipcu odbyło się coroczne spotkanie z obrońcami praw człowieka.

Wybory lokalne odbyły się w dniu 28 września, a częściowe wybory do Senatu zorganizowano w dniu 12 października 2014 r. Przed wyborami UE spotkała się z ministrem spraw wewnętrznych i decentralizacji, który przedstawił informacje o spisie obywateli kongijskich w wieku uprawniającym do głosowania i o procesie wyborczym. Główne problemy dotyczące procesu wyborczego poruszone na spotkaniu (wiarygodność spisu wyborców, niezależność komisji wyborczej, granice okręgów wyborczych) nie zostały jak dotąd rozwiązane.

W 2014 r. UE zasygnalizowała znaczne pogorszenie sytuacji w zakresie wolności słowa, wolności zgromadzeń i wolności prasy w Republice Konga. UE wydała lokalne oświadczenie potępiające atak w Brazzaville, podczas którego czterej mężczyźni zgwałcili siostrę kameruńskiego dziennikarza Eliego Smitha, a jemu samemu grozili śmiercią. Wielu obserwatorów uważa, że napaści tej dokonano w odpowiedzi na opublikowanie przez Eliego Smitha na jego koncie w Facebooku zdjęć zwolenników opozycji, którzy sami zostali zaatakowani przez nieznanych sprawców podczas spotkania politycznego przeciwko zmianie konstytucji.

W październiku 2013 r. w Republice Konga przeprowadzono powszechny okresowy przegląd praw człowieka. W marcu 2014 r. podczas 25. sesji Rady Praw Człowieka poinformowano o przyjęciu przez rząd 164 ze 171 zaleceń. Odrzucono siedem zaleceń dotyczących, na przykład: zwiększenia do 25 % udziału kobiet w procesie podejmowania decyzji ustawodawczych, walki z wszelkimi formami dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, przedłużenia stałego zaproszenia w odniesieniu do wszystkich szczególnych procedur tematycznych egzekwowanych przez konkretne organy zajmujące się prawami człowieka oraz ratyfikacji porozumienia w sprawie przywilejów i immunitetów Międzynarodowego Trybunału Karnego.

W październiku Zgromadzenie Ogólne ONZ ponownie wybrało Republikę Konga do Rady Praw Człowieka na okres trzech lat. Członkostwo to nie zaowocowało pozytywnym wpływem na sytuację w zakresie praw człowieka w tym kraju. Republika Konga również nie wykazuje się dobrymi wynikami w zakresie opracowywania i przedkładania sprawozdań dla poszczególnych komisji ONZ. Pozytywnym faktem jest to, że w 2014 r. Republika Konga ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych oraz protokół fakultatywny do tej konwencji.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, Republika Konga po raz pierwszy skorzystała z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR).

W ramach EIDHR na początku 2015 r. ma zostać opublikowane pierwsze zaproszenie do składania wniosków, którego budżet opiewa na 700 000 EUR.

W 2014 r. UE udzielała również dalszego wsparcia finansowego Republice Konga w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i praw człowieka w ramach projektu działań na rzecz umocnienia praworządności i stowarzyszeń (PAREDA). W listopadzie 2014 r. ukończono prace na rzecz poprawy warunków panujących w więzieniach w Brazzaville, Dolisie i Pointe-Noire. UE finansowała również działania lokalnej organizacji pozarządowej na rzecz poprawy dostępu więźniów do opieki zdrowotnej i żywności w ośrodku detencyjnym w Pointe-Noire, poprawy higieny i warunków sanitarnych oraz propagowania odpowiedzialnych zachowań seksualnych. UE kontynuowała wsparcie dla Generalnego Inspektoratu Sądów i Służb Sądowych poprzez dostarczanie sprzętu i pomocy technicznej. UE finansowała też pomoc prawną dla ubogich z myślą o ograniczeniu czasu trwania aresztu tymczasowego i przeludnienia więzień. Projekt ten doprowadził jak dotąd do tymczasowego zwolnienia prawie 100 przestępców.

W dziedzinie równości płci 48 bezdomnych dziewcząt zostało objętych programem szkolenia zawodowego finansowanym przez UE, a siedem z nich zostało już zatrudnionych przez pracodawcę. UE wspiera również prowadzony przez dziennikarzy projekt mający na celu informowanie kobiet wiejskich o przysługujących im prawach. W ramach innego projektu finansowanego przez UE przeszkolono w zakresie praw kobiet 225 asystentów prawnych i 50 organizacji praw obywatelskich. Wynikiem projektu jest wzmocnienie pozycji kobiet dzięki utworzeniu spółdzielni oszczędnościowych w Brazzaville i Ouésso oraz sfinansowaniu 188 działań zarobkowych i szkoleń z przedsiębiorczości dla 284 kobiet.

W ramach jednego z projektów UE zapewniono rozpowszechnienie tekstów prawnych służących ochronie dla wdów i sierot, a 30 wdowom udzielono pożyczki na prowadzenie działalności gospodarczej. Ponadto 144 młode osoby niepełnosprawne odbywają obecnie szkolenie zawodowe, a 60 spośród nich rozpoczęło naukę czytania i pisania. UE wspiera również sieć 47 szkół stosujących metodykę ORA, z których korzysta 2921 dzieci ludów tubylczych. Ponadto 700 młodych ludzi znajdujących się w niekorzystnej sytuacji wzięło udział w szkoleniach zawodowych, a 500 dzieci ulicy skorzystało z tymczasowego schroniska w Pointe-Noire.

Wybrzeże Kości Słoniowej

Priorytety działań UE w zakresie praw człowieka w Wybrzeżu Kości Słoniowej obejmują: prawo do bezpieczeństwa, sprawiedliwości i praworządności, walkę z bezkarnością, pojednanie, wspieranie demokracji, ochronę obrońców praw człowieka oraz ochronę praw dzieci i równości płci. UE popiera również nadal pojednanie narodowe i podkreśla konieczność bezstronnego, niezależnego wymiaru sprawiedliwości i modernizacji policji.

Dzięki stałym kontaktom politycznym oraz oficjalnemu dialogowi politycznemu na mocy art. 8 umowy z Kotonu UE dysponuje kanałem dialogu i wymiany politycznej z rządem tego państwa w kwestiach związanych z prawami człowieka i reformami wymiaru sprawiedliwości i sektora bezpieczeństwa. Ostatnią sesję dialogu przeprowadzono z ministrem spraw zagranicznych w październiku 2014 r. UE kontynuuje także stały dialog z partiami politycznymi wszystkich opcji, a także ze społeczeństwem obywatelskim i organizacjami pozarządowymi.

W 2014 r. UE przedłużyła o kolejny rok środki ograniczające skierowane przeciw 15 obywatelom Wybrzeża Kości Słoniowej zamieszkanym w kryzys powyborczy.

Podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w Wybrzeżu Kości Słoniowej w kwietniu 2014 r. UE uznała postępy poczynione przez to państwo, takie jak ratyfikacja statutu rzymskiego w 2013 r. oraz przyjęcie przepisów dotyczących ochrony obrońców praw człowieka. Wyraziła jednak zaniepokojenie w związku z przemocą wobec kobiet, naruszaniem praw dzieci, w tym pracą dzieci oraz handlem dziećmi, oraz w związku z kwestiami sprawiedliwości i pojednania.

W zakresie współpracy finansowej wsparcie budżetowe UE (115 mln EUR) wywarło kluczowy efekt dźwigni, umożliwiając otwarcie trzech sądów w regionie zachodnim (Guiglo, Issia i Man) oraz przyjęcie strategicznego dokumentu dotyczącego reformy sądownictwa i powiązanego z nim planu działania. Obecnie w kraju działa trzydzieści sześć sądów pierwszej instancji rozpatrujących zarówno sprawy cywilne, jak i karne. Delegatura UE śledziła postępy w prowadzeniu postępowań przez sądy przysięgłych (*cours d'assises*), które to postępowania zostały ponownie wszczęte, ale nie odniesiono się w nich jeszcze do zbrodni popełnionych podczas kryzysu powyborczego.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), 54 kobiety będące ofiarami przemocy seksualnej otrzymały w 2014 r. pomoc prawną i medyczną.

W Abidżanie zorganizowano szkolenie z zakresu równouprawnienia płci i rządów, na którym przekazano informacje ok. 30 dziennikarzom z Wybrzeża Kości Słoniowej. Zapewniono wsparcie (2 mln EUR) na rzecz inicjatyw ukierunkowanych na zwalczanie bezkarności, kwestie dotyczące gruntów i prawa kobiet – w tym na przeciwdziałanie okaleczaniu żeńskich narządów płciowych.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Stabilności (IfS) przyznano 2 mln EUR na projekt na rzecz pojednania służący budowaniu zaufania i pokojowej współpracy między krajową policją a społecznościami lokalnymi, co ma wzmocnić legitymację władzy sprawowanej przez siły policji. Projekt obejmuje trzy gminy w Abidżanie: Marcory, Treichville i Yopougon, z których wszystkie w silny sposób odczuwają skutki gwałtownej destabilizacji społecznej i w których panuje brak poszanowania dla władz krajowych w następstwie kryzysu. UE przeznacza także 10 mln EUR na wsparcie rządu w reintegracji 7 500 byłych bojowników.

Demokratyczna Republika Konga

W 2014 r. UE nadal propagowała poszanowanie praw człowieka, demokracji i praworządności w Demokratycznej Republice Konga (DRK). Pomimo braku zorganizowanego odrębnego dialogu na temat praw człowieka, UE regularnie podejmowała z władzami DRK dyskusje w różnych formatach na temat praw człowieka i demokracji.

Podczas nieformalnych konsultacji z rządem DRK, jak również w publicznych oświadczeniach i wystąpieniach, UE podkreśliła szereg priorytetów ustawodawczych, w szczególności transpozycję do prawa krajowego statutu rzymskiego, zniesienie kary śmierci, nowe prawo wyborcze oraz gruntowną reformę kodeksu rodzinnego. Ponadto UE przypominała o potrzebie wzmocnienia ochrony swobód obywatelskich, w tym poprzez systematyczne, skrupulatne, bezstronne i przejrzyste ściganie sprawców naruszeń praw człowieka.

UE skierowała do władz kongijskich kilka publicznych oświadczeń i démarches, aby wyrazić zaniepokojenie w związku z prześladowaniami przeciwników politycznych i działaczy politycznych w tym kraju. Wydano także oświadczenia na następujące tematy: wyrok Międzynarodowego Trybunału Karnego w sprawie Germaina Katangi, atak zbrojny na dyrektora parku narodowego Virunga oraz proces w sprawie gwałtów w miejscowości Minova. Ponadto UE wydała oświadczenia w sprawie publikacji sprawozdań ONZ na temat przemocy seksualnej w DRK oraz na temat egzekucji pozasądowych przeprowadzonych przez policję kongijską (podczas tzw. operacji Likofi). UE wyraziła również publicznie głębokie zaniepokojenie decyzją władz DRK o wydaleniu z państwa Scotta Campbella, dyrektora Wspólnego Biura ONZ ds. Praw Człowieka, po opublikowaniu sprawozdania.

W kwietniu 2014 r. DRK została objęta drugim cyklem powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka przeprowadzonego przez Radę Praw Człowieka ONZ. Spośród 229 zaleceń władze DRK przyjęły 190, a przyjęły do wiadomości 39.

W następstwie wyborów parlamentarnych i prezydenckich w 2011 r., w czerwcu 2014 r. UE wysłała do DRK misję powyborczą pod przewodnictwem posłanki do Parlamentu Europejskiego, Mariyi Gabriel, mającą na celu ocenę realizacji zaleceń misji obserwacji wyborów z 2011 r.

W październiku 2014 r. Konferencja Przewodniczących Parlamentu Europejskiego przyznała Nagrodę im. Sacharowa dr. Denisowi Mukwege za jego walkę na rzecz ochrony praw kobiet w DRK. W 1998 r. ten 59-letni ginekolog założył szpital Panzi w mieście Bukavu, gdzie leczy ofiary przemocy seksualnej, które do tej pory cierpią na skutek poważnych obrażeń, jakie odniosły.

UE nadal zachęcała do wdrożenia planu działania z 2012 r. na rzecz zaprzestania rekrutacji dzieci przez krajowe siły zbrojne i siły bezpieczeństwa. UE wsparła również kampanię ONZ na rzecz zaprzestania do 2016 r. rekrutacji i wykorzystywania dzieci w konfliktach przez rządowe siły zbrojne.

W swoich konkluzjach z lipca 2014 r. Rada do Spraw Zagranicznych UE potwierdziła znaczenie bezwarunkowego dobrowolnego rozbrojenia sił FDLR (Demokratyczne Siły Wyzwolenia Rwandy) obecnych na terytorium DRK i swoją gotowość wsparcia tego procesu. W odniesieniu do demobilizacji M23 i innych ugrupowań zbrojnych, UE wraz z innymi międzynarodowymi wysłannikami stwierdziła, że nie można udzielać amnestii w przypadku poważnych naruszeń praw człowieka. UE przypominała wszystkim stronom o ich obowiązku zapewnienia ochrony ludności cywilnej i przestrzegania prawa międzynarodowego, w tym praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Rada odwołała się do szczególnej odpowiedzialności władz Konga w tym względzie i podkreśliła znaczenie skoordynowanego działania na rzecz reformy sektora sprawiedliwości, w tym wojskowego wymiaru sektora sprawiedliwości.

UE nadal udzielała DRK wsparcia finansowego w następujących dziedzinach: wzmocnienie kongijskiego systemu sądownictwa, przemoc ze względu na płeć, dzieci w konfliktach zbrojnych oraz ochrona obrońców praw człowieka.

Dżibuti

W zakresie praw człowieka, priorytetami UE w Dżibuti były, po pierwsze, zachęcenie do dialogu między rządem Dżibuti a opozycyjną koalicją, aby zapewnić przeprowadzenie w Dżibuti reform demokratycznych oraz większe poszanowanie swobód obywatelskich, a po drugie, wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego jako sposób propagowania praw podstawowych.

Kwestie obaw dotyczących przestrzeni politycznej dla opozycji oraz represji, jakie nastąpiły po spornych wyborach parlamentarnych w 2013 r., zostały poruszone przez UE podczas ostatniego spotkanie w ramach dialogu politycznego UE–Dżibuti, które odbyło się w lutym 2014 r. Niestety obrońcy praw człowieka są systematycznie nękani przez policję, a czasami nakłada się na nich zakaz opuszczania kraju lub konfiskuje się im paszporty, co miało również miejsce w 2014 r. w odniesieniu do opozycjonistów. Unijna inicjatywa na rzecz zorganizowania imprezy, na której artyści mieliby omawiać kwestię wolności twórczości artystycznej z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka w grudniu, została zakazana przez władze.

Niemniej jednak poczyniono pewne postępy w grudniu, kiedy rząd i opozycja podpisały umowę ramową w sprawie dialogu politycznego, która przewiduje m.in.: amnestię dla członków opozycji skazanych od 2013 r., przywrócenie praw osobom, które nielegalnie zwolniono lub zawieszono w obowiązkach, oraz zajęcie przez partie opozycyjne oficjalnie zdobytych przez nie miejsc w parlamencie. Do pozostałych środków należą m.in. utworzenie niezależnej wspólnej komisji wyborczej oraz statut prawny opozycji. Umowa przewiduje ponadto reformę prawa komunikacyjnego oraz wzmocnienie mechanizmów gwarantujących poszanowanie praw człowieka i wolności obywatelskich. W 2015 r. UE będzie ściśle monitorować, czy przewidziane w umowie ramowej reformy są rzeczywiście realizowane.

W czerwcu 2014 r. UE i rząd Dżibuti osiągnęły porozumienie w sprawie krajowego programu orientacyjnego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju, przewidujące przyznanie 8 mln EUR na lata 2014–2020 w celu wsparcia społeczeństwa obywatelskiego i równości płci. Ponadto 4 mln EUR z tematycznej linii budżetowej „Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i władze lokalne” zostaną przeznaczone w okresie 2014–2017 na wsparcie organizacji pozarządowych i władz lokalnych w Dżibuti.

Gwinea Równikowa

Głównymi priorytetami UE w Gwinei Równikowej są nadal: przestrzeganie moratorium na wykonywanie kary śmierci, poprawa warunków dotyczących wolności słowa, skuteczny pluralizm polityczny, wsparcie społeczeństwa obywatelskiego i ponowne nawiązanie z władzami dialogu politycznego. Choć w 2014 r. osiągnięto znaczne postępy wraz z przyjęciem moratorium na karę śmierci, inne kroki, na jakie liczyła UE, nie zostały podjęte. UE jest nadal zaniepokojona ogólną sytuacją w dziedzinie praw człowieka w Gwinei Równikowej.

UE nadal prowadziła z Gwineą Równikową dyskusje w różnych formatach na temat praw człowieka i demokracji. Z myślą o szczycie UE–Afryka, w lutym 2014 r. UE przeprowadziła misję przygotowawczą w Gwinei Równikowej. Przy tej okazji UE omówiła z właściwymi władzami kwestie praw człowieka i demokracji. Głównym punktem rozmów było monitorowanie indywidualnych przypadków osób przetrzymywanych w więzieniach, zarówno pod względem panujących tam warunków, jak i poszanowania sprawiedliwości proceduralnej.

Coroczny dialog polityczny z rządem, który zgodnie z propozycją UE miał odbyć się w grudniu 2014 r., został przeniesiony na 2015 r. Na szczeblu lokalnym delegatura UE podtrzymywała jednak dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

W odniesieniu do demokratyzacji, niewielkie, lecz dostrzegalne postępy osiągnięto dzięki zorganizowaniu *Mesa de Dialogo* („stołu rozmów“) pomiędzy rządem a partiami opozycyjnymi, do czego od pewnego czasu zachęcała UE. Po otrzymaniu zaproszenia w charakterze obserwatora UE również ściśle monitorowała cały proces dialogu narodowego między 7 a 15 listopada. UE będzie nadal zachęcać wszystkie strony do kontynuowania dialogu i, co ważniejsze, do pełnego wdrożenia wszystkich uzgodnionych środków.

W 2014 r. Gwinea Równikowa została poddana drugiemu powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka. Przegląd ten potwierdził ogólny brak postępów we wdrażaniu zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka z 2009 r., zwłaszcza jeśli chodzi o tortury, arbitralne zatrzymania, praworządność, wolność zrzeszania się, wolność prasy, zwalczanie korupcji oraz prawa społeczne i gospodarcze. UE wspierała społeczeństwo obywatelskie w przygotowaniu jego wkładu do przeglądu i będzie ściśle monitorować realizację zaleceń zaakceptowanych przez władze Gwinei Równikowej.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, kraj ten korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W 2015 r. społeczeństwu obywatelskiemu zostanie przyznane wsparcie w wysokości 300 000 EUR.

Erytrea

W trakcie spotkań z rządem Erytrei, w tym formalnych sesji dialogu na mocy art. 8, UE poruszyła kwestię sytuacji w zakresie praw człowieka, a w szczególności naruszeń wolności słowa oraz wolności wyznania, arbitralnych zatrzymań i niedostatecznego przestrzegania praworządności. UE zaapelowała do władz Erytrei o poprawę ogólnej sytuacji oraz ich współpracy z oenzetowskim systemem praw człowieka, w tym ze Specjalnym Sprawozdawcą ONZ ds. Sytuacji w zakresie Praw Człowieka w Erytrei i z nowo utworzoną komisją dochodzeniową ds. praw człowieka w Erytrei.

Kwestią budzącą w dalszym ciągu szczególne zaniepokojenie UE jest los uwięzionych dziennikarzy i więźniów sumienia przetrzymywanych za przekonania polityczne i religijne. UE wielokrotnie zwracała się o informacje i dostęp do osób zatrzymanych. Ogólnie rzecz biorąc, UE nieustannie apelowała o postawienie więźniów przed sądem i sformułowanie względem nich stosownych zarzutów lub ich natychmiastowe i bezwarunkowe uwolnienie. 18 września 2014 r. wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wydała oświadczenie w sprawie sytuacji więźniów politycznych w Erytrei. Wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wezwała m.in. władze Erytrei do uwolnienia Dawita Isaaka, dziennikarza z obywatelstwem erytrejskim i europejskim, przetrzymwanego bez możliwości kontaktu od 2001 r.

Jeśli chodzi o pozytywne zmiany, w 2014 r. Erytrea ratyfikowała Konwencję ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur, a także uczestniczyła w drugim powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka (choć zaakceptowała jedynie 100 z 200 zaleceń). Na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ Erytrea opowiedziała się również za wprowadzeniem moratorium na wykonywanie kary śmierci.

W 2014 r. Erytrea aktywnie uczestniczyła w przygotowaniach do inicjatywy w sprawie szlaku migracyjnego Róg Afryki – UE, zwanej obecnie procesem chartumskim. Erytrea jest jednym z czterech głównych krajów w procesie chartumskim i jest jednym z członków Komitetu Sterującego, co zostało uzgodnione na ministerialnej konferencji, która odbyła się w listopadzie w Rzymie. W ramach tego procesu położono nacisk na handel ludźmi i przemyt ludzi – najpilniejsze wyzwania stojące przed tym regionem. We wrześniu 2014 r. Erytrea przystąpiła też do Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi. W międzyczasie rząd Erytrei ogłosił, że zamierza stosować swoje obwieszczenie nr 82, ponownie ograniczające czas trwania służby wojskowej do 18 miesięcy przy następnych poborach; jest to ważna decyzja, ponieważ bezterminowy czas trwania tej służby jest jednym z głównych czynników zachęcających do migracji.

Etiopia

Długoterminowe priorytety UE w zakresie praw człowieka i demokracji w Etiopii to: wspieranie Etiopii w jej dalszej współpracy z międzynarodowymi i regionalnymi organami zajmującymi się prawami człowieka oraz w realizacji jej krajowego planu działania w dziedzinie praw człowieka; stworzenie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego lepszych warunków do propagowania i ochrony praw człowieka i dobrych rządów; zwiększanie wolności słowa i wolności zrzeszania się oraz możliwości udziału obywateli w procesach politycznych; poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości i rzetelnych procesów sądowych oraz ograniczenie szkodliwych tradycyjnych praktyk oraz przemocy ze względu na płeć. UE prowadzi z rządem Etiopii regularny dialog dotyczący tych kwestii, w szczególności, ale nie wyłącznie, za pośrednictwem przewidzianego w art. 8 dialogu z władzami, w ramach którego UE stale ponawia swoje apele o poszanowanie praw człowieka, a w szczególności praw politycznych i obywatelskich.

Chociaż odnotowywane są ciągle postępy w zakresie praw związanych z edukacją i opieką zdrowotną w Etiopii, w okresie poprzedzającym wybory powszechne w maju 2015 r. wzrosły ograniczenia wolności mediów, wolności zrzeszania się i organizowania pokojowych zgromadzeń. Uznaje się, że ustawodawstwo oparte na proklamacji o zwalczaniu terroryzmu (ATP), jest wykorzystywane do utrudniania działalności opozycji politycznej i mediów. W 2014 r. rozpoczęto aresztowania i procesy sądowe przeciwko blogerom, dziennikarzom i przeciwnikom politycznym.

W maju 2014 r. Etiopia została po raz drugi objęta powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka, w wyniku którego przyjęła 181 z 252 zaleceń. UE uczestniczyła w przygotowaniach do powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka; omówiono również z państwami członkowskimi UE szereg ewentualnych zaleceń, takich jak wystosowanie zaproszeń dla specjalnych przedstawicieli ds. praw człowieka.

W 2014 r. UE wydała dwa oświadczenia w odpowiedzi na ostatnie wydarzenia w tym kraju. W maju UE podkreśliła znaczenie zwiększenia przestrzeni politycznej i wezwała rząd Etiopii, aby nie wykorzystywał proklamacji o zwalczaniu terroryzmu do ograniczania wolności słowa lub wolności zrzeszania się. W lipcowym oświadczeniu szefowie misji UE wyrazili poważne zaniepokojenie wydarzeniami, jakie miały miejsce w przypadku dziesięciu blogerów i dziennikarzy postawionych w stan oskarżenia na podstawie proklamacji o zwalczaniu terroryzmu, oraz aresztowaniami członków opozycji.

W odniesieniu do rozwoju demokracji w tym kraju, UE podjęła inicjatywę na rzecz ustanowienia grupy ds. koordynacji wyborów, aby omówić przygotowania do nadchodzących wyborów powszechnych w 2015 r. i ułatwić przyjęcia wspólnej analizy i wspólnego stanowiska. Szefowie i zastępcy szefów misji UE prowadzili również dialog z wszystkimi partiami politycznymi w tym kraju w celu propagowania pluralistycznej demokracji i zapoczątkowali misje w terenie w poszczególnych regionach Etiopii, aby ocenić sytuację przed wyborami.

W odniesieniu do propagowania praw kobiet UE opracowała pierwszą unijną strategię na temat kwestii płci przeznaczoną specjalnie dla Etiopii. W strategii zachęca się państwa członkowskie UE i delegaturę UE do koordynacji działań, aby prezentować jednolite stanowisko i wspólnie dążyć do wyeliminowania luk w zakresie uwzględniania aspektu płci, wspierania programów oraz dialogu politycznego. Z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet UE z sukcesem zorganizowała także wydarzenie, podczas którego prowadzono dyskusje panelowe na temat wzmocnienia pozycji kobiet w życiu politycznym i gospodarczym.

W ciągu roku UE kontynuowała szeroko zakrojony dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. UE współprzewodniczy grupie roboczej ds. sektora społeczeństwa obywatelskiego, która ma ułatwiać wymianę informacji i współpracę między rządem Etiopii a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W ramach tego dialogu UE, we współpracy z grupami społeczeństwa obywatelskiego, pomogła rządowi we wprowadzeniu zmian do części wytycznych ustalających koszty operacyjne i administracyjne stowarzyszeń (tzw. „dyrektywa 70/30“) w ramach ustawodawstwa w dziedzinie społeczeństwa obywatelskiego, co ułatwiło pracę organizacjom pozarządowym w tym kraju.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego są również ważnymi partnerami w realizacji prac sektorowych i programów, takich jak Fundusz Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Etiopia (CSF) oraz Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). CSF ma status funduszu lokalnego, co umożliwi mu finansowanie projektów dotyczących praw człowieka i dobrych rządów, i w związku z tym wspiera tę poważnie zagrożoną kategorię organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W 2014 r. w ramach EIDHR i CSF rozpoczęto 23 nowe projekty na kwotę ponad 4 mln EUR, dotyczące m.in. kwestii, takich jak: prawa kobiet, zwalczanie praktyk okaleczania żeńskich narządów płciowych i szkodliwych praktyk tradycyjnych, ochrona dzieci przed niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych i zapobieganie takiemu traktowaniu, wzmocnienie pozycji osób starszych i należących do mniejszości, zapobieganie przemocy na tle płciowym oraz edukacja w dziedzinie praw człowieka.

Gabon

Głównym celem UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Gabonem jest zajęcie się problemami i wyzwaniem dotyczącymi: warunków panujących w więzieniach, kwestii zbrodni „rytualnych”, praw kobiet, handlu ludźmi, w tym dziećmi, oraz przejrzystości i pluralistycznego charakteru procesu wyborczego. Niezbędne są również usprawnienia w odniesieniu do opóźnień w systemie sądowym, znacznej liczby osób przebywających w areszcie tymczasowym oraz dyskryminacji w stosunku do imigrantów i społeczności tubylczych. Należy zwiększyć zasoby finansowe i ludzkie oraz ograniczyć korupcję w celu wzmocnienia skuteczności systemu sądowego.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Gabonem na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach przewidzianych umową z Kotonu. Po roku impasu, w marcu 2014 r. wznowiono dialog polityczny z władzami gabońskimi na mocy art. 8 umowy z Kotonu. Strony omówiły kwestię reformy systemu sądownictwa, warunków panujących w więzieniach oraz przestępstw, których sprawcy pozbawiają swoje ofiary narządów (tzw. zbrodni „rytualnych”). Nie przeprowadzono odrębnego corocznego dialogu na temat praw człowieka ze wszystkimi zainteresowanymi organami, ale podczas dwustronnych spotkań z nowo mianowanym ministrem ds. praw człowieka, równych szans i obywateli Gabonu przebywających za granicą odbyły się rozmowy na temat najnowszych wydarzeń oraz starań rządu na rzecz propagowania praw człowieka i demokracji w Gabonie.

Ponadto UE wielokrotnie podejmowała *démarche* ad hoc i działania informacyjne z gabońskimi władzami w kontekście przewodnictwa Gabonu w Radzie Praw Człowieka ONZ w 2014 r. Głównymi wynikami tych działań było zacieśnienie współpracy i ujednoczenie stanowisk między UE a Gabonem, głównie w ramach przygotowań do posiedzeń Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych oraz w sprawie kwestii wielostronnych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

W lipcu 2014 r. delegatura UE, w porozumieniu z szefami misji dyplomatycznych UE, wydała lokalne oświadczenie, w którym z zadowoleniem przyjęła ratyfikowanie przez Gabon Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Delegatura UE kontynuowała dialog ze społeczeństwem obywatelskim oraz organizacjami praw człowieka i uczestniczyła w spotkaniach z przedstawicielami stosownych organów urzędowych, w szczególności Dyrekcji Generalnej ds. Praw Człowieka i Krajowej Komisji Praw Człowieka.

W dniu 5 lutego 2014 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję ustawodawczą w sprawie zawarcia Protokołu ustalającego uprawnienia do połowów i rekompensatę finansową przewidziane w umowie o partnerstwie w sprawie połowów między Unią Europejską a Republiką Gabońską

W 2014 r. Gabon miał zostać poddany śródkresowemu przeglądowi sytuacji w zakresie praw człowieka w ramach mechanizmu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka (UPR), lecz ostatecznie przeglądu nie dokonano. Obecnie trwają dyskusje między właściwymi organami, czy przegląd śródkresowy przełożyć na 2015 r. lub czy skoncentrować się bezpośrednio na powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka, który ma odbyć się w 2016 r.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, kraj ten korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Na przełomie 2015 i 2016 r. zostanie ogłoszone zaproszenie do składania ofert, aby wesprzeć projekty społeczeństwa obywatelskiego dotyczące praw człowieka, na które przeznaczono 600 000 EUR.

Gambia

W 2014 r. priorytetami UE w Gambii pozostawały nadal: wolność słowa i mediów, kara śmierci, przemoc wobec kobiet, niedyskryminacja osób LGBTI, warunki przetrzymywania, bezprawnych i arbitralnych aresztowań i zatrzymań, jak również wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka.

Sytuacja w zakresie demokracji, poszanowania praworządności i praw człowieka w Gambii nadal były dla UE źródłem niepokoju. Nadal miały miejsce przypadki arbitralnych aresztowań i przetrzymywania bez poszanowania sprawiedliwości proceduralnej; utrzymywał się także brak poszanowania dla wolności prasy i grup mniejszościowych. Odnotowano jednak pozytywną tendencję w dziedzinie praw kobiet i dzieci, w której wdrożono przepisy służące ochronie tych grup.

Prawa człowieka były przedmiotem dyskusji na ostatnim posiedzeniu w ramach pogłębionego dialogu polityczny na mocy art. 8 umowy z Kotonu, które odbyło się w kwietniu. W wyniku posiedzenia uzgodniono zobowiązania władz gambijskich oraz zorganizowano spotkania następcze z członkami gabinetu. Jednakże przeprowadzona ostatnio przez UE ocena wykazała, że rząd jak dotąd nie przełożył tych zobowiązań na konkretne wyniki. W listopadzie rząd Gambii poinformował UE, że zamierza przerwać dialog polityczny na mocy art. 8.

W październiku 2014 r. Gambia została poddana drugiemu powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka. Delegatura UE wniosła wkład w przygotowania, dokonując oceny istotnych zmian od czasu pierwszego takiego przeglądu w 2010 r. Delegatura UE sfinansowała publiczny pokaz nagrań z sesji przeglądu wspólnie z Biurem Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka oraz ambasadami Zjednoczonego Królestwa i USA w Bandżulu. W wydarzeniu tym uczestniczyli urzędnicy państwowi, organizacje pozarządowe, członkowie korpusu dyplomatycznego i prasa lokalna.

Delegatura UE i państwa członkowskie UE reprezentowane w Bandżulu uważnie śledziły zorganizowaną w listopadzie wizytę specjalnych sprawozdawców ONZ ds. pozasądowych, doraźnych lub arbitralnych egzekucji oraz ds. tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania. Specjalnym sprawozdawcom odmówiono dostępu do części więzienia Mile 2, w których obowiązuje zaostrzony rygor i gdzie przebywają osoby skazane na karę śmierci; ponieważ w ten sposób Gambia naruszyła uzgodnione warunki, sprawozdawcy postanowili przerwać swoją wizytę i nie odwiedzili innych, przewidzianych w planie, więzień .

Warunki panujące w gambijskich więzieniach nadal budzą niepokój UE. Ponadto, częściowo dzięki wsparciu z brytyjskiego funduszu na projekty dwustronne, zorganizowano w okresie letnim specjalne rozprawy sądowe, aby zredukować liczbę zaległych spraw.

W lutym, po tym, jak przy okazji święta narodowego prezydent Gambii wygłosił przemówienie podburzające do nienawiści wobec osób LGBTI, wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wydała stosowne oświadczenie. W listopadzie, w odpowiedzi na podpisanie przez prezydenta ustawy kryminalizującej „kwalifikowany homoseksualizm”, UE i szefowie misji państw członkowskich akredytowanych w Gambii przyjęli oświadczenie lokalne.

Delegatura UE kontynuowała kampanię przeciwko karze śmierci przy okazji Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci, kiedy to w lokalnej prasie opublikowano artykuł, wspólnie podpisany przez *chargée d'affaires ad interim* UE i ambasadora Zjednoczonego Królestwa, podkreślający argumenty przeciwko karze śmierci. Delegatura UE upamiętniła Międzynarodowy Dzień przeciw Przemocy wobec Kobiet, współorganizując z tej okazji wydarzenie z lokalnymi oddziałami organizacji działających pod egidą ONZ.

Ponadto delegatura UE nadal poszukiwała rozwiązania problematycznych kwestii w ramach rozmaitych projektów rozwojowych. Za pośrednictwem programu na rzecz dobrych rządów w ramach 10. EFR (10 mln EUR) UE nadal wspierała dostęp do wymiaru sprawiedliwości i kształcenia prawniczego. Ponadto UE wnosi wkład w wysokości 870 000 na rzecz poprawy otoczenia medialnego w Gambii w ramach projektu, który ma być realizowany przez UNESCO. Przez cały rok organizowano warsztaty z udziałem podmiotów medialnych.

Poprzez program małych dotacji dla obrońców praw człowieka, finansowany z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), UE udzieliła wsparcia finansowego dziennikarzowi, który musiał pilnie zmienić miejsce zamieszkania w obawie o bezpieczeństwo własne i swojej rodziny.

Realizowane są obecnie trzy finansowane przez UE projekty dotyczące praw kobiet i wzmocnienia ich pozycji gospodarczej (800 000 EUR).

Ghana

Podstawowe cele UE w zakresie praw człowieka w ramach jej stosunków z Ghaną to: wspieranie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, dobre rządy, prawa dziecka i skuteczne wdrażanie polityk niedyskryminacji. W ramach dialogu prowadzonego przez UE z rządem w 2014 r. poruszono także kwestię dalszych wyzwań, takich jak poprawa trudnych warunków panujących w więzieniach, zapewnienie praw społecznych i gospodarczych oraz zlikwidowanie handlu dziećmi i znęcania się nad nimi.

Proces nowelizacji konstytucji z 1992 r., która była omawiana w ramach dialogu politycznego między UE a Ghaną, został wstrzymany po tym, gdy do Sądu Najwyższego wpłynął nakaz unieważnienia prac prowadzących do nowelizacji konstytucji. Nadal nie wiadomo, jak będzie końcowy rezultat tej sprawy.

W lipcu parlament przyjął krajowy plan walki z korupcją (NACAP) w celu wzmocnienia odpowiedzialności publicznej. W ramach 11. EFR opracowano nowy program w dziedzinie dobrych rządów w celu wsparcia walki z korupcją i propagowania odpowiedzialności.

UE uczestniczyła w szeregu spotkań z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w ramach procesu opracowywania krajowego planu działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim na lata 2014–2017. Za kwestie priorytetowe uznano m.in. wsparcie dla prawa do informacji i otwartego dialogu na temat równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet.

Finansowany z EIDHR projekt na rzecz praw dziecka w centralnym regionie Ghany przyczynił się do postępów w propagowaniu poszanowania i ochrony praw dziecka. Wzrosła liczba dzieci zapisywanych do szkół oraz utworzono i przeszkolono lokalne komitety ds. ochrony dziecka. Okresowo organizowane są spotkania na szczeblu lokalnym w celu omówienia kwestii praw dziecka. UE w ramach EIDHR ogłosiła również zaproszenie do składania wniosków w dziedzinie mediacji i zapobiegania konfliktom w związku z przygotowaniem do wyborów powszechnych w 2016 r.

W styczniu UE przeprowadziła dialog na temat praw człowieka z obrońcami praw człowieka w Ghanie przy szerokim udziale wszystkich stron.

W grudniu Ghana ratyfikowała Protokół fakultatywny do Konwencji ONZ o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne. W lokalnym oświadczeniu UE wyraziła zadowolenie w związku z tą ratyfikacją.

Gwinea

Po przywróceniu porządku konstytucyjnego stosunki między UE a Gwineą weszły w okres normalizacji. Przeprowadzenie pokojowych i pluralistycznych wyborów we wrześniu 2013 r. umożliwiło wznowienie przez UE współpracy na rzecz rozwoju, a embargo na broń zniesiono dzięki postępom w realizacji reformy sektora bezpieczeństwa (SRR). Niemniej jednak utrzymano w mocy indywidualne sankcje wobec pięciu osób uznawanych za odpowiedzialne za masakrę z września 2009 r. W nadchodzących miesiącach Gwinea musi kontynuować prace nad umocnieniem władzy państwowej, prawa i dobrych rządów. Reforma sektora wymiaru sprawiedliwości w celu walki z bezkarnością i korupcją nadal stanowi wyzwanie dla tego kraju. Od marca Gwinea w poważnym stopniu odczuwała skutki epidemii eboli, co może także wywrzeć wpływ na sytuację polityczną i w zakresie bezpieczeństwa.

Cele UE w zakresie praw człowieka w Gwinei obejmują: kontynuację pluralistycznego procesu wyborczego, wzmocnienie bezpieczeństwa wewnętrznego zgodnie z zasadami reformy sektora bezpieczeństwa, wzmocnienie praworządności oraz walkę z korupcją.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Gwineą na temat praw człowieka i demokracji w różnych formatach, w tym w ramach regularnego dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu, który wznowiono w 2014 r. UE wyraziła zaniepokojenie w związku z potrzebą poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości oraz poczynienia postępów w walce z bezkarnością, zwłaszcza w odniesieniu do sprawy sądowej dotyczącej masakry z 28 września 2009 r., dochodzeń w sprawie aktów przemocy dokonanych w rejonie dżungli w 2013 r., a także niedawnych aktów przemocy przeciwko uczestnikom misji informacyjnej na temat eboli w wiosce Womé. Długotrwałe nielegalne zatrzymania (w przypadku niektórych członków personelu wojskowego – przez ponad dwa lata) również stanowią poważną kwestię problematyczną dla obrońców i stowarzyszeń praw człowieka.

Trwają prace nad sprawozdaniem Gwinei z drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, przy wsparciu Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka; oczekuje się, że zostanie w nim uwzględnione wykonanie 105 zaleceń z pierwszego przeglądu, który przeprowadzono w 2010 r.

W 2014 r. UE, w koordynacji z państwami członkowskimi i ONZ, nadal udzielała Gwinei wsparcia technicznego i finansowego za pośrednictwem programów w ramach 10. Europejskiego Funduszu Rozwoju. W ramach tych programów prowadzone są działania mające na celu m.in. wsparcie reformy sektora wymiaru sprawiedliwości (PARJU) oraz wsparcie wysiłków społeczeństwa obywatelskiego na rzecz walki z bezkarnością (zwłaszcza w odniesieniu do masakry z 28 września); umacnianie demokracji (wsparcie dla Zgromadzenia Narodowego oraz edukacji obywatelskiej i wyborczej); decentralizacja i przekazywanie władzy organom lokalnym (PASDD); wzmacnianie zdolności, jakimi dysponują stowarzyszenia ofiar i obrońcy praw człowieka; wspieranie Ministerstwa ds. Praw Człowieka w przygotowywaniu procesu konsultacji z myślą o przyjęciu krajowej strategii w dziedzinie praw człowieka; wspieranie reformy sektora bezpieczeństwa (PARSS) oraz działania w zakresie budowania zdolności dla społeczeństwa obywatelskiego i mediów. W ramach finansowanych przez UE programów tematycznych kontynuowano różne projekty realizowane przez organizacje pozarządowe w dziedzinie wzmocnienia pozycji kobiet oraz praw kobiet i dzieci.

Gwinea Bissau

Wiarygodne i pokojowe wybory powszechne, które odbyły się w kwietniu i maju 2014 r., były kamieniem milowym na drodze do przywrócenia porządku konstytucyjnego w kraju. W tej nowej sytuacji politycznej głównymi celami UE w zakresie demokracji i praw człowieka w Gwinei Bissau są: wspieranie nowych władz w ich wysiłkach na rzecz umocnienia demokratycznej stabilności i praworządności oraz na rzecz poprawy wyników tego kraju w dziedzinie praw człowieka, które znacznie się pogorszyły podczas dwuletniego okresu przejściowego, jaki nastąpił po wojskowym zamachu stanu w 2012 r.

W tym celu UE zawiesiła stosowanie właściwych środków na mocy art. 96 umowy z Kotonu (decyzja Rady 2011/492/UE), tak aby nawiązać współpracę z demokratycznie wybranymi władzami i zapewnić im bezpośrednie wsparcie w staraniach na rzecz umocnienia instytucji demokratycznych, zapewnienia poszanowania praw człowieka i wspierania pojednania. Jednakże zobowiązania podjęte przez Gwineę Bissau w ramach konsultacji przewidzianych w art. 96 nadal mają zastosowanie, szczególnie w odniesieniu do poszanowania praw człowieka, walki z bezkarnością, reformy sektora bezpieczeństwa i zwalczania nielegalnego handlu, w tym handlu ludźmi.

Po objęciu urzędu przez wybrane władze UE wznowiła dialog polityczny z Gwineą Bissau. Kwestie poszanowania praw człowieka, praworządności i walki z bezkarnością poruszono w ramach dialogu z władzami na najwyższym szczeblu, w tym podczas wizyty premiera tego państwa w Brukseli w lipcu 2014 r.

W 2014 r. UE dalej udzielała wsparcia finansowego projektom finansowanym w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), które mają na celu wzmocnienie potencjału społeczeństwa obywatelskiego i poszanowanie praw kobiet, dzieci i osób zatrzymanych.

Kenia

W 2014 r. UE aktywnie działała w licznych obszarach praw człowieka, koncentrując się szczególnie na: wprowadzeniu w życie konstytucji z 2010 r., bezkarności, egzekucjach pozasądowych oraz obrońcach praw człowieka.

UE prowadzi regularny dialog ze społeczeństwem obywatelskim na temat kwestii dotyczących praw człowieka, w tym na szczeblu szefów misji. Nie ma formalnego dialogu dotyczącego praw człowieka z rządem Kenii, ale kwestie związane z prawami człowieka poruszane są podczas spotkań dwustronnych. UE wielokrotnie dawała wyraznie do zrozumienia swoje poparcie dla praworządności, w tym dla MTK, a także znaczenie współpracy Kenii – jako państwa będącego stroną statutu rzymskiego – z Trybunałem. Jednak 5 grudnia prokurator MTK wycofała skargę skierowaną przeciwko prezydentowi Kenyatcie ze względu na brak dowodów. Sprawa przeciwko wiceprezydentowi Ruto jest w toku. W ostatnich latach grupy społeczeństwa obywatelskiego popierające prowadzone przez MTK postępowanie przeciwko prezydentowi i wiceprezydentowi musiały przezwyciężać coraz większe przeszkody w swojej codziennej pracy.

Ogólna sytuacja w zakresie praw człowieka w Kenii nie uległa poprawie w 2014 r. W niektórych dziedzinach podjęto w ograniczonym zakresie kroki zmierzające we właściwym kierunku, natomiast w innych sytuacja uległa pogorszeniu. Brak bezpieczeństwa jest nadal poważnym problemem, w szczególności w odniesieniu do aktów terrorystycznych i wysokiego poziomu przestępczości. Rząd często reaguje na te problemy w sposób autorytarny, co ma negatywny wpływ na prawa człowieka, jednak reformę aparatu bezpieczeństwa przeprowadzono jedynie w niewielkim zakresie. Próby ograniczania swobody działania, jaką dysponują organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym limity dotyczące zagranicznego finansowania i bardziej rygorystyczne przepisy dotyczące rejestracji, stanowią zagrożenie zarówno dla pluralizmu, jak i dla świadczenia podstawowych usług w dużej części kraju.

Po ataku ugrupowania Al-Szabab na Westgate Mall w Nairobi we wrześniu 2013 r. wprowadzono w życie pakiet terrorystyczny UE z budżetem 19 mln EUR, przeznaczony dla Kenii i Rogu Afryki i obejmujący następujące elementy: zwiększenie odporności na przemoc i ekstremizm (2 mln EUR); zwalczanie finansowania terroryzmu i prania pieniędzy (6 mln EUR) oraz projekt dotyczący egzekwowania prawa w zakresie zwalczania terroryzmu na szczeblu regionalnym (11 mln EUR).

UE wspiera wprowadzanie w życie konstytucji, poruszając tę kwestię w ramach dialogu politycznego, jak również za pośrednictwem dyplomacji publicznej i pomocy finansowej. Uzgodniono z rządem Kenii, że kluczowym obszarem współpracy finansowej w latach 2014–2020 będzie wzmocnienie odpowiedzialności instytucji publicznych za wypełnienie ich mandatów konstytucyjnych. W szczególności w kontekście wsparcia finansowego dla decentralizacji, UE rozpoczęła projekt pilotażowy mający na celu podnoszenie świadomości w zakresie funkcji zdecentralizowanych rządów oraz przeprowadzenie szkoleń dla personelu samorządów lokalnych, by pomóc mu w wypełnianiu jego podstawowych zadań. Ponadto w 2014 r. zakończono nowy projekt mający ułatwić praktyczne funkcjonowanie decentralizacji.

W ramach dialogu z rządem UE poruszyła kwestię egzekucji pozasądowych. Ponadto delegatura UE i państwa członkowskie wspierały organizacje społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka w dokumentowaniu przypadków egzekucji pozasądowych oraz w działaniu na rzecz położenia kresu bezkarności. Za pośrednictwem EIDHR UE finansuje dwa projekty na łączną kwotę 0.85 mln EUR. Sytuacja w zakresie praw człowieka w Kenii zostanie poddana przeglądowi w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w styczniu 2015 r.

Lesotho

Główne priorytety UE w Lesotho w zakresie praw człowieka obejmują zniesienie kary śmierci, propagowanie praw kobiet i dzieci oraz wzmocnienie praw gospodarczych i społecznych.

Wskaźniki Lesotho dotyczące sprawowania rządów, praworządności i praw człowieka utrzymują się na stosunkowo zadowalającym poziomie względem standardów kontynentu i regionu. Lesotho postrzegane jest jako kraj osiągający stosunkowo wysokie notowania w dziedzinach „bezpieczeństwa i praworządności” oraz „udziału społeczeństwa i praw człowieka”, ale dużo gorsze wyniki pod względem „trwałych możliwości gospodarczych” oraz „rozwoju społecznego”. Nadal należy jednak sprostać wyzwaniom w zakresie równości płci, wzmocnienia pozycji kobiet oraz przemocy domowej. Ponadto istnieją obawy dotyczące projektu aktu ustanawiającego od dawna oczekiwaną krajową komisję praw człowieka, jeżeli chodzi o neutralność i przejrzystość tej instytucji oraz jej wartości etyczne.

Z okazji 11. Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci delegatura UE spotkała się z ministrem sprawiedliwości, aby wyrazić opinię UE na ten temat. W Lesotho obowiązuje faktyczne moratorium na wykonywanie kary śmierci od 1996 r., ale w tym roku odnotowano dwa przypadki osób oczekujących na wykonanie tej kary. Ministerstwo Sprawiedliwości stwierdziło, że jest to obecnie drażliwa kwestia w Lesotho ze względu na częstsze przypadki brutalnych morderstw. W 2014 r. UE oddelegowała do Ministerstwa Sprawiedliwości eksperta ds. kary śmierci.

W 2014 r. UE przeprowadziła również z ministrem ds. prawa i spraw konstytucyjnych dyskusję na temat sytuacji lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI). Chociaż nie istnieją konkretne przepisy dyskryminujące osoby LGBTI w Lesotho, sodomia stanowi przestępstwo w sensie prawnym, jak i czyn przeciwko moralności, i wymieniona jest jako jedno z przestępstw, w odniesieniu do których można dokonać aresztowania bez nakazu. Prawo to nie było jednak dotychczas egzekwowane.

Po rzekomej próbie zamachu stanu w sierpniu 2014 r. Południowoafrykańska Wspólnota Rozwoju (SADC) opracowała plan na rzecz przywrócenia pokoju, bezpieczeństwa i stabilności politycznej w Lesotho. UE zaoferowała wsparcie na rzecz misji obserwacyjnej SADC, nadchodzących wyborów i niezbędnej strategii reform i rozwoju.

Jeżeli chodzi o wsparcie finansowe za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, UE zapewniła finansowanie społeczeństwu obywatelskiemu w licznych kwestiach dotyczących praw kobiet, w szczególności w celu zapobiegania handlowi ludźmi i przemocy uwarunkowanej płcią. Z linii budżetowej przeznaczonych dla podmiotów niepaństwowych UE finansuje również projekt mający na celu uwzględnianie problematyki płci i sprawiedliwości przez władze lokalne. Ponadto, za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Rozwoju, UE oferuje wsparcie sierotom i dzieciom znajdującym się w trudnej sytuacji, w ramach projektu realizowanego wspólnie z Ministerstwem Rozwoju Społecznego. Wśród innych inicjatyw finansowanych przez UE znajdują się projekty dotyczące praw gospodarczych i społecznych oraz niepełnosprawności.

Liberia

Główne priorytety UE w tym kraju to: zniesienie kary śmierci, podniesienie poziomu wiedzy o prawach kobiet i dzieci oraz ich poszanowania, a także zapewnianie wsparcia społeczeństwu obywatelskiemu w propagowaniu praw człowieka. Cele szczegółowe obejmują: wspieranie dostępu do opieki zdrowotnej i edukacji dla kobiet i dzieci, znaczne ograniczenie wszelkich form wykorzystywania z myślą o ich całkowitym zlikwidowaniu, znaczne zmniejszenie przemocy ze względu na płęć i śmiertelności matek, wzmocnienie pozycji kobiet i wzmocnienie działań społeczeństwa obywatelskiego na rzecz praw człowieka.

UE zorganizowała debaty publiczne na temat zniesienia kary śmierci z udziałem władzy ustawodawczej, Niezależnej Krajowej Komisji Praw Człowieka, społeczeństwa obywatelskiego oraz mediów. Prawa człowieka były promowane wśród młodzieży poprzez imprezy muzyczne.

UE uważnie monitoruje rodzący się ruch przeciwko homoseksualizmowi, który proponuje zmiany prawne aktów zakazujących małżeństw osób tej samej płci i aktów homoseksualnych. Stosunki seksualne z osobami tej samej płci są zakazane zgodnie z prawem, a w 2013 r. zaproponowano nową zmianę w kodeksie karnym, która ma jeszcze silniej penalizować takie stosunki jako poważne przestępstwo drugiego stopnia.

Mimo znacznych postępów od czasów wojny domowej w Liberii wciąż dostrzega się wiele poważnych wyzwań i nadużyć dotyczących praw człowieka. Choć pozycja kraju w światowym ranking wolności prasy jest zbliżona do zeszłorocznej, odnotowano przypadki zastosowania bardzo rygorystycznych przepisów dotyczących zniesławienia, co prowadzi do autocenzury wśród dziennikarzy. Liberia musi wprowadzić jeszcze zmiany do swoich przepisów dotyczących zniesławienia, tak by spełniały one międzynarodowe standardy w zakresie wolności słowa i mediów. Dostęp do informacji dotyczących zdrowia również pozostaje wyzwaniem, a kluczową rolę w edukacji w zakresie zdrowia publicznego odgrywają grupy pozarządowe oraz lokalne prasa i radio.

Liberia jest nadal uważana za kraj pochodzenia, tranzytu i przeznaczenia dla dzieci będących ofiarami handlu w celu wykorzystywania ich do pracy przymusowej i wykorzystywania seksualnego. Rząd nie przestrzega w pełni minimalnych norm w celu wyeliminowania handlu ludźmi. Jednak, pomimo ograniczonych zasobów, podejmuje znaczące starania w tym kierunku. Potrzebne są dalsze wysiłki w zakresie egzekwowania prawa i ochrony ofiar, natomiast na uznanie zasługują starania poczynione w zakresie zapobiegania.

Kryzys związany z wirusem Ebola spowodował pojawienie się dodatkowych wyzwań. Od początku kryzysu związanego z wirusem Ebola Liberia wprowadziła kwarantanny, ograniczając prawo obywateli do wolności i swobody przemieszczania się, a także dostęp do źródeł utrzymania, opieki zdrowotnej, itd. Kobiety wydają się bardziej zagrożone wirusem Ebola niż mężczyźni – UNICEF stwierdził, że w trzech najbardziej dotkniętych epidemią krajach od 55 do 60 procent ofiar śmiertelnych to kobiety. Odnotowano pewną liczbę przypadków wymuszeń i nadmiernego użycia siły przez członków służb bezpieczeństwa podczas działań podejmowanych w odpowiedzi na epidemię, zwłaszcza podczas egzekwowania kwarantanny. Podczas starć między siłami bezpieczeństwa, a rozgniewanymi mieszkańcami protestującymi przeciwko kwarantannie w West Point, dzielnicy Monrowii, strzelono do 15-letniego chłopca, który następnie zmarł, oraz raniono czterech innych mieszkańców.

Nadal obowiązuje ustawa podpisana przez prezydent Ellen Johnson Sirleaf w 2007 r., na mocy której przywrócono karę śmierci, wbrew zobowiązaniom wynikającym z drugiego protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, do którego Liberia przystąpiła w 2005 r. Kara śmierci nie była jednak wykonywana w 2014 r.

W dniu 17 września 2014 r. belgijska policja zatrzymała Martinę Johnson, która dowodziła wcześniej rebelianckimi siłami Narodowego Frontu Patriotycznego Liberii (NPFL). Jest to pierwsze aresztowanie za zbrodnie stanowiące pogwałcenie prawa międzynarodowego popełnione podczas konfliktu, jaki dotknął Liberię w latach 1989–1996. Aresztowanie przez władze belgijskie obywatelki Liberii za domniemane zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości popełnione podczas pierwszej wojny domowej w Liberii jest ważnym krokiem ku wymierzeniu sprawiedliwości.

UE w dalszym ciągu wspierała kilka projektów w Liberii za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka na świecie (EIDHR). UE finansuje np. projekt, który zapewnia wsparcie Niezależnej Krajowej Komisji Praw Człowieka, a także projekt mający na celu wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego, aby umożliwić doprowadzenie do pojednania w tym kraju. UE wspomaga również organizacje społeczeństwa obywatelskiego pomagające najbardziej zmarginalizowanym grupom społecznym w Liberii. Jeden z projektów koncentruje się szczególnie na wzmocnieniu pozycji osób niepełnosprawnych w Liberii. Obecnie przygotowywane są trzy projekty dotyczące: równouprawnienia płci i praw kobiet w odniesieniu do udziału kobiet w procesach decyzyjnych, edukacji w dziedzinie płci, przemocy uwarunkowanej płcią i okaleczania żeńskich narządów płciowych.

W 2014 r. ogłoszono zaproszenie do składania wniosków w ramach EIDHR w celu sfinansowania projektów w zakresie społeczeństwa obywatelskiego mających na celu realizację zaleceń Komisji Prawdy i Pojednania. Organizacje wyłonione w wyniku tego zaproszenia rozpoczną prace w 2015 r.

Madagaskar

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Madagaskarem dotyczą propagowania podstawowych swobód bezpośrednio związanych z kryzysem politycznym, a w szczególności wspierania szybkiego przywrócenia porządku konstytucyjnego i umocnienia stabilności politycznej. Ponadto priorytety UE obejmują: prawa dziecka, poszanowanie praw człowieka w procesie wymierzania sprawiedliwości, wspieranie praw kobiet i eliminację przemocy wobec kobiet oraz wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka.

Ze względu na długotrwały kryzys polityczny (2009–2014) i zawieszenie współpracy na mocy art. 96 umowy z Kotonu do maja 2014 r., cele i priorytety UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji nie były przedmiotem regularnego dialogu z władzami.

W następstwie wiarygodnych wyborów w 2013 r., które były monitorowane przez misję obserwacyjną UE, od kwietnia 2014 r. funkcjonują nowo wybrane instytucje (prezydent, Zgromadzenie Narodowe i rząd) i przywrócony został porządek konstytucyjny. Była wysoka przedstawiciel i wiceprzewodnicząca Komisji Catherine Ashton wydała kilka pozytywnych oświadczeń wyrażających poparcie dla procesu wyborczego. W związku z tym w maju 2014 r. Rada UE postanowiła wznowić współpracę na rzecz rozwoju z Madagaskarem (która została zawieszona w 2010 r., po tym jak rok wcześniej doszło do przejęcia siłą władzy w tym państwie).

Podsumowując sytuację w zakresie praw człowieka, Madagaskar dysponuje, ogólnie rzecz biorąc, dobrymi ramami prawnymi na rzecz ochrony praw człowieka, chociaż niektóre normy prawne są czasami sprzeczne. Jednak główną trudnością jest brak pełnego wdrożenia ram prawnych.

Do głównych osiągnięć Madagaskaru w 2014 r. należało przyjęcie ustawy w sprawie zniesienia kary śmierci oraz ustanowienie na mocy prawa Niezależnej Krajowej Komisji Praw Człowieka (*Commission Nationale Indépendante des Droits de l'Homme*). Madagaskar de facto zniósł już karę śmierci, jako że od 1958 r. nie zarejestrowano żadnej egzekucji. Wszystkie wyroki śmierci były systematycznie zamieniane na wyroki dożywotnich ciężkich robót. Niemniej jednak, według stanu na dzień 10 grudnia, 65 więźniów oczekiwało na wykonanie wyroku śmierci.

W 2014 r. Madagaskar został zaproponowany jako jeden z krajów, w odniesieniu do których UE powinna przeprowadzić kampanię w formie *démarche* propagujących ratyfikację Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego i Umowy o przywilejach i immunitetach Trybunału (APIC), a także ich wprowadzenie w życie. 24 października 2014 r. *démarche* takie były kierowane bezpośrednio do ministra sprawiedliwości, który ponownie potwierdził wyraźną wolę zakończenia procesu wprowadzania w życie. Teksty aktów powinny zostać przedstawione na sesji zwyczajnej Zgromadzenia Narodowego w marcu 2015 r.

UE, za pośrednictwem swojej delegatury w Antananarywie, pracuje nad uruchomieniem oraz wzmocnieniem działań grupy na rzecz praw człowieka w ramach grupy partnerów technicznych i finansowych (TFP). Podczas pierwszego spotkania, które odbyło się 3 września, uzgodniono kontynuowanie wspólnej działalności propagatorskiej i lobbingsowej na rzecz zapisania w ustawie o finansach z 2015 r. wystarczających środków na realizację działań Niezależnej Krajowej Komisji Praw Człowieka. Jeżeli chodzi o handel ludźmi, kolejny istotny problem na Madagaskarze, uzgodniono, że należy ocenić możliwość prowadzenia dialogu z krajami docelowymi migrantów za pośrednictwem Organizacji Narodów Zjednoczonych w sytuacji braku przedstawicielstw Madagaskaru w tych krajach.

Co się tyczy współpracy finansowej, Madagaskar korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W 2014 r. w trakcie realizacji jest nadal dziewięć projektów z budżetem wynoszącym około 1,8 mln EUR. Na lata 2014–2017 zatwierdzono nowy przydział środków w wysokości 4 mln EUR na projekty w dziedzinie praw człowieka w tym kraju.

Malawi

W 2014 r. cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Malawi skupione były na kwestiach praw politycznych, demokratycznych rządów i praw osób należących do mniejszości.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Malawi na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach, w tym poprzez dialog polityczny oraz regularną współpracę z Komisją Praw Człowieka. Grupa robocza ds. obrońców praw człowieka w ramach delegatury UE spotyka się dwa razy w roku, aby omówić kluczowe kwestie dotyczące praw człowieka i określić sposoby zwiększenia skuteczności współpracy.

Kolejnym istotnym wydarzeniem związanym z prawami człowieka, w odniesieniu do którego UE udzieliła wsparcia, były wybory w 2014 r. UE zapewniła pomoc finansową i techniczną Komisji Wyborczej Malawi (MEC) za pośrednictwem koszyka funduszy zarządzanego przez UNDP i programu demokratycznych rządów. UE zapewniała wsparcie w zakresie edukacji obywatelskiej i wyborczej w całym kraju w drodze Krajowej Inicjatywy na rzecz Edukacji Obywatelskiej, a ponadto wysłała misję obserwacji wyborów pod przewodnictwem posła do Parlamentu Europejskiego.

W 2014 r. na 111. sesji Komitetu Praw Człowieka ONZ Malawi – przy wsparciu UE – przedstawiło sprawozdanie z realizacji oenzetowskiego Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, Malawi korzysta ze wsparcia UE na rzecz wzmocnienia przestrzegania praw człowieka w tym kraju poprzez budowanie zdolności administracyjnych w ramach malawijskiej Komisji Praw Człowieka. UE zapewniła również szkolenie w zakresie praw człowieka funkcjonariuszom organów ścigania.

Oprócz inicjatyw na mniejszą skalę realizowanych z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, UE nadal wspiera program na rzecz równości płci w ramach projektu w zakresie równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet w partnerstwie z Funduszem Ludnościowym ONZ (UNFPA). UE wspomaga również lokalną organizację społeczeństwa obywatelskiego działającą na rzecz praw osób LGBTI.

Jeżeli chodzi o kwestię praw dziecka, która pozostaje istotnym zagadnieniem w sferze publicznej, UE nadal popiera wzmocnienie systemów ochrony dzieci, a także kampanię przeciwko zawieraniu małżeństw przez dzieci.

Mali

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Mali obejmują: pojednanie narodowe i bezpieczeństwo, praworządność i demokrację, reformę wymiaru sprawiedliwości i dostęp do niego, prawa dzieci, prawa i równouprawnienie kobiet, walkę z korupcją, prawa społeczno-gospodarcze i podstawowe usługi. W maju ubiegłego roku rząd utracił kontrolę nad rozległymi obszarami w północnych regionach, co wpłynęło na ochronę praw człowieka na tych obszarach.

W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami malijskimi UE wielokrotnie ponawiała swoje apele o poprawę dostępności, niezależności i skuteczności wymiaru sprawiedliwości. Komisja Prawdy, Sprawiedliwości i Pojednania nadal nie zaczęła funkcjonować, a rząd odroczył rozpoczęcie jej działalności do czasu zakończenia negocjacji w Algierze.

Do innych ważnych wydarzeń związanych z prawami człowieka, w sprawie których UE zajęła stanowisko, było odnowienie gwałtownych napięć w północnej części kraju. Głównymi ofiarami regularnych starć między grupami rebeliantów, armią, ugrupowaniami sojuszników itd., była ludność cywilna. Częste przypadki znęcania się nad więźniami zgłaszane są przez obserwatorów, takich jak wydział ds. praw człowieka w ramach Wszechstronnej Zintegrowanej Misji Stabilizacyjnej ONZ w Mali (MINUSMA).

W 2014 r. UE pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na temat sprawiedliwości okresu przejściowego w ramach projektu realizowanego przez Międzynarodową Federację Praw Człowieka (FIDH) i lokalny oddział stowarzyszenia *Association Malienne des Droits de l'Homme*. W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) na lata 2015–2016 przewidziano dwa projekty z łącznym budżetem 550 000 EUR (służące wspieraniu dzieci ulicy oraz Krajowej Komisji Praw Człowieka). Ponadto UE dalej oferowała wsparcie finansowe dla Mali w ramach umowy na rzecz budowania państwowości (unijne wsparcie budżetowe dla Mali obejmujące lata 2013 i 2014).

Jednym z głównych wyzwań dla rządu jest walka z bezkarnością. UE uznała, że pojednanie narodowe musi opierać się na sprawiedliwym i funkcjonalnym systemie sądownictwa, który będzie w stanie pociągnąć do odpowiedzialności wszystkie – bez wyjątku – osoby winne popełnionych nadużyć. Niezależny ekspert ONZ ds. Mali (Suliman Baldo), który w 2014 r. dwukrotnie odwiedził Mali, doniósł, że niektórych więźniów uwolniono ze względów politycznych, co udaremnia wysiłki na rzecz zwalczania bezkarności.

Rząd zapoczątkował reformę Krajowej Komisji Praw Człowieka, tak by spełniała ona aktualne standardy międzynarodowe.

Misja wojskowa UE mająca na celu przyczynienie się do szkolenia malijskich sił zbrojnych (EUTM Mali) oraz misja cywilna UE w Mali (EUCAP Sahel Mali) zawarły w swoich kursach szkoleniowych specjalne moduły poświęcone prawom człowieka.

Mauretania

Priorytety UE w zakresie praw człowieka w Mauretanii obejmują: wymiar sprawiedliwości, zwalczanie niewolnictwa, dyskryminację mniejszości etnicznych i dyskryminację ze względu na płeć, status organizacji pozarządowych, karę śmierci, zwalczanie tortur i wymuszonych zaginięć.

Cele UE w 2014 r. nadal koncentrowały się na propagowaniu i obronie praw człowieka, usprawnieniu rządów, poszanowaniu praworządności za pośrednictwem dialogu i współpracy z władzami Mauretanii, a także na ochronie miejscowych obrońców praw człowieka i innych odpowiednich podmiotów. W 2014 r. UE zorganizowała dwa oficjalne spotkania z obrońcami praw człowieka i jedną sesję dialogu politycznego z rządem, która obejmowała kwestie praw człowieka.

Pomimo prawnych i instytucjonalnych postępów w zakresie ochrony praw człowieka w Mauretanii w ciągu ostatnich kilku lat, wciąż utrzymują się poważne problemy w wielu dziedzinach, w tym ogólny brak wdrażania przepisów.

W czerwcu 2014 r. w Mauretanii odbyły się wybory prezydenckie. Mimo zbojkotowania wyborów przez opozycję, frekwencja była wysoka, prezydent Aziz został wybrany na drugą – i ostatnią – kadencję. UE wysłała misję ekspertów ds. wyborów, która, podobnie jak inne organizacje międzynarodowe, stwierdziła, że wybory były ogólnie zadowolające i wydała szereg zaleceń, które zostały przekazane rządowi i komisji wyborczej.

Po oficjalnej wizycie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. niewolnictwa, która miała miejsce na początku roku, rząd przyjął w marcu sponsorowany przez ONZ plan działań z zaleceniami w sprawie zwalczania niewolnictwa i jego pozostałości. Ponadto rząd podjął decyzję o ustanowieniu specjalnego trybunału w celu ścigania sprawców przestępstw związanych z niewolnictwem w Mauretanii, jednak przepis ten nie został jeszcze wprowadzony w życie. Utworzenie tego trybunału jest kwestią kontrowersyjną i spotkało się z ostrą krytyką ze strony obrońców praw człowieka.

Międzynarodowy Komitet Koordynacyjny Krajowych Instytucji Praw Człowieka ONZ wybrał Krajową Komisję Praw Człowieka Mauretanii (CNDH) na reprezentanta kontynentu afrykańskiego przez kolejne dwa lata. Poczynając od tego roku CNDH pełni również rolę krajowego mechanizmu zapobiegania torturom w kontekście wdrażania protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur (OPCAT).

UE zapewniła wsparcie w zakresie opracowania nowej ustawy o zapobieganiu przemocy wobec kobiet i zdecydowała się za poprawą wdrażania przepisów w zakresie wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich. Wraz z ONZ i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi delegatura UE wezwała władze do poszukiwania alternatyw wobec umieszczania młodzieży w więzieniach razem z dorosłymi. Ministerstwo Sprawiedliwości odpowiedziało pozytywnie na ten apel i obecnie jest w trakcie ustalania środków, jakie należy podjąć.

W 2014 r. rozpoczęto trzy nowe projekty finansowane w ramach EIDHR. Dotyczą one kluczowych priorytetów strategicznych, takich jak zapobieganie przemocy wobec młodych kobiet zatrudnianych jako służące, wzmocnienie pozycji gospodarczej byłych niewolników oraz wspieranie pokojowego współistnienia społeczności i rozstrzygnięcia sporów dotyczących gruntów. Zarówno organizacje społeczeństwa obywatelskiego, jak i międzynarodowi partnerzy poświęcają większą uwagę tej szczególnie delikatnej kwestii.

Republika Mauritiusu

Celami UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Republiką Mauritiusu są: dalsze wspieranie poszanowania praw człowieka, demokracji i praworządności, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy uwarunkowanej płcią i przemocy wobec dzieci.

Przez cały 2014 r. UE nadal angażowała się w dyskusje z Republiką Mauritiusu na temat praw człowieka i demokracji, prowadząc je w różnych formatach, w tym poprzez dialog polityczny, dialog strategiczny oraz współpracę na rzecz rozwoju. W 2014 r. nie prowadzono formalnego dialogu politycznego na Mauritiusie.

Na podstawie decyzji Komitetu Praw Człowieka ONZ z 2012 r., Zgromadzenie Narodowe uchwaliło w dniu 4 lipca 2014 r. „(Tymczasową) ustawę w sprawie zgłaszania przynależności do wspólnoty”, aby zwolnić kandydatów z obowiązku zgłaszania przynależności do wspólnoty etnicznej przy rejestracji swojej kandydatury w wyborach powszechnych.

6 października 2014 r. rozwiązano parlament, a 10 grudnia 2014 r. sprawnie funkcjonująca Komisja Nadzoru nad Wyborami zorganizowała powszechne wybory parlamentarne.

Do innych ważnych wydarzeń związanych z prawami człowieka w 2014 r. należy potępienie przez UE przemocy na tle płciowym w tym kraju. UE dokonała tego, sponsorując, wraz z ambasadą USA, 16-dniową kampanię pod hasłem „Powstrzymać przemoc! Poznaj swoje prawa” w ramach inicjatywy ONZ „Zwalczanie przemocy wobec kobiet” (grudzień 2014 r.) oraz organizując konferencję prasową.

UE wydała ogólne oświadczenia z okazji Międzynarodowego Dnia przeciw Przemocy wobec Kobiet, poświęcone głównie przemocy na tle płciowym.

Ponadto UE kontynuowała i zintensyfikowała nieformalny dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, uczestnicząc w prowadzeniu i finansowaniu kampanii mających na celu promowanie praw kobiet, z myślą o ożywieniu działań na szczeblu krajowym podejmowanych wobec przemocy na tle płciowym, a także o zwiększaniu świadomości oraz rozpoczęciu dialogu publicznego na ten temat.

W listopadzie 2014 r. UE wystosowała *démarche* wobec rządu Republiki Mauritiusu dotyczące głosowania za przyjęciem rezolucji w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci podczas 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Należy podkreślić, że chociaż wykonywanie kary śmierci zostało oficjalnie wstrzymane na mocy ustawy o zniesieniu kary śmierci z 1995 r. (ADPA), Republika Mauritiusu nie ratyfikowała drugiego protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, którego celem jest trwałe zniesienie kary śmierci. Mauritius był również nieobecny podczas głosowania nad rezolucją ONZ w sprawie powszechnego moratorium na egzekucje w grudniu 2010 r. i grudniu 2012 r.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, Republika Mauritiusu otrzymuje finansowanie z tematycznej linii budżetowej przeznaczonej dla podmiotów niepaństwowych. W wyniku zaproszenia do składania wniosków ogłoszonego w 2013 r. delegatura podpisała cztery umowy z organizacjami pozarządowymi działającymi w dziedzinie praw dzieci i praw kobiet. Sfinansowano następujące inicjatywy: rehabilitacja i opieka dla 24 dzieci, nad którymi się znęcano, pozbawionych opieki rodzicielskiej, w tym dzieci ze specjalnymi potrzebami, oraz poprawa jakości ich życia; ułatwienie dzieciom ze specjalnymi potrzebami dostępu do kształcenia podstawowego pod względem fizycznym i pedagogicznym; przyczynienie się do zwiększenia szans dzieci z upośledzeniem słuchu na zatrudnienie oraz do ich integracji społecznej; wzmocnienie pozycji kobiet na wyspach Agalega położonych w dużym oddaleniu od reszty terytorium Mauritiusu.

Mozambik

W 2014 r. UE priorytetowo potraktowała umocnienie praworządności i demokracji w drodze wiarygodnych i trwałych procesów wyborczych, ale także kwestie wolności słowa i zrzeszania się, wzmocnienia pozycji kobiet oraz praw dziecka.

Rok 2014 był naznaczony konfliktami zbrojnymi między siłami zbrojnymi RENAMO a rządowymi siłami bezpieczeństwa, głównie w prowincjach centralnych, co wywarło negatywny wpływ na sytuację w zakresie praw człowieka. W ramach dialogu politycznego z obiema stronami konfliktu UE opowiedziała się za dialogiem i przestrzeganiem praworządności jako jedynym możliwym rozwiązaniem napięć politycznych i wojskowych. Również za pośrednictwem lokalnych oświadczeń UE wszystkie zainteresowane strony zostały wezwane do przyjęcia częściowej odpowiedzialności za umocnienie pokoju i pojednania.

Mając na celu wspieranie zrównoważonego, przejrzystego i wiarygodnego procesu wyborczego w Mozambiku, UE udzielała wsparcia podczas wyborów prezydenckich, parlamentarnych i lokalnych w 2014 r., przyjąwszy wielowymiarowe podejście łączące w sobie: stały dialog polityczny ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, wsparcie społeczeństwa obywatelskiego, zapobieganie konfliktom i przemocy podczas wyborów oraz obserwację wyborów. W połowie września uruchomiona została (przy wsparciu ze strony państw członkowskich UE) unijna misja obserwacji wyborów w celu prześledzenia wszystkich etapów procesu wyborczego. W ramach tej misji grupa dyplomatów z państw członkowskich została krótkoterminowo oddelegowana w charakterze obserwatorów. Po upływie dwóch dni od głosowania unijna misja obserwacji wyborów przedstawiła swoje uwagi wstępne i wydała kolejno dwa komunikaty prasowe na temat sytuacji po wyborach.

UE nie przestawała również popierać jasnego podziału władzy, poszanowania praworządności i zaangażowania w walkę z korupcją, dobrych rządów i dostępu do informacji. UE z zadowoleniem przyjęła zatwierdzenie przez parlament ustawy o dostępie do informacji oraz kodeksu karnego w listopadzie 2014 r. i wezwała do podjęcia odpowiednich starań w celu wprowadzenia ich w życie. Udzieliła również wsparcia urzędowi prokuratora, sądowi najwyższemu i parlamentowi w ramach projektu z zakresu praworządności (9 mln EUR). Kluczowymi dziedzinami w ramach unijnej współpracy na rzecz rozwoju są również zarządzanie finansami publicznymi i rozliczalność, propagowane poprzez wsparcie budżetowe i stosowny dialog polityczny z rządem.

W 2014 r. UE wsparła szerokie grono organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w różnych dziedzinach związanych z prawami człowieka; niektóre z nich odegrały zasadniczą rolę w zachęcaniu do przeprowadzenia ważnych reform dotyczących np. kodeksu karnego, prawa spadkowego i ustawy o dostępie do informacji. Wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego obejmowało również działania dotyczące dostępu do informacji, rozliczalności publicznej i wolności słowa, w tym wsparcie Forum Społecznych Rozgłośni Radiowych i platformy OLAVULA promującej udział obywateli w życiu publicznym. Wsparcia udzielono również programowi AGIR na rzecz trwałych rządów; ogłoszono także zaproszenie do składania wniosków w ramach linii budżetowej UE przeznaczonej dla podmiotów niepaństwowych i władz lokalnych w budżecie w celu promowania dialogu między władzami lokalnymi i zaangażowanych postaw obywatelskich.

UE wzmocniła również koordynację swoich działań w kwestii płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet dzięki utworzeniu grupy UE ds. płci, która współpracuje z Ministerstwem ds. Kobiet i Spraw Społecznych nad programem działań na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w tej dziedzinie otrzymały podstawowe finansowanie oraz wsparcie w celu prowadzenia działań uświadamiających oraz udzielenia wsparcia ofiarom naruszeń praw człowieka. UE połączyła również siły z Jednostką Narodów Zjednoczonych ds. Równości Płci i Uwłasnowolnienia Kobiet (UN Women) w ramach 16-dniowej kampanii UNiTE uświadamiającej problem przemocy wobec kobiet.

Ponadto UE współpracowała z rządem i społeczeństwem obywatelskim na rzecz ochrony praw dziecka. UE prowadzi współpracę z rządem i MOP w zakresie pracy dzieci, a konkretnie nad sporządzeniem wykazu prac niebezpiecznych. UE finansuje także wprowadzenie systemu rejestracji dzieci i podstawowych danych statystycznych dotyczących dzieci realizowane przez UNICEF („Naprawa niesprawnych systemów” – ang. *Breaking with Broken Systems*). UE wspomagała również organizacje społeczeństwa obywatelskiego pomagające dzieciom podatnym na zagrożenia, prowadzące kampanie uświadamiające i współpracujące z władzami.

UE kontynuowała wspieranie społeczności LGBT w swojej działalności na rzecz mniejszości seksualnych i jej kampanię lobbingsową na rzecz uznania przez władze.

Udzielono również wsparcia finansowego Krajowej Komisji Praw Człowieka, która borykała się z przeszkodami administracyjnymi.

Z okazji Dnia Praw Człowieka UE zorganizowała konsultacje z obrońcami praw człowieka ze strony społeczeństwa obywatelskiego, aby omówić priorytety w dziedzinie praw człowieka w Mozambiku, przed przygotowaniem nowej krajowej strategii UE w zakresie praw człowieka i zaproszeniem do składania wniosków w ramach EIDHR w 2015 r.

Namibia

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Republiką Namibii dotyczą głównie umacniania procesów demokratycznych, instytucji i uczestnictwa w życiu politycznym oraz pluralizmu, w szczególności poprzez poprawę funkcjonowania instytucji państwowych, takich jak parlament, oraz ulepszenie dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

UE współpracuje także z Namibią na rzecz promowania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Chociaż Namibia ma bardzo zaawansowane ramy prawne w tym zakresie, duża część przepisów pozostaje w znacznym stopniu niewdrożona ze względu na brak odpowiednich zdolności rządu. Ponadto UE wspiera i propaguje prawa osób należących do mniejszości, takich jak ludy tubylcze (np. San), osoby niepełnosprawne oraz lesbijki, gejów, osoby biseksualne i transpłciowe, które często są wykluczone ze społeczeństwa, nie są reprezentowane w polityce i mają ograniczony dostęp do podstawowych usług.

UE jest zaangażowana w dialog na temat praw człowieka i demokracji z Republiką Namibii. Obejmuje on spotkania z organizacjami pozarządowymi i grupą roboczą UE/państw członkowskich ds. praw człowieka.

Ponieważ rząd Namibii zatwierdził oenzetowską Deklarację praw ludów tubylczych (UNDRIP) i ratyfikował inne konwencje dotyczące ludów tubylczych, UE zapytała rząd o to, jak planuje rozwiązać problem marginalizacji ludów tubylczych i poprawić ich warunki życia. UE śledziła status krajowej ustawy wdrażającej przepisy dotyczące MTK i zachęcała rząd do przyjęcia tych przepisów, aby być w stanie w pełni współpracować z MTK. Omawiano również zagadnienia płci i praw kobiet, przy czym UE zauważyła z niepokojem rosnący poziom przemocy uwarunkowanej płcią w społeczeństwie. Oprócz odpowiednich zmian ram prawnych UE śledziła również uważnie postępowanie sądowe w sprawie przymusowej sterylizacji kobiet zakażonych wirusem HIV.

UE i jej państwa członkowskie nadal prowadzą współpracę partnerską z właściwymi ministerstwami i organizacjami pozarządowymi w realizacji krajowej polityki równości płci. Rząd był zachęcany do szybkiego zatwierdzenia ustawy o opiece nad dziećmi i ochronie dzieci, a UE potwierdziła swoje zaangażowanie we wspieranie społeczeństwa obywatelskiego poprzez zarządzanie dotacjami dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Kluczowe kwestie dotyczące praw człowieka poruszano w drodze *démarche*, głównie w sprawach związanych z ONZ, w szczególności z przygotowaniem do sesji Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ i Rady Praw Człowieka. Ponadto UE pogratulowała Namibii w związku z wybraniem jej do Rady Praw Człowieka (2014–2016).

Przy okazji wyborów 28 listopada 2014 r. personel dyplomatyczny z misji państw członkowskich UE obecny w Namibii oraz z delegatury UE przeprowadził w ramach działań dyplomatycznych wspólną obserwację wyborów w stolicy i w jej okolicach; obserwacja ta potwierdziła spokojną i zdyscyplinowaną atmosferę w dniu wyborów. Delegatura wydała następnie lokalne oświadczenie UE, gratulując Namibii jej demokratycznych przekonań i poszanowania konstytucyjnych ograniczeń kadencji prezydenckiej oraz wyrażając wolę współpracy z nowym rządem w celu wspierania rozwoju społecznego, gospodarczego i demokratycznego Namibii.

UE pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego poprzez opracowanie krajowego planu działań UE na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim (2014–2017) w ramach procesu konsultacji, którym kierowała delegatura UE, z udziałem państw członkowskich UE oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W planie działania wytyczono następujące priorytety: zwiększenie wysiłków w celu poprawy warunków działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach partnerskich, wspieranie usystematyzowanego udziału tych organizacji w polityce krajowej, w unijnym cyklu programowania i w procesach międzynarodowych oraz zwiększenie zdolności działania tych organizacji.

Namibia została poddana powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka w dniu 31 stycznia 2011 r. W śródkresowym sprawozdaniu z postępu prac z 2013 r. ponownie omówiono niektóre nierozstrzygnięte kwestie, odnosząc się wyraźnie do kwestii płci, ochrony praw dzieci i marginalizacji ludów tubylczych. W ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka zalecono m.in. zagwarantowanie, by procesy sądowe odbywały się w rozsądnym terminie oraz by podjęto szczególne środki w celu nadrobienia zaległości w rozpatrywaniu spraw karnych. UE promowała wdrażanie zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w wielu dziedzinach i udzieliła również pomocy technicznej w opracowaniu planu działania na rzecz praw człowieka, który został przedstawiony przez prezydenta w dniu 9 grudnia 2014 r.

Namibia korzysta z pomocy Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). 18 stycznia 2013 r. ogłoszono zaproszenie do składania wniosków, na które przewidziano budżet w wysokości 600 000 EUR. Celem jest wspieranie społeczeństwa obywatelskiego w Namibii w uzyskaniu większej spójności w pracach na rzecz praw człowieka, pluralizmu politycznego oraz demokratycznego uczestnictwa w polityce i reprezentacji demokratycznej. Wybrane projekty koncentrują się na dostępie do wymiaru sprawiedliwości, wyborów i edukacji wyborców. UE nadal udzielała wsparcia finansowego w ramach unijnego programu tematycznego „Podmioty niepaństwowe i władze lokalne”, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy uwarunkowanej płcią, praw dzieci, osób marginalizowanych, w tym osób z HIV/AIDS, oraz interakcji między społeczeństwem obywatelskim a rządami lokalnymi i regionalnymi.

Ponadto w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju UE przeznaczyła 4 mln EUR na program wspierania społeczeństwa obywatelskiego w Namibii, aby lepiej spełniał swoją funkcję propagatorską i koordynacyjną, aby zwiększyć zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego w zakresie zarządzania i rozliczalności, a także aby wesprzeć utworzenie Fundacji Społeczeństwa Obywatelskiego w Namibii (CSFN). W ramach tego projektu przydzielono CSFN 1 mln EUR na zorganizowanie zaproszeń do składania wniosków w celu rozdysponowania małych dotacji i mikrodotacji dla organizacji społeczności lokalnych (CBO).

Niger

Cele UE w zakresie praw człowieka w Nigerze obejmują poszanowanie zasad demokracji i praworządności, wzmocnienie wymiaru sprawiedliwości, w szczególności poprawę dostępu do wymiaru sprawiedliwości i warunków panujących w więzieniach, oraz ochronę praw kobiet i dzieci. Priorytety te są realizowane przy pomocy konkretnych planów działań i celów, takich jak plan działania na rzecz równości płci (2010–2014) oraz plan działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, we współpracy z państwami członkowskimi i władzami nigerskimi.

Z analizy sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju wynika, że pomimo stosowanej przez władze lokalne strategii nękania opozycji, nie ma obecnie poważnych zagrożeń dla zasad demokratycznych i podstawowych wolności, zwłaszcza wolności politycznych i indywidualnych. UE popiera starania Nigru na rzecz poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka, w szczególności praw kobiet i dziewcząt. Sytuacja w zakresie bezpieczeństwa na granicach wciąż jest bardzo niepokojąca. Niger zintensyfikował działania sił bezpieczeństwa, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony zasad demokratycznych i praw podstawowych. Współpraca władz z UE jest zadowalająca.

Podczas posiedzeń poświęconych dialogowi politycznemu, które odbyły się w kwietniu i październiku 2014 r., UE podkreśliła, jak ważne jest odpowiednie przygotowanie do następnych wyborów parlamentarnych, które mają się odbyć w pierwszej połowie 2016 r.

W listopadzie 2014 r. delegatura UE ogłosiła nowe zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), którego priorytety tematyczne kładą szczególny nacisk na warunki panujące w więzieniach oraz propagowanie praw społeczno-gospodarczych i kulturalnych kobiet i dzieci. W 2014 r. za pośrednictwem projektów finansowanych w ramach EIDHR m.in. zapewniono wsparcie wielu dzieciom ulicy w regionach Maradi i Zinder, udzielając im tymczasowego schronienia i pomagając im w rozwijaniu umiejętności potrzebnych w pracy oraz w powrocie do domu. Ponadto wyrażono poparcie dla sześciu szkół społecznych nastawionych na edukację dzieci, w szczególności dziewcząt, zmarginalizowanych od pokoleń ze względu na to, że są potomstwem niewolników.

W ramach programu wsparcia wymiaru sprawiedliwości i rządów prawa (PAJED II) UE nadal wspierała technicznie i finansowo wdrażanie eksperymentalnych rozwiązań alternatywnych względem kary więzienia oraz opracowanie krajowej polityki na rzecz sądowej ochrony nieletnich. Program ten wspiera również ustanowienie krajowej agencji zapewniającej pomoc prawną i sądową, która już funkcjonuje i jest w stanie ułatwić dostęp do wymiaru sprawiedliwości najbardziej zagrożonym grupom ludności.

W ramach programu wspierania społeczeństwa obywatelskiego (PASOC II) sfinansowano inicjatywy organizacji społeczeństwa obywatelskiego mające na celu wzmocnienie ich roli jako kluczowych podmiotów rozwoju, dzięki czemu lokalne organizacje pozarządowe i stowarzyszenia obywatelskie zrealizowały 244 mikroprojekty. Spośród tych projektów 33 procent ma na celu propagowanie równouprawnienia płci oraz praw kobiet.

Wsparcie na rzecz realizacji programu opracowania krajowego systemu statystycznego do celów wspierania dobrych rządów (PASTAGEP) finansuje prowadzenie w regionach kampanii informacyjnych uświadamiających znaczenie rejestracji zmian dotyczących stanu cywilnego.

Nigeria

Główne cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków z Nigerią to zwalczanie tortur, egzekucji pozasądowych, kary śmierci, reforma sektora bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości, walka z bezkarnością, propagowanie praw społecznych i gospodarczych oraz zwalczanie wszelkich form dyskryminacji.

UE nadal angażowała się w dyskusje na temat praw człowieka i demokracji podczas kilku sesji dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu oraz w ramach dialogu ministerialnego pomiędzy UE a Nigerią przeprowadzonego 27 listopada w Abudży. Wybory krajowe, prawa człowieka oraz rebelia Boko Haram na północnym wschodzie to trzy główne tematy dwustronne omawiane podczas tego dialogu ministerialnego, który zakończył się przyjęciem wspólnego komunikatu.

6 marca w Abudży przeprowadzono konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim, a następnie 27 marca zorganizowano warsztaty dla obrońców praw człowieka. Odbyło się wiele posiedzeń z udziałem Krajowej Komisji Praw Człowieka. Z nigeryjskim doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego rozmawiano na temat doniesień o naruszaniu praw człowieka przez nigeryjskie służby bezpieczeństwa w ramach operacji związanych ze zwalczaniem terroryzmu. W październiku zorganizowano w Abudży warsztaty poświęcone analizie konfliktu. Z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka (10 grudnia 2014 r.) wiceszef delegatury UE w Nigerii wygłosił przemówienie podczas oficjalnej uroczystości zorganizowanej przez Krajową Radę Praw Człowieka. Ponadto UE zarejestrowała komunikat radiowy na temat praw człowieka.

W konkluzjach z dnia 12 maja Rada UE do Spraw Zagranicznych wyraziła głębokie zaniepokojenie obecnymi zamachami terrorystycznymi w Nigerii. Wydano kilka oświadczeń w sprawie licznych aktów okrucieństwa popełnianych przez Boko Haram, w tym w sprawie uprowadzenia w kwietniu ponad 250 uczennic z Chibok. Ponadto UE zareagowała oświadczeniem na przyjęcie w styczniu prawa uznającego małżeństwo osób tej samej płci za przestępstwo. Podjęto także nieformalne i formalne *démarche*, aby dotrzeć do odpowiednich władz Nigerii. Nigeria była tematem trzech debat dotyczących praw człowieka przeprowadzonych w trybie pilnym na posiedzeniach plenarnych Parlamentu Europejskiego (w styczniu, marcu i lipcu), które za każdym razem kończyły się wydaniem rezolucji Parlamentu Europejskiego.

W maju przeprowadzono misję powyborczą dotyczącą misji obserwacji wyborów z 2011 r., aby pomóc Nigerii w realizacji zaleceń z 2011 r. w związku z wyborami, które mają się odbyć w marcu 2015 r.

Na początku 2014 r. zakończono drugi powszechny okresowy przegląd praw człowieka – Nigeria zaakceptowała 175 spośród 219 zaleceń, dotyczących m.in. tortur i pozasądowych egzekucji dokonywanych przez członków sił bezpieczeństwa. Nigeria odrzuciła 10 zaleceń, z których wszystkie związane były z dyskryminacją ze względu na orientację seksualną, i odroczyła zastosowanie się do 34 zaleceń dotyczących moratorium na wykonywanie kary śmierci ze względu na związane z tym skutki konstytucyjne.

UE w dalszym ciągu wspierała kilka projektów w Nigerii za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka na świecie (EIDHR). W ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do stabilności i pokoju UE wspiera działania Nigerii służące zwalczaniu terroryzmu i budowaniu pokoju w różnych obszarach objętych konfliktem. Europejski Fundusz Rozwoju wspomaga obecne reformy wymiaru sprawiedliwości, wspiera cykl wyborczy w latach 2012–2015, promuje udział kobiet w budowaniu pokoju i bezpieczeństwa oraz oferuje wsparcie psychospołeczne dzieciom, które cierpią na skutek konfliktu w północnej Nigerii. 11. EFR będzie koncentrował się szczególnie na północy kraju w celu poprawy trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej tamtejszej ludności.

Rwanda

UE ma na celu przede wszystkim wspieranie Rwandy w monitorowaniu i realizacji zobowiązań do wdrożenia zaleceń, które są wynikiem powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka i odnoszą się w szczególności do przestrzeni politycznej, wolności słowa i zgromadzeń oraz niezależności sądownictwa i mediów.

W 2014 r. UE nadal angażowała się w dyskusje z Rwandą na temat praw człowieka i demokracji w ramach dialogu politycznego (dialog na mocy art. 8 umowy z Kotonu i posiedzenia na szczeblu ministerialnym). W ciągu tego roku UE kontynuowała również spotkania z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, m.in. dotyczące praw człowieka.

Specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka Stavros Lambrinidis udał się do Rwandy w kwietniu 2014 r., aby upamiętnić 20. rocznicę rozpoczęcia ludobójstwa w Rwandzie. Ówczesny komisarz UE ds. rozwoju, Andris Piebalgs, przebywał w Rwandzie w marcu 2014 r. i spotkał się z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W styczniu i sierpniu 2014 r. na zaproszenie Rwandy wizytę w tym kraju złożył specjalny sprawozdawca ONZ ds. prawa do pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń Maina Kiai.

W konkluzjach z 22 lipca 2014 r. Rada UE do Spraw Zagranicznych z zaniepokojeniem odnotowała ograniczenia, z jakimi zmagają się partie polityczne i społeczeństwo obywatelskie w Rwandzie. Zachęciła Rwandę do dalszego otwarcia przestrzeni politycznej oraz zapewnienia większej wolności słowa, aby umożliwić pełniejsze uczestnictwo w życiu demokratycznym.

W 2014 r. Rwanda poczyniła postępy we wdrażaniu zaleceń pierwszego cyklu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka z 2011 r. (kolejny przewidziano w 2015 r.). Postępy te obejmują: zatwierdzenie w październiku 2014 r. krajowej polityki dotyczącej pomocy prawnej i polityki dotyczącej wymiaru sprawiedliwości dla dzieci, ratyfikowanie protokołów dodatkowych do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karaniania oraz do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, a także przygotowania do określenia planu działania dotyczącego praw człowieka, obejmujące konsultacje z zewnętrznymi zainteresowanymi stronami.

W ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju jednym z obszarów, na których skupia się UE, są rozliczalne rządy; obszar ten obejmuje szczegółowe cele zakładające umocnienie rozliczalności publicznej i wspieranie społeczeństwa obywatelskiego w sposób dostosowany do rwandyjskiej strategii rozwoju gospodarczego i ograniczenia ubóstwa na lata 2013–2017.

W lutym 2014 r. organizacje społeczeństwa obywatelskiego wyraziły zaniepokojenie instrukcjami premiera dotyczącymi Forum Rozwoju Wspólnego Działania (Joint Action Development Forum), przyjętymi w październiku 2013 r., obawiając się zagrożenia dla niezależności organizacji pozarządowych.

Rwandyjskie organizacje otrzymują wsparcie finansowe z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Projekty obejmowały następujące kwestie: przestrzeganie przez związki zawodowe wytycznych Rady Praw Człowieka ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka; zapobieganie konfliktom wynikającym ze sporów o ziemię oraz wzmocnienie roli lokalnych mediatorów; prawa dziecka, rozwój małych dzieci i opieki nad nimi; pojednanie, rehabilitacja oraz dostęp do podstawowych usług dla słabszych grup społecznych, w tym sierot, grup zmarginalizowanych, ofiar tortur i kobiet będących ofiarami przemocy; a także krajowa obserwacja procesów wyborczych, w tym poparcie utworzenia w ramach społeczeństwa obywatelskiego sieci wsparcia wyborczego służących długoterminowemu zaangażowaniu.

Ponadto UE udzielała Rwandzie pomocy finansowej za pośrednictwem programu wsparcia budżetowego dla sektora wymiaru sprawiedliwości poprzez umowę z Belgią na wsparcie realizacji nowej strategii dotyczącej wymiaru sprawiedliwości, pojednania oraz sektora porządku publicznego na lata 2014–2018. Obejmuje to komponent dotyczący możliwości wypowiedania się oraz rozliczalności, skupiający się na monitorowaniu wyników w dziedzinie wymierzania sprawiedliwości, dostępu do wymiaru sprawiedliwości i do ziemi dla najsłabszych grup, zapobiegania przemocy na tle płciowym oraz propagowania praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem praw pracowniczych.

W ramach unijnego planu działania dotyczącego społeczeństwa obywatelskiego i przygotowań do programowania 11. EFR, UE przeprowadziła rozpoznanie społeczeństwa obywatelskiego w Rwandzie, z naciskiem na demokratyczne rządy.

We wrześniu 2014 r. UE przeprowadziła wizytę terenową nad jeziorem Rweru (na granicy między Rwandą a Burundi) w związku ze znalezieniem niezidentyfikowanych ciał w tym jeziorze. Podczas wizyty dano wyraz zaniepokojeniu UE i podkreślono potrzebę przeprowadzenia przejrzystego i skutecznego dochodzenia.

Wyspy Świętego Tomasza i Książęca

Głównymi priorytetami UE są nadal: ratyfikacja kluczowych międzynarodowych umów dotyczących praw człowieka, środki wsparcia dla systemu sądownictwa, doprowadzenie do zaprzestania przez policję brutalnego traktowania, zachęcanie do działań na rzecz zwalczania korupcji oraz podnoszenie świadomości co do potrzeby zwalczania dyskryminacji.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Wyspami Świętego Tomasza i Książęcą na temat demokracji i praw człowieka w ramach regularnego dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu. Dialog odbywa się corocznie, a w 2014 r. miał miejsce w lutym. Główne poruszone kwestie to: reforma systemu sądownictwa, ratyfikacja statutu rzymskiego przez Wyspy Świętego Tomasza i Książęcą oraz przygotowania do wyborów.

Przy okazji przeprowadzonych w październiku 2014 r. wyborów parlamentarnych, regionalnych i lokalnych UE wydała oświadczenie, w którym wyraziła uznanie dla Wysp Świętego Tomasza i Książęcej w związku z pokojowym przebiegiem głosowania i z zadowoleniem przyjęła wysoką frekwencję wyborczą w całym kraju. Ponadto UE wniosła wkład finansowy w wysokości 151 979 EUR, aby wspomóc proces wyborczy na Wyspach Świętego Tomasza i Książęcej poprzez szkolenia i wsparcie dla lokali wyborczych.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, kraj ten korzysta z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Niemniej jednak w 2014 r. nie ogłoszono zaproszeń do składania wniosków w ramach krajowego systemu wsparcia. Zaproszenie do składania wniosków, na kwotę 150 000 EUR, zostanie jednak ogłoszone w 2015 r. Podejmowane są także pewne wstępne działania w celu przygotowania zaproszeń do składania wniosków w 2015 r.

Wyspy Świętego Tomasza i Książęca są beneficjentami w ramach tematycznej linii budżetowej UE na rzecz podmiotów niepaństwowych i władz lokalnych w procesie rozwoju, w ramach której przydzielono 1,7 mln EUR na budowanie zdolności oraz wspieranie restrukturyzacji podmiotów niepublicznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w tym kraju.

Senegal

W 2014 r. w ramach dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu oraz współpracy UE z Senegalem, UE i jej państwa członkowskie skupiały się na działaniach priorytetowych, takich jak prawa kobiet i dzieci, zwalczanie bezkarności, rozwiązanie problemu paraliżu sądownictwa oraz ograniczenie czasu trwania tymczasowych aresztowań i zmniejszenie liczby przypadków ich zastosowania, a także zwalczanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

Sytuacja Senegalu pod względem praw człowieka jest ogólnie pozytywna. Jednak mimo osiągnięć w zakresie równości płci oraz dobrych intencji w walce z korupcją i niesprawiedliwością, władze muszą jeszcze poczynić postępy w zakresie ochrony dzieci, zwalczania bezkarności, ograniczania aresztu tymczasowego oraz zapobiegania dyskryminacji osób homoseksualnych.

Przy kilku okazjach w kontaktach z mediami ambasadorowie różnych krajów UE, w tym szef misji UE, mówili o wspólnej unijnej strategii, wspólnych wartościach oraz obawach dotyczących praw człowieka. W tej dziedzinie ustanowiono systematyczną współpracę między UE i jej państwami członkowskimi i ustalono podział prac między państwami członkowskimi.

UE nadal dostrzegała istnienie w Senegalu przepisów chroniących kobiety i dzieci, ale podkreślała również znaczenie konkretnych działań wykonawczych, które często się opóźniają.

W szczególności na niepewną sytuację dzieci ulicy zwrócono uwagę na posiedzeniu w ramach dialogu politycznego na mocy art. 8, które odbyło się w czerwcu, oraz na specjalnej sesji z udziałem ministra sprawiedliwości poświęconej prawom człowieka w listopadzie. UE podkreśliła znaczenie przydziału środków budżetowych i wdrażania w odniesieniu do krajowej strategii na rzecz ochrony dzieci (przyjętej w grudniu 2013 r.). Z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka 10 grudnia delegatura UE zorganizuje wydarzenie, którego tematem będzie prawo do edukacji oraz młodzież, a w szczególności integracja młodych kobiet na rynku pracy.

W 2014 r. UE nadal udzielała wsparcia finansowego w ramach tematycznej linii budżetowej na rzecz podmiotów niepaństwowych, aby promować równość w dostępie do praw politycznych, gospodarczych i społecznych, za pośrednictwem projektu, który służy zwalczaniu niegodziwego i brutalnego traktowania dziewcząt w celach seksualnych (99 980 EUR). Ponadto UE zwróciła się o dofinansowanie ze środków EIDHR organizacji pozarządowych działających w dziedzinie praw dziecka. UE pracowała również nad zaproszeniem do składania wniosków w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju (IcSP), aby uwypuklić rolę kobiet w sytuacjach kryzysowych oraz zapobiegać wykorzystywaniu dzieci.

W ramach dialogu politycznego między UE a Senegalem, w listopadzie zorganizowano specjalną sesję z ministrem sprawiedliwości poświęconą prawom człowieka, a UE i jej państwa członkowskie zwróciły uwagę na potrzebę zmniejszenia liczby przypadków i czasu trwania aresztu tymczasowego. Za pośrednictwem programu Europejskiego Funduszu Rozwoju wspierającego reformy sektora wymiaru sprawiedliwości, UE pomaga udoskonalić zarówno „sprzęt” (sądy, więzienia), jak i „oprogramowanie” (szkolenia, świadomość, zwalczanie bezkarności) w dziedzinie praworządności w Senegalu, a budżet którym dysponuje wynosi 7,9 mln EUR. UE finansuje również budowanie zdolności senegalskiego Trybunału Obrachunkowego, aby pomóc mu zmniejszyć zaległości w ocenie wykorzystania środków publicznych i aby zwiększyć jego wydajność.

UE i niektóre państwa członkowskie UE przekazały dotacje, aby wspomóc władze Senegalu w organizacji procesu Hissène’a Habrégo, byłego prezydenta Czadu, oskarżonego o zbrodnie przeciwko ludzkości, przez *Chambres africaines extraordinaires* z siedzibą w Senegalu. Minister sprawiedliwości zapewnił, że dochodzenie zakończy się pod koniec stycznia 2015 r., a proces mógłby rozpocząć się w kwietniu.

Kryminalizacja homoseksualizmu jest kwestią systematycznie poruszaną podczas dialogu politycznego, w ramach którego UE podkreśla jej niezgodność z traktatami międzynarodowymi podpisanymi przez Senegal. Senegalski minister sprawiedliwości zachęca prokuratorów, by nie stosowali art. 319 kodeksu karnego, który kryminalizuje „akty sprzeczne z naturą”.

W dziedzinie wolności słowa i zrzeszania się, która co do zasady nie budzi kontrowersji w Senegalu, UE wspierała i chroniła obrońców praw człowieka; przyczyniła się także do doprecyzowania ram prawnych i finansowych społeczeństwa obywatelskiego, zaprzestania kryminalizacji przestępstw prasowych oraz do wysokiej jakości dziennikarstwa. Zwrócono się o udzielenie wsparcia na rok 2014 za pośrednictwem nowej linii budżetowej UE na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych. W maju UE finansowała „uniwersytet dla podmiotów niepaństwowych”.

Republika Seszeli

W dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Republiką Seszeli cele UE obejmują konsolidację procesu reformy ordynacji wyborczej, monitorowanie realizacji zaleceń sformułowanych w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka przeprowadzonego w odniesieniu do Seszeli w maju 2011 r. oraz wspieranie włączania konwencji i traktatów międzynarodowych do krajowego porządku prawnego.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Seszelami na temat praw człowieka i demokracji prowadzone w różnych formatach, obejmujące m.in. śledzenie procesu reformy ordynacji wyborczej ze zwróceniem szczególnej uwagi na przegląd ustawy z 2013 r. dotyczącej porządku publicznego.

Ponadto w trakcie regularnego dialogu z władzami Seszeli UE wielokrotnie wzywała do poprawy środowiska demokratycznego, ze szczególnym naciskiem na przyspieszenie procesu reformy ordynacji wyborczej oraz zmianę przepisów, mając na względzie zwiększenie wolności zgromadzeń, wolności słowa i wolności prasy, niedyskryminację kobiet i ochronę praw dzieci.

Po wyborach prezydenckich, które odbyły się w maju 2011 r., UE zachęcała władze Seszeli do wdrożenia zaleceń dotyczących reformy ordynacji wyborczej, sformułowanych przez międzynarodową misję obserwacji wyborów obejmującą przedstawicieli Wspólnoty Narodów, Międzynarodowej Organizacji Frankofonii, Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju (SADC) i Komisji Oceanu Indyjskiego (IOC).

W 2014 r. nie prowadzono dialogu politycznego na mocy art. 8 umowy z Kotonu. Delegatura sugeruje obecnie, by taki dialog zorganizować w pierwszym kwartale 2015 r.

Przez cały rok UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aby śledzić sytuację w związku z przeglądem ustawy o porządku publicznym z 2013 r.

Sierra Leone

Cele UE w zakresie praw człowieka w Sierra Leone obejmują zniesienie kary śmierci, równość mężczyzn i kobiet, wzmocnienie pozycji kobiet, egzekwowanie przepisów przeciwko pracy dzieci oraz wykorzystywaniu dzieci, ograniczenie ubóstwa oraz poprawę dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ochrony zdrowia i edukacji. Uwagi wymagały też nadal prawa osób, które odczuwają skutki dzierżawy gruntów na dużą skalę i działalności przemysłu wydobywczego. Ogólnie rzecz ujmując, od zakończenia wojny domowej osiągnięto znaczne postępy, ale nadal istniały poważne wyzwania w zakresie praw człowieka i występowały przypadki łamania tych praw. UE poruszała kwestie związane z prawami człowieka w kontaktach z rządem w kontekście członkostwa Sierra Leone w Radzie Praw Człowieka i w dalszym ciągu wspierała projekty na rzecz promowania praw podstawowych w tym kraju.

Prawa człowieka, w połączeniu z konkretnymi środkami na rzecz równości mężczyzn i kobiet i edukacji jako ważnym wkładem w ograniczanie ubóstwa, stanowią część krajowego programu na rzecz dobrobytu (2013–2018), zainicjowanego przez rząd w lipcu 2013 r. i wspieranego przez UE. UE wspiera również proces przeglądu konstytucji służący dostosowaniu konstytucji do międzynarodowych norm w zakresie praw człowieka, a także ustawę o wolności informacji przyjętą w październiku w celu zagwarantowania dostępu do informacji będących w dyspozycji organów państwowych.

W 2014 r. projekty finansowane przez UE skupiały się przede wszystkim na prawach osób niepełnosprawnych (budowanie zdolności oraz zdrowie psychiczne), kwestiach dotyczących płci społeczno-kulturowej (np. wzmocnienie pozycji kobiet oraz zwalczanie przemocy ze względu na płeć, w tym okaleczania żeńskich narządów płciowych) i prawach dzieci (praca dzieci). Wsparcia udzielono też na poprawę dostępu do wymiaru sprawiedliwości, w tym na szkolenia dla prawników i asystentów prawnych, oraz na promowanie wolności informacji i poprawę usług zdrowotnych. Również Komisja Praw Człowieka w Sierra Leone otrzymała wsparcie finansowe z UE. Dokładniej rzecz ujmując, środki finansowe przyznano na realizację projektu pt. „Krajowy dialog na temat praw człowieka, sprawowania rządów i demokracji”, służącego uwzględnianiu konkretnych kwestii związanych z prawami człowieka poprzez upodmiotowienie i wzmocnienie mediów i społeczeństwa obywatelskiego w tym kraju.

W 2014 r. ogłoszono zaproszenie do składania wniosków w ramach EIDHR w odniesieniu do finansowania projektów społeczeństwa obywatelskiego mających na celu wdrożenie zaleceń sierraleońskiej Komisji Prawdy i Pojednania. Organizacje, które zostaną wybrane, rozpoczną prace w 2015 r.

Somalia

Podstawą zaangażowania UE w Somalii jest porozumienie w sprawie Somalii, które zostało przyjęte w 2013 r. i które odzwierciedla przemiany mające miejsce w tym kraju oraz określa działania polityczne służące zapewnieniu, by Somalia pozostała na ścieżce budowania długotrwałego pokoju i państwowości. Do priorytetów UE w tym kraju w zakresie praw człowieka należą ochrona ludności cywilnej oraz dzieci w konfliktach zbrojnych, a także zapewnianie dostępu pomocy humanitarnej. Poparcie dla konstytucji federalnej jest także centralnym elementem unijnych działań w Somalii. Pozostałe priorytety dotyczą promowania i ochrony praw kobiet oraz społeczności LGBTI, a także zniesienia kary śmierci.

Sytuacja w Somalii w kwestii praw człowieka wciąż stanowi wyzwanie. W 2014 r. w Somalii nadal masowo występowały przypadki łamania praw człowieka, m.in. dochodziło do egzekucji pozasądowych, aktów przemocy wobec kobiet i dzieci, rekrutowania i wykorzystywania dzieci jako żołnierzy oraz do zamachów na dziennikarzy. Innymi istotnymi problemami wiążącymi się z prawami człowieka były przypadki arbitralnych aresztowań, ograniczony dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz wykonywanie kary śmierci. Ponadto w przypadku tych przestępstw poważnym problemem jest wciąż bezkarność, mająca źródło w słabości systemu wymiaru sprawiedliwości i instytucji praworządności. Wiele z tych naruszeń było związanych z trwającym konfliktem między koalicją sił wspieranych przez rząd federalny Somalii a rebeliantami Al-Szabab. W Somalii wysiedlone pozostawały setki tysięcy osób, a około miliona uchodźców somalijskich przebywało w krajach sąsiadujących.

W 2014 r. UE wielokrotnie omawiała kwestie praw człowieka w kontaktach z rządem Somalii w kontekście dialogu politycznego na mocy art. 8. Podczas różnych posiedzeń UE kładła nacisk na swoje priorytety w zakresie praw człowieka w tym kraju, a także apelowała do somalijskiego rządu o podjęcie działań w celu poprawy sytuacji zgodnie ze wspomnianym porozumieniem i międzynarodowymi zobowiązaniami Somalii.

W praktyce w 2014 r. UE wspierała wysiłki rządu na rzecz tworzenie struktur instytucjonalnych i aktów prawnych respektujących prawa człowieka poprzez promowanie uwzględniania kwestii praw człowieka w ujęciu przekrojowym w różnych przewodnich dokumentach strategicznych i planach działania nowego rządu (chodzi np. o plan wdrażania odnoszący się do wymiaru sprawiedliwości i więziennictwa na lata 2014–2016, ustawę dotyczącą praw człowieka służącą ustanowieniu niezależnej komisji praw człowieka, krajową politykę równości płci oraz krajowy plan działania w sprawie położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych, który przewiduje opracowanie ustawy dotyczącej przestępstw seksualnych).

Dialog z somalijskimi obrońcami praw człowieka, jak również z przedstawicielami rządu w Mogadiszu, stanowił wyzwanie ze względu na zły stan bezpieczeństwa w stolicy. Prace rządu federalnego w ostatnim kwartale były znacznie utrudnione w związku z wewnętrznym kryzysem politycznym.

UE wyrażała na forum publicznym obawy dotyczące stale występujących naruszeń praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego – w formie oświadczeń wydanych przez wysoką przedstawiciel / wiceprzewodniczącą i oświadczeń wydanych na szczeblu lokalnym, jak również w formie konkluzji Rady w sprawie Somalii (w październiku 2014 r.). Ponadto kwestie przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć oraz praw kobiet były często poruszane w rozmowach zarówno z władzami, jak i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. Po opublikowaniu sprawozdania Human Rights Watch dotyczącego domniemych aktów niegodziwego traktowania w celach seksualnych, których dopuszczali się rzekomo członkowie misji pokojowej AMISOM w Somalii, UE wezwała Unię Afrykańską (UA) do zbadania tych zarzutów.

W ramach programu UNDP na rzecz praworządności i bezpieczeństwa (ROLS) nie tylko rozszerzono kwestie praworządności na nowe obszary, lecz także wsparto opracowywanie strategii dla policji i wymiaru sprawiedliwości, w których zawarto zasady przewodnie wszystkich działań policji i wymiaru sprawiedliwości w Somalii. Jako główny darczyńca programu ROLS, UE nalegała, by kluczowymi elementami wszystkich działań w sektorze bezpieczeństwa pozostały: zasada cywilnego nadzoru, odpowiednia weryfikacja oraz szkolenie nowych rekrutów pod kątem praw człowieka, a także zajęcie się problemem bezkarności. „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości” i „cywilna policja” to elementy mające na celu budowanie zdolności sektora wymiaru sprawiedliwości, tak by służył obywatelom Somalii, a zwłaszcza najsłabszym grupom społecznym, oraz zapewnienie wszystkim Somalijczykom dostępu do integracyjnych, sprawiedliwych i rozliczalnych form bezpieczeństwa. Organizowane jest także specjalne szkolenie dotyczące przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć.

W zakres szkolenia zapewnianego przez unijną misję szkoleniową (EUTM Somalia) somalijskim żołnierzom w Ugandzie i Mogadiszu wchodzi także prawo dotyczące praw człowieka i międzynarodowe prawo humanitarne. W działalności doradczej, mentorskiej i szkoleniowej EUTM znalazły odzwierciedlenie kwestie związane z ochroną ludności cywilnej. Szkolenia te będą kontynuowane w 2015 r. w ramach szerszej zakrojonych wysiłków na rzecz reformy sektora bezpieczeństwa. EUTM będzie nadal zapewniać szkolenia, pomoc mentorską i doradztwo w dziedzinie praw człowieka, międzynarodowego prawa humanitarnego i prawa karnego, problematyki płci oraz kwestii dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także ochrony ludności cywilnej, oraz będzie uwzględniać te aspekty we wszystkich trzech filarach misji we współpracy z innymi partnerami, zwłaszcza ONZ i AMISOM.

Forum Partnerskie na Wysokim Szczeblu w Kopenhadze (19–20 listopada) z zadowoleniem przyjęło opracowanie ram prawnych i politycznych w zakresie promowania praw człowieka, ochrony najsłabszych grup społecznych – kobiet i dzieci w sytuacjach konfliktu – i gwarantowania praw kobiet i dzieci. Ponadto społeczność międzynarodowa zachęcała rząd federalny do szybkiego utworzenia niezależnej komisji praw człowieka.

Przez cały 2014 r. delegatura UE w Somali odgrywała rolę sekretariatu grupy roboczej ds. praw człowieka, która jest kluczowym mechanizmem umożliwiającym darczyńcom monitorowanie sytuacji w zakresie praw człowieka w Somalii oraz utrzymanie konstruktywnego dialogu w kwestiach praw człowieka z odpowiednimi władzami tego kraju i tamtejszym społeczeństwem obywatelskim. W skład grupy roboczej ds. praw człowieka wchodzi delegatura UE w Somalii, państwa członkowskie UE, Norwegia, Szwajcaria i USA. W 2014 r. grupa robocza ds. praw człowieka zebrała się w Somalii dwukrotnie. W roku tym grupie współprzewodniczyły Belgia, Hiszpania (do czerwca) i Szwecja (od sierpnia). Grupa ta śledziła rozwój sytuacji w zakresie przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć oraz wolności mediów; ramy legislacyjne i strategie rozwoju mające znaczenie dla praw człowieka – takie jak proces redagowania i przeglądu ustawy dotyczącej ustanowienia komisji praw człowieka oraz różne krajowe i regionalne uregulowania dotyczące mediów; proces konstytucyjny, a także procesy opracowywania różnorodnych strategii sektora bezpieczeństwa.

Republika Południowej Afryki

Wartości, którymi są prawa człowieka i demokracja, stanowią integralny element stosunków UE–RPA – zapisano je bowiem w umowie o handlu, rozwoju i współpracy z 1999 r. oraz w partnerstwie strategicznym przyjętym w 2007 r.

Drugie posiedzenie forum zorganizowanego dialogu między UE a Republiką Południowej Afryki dotyczącego praw człowieka zorganizowano 28 listopada 2014 r. w Brukseli.

Współprzewodniczącymi posiedzenia byli ze strony UE specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka Stavros Lambrinidis oraz dyrektor zarządzający ESDZ Mara Marinaki. Ze strony południowoafrykańskiej posiedzeniu współprzewodniczył Jerry Matjila, dyrektor generalny w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Chociaż dialog przybrał formalną postać dopiero w 2013 r., udało się w nim wykorzystać dorobek regularnych dogłębnych konsultacji prowadzonych od 2009 r. oraz konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanymi w ochronę praw człowieka w Europie i RPA.

Wspomniane drugie posiedzenie było dla UE i Republiki Południowej Afryki okazją do dyskusji na tematy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania i zaniepokojenia, m.in. na temat współpracy na forach wielostronnych oraz kwestii wewnętrznych. Zagadnienia o charakterze wielostronnym obejmowały: rasizm i ksenofobię, biznes i prawa człowieka, prawo do rozwoju, prawa gospodarcze i społeczne oraz ramy rozwoju po 2015 r. W porządku obrad znalazły się także kwestie dotyczące prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich, jak również Międzynarodowego Trybunału Karnego. UE i RPA omówiły także zagadnienia krajowe, takie jak rasizm i ksenofobia oraz działania policji i prawa człowieka. Obie strony zgodziły się wzmocnić współpracę obejmującą większość omówionych tematów oraz podjąć dodatkowe wysiłki, aby dążyć do wspólnego porozumienia w sprawie kwestii drażliwych.

W uzupełnieniu dialogu na temat praw człowieka, 27 listopada zorganizowano seminarium dotyczące społeczeństwa obywatelskiego. Około 20 organizacji z UE i RPA dyskutowało na takie tematy, jak: prawa człowieka a rozliczalność służb państwowych, prawa człowieka a dostęp do usług, a także na wiele innych tematów objętych ramami dialogu dotyczącego praw człowieka. Uczestnicy opracowali zalecenia, które były przedmiotem rozmów podczas lunchu w ramach dialogu dotyczącego praw człowieka.

Przez cały rok UE w dalszym ciągu monitorowała rozwój sytuacji; kontakty z RPA w dziedzinie praw człowieka były ożywione i skupiały się na pełnym zakresie kwestii będących przedmiotem dyskusji na forach wielostronnych, w szczególności na forum Rady Praw Człowieka i Piątego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ; kontakty te obejmowały kwestie LGBTI i szeroką współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach unijnej współpracy na rzecz rozwoju nadal promowano prawa człowieka, głównie poprzez wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w takich dziedzinach jak: niepełnosprawność, migracja, prawa dzieci i kobiet oraz przemoc ze względu na płeć, z wykorzystaniem tematycznych linii budżetowych i EIDHR. Komisja oraz rząd Republiki Południowej Afryki podpisały w 2014 r. opiewający na kwotę 25 mln EUR program zatytułowany „Sprawiedliwość społeczno-gospodarcza dla wszystkich” (SEJA). Program ten ma na celu wspieranie polityki rządu dotyczącej sprawiedliwości społeczno-gospodarczej, która to polityka została określona w konstytucji Republiki Południowej Afryki i opiera się na strategicznych ramach opracowanych przez Departament Sprawiedliwości i Rozwoju Konstytucyjnego. W ramach tego programu będą wspierane zainteresowane strony reprezentujące zarówno rząd, jak i społeczeństwo obywatelskie, i propagowane będą stosunki między tymi stronami oparte na współpracy.

Sudan Południowy

To, co wydarzyło się w Sudanie Południowym 15 grudnia 2013 r. i później i wywołało w tym państwie zbrojny konflikt zaledwie dwa i pół roku po uzyskaniu niepodległości, drastycznie zmieniło perspektywy tego najmłodszego kraju na świecie. Wojna domowa spowodowała śmierć co najmniej dziesięciu tysięcy osób, przesiedlenie 2 milionów osób, a w czasie jej trwania dochodziło do drastycznych przypadków łamania międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka.

Choć od miesięcy Międzyrządowy Organ ds. Rozwoju (IGAD) w Afryce Wschodniej czynił starania na rzecz przeprowadzenia kompleksowych rozmów pokojowych obejmujących wszystkie strony, ani rząd, ani opozycja nie zaangażowały się w ten proces w dobrej wierze i nie wypełniały całkowicie swoich zobowiązań. Wobec zbliżającej się ku końcowi pory deszczowej, coraz bardziej obawiano się, że walczące strony szykują się do nowej ofensywy na dużą skalę. Brakowi postępów w rozmowach pokojowych towarzyszyła kurcząca się przestrzeń polityczna. Organizacje pozarządowe i środki masowego były coraz częściej celem prześladowań, a rząd zaproponował restrykcyjne przepisy, aby ograniczyć im możliwość swobodnego działania.

W tym kontekście głównymi celami UE było zapobieżenie rozlaniu się kryzysu na inne kraje regionu, doprowadzenie do natychmiastowego zaprzestania walk i przyspieszenie rozmów pokojowych. UE angażowała się w realizację szeroko zakrojonej strategii służącej wsparciu przywracania pokoju w Sudanie Południowym obejmującej: polityczne i finansowe wsparcie dla realizowanego pod kierownictwem IGAD procesu i mechanizmu monitorowania, czy rzeczywiście zaprzestano wrogich działań; nałożenie sankcji na przywódców wojskowych, którzy utrudniają proces pokojowy i którzy dopuścili się aktów łamania praw człowieka; wzmocnienie i przekształcenie mandatu misji ONZ w Sudanie Południowym (UNMISS), z myślą o priorytetowym traktowaniu ochrony ludności cywilnej i o sprawozdawczości dotyczącej praw człowieka; wspieranie rozliczalności i pojednania za pośrednictwem komisji dochodzeniowej UA i działania Rady Praw Człowieka ONZ; przyjęcie pakietu stabilizacyjnego przy jednoczesnym zwiększeniu pomocy humanitarnej.

W kilku oświadczeniach i w konkluzjach Rady UE z całą surowością potępiła przypadki naruszania praw człowieka i zaapelowała o rozliczenie osób odpowiedzialnych za poważne naruszenia. UE poparła zalecenia zawarte w sprawozdaniu UNMISS oraz wezwała rząd do dalszego ich wdrażania. Ponadto UE, w ścisłej współpracy ze społecznością międzynarodową, aktywnie działała, aby zapobiec przyjęciu restrykcyjnych przepisów w Sudanie Południowym, które ograniczałyby zdolność społeczeństwa obywatelskiego do funkcjonowania w tym kraju. UE nadal też angażuje się w zaspokajanie zwiększonych potrzeb mających związek z konfliktem.

UE w ramach EIDHR potwierdziła swoje zobowiązanie do zapewnienia obrońcom praw człowieka sprzyjających warunków poprzez przeznaczenie specjalnych środków finansowych na utworzenie sieci obrońców praw człowieka. Celem tej sieci będzie intensyfikacja pracy na rzecz praw człowieka w Sudanie Południowym i poprawa jej jakości, poprzez zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony tamtejszych obrońców praw człowieka.

Sudan

W 2014 r. nadal trwały wewnętrzne konflikty w Sudanie w: Darfurze, Kordofanie Południowym i Nilu Błękitnym, co wiązało się z poważnymi naruszeniami praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, takimi jak masowe bombardowania z powietrza, taktyka spalonej ziemi, wysiedlenia na dużą skalę, powszechne stosowanie przemocy wobec kobiet i dzieci oraz odmowa dostępu pomocy humanitarnej; wszystkich tych naruszeń dopuszczały się podmioty państwowe, podmioty niepaństwowe (bojówki pod nazwą „Siły Szybkiego Wsparcia”) oraz siły rebelianckie. Sytuację komplikuje ogólny brak odpowiedzialności i powszechna bezkarność. Mimo tego, że na początku 2014 r. prezydent zapowiedział dialog narodowy, przestrzeń polityczna pozostawała wciąż bardzo ograniczona w związku z występującymi ciągle niesłusznymi zatrzymaniami działaczy politycznych oraz zamykaniem organizacji pozarządowych. W wielu częściach kraju wciąż miały miejsce prześladowania ze względu na przynależność etniczną. Przeciwnicy polityczni, grupy młodzieży, działacze na rzecz praw człowieka i dziennikarze byli nadal – ze względu na swoje sympatie polityczne – poważnie narażeni na prześladowanie, niesłuszne aresztowania oraz złe traktowanie przez Krajowe Służby Wywiadu i Bezpieczeństwa. Nadal silna była cenzura państwowa i kontrola nad mediami, szczególnie gazetami; m.in. zajmowano całe nakłady i zamykano organy prasowe.

Poszanowanie praw człowieka jest integralnym elementem stosunków UE z Sudanem i jest postrzegane jako kluczowy czynnik długoterminowej stabilności tego kraju. UE nadal współpracowała z Kanadą Forum Partnerów Międzynarodowych ds. Praw Człowieka i zorganizowała kilka spotkań z krajowymi instytucjami praw człowieka, władzami i społeczeństwem obywatelskim. Ponadto w niektórych przypadkach UE monitorowała procesy sądowe mające związek z prawami człowieka.

W maju 2014 r. na czołówki gazet trafiła sprawa Meriam Ibrahim, chrześcijanki skazanej na śmierć za domniemane przestępstwo apostazji; na całym świecie apelowano o jej uwolnienie oraz o zagwarantowanie wolności religii lub przekonań – m.in. zostało wydane wspólne oświadczenie przewodniczących Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego oraz przywódców religijnych. Inne oświadczenia UE wydane w 2014 r. dotyczyły: bombardowań z powietrza obiektów cywilnych w Kordofanie Południowym, eskalacji przemocy w Darfurze, wizyt prezydenta Omara al-Baszira w państwach będących stronami statutu rzymskiego, pozbawiania wolności działaczy politycznych i liderów opozycji oraz doniesień o przemocy seksualnej w Darfurze.

Ponadto UE wielokrotnie opowiadała się za pluralistycznym i szerokim dialogiem narodowym, m.in. w konkluzjach wydanych w październiku przez Radę UE do Spraw Zagranicznych. Przesłania w sprawie dialogu narodowego, dostępu pomocy humanitarnej oraz ogólnej sytuacji wzmocniła dodatkowo marcowa wizyta w Sudanie delegacji Parlamentu Europejskiego.

Na swoim 27. posiedzeniu we wrześniu 2014 r. o sytuacji w Sudanie dyskutowała Rada Praw Człowieka ONZ, osiągając porozumienie w sprawie rozszerzenia i wzmocnienia mandatu niezależnego eksperta w ramach pozycji 10. (pomoc techniczna i budowanie zdolności), za czym zdecydowanie opowiadała się UE. W następstwie rezygnacji osoby poprzednio pełniącej tę funkcję, nowym niezależnym ekspertem został mianowany Aristide Nononsi (z Beninu).

W 2014 r. Sudan aktywnie uczestniczył w przygotowywaniu inicjatywy w sprawie szlaku migracyjnego Róg Afryki – UE, zwanej obecnie procesem chartumskim, która odnosi się głównie do handlu ludźmi i przemyśle ludzi. Sudan był gospodarzem regionalnej konferencji UA i posiedzenia urzędników wyższego szczebla w październiku; jest też jednym z głównych krajów w procesie chartumskim oraz jednym z członków Komitetu Sterującego, co zostało uzgodnione na ministerialnej konferencji, która odbyła się w listopadzie w Rzymie.

Na stosunki UE z Sudanem nadal wpływa wciąż niezrealizowany nakaz aresztowania prezydenta Omara al-Baszira, wydany przez MTK, oraz decyzja Sudanu, aby nie ratyfikować zmienionej umowy z Kotonu. Finansowanie rozwoju – które było nadal zapewniane dzięki ponownie przyznanym środkom finansowym oraz specjalnemu przydziałowi wynikającemu z decyzji Rady z 2010 r. i służącemu zaspokojeniu potrzeb najsłabszych grup ludności na obszarach dotkniętych konfliktem – zakończyło się w 2013 r., mimo że projekty były wciąż w toku. Ponadto finansowanie na rzecz praw człowieka przekazano za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (1 mln EUR w 2014 r.), programu „Podmioty niepaństwowe i władze lokalne w procesie rozwoju” (2,5 mln EUR), programu tematycznego „Bezpieczeństwo żywności” (10 mln EUR w 2014 r.), Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju (13,5 mln EUR na lata 2014–2017). Kluczowe obszary wspierane w ramach projektów obejmowały promowanie przyjaznego środowiska, budowanie zdolności lokalnych organizacji pozarządowych, społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw człowieka, jak również wspieranie praw osób należących do najbardziej marginalizowanych i najsłabszych grup społecznych, w tym kobiet i dzieci, osób niepełnosprawnych, ludów tubylczych oraz innych mniejszości.

Suazi

W dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków ze Suazi cele UE obejmują wspieranie demokracji i dobrych rządów, a także propagowanie równości płci oraz działanie na rzecz zniesienia *de iure* kary śmierci. Inne ważne priorytety obejmują wzmocnienie komisji praw człowieka i administracji publicznej, promowanie wolności słowa, zgromadzeń i zrzeszania się, a także wspieranie walki z korupcją.

W 2014 r. UE nadal angażowała się w kwestie dotyczące praw człowieka i demokracji z władzami Suazi w ramach różnych spotkań. Na przykład w październiku zorganizowano coroczny dialog polityczny między obiema stronami, który dotyczył wielu kwestii związanych z prawami człowieka, w tym kary śmierci i równości płci.

Ponadto przez cały rok ambasador UE spotykał się z królem, premierem i członkami gabinetu. Przy okazji posiedzeń z udziałem wspomnianych osób UE miała możliwość nakreślenia swojego zaangażowania w promowanie praw człowieka oraz mogła dać wyraz poważnemu zaniepokojeniu w związku z, jak się wydaje, pogarszającą się ochroną praw podstawowych w tym kraju.

W związku z aresztowaniem Thulaniego Maseko, wybitnego prawnika zajmującego się prawami człowieka, oraz Bhekiego Makhubu, starszego redaktora czasopisma Nation Magazine, za krytykę Sądu Najwyższego, UE wydała w marcu 2014 r. oficjalne oświadczenie, w którym wyraziła zaniepokojenie tym aresztowaniem i jego negatywnymi skutkami dla wolności słowa i mediów w tym kraju. Ponadto w czerwcu 2014 r. UE wydała kolejne oświadczenie w związku z aresztowaniami działaczy politycznych.

Zgodnie z umową z Kotonu, UE popiera pełne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego na rzecz agendy rozwoju w Suazi. Obecnie UE wdraża program dotyczący podmiotów niepaństwowych poprzez zarządzanie scentralizowane o wartości 4,5 mln EUR. Społeczeństwo obywatelskie w Suazi otrzymuje również pomoc z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) o wartości 1 mln EUR.

Tanzania

Promowanie niedyskryminacji, zwalczanie przemocy ze względu na płeć oraz domaganie się wzmocnienia praw socjalnych i gospodarczych nadal były głównymi elementami programu UE w zakresie praw człowieka w Tanzanii. Na szczeblu politycznym UE z dużym zainteresowaniem śledziła proces przeglądu konstytucji oraz ewolucję wolności mediów i funkcjonowania organów nadzoru publicznego. W pierwszej połowie 2014 r. nadal powodem do zaniepokojenia były sporadyczne incydenty o charakterze religijnym i politycznym.

Dialog polityczny między UE i Tanzanią prowadzony w marcu 2014 r. na mocy art. 8 umowy z Kotonu odnosił się do wyzwań w zakresie egzekwowania prawa, otoczenia wyborczego i powiązanych zagadnień dotyczących wolności słowa i prasy, a także przemocy uwarunkowanej płcią. UE wyraziła poparcie dla zapowiadanych reform prawnych i modernizacji w tych dziedzinach. Unijny dialog polityczny na temat wsparcia z budżetu ogólnego służył także jako platforma monitorowania praw człowieka.

Przemoc uwarunkowana płcią jest w Tanzanii zjawiskiem powszechnym i częstokroć nie jest kwestionowana. Wczesne i nierzadko przymusowe małżeństwa oraz powiązane z tym krzywdzące tradycyjne praktyki, takie jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych, są kulturowo zakorzenione w wielu częściach kraju. Sytuację potęguje ubóstwo, zwłaszcza na obszarach wiejskich, a wypłata posagu stanowi jeden z istotnych czynników powodujących małżeństwa dzieci. Jeśli chodzi o pozytywne zmiany, w projekcie konstytucji zaproponowano, by dziecko zdefiniować jako osobę poniżej 18 roku życia, co, jak się oczekuje, przyczyni się do odpowiedniej reformy ustawy o małżeństwach określającej wiek uprawniający do zawarcia małżeństwa. UE zdecydowanie opowiada się za tym, a także za wprowadzeniem prawnego zakazu dotyczącego posagu. Ponadto istotnym wskaźnikiem powodującym uruchomienie wsparcia Tanzanii z budżetu ogólnego UE była kwestia edukacji dobrej jakości i opartej na równości płci – najbardziej skutecznej alternatywy dla małżeństw dzieci.

Unijny portfel projektów zawierał działania – prowadzone na szczeblu ogólnokrajowym i na poziomie społeczności – odnoszące się do przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią oraz służące zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec dzieci, pracy dzieci, handlowi dziećmi, a także innym szkodliwym praktykom, takim jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych i małżeństwa dzieci. UE wносиła wkład w kampanie dyplomacji publicznej i w ustanowienie wyspecjalizowanych biur policji, tak by wpłynąć na sposób, w jaki ludność postrzega te szkodliwe zjawiska i reaguje na nie. UE propagowała również uczestnictwo i wzmocnienie pozycji kobiet w procesie wyborczym oraz dostęp kobiet do ziemi, działalności rolniczej i lepszego odżywiania.

W związku z wieloma śmiertelnymi atakami na osoby cierpiące na albinizm, UE wystosowała list otwarty do premiera kraju, w którym to liście apeluje do rządu o położenie kresu bezkarności w związku z uprawianiem czarów oraz o postawienie sprawców przed wymiarem sprawiedliwości. Ponadto UE dążyła do wywołania debaty publicznej dotyczącej tej kwestii w oparciu o artykuł zawierający „10 pytań w kwestii praw osób cierpiących na albinizm do bezpiecznego życia w Tanzanii”. Zapewniono unijne środki finansowe na działania prowadzone na poziomie społeczności w celu promowania praw osób starszych oraz zaradzenia problemowi „zabójstw w kontekście uprawiania czarów”.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Demokracji UE spotkała się z mediami, aby przedyskutować kwestie wolności informacji oraz demokracji. UE pokryła także koszty zorganizowania przez komisję praw człowieka i dobrych rządów warsztatów z udziałem zainteresowanych stron z okazji Dnia Praw Człowieka; warsztaty miały służyć podsumowaniu zaleceń okresowego przeglądu praw człowieka z myślą o przygotowaniach do kolejnego cyklu.

W październiku 2014 r. Tanzania rozpoczęła przyznawanie zaświadczeń o obywatelstwie 162 000 byłym burundyjskim uchodźcom, którzy przebywali w Tanzanii od 1972 r., po ich wstępnej naturalizacji w 2010 r. UE wielokrotnie podnosiła tę kwestię z Tanzanią i wyraziła uznanie dla podjętej przez nią decyzji, która jest dowodem zaangażowania Tanzanii na rzecz pokoju i stabilności w regionie Wielkich Jezior Afrykańskich.

Togo

Współpraca UE z Togo w dziedzinie praw człowieka obejmuje swym zakresem regularny dialog z różnymi podmiotami (organami, przywódcami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego) oraz pomoc techniczną i finansową, a także działania w zakresie dyplomacji publicznej służące uwrażliwianiu oraz podnoszeniu świadomości.

Podejmowane działania służyły głównie reformie wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza wymierzone były w bezkarność i arbitralne zatrzymania oraz ukierunkowane na eliminowanie tortur i nieludzkiego traktowania więźniów, a także na poprawę warunków panujących w więzieniach.

Szczególną uwagę poświęcono przemocy związanej z wyborami, propagowaniu wolności słowa, wzmocnieniu społeczeństwa obywatelskiego, w tym ochrony obrońców praw człowieka, a także kwestii pojednania. Wszystkie te tematy UE poruszała w ramach regularnego dialogu politycznego z władzami, m.in. podczas sesji formalnej dialogu politycznego 2 października 2014 r., a także w dialogu z opozycją i społeczeństwem obywatelskim.

UE była szczególnie aktywna w promowaniu przyjęcia ram konstytucyjnych uzgodnionych z udziałem wszystkich partii politycznych. Niestety, wysiłki podejmowane przez różne podmioty nie zakończyły się sukcesem, tzn. nie osiągnięto porozumienia na forum Zgromadzenia Narodowego; projekt ustawy w sprawie zmiany konstytucji został 30 czerwca odrzucony przez zgromadzenie. We współpracy z partnerami o podobnych poglądach w ramach tzw. grupy G-5 (UE, Francja, Niemcy, USA, ONZ) wydano lokalne oświadczenia, aby zachęcić do reform opartych na konsensusie i promować dialog.

Kontynuowano współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, które były beneficjentami projektów finansowanych przez UE oraz istotnymi partnerami w ramach dialogu politycznego UE i unijnej dyplomacji publicznej. W tym kontekście organizacje społeczeństwa obywatelskiego były wspierane pod względem instytucjonalnym i w wykonywaniu swoich zadań, ze szczególnym naciskiem na pojednanie narodowe.

Uruchomiono program szkolenia policji, aby w sposób bardziej profesjonalny i możliwy do pogodzenia z prawami człowieka wzmocnić zdolności sił bezpieczeństwa. UE kontynuowała działania na rzecz wdrożenia zaleceń Komisji ds. Prawdy, Sprawiedliwości i Pojednania. Ponadto prawie ukończono opracowanie nowego programu w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i sił bezpieczeństwa w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju. I wreszcie w ramach EIDHR, UE wspiera projekt mający na celu zapewnienie pomocy prawnej więźniom kilku zakładów karnych.

Uganda

W 2014 r. UE w dyskusjach z Ugandą starała się promować prawo do niedyskryminacji. Na krótko przed przyjęciem przez Ugandę ustawy przeciwko homoseksualizmowi 24 lutego, wysoka przedstawiciel UE wydała oświadczenie, w którym wyraziła głębokie zaniepokojenie z powodu zbliżającego się wprowadzenia w życie drakońskich przepisów kryminalizujących homoseksualizm, a także żał z powodu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. 4 marca wysoka przedstawiciel wydała kolejne oświadczenie w imieniu Unii Europejskiej, w którym potępiła przyjęcie ustawy przeciwko homoseksualizmowi oraz podkreśliła, że akt ten stoi w sprzeczności z podjętymi przez rząd Ugandy międzynarodowymi zobowiązaniami do poszanowania i ochrony podstawowych praw człowieka przysługujących wszystkim obywatelom tego kraju. UE zaapelowała do Ugandy o zapewnienie równości wobec prawa i niedyskryminacji, zgodnie z obowiązkami tego kraju wynikającymi z międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka. Następnie UE przeprowadziła z władzami Ugandy wzmocniony dialog polityczny na mocy art. 8 umowy z Kotonu w celu omówienia przedmiotowej ustawy.

7 lipca rząd Ugandy wydał oświadczenie wyjaśniające, czym kierował się przy przyjmowaniu tej ustawy. W oświadczeniu tym stwierdzono, że ustawa nie będzie miała wpływu na żadne działania osób lub grup, i podkreślono, że rząd Ugandy będzie nadal zapewniał równe traktowanie wszystkich ludzi i respektował konstytucyjne prawo do prywatności, a także pełny dostęp do usług socjalnych i opieki zdrowotnej dla wszystkich osób bez dyskryminacji. 1 sierpnia Trybunał Konstytucyjny Ugandy uchylił ustawę, zarzucając jej niekonstytucyjność z uwagi na to, że podczas jej przyjmowania w Parlamencie nie było quorum.

W następstwie wyroku Trybunału utworzono komisję pod przewodnictwem wiceprezydenta Edwarda Ssekandi w celu rozważenia, czy we wspomnianej sprawie zostaną podjęte dalsze kroki. Niektórzy posłowie do parlamentu wyrazili również chęć wprowadzenia nowej ustawy przeciwko homoseksualizmowi zaproponowanej przez posłów niebędących członkami rządu. UE w dalszym ciągu bardzo uważnie śledzi te wydarzenia.

Opublikowane we wrześniu sprawozdanie Human Rights Watch zawierało doniesienia o tym, że żołnierze misji Unii Afrykańskiej w Somalii (AMISOM), w tym żołnierze ugandyjscy, rzekomo dopuszczali się gwałtów i aktów przemocy seksualnej na kobietach zgłaszających się do baz AMISOM po pomoc medyczną, żywność lub wodę. UE zachęcała wszystkie zainteresowane podmioty do przeprowadzenia gruntownego i bezstronnego dochodzenia w sprawie tych poważnych zarzutów. Unia Afrykańska i władze Ugandy wszczęły dochodzenia, a kilku wysokich rangą oficerów ugandyjskich zawieszono w pełnieniu służby.

UE nadal udzielała pomocy technicznej władzom Ugandy i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, aby wesprzeć realizację zaleceń misji obserwacji wyborów w Ugandzie z 2011 r. oraz aby zachęcić władze Ugandy do jak najszybszego przyjęcia odpowiednich reform legislacyjnych i instytucjonalnych, mając na względzie ich pełne wdrożenie w odpowiednim czasie przed wyborami w 2016 r.

W październiku UE wzięła udział w imprezie zorganizowanej przez Fundację na rzecz Inicjatywy dotyczącej Praw Człowieka z okazji Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci. W unijnym przemówieniu wygłoszonym przy tej okazji przedstawiono stanowisko UE wobec kary śmierci.

W 2014 r. ugandyjską nagrodę przyznawaną obrońcom praw człowieka otrzymali: Gladys Canogura, dyrektor wykonawcza Kitgum Women's Peace Initiative, Mohammed Ndifuna, dyrektor generalny Human Rights Network Uganda, oraz Christine Alalo, podkomisarz policji z Dyrekcji ds. Ochrony Dzieci i Rodziny ugandyjskich sił policji.

Zambia

Prawa człowieka to ważna dziedzina stosunków UE z Zambią. Cele UE w zakresie praw człowieka w tym kraju obejmują zniesienie kary śmierci, poprawę warunków panujących w więzieniach oraz niedyskryminację obywateli ze względu na orientację seksualną. Priorytetem UE w Zambii jest także zajęcie się przemocą uwarunkowaną płcią oraz propagowanie wolności słowa. Kwestie te były konsekwentnie poruszane przez UE i jej państwa członkowskie w ramach dialogu z rządem, opozycją i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

W 2014 r. UE utrzymywała regularne kontakty z obrońcami praw człowieka w Zambii. Delegatura UE zorganizowała posiedzenia, aby omówić sytuację w zakresie praw człowieka w tym kraju oraz ustawę o organizacjach pozarządowych regulującą działalność organizacji pozarządowych, a także zapewniała regularną obecność na procesie dwóch osób rzekomo należących do społeczności LGBTI oskarżonych o sodomie (które zostały ostatecznie uniewinnione). Ponadto delegatura UE w Lusace wydała wspólny komunikat prasowy z okazji Europejskiego Dnia przeciwko Karze Śmierci.

Poprzez program dotyczący dostępu do wymiaru sprawiedliwości UE dostarczyła 7,5 mln EUR na wsparcie różnych instytucji, takich jak policja, wymiar sprawiedliwości, więzienia, Ministerstwo Sprawiedliwości i Prokuratura Krajowa. Ponadto w październiku 2014 r. delegatura UE zapowiedziała, że kwota 4 mln EUR zostanie przeznaczona na finansowanie projektów społeczeństwa obywatelskiego, mających na celu wzmocnienie pozycji obywateli, tak by znali, zabezpieczali i egzekwowali przysługujące im prawa człowieka i prawa demokratyczne. Za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka 590 000 EUR przeznaczono na wspieranie praw słabszych grup społecznych, a w szczególności więźniów i osób LGBTI.

W 2015 r. UE zamierza nadal udzielać wsparcia poprzez zapewnianie środków finansowych na projekty służące konsolidacji procesów i instytucji demokratycznych, a mianowicie projekty mające na celu wsparcie procesów wyborczych w Zambii, a także propagowanie większego upodmiotowienia w sytuacjach prawnych i poprawę wymierzania sprawiedliwości.

Zimbabwe

1 listopada 2014 r. wygasły unijne właściwe środki na mocy art. 96 umowy z Kotonu. Dzięki temu UE może obecnie rozszerzyć dotychczasową współpracę na rzecz rozwoju z tym krajem i prowadzić z rządem dialog polityczny obejmujący także kwestie praw człowieka.

Ogólnie sytuacja w zakresie praw człowieka w Zimbabwe przez cały 2014 r. pozostawała stabilna, ale nadal delikatna. Chociaż przemoc polityczna pozostawała na niskim poziomie w porównaniu do ostatnich lat, odnotowano jednak kilka incydentów, które mogą budzić niepokój. Pomimo pewnych pozytywnych głosów płynących z kręgów rządowych na temat poszanowania prawa do gruntów i praw własności, nadal zdarzały się ataki na gospodarstwa rolne, zarówno czarnoskórych, jak i białych właścicieli – w tym niektóre bardzo brutalne. Jednak w 2014 r. poszerzyła się przestrzeń, w której społeczeństwo obywatelskie może swobodnie działać.

W 2014 r. wsparcie UE na rzecz praw człowieka skierowane było do instytucji i organizacji społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanych we wdrażanie nowej konstytucji, zwłaszcza nowej deklaracji praw, a także praw społeczno-gospodarczych i kulturalnych. Szczególną uwagę zwrócono na wzmocnienie praworządności, a także promowanie i ochronę praw obrońców praw człowieka, praw kobiet i dzieci oraz praw osób należących do mniejszości, co nadal należy do priorytetów UE w Zimbabwe.

Jeśli chodzi o pomoc finansową, w 2014 r. UE w sposób pośredni zapewniła środki finansowe zimbabwejskim instytucjom, takim jak komisje konstytucyjne, instytucje sądownicze i parlament. Środki finansowe przekazywane za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) służyły do zapewnienia, by incydenty i naruszenia praw człowieka były w dalszym ciągu zgłaszane w odpowiednim czasie oraz by faktycznie istniały mechanizmy ochrony. W 2014 r. UE finansowała również projekty na rzecz zapobiegania przemocy i na rzecz ustanowienia mechanizmów rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy, zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym; projekty te skierowane były do zwyczajnych kobiet i mężczyzn, tradycyjnych przywódców oraz decydentów. Jeśli chodzi o równość płci, działania w 2014 r. dotyczyły budowania potencjału kobiet – obrońców praw człowieka oraz równości w kwestii praw własności i dziedziczenia.

W odniesieniu do dyplomacji publicznej, UE i państwa członkowskie wzięły udział w debacie, którą przeprowadzono z okazji Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci w ramach kampanii „W kierunku całkowitego zniesienia kary śmierci w Zimbabwe”; organizatorem tej debaty było zimbabwejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapobiegania Przemocy oraz Resocjalizacji Przestępców (ZACRO), a współfinansowała ją ambasada Szwajcarii w Zimbabwe.

UE wydała trzy oświadczenia w odniesieniu do Zimbabwe dotyczące: przeglądu środków ograniczających wobec tego kraju, kwestii przemocy politycznej i zastraszania w następstwie użycia przemocy wobec kilku członków opozycyjnej partii MDC-T oraz wygaśnięcia właściwych środków na mocy art. 96 umowy z Kotonu.

W okresie od marca do czerwca 2014 r. UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego poprzez przedstawienie obszernego „Krajowego planu działania UE na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim na lata 2014–2017” w odniesieniu do Zimbabwe. W czasie gdy opracowywano ten plan działania, przeprowadzono konsultacje z rządem Zimbabwe, jak również ze społeczeństwem obywatelskim, dotyczące zatwierdzenia krajowego programu orientacyjnego finansowanego z 11. Europejskiego Funduszu Rozwoju na lata 2014–2020.

VI Bliski Wschód i Półwysep Arabski

Bahrajn

Trzy lata po zamieszkach w Królestwie Bahrajnu UE nadal uważnie monitorowała wydarzenia w tym kraju i wyrażała zaniepokojenie sytuacją wewnętrzną w zakresie praw człowieka.

W 2014 r. UE konsekwentnie wzywała wszystkie strony do konstruktywnego zaangażowania się w proces rzeczywistego pojednania narodowego i pluralistycznego dialogu, bez stawiania warunków wstępnych i w pokojowej atmosferze. UE z zadowoleniem przyjęła inicjatywę podjętą przez rząd Bahrajnu, w tym wdrożenie zaleceń bahrajńskiej niezależnej komisji dochodzeniowej.

UE uważnie śledziła prace nowo utworzonych instytucji, takich jak: Rzecznik Praw Obywatelskich ds. Policji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Krajowa Instytucja ds. Praw Człowieka (NIHR) oraz Komisja ds. Praw Więźniów i Osób Zatrzymanych. Jednakże warunki konieczne do rzeczywistego i trwałego pojednania nie zostały jeszcze zapewnione i UE wielokrotnie wzywała wszystkich Bahrajńczyków do wykorzystywania nowych instytucji w celu zagwarantowania, by przynosiły konkretną poprawę sytuacji, m.in. w oparciu o solidne zalecenia zawarte w sprawozdaniach NIHR i Rzecznika Praw Obywatelskich. W uznaniu tego, jak ważną rolę mogą odgrywać NIHR i Rzecznik Praw Obywatelskich, 9 grudnia 2014 r. szefowie misji UE postanowili przyznać obu instytucjom Nagrodę Chaillot za działania na rzecz praw człowieka.

UE nadal podkreśla, że zwalczanie bezkarności sprawców naruszeń praw człowieka pozostaje jednym z priorytetów w Bahrajnie, szczególnie w tak trudnych i spolaryzowanych warunkach, jakie panują w tym kraju w ostatnich latach. Być może te działania, w połączeniu z innymi istotnymi i konkretnymi środkami budowy zaufania wszystkich stron, przyczynią się do stopniowego przywrócenia zaufania, prowadząc do rzeczywistego pojednania narodowego.

UE udzieliła konkretnego wsparcia temu procesowi w formie projektu dzielenia się wiedzą specjalistyczną w ramach Instrumentu na rzecz Stabilności, współpracując z Krajową Instytucją ds. Praw Człowieka, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich ds. Policji, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, Ministerstwem Sprawiedliwości i Biurem Prokuratora Generalnego, obiema izbami parlamentu i prawnikami. Ponadto dyplomaci UE byli obecni na rozprawach sądowych dotyczących działaczy politycznych i działaczy na rzecz praw człowieka, w tym wybitnych osobistości, takich jak Nabeel Radżab.

Oprócz licznych oświadczeń⁴³ wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca i ESDZ pozostawały w regularnym bezpośrednim kontakcie z bahrajńskimi politykami i działaczami. Reprezentacja ESDZ na wysokim szczeblu złożyła wizytę w Bahrajnie w maju 2014 r. i przeprowadziła różnorodne konsultacje z władzami, opozycyjnymi stowarzyszeniami politycznymi, krajowymi organami zajmującymi się prawami człowieka i podmiotami społeczeństwa obywatelskiego, które to konsultacje poświęcone były głównie kwestii pojednania narodowego i sytuacji w zakresie praw człowieka. Specjalny Przedstawiciel UE ds. Praw Człowieka spotkał się z ministrem spraw wewnętrznych Bahrajnu generałem broni szejkiem Rashidem bin Abdullahem Al Khalifą w Brukseli, w nawiązaniu do wizyty SPUE w Bahrajnie, która miała miejsce w 2013 r. SPUE podkreślił znaczenie istotnych środków budowy zaufania, w tym uwolnienia działaczy pokojowych oraz pełnego wdrożenia zaleceń bahrajńskiej niezależnej komisji dochodzeniowej i powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. Ponadto SPUE potwierdził, że UE jest gotowa wspierać powstające w Bahrajnie instytucje zajmujące się prawami człowieka, tak by mogły wykonywać swoje zadania w sposób niezależny i skuteczny.

W kontekście wyborów lokalnych i parlamentarnych, które przeprowadzono 22 i 29 listopada 2014 r., UE zachęcała wszystkie ugrupowania polityczne, aby wykorzystały możliwość, jaką stwarza głosowanie, do nadania nowego tempa dialogowi narodowemu na rzecz reformy i pojednania narodowego; jednocześnie wezwała władze do kontaktów z opozycją i rozważenia środków budowy zaufania, takich jak uwolnienie działaczy pokojowych.

---

⁴³ 30/11/2014, Oświadczenie rzecznika w sprawie drugiej tury wyborów parlamentarnych w Bahrajnie (http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2014/141130_02_en.htm); 25/09/2014, Oświadczenie rzecznika w sprawie zbliżających się wyborów parlamentarnych w Bahrajnie (http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140925_02_en.pdf); 05/03/2014, Oświadczenie wysokiej przedstawiciel UE Catherine Ashton w sprawie zamachu bombowego w Bahrajnie, w wyniku którego zginęło trzech policjantów (http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140305_01_en.pdf); 16/01/2014, Oświadczenie rzecznika wysokiej przedstawiciel UE Catherine Ashton w sprawie ostatnich wydarzeń politycznych w Bahrajnie (http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140116_04_en.pdf).

UE zachęcała nowy rząd i nowo wybrany Parlament do działania w interesie wszystkich grup społecznych Bahrajnu oraz koncentrowania się na osiągnięciu celów, tak by odpowiedzieć na uprawnione dążenia obywateli. Oczekuje się, że nowy Parlament odegra konstruktywną i pozytywną rolę w promowaniu reform.

Parlament Europejski przyjął 6 lutego 2014 r. pilną rezolucję w sprawie Bahrajnu, w szczególności sytuacji Nabeela Radzaba, Abdulhadiego Al-Chawadży i Ibrahima Szarifa; a także nawiązał do sytuacji w Bahrajnie w swojej rezolucji z 13 marca 2014 r. w sprawie priorytetów UE na 25. sesję Rady Praw Człowieka ONZ.

Państwa członkowskie UE jednogłośnie poparły wspólne oświadczenie w sprawie Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka i sytuacji w zakresie praw człowieka w Bahrajnie w ramach pozycji 2, przyjęte 10 czerwca 2014 r. w Genewie.

Iran

Pomimo zachęcających sygnałów po wyborze prezydenta Hassaba Rouhaniego w 2013 r., tak jak np. uwolnienie pewnej liczby więźniów sumienia, w 2014 r. nie poczyniono postępów w zakresie praw człowieka. Nadal można było zaobserwować niedostatek podstawowych wolności i naruszenia podstawowych praw człowieka, w tym praw kobiet, co stoi w sprzeczności z międzynarodowymi zobowiązaniami Iranu.

Obecnie nie prowadzi się z Iranem dialogu politycznego ani dotyczącego praw człowieka, przez co osiągnięcie celów UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji jest szczególnie trudne.

Mimo to UE nadal w miarę możliwości poruszała kwestie praw człowieka z Iranem, przy wykorzystaniu różnych formalnych i nieformalnych, publicznych i prywatnych możliwości zbliżenia się do władz irańskich. W marcu 2014 r. wizytę w Iranie złożyła była wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca Catherine Ashton. W ostatniej dekadzie była to pierwsza wizyta w Iranie przedstawicieli UE wysokiego szczebla. Podczas spotkań z irańskimi przywódcami politycznymi omówiono kwestie związane z prawami człowieka. Wizyta zbiegła się z Międzynarodowym Dniem Kobiet, co było okazją do spotkania się wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej z wieloma działaczami na rzecz praw kobiet w Teheranie.

Według doniesień w 2014 r. dokonano ponad 460 egzekucji (w 2013 r. donoszono o 500 egzekucjach), w związku z tym stosowanie kary śmierci było jedną z głównych kwestii związanych z prawami człowieka poruszanych przez UE. W odniesieniu do niektórych indywidualnych przypadków UE wydała oświadczenia i jedno oświadczenie wraz z państwami członkowskimi UE oraz wzywała rząd Iranu, by powstrzymał się od stosowania kary śmierci.

Parlament Europejski był nadal bardzo zainteresowany sytuacją w zakresie praw człowieka w Iranie. W kwietniu 2014 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie sytuacji w Iranie, w której wyraził poważne zaniepokojenie sytuacją w zakresie praw człowieka w tym kraju.

Iran został poddany powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka. UE uczestniczyła w przygotowaniach do przeglądu; choć Iran twierdził, że stosuje się do mechanizmu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, nie zaakceptował od razu żadnego z 291 zaleceń, natomiast oświadczył, że odniesie się do nich w odpowiednim czasie przed 28. sesją Rady Praw Człowieka (w marcu 2015 r.).

W 2014 r. UE poparła również rezolucję Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie praw człowieka w Iranie przedłożoną przez Kanadę.

Irak

Działania UE koncentrowały się na wspieraniu pokojowej transformacji rządu po wyborach powszechnych przeprowadzonych 30 kwietnia oraz na zachęcaniu rządu do zwiększenia poszanowania praw człowieka, w szczególności w odniesieniu do najsłabszych grup społecznych, zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi Iraku i krajowym planem działania w zakresie praw człowieka.

UE koordynowała wysiłki lokalnych misji dyplomatycznych w trakcie trwania procesu wyborczego. Szczególną uwagę zwrócono na rejestrację wyborców, bezpieczeństwo lokali wyborczych, lokalną obserwację przebiegu wyborów, zdolności niezależnej wysokiej komisji wyborczej oraz niezależność i bezpieczeństwo dziennikarzy. Unijna misja ekspertów ds. wyborów przebywała w Iraku między 5 kwietnia a 11 maja 2014 r.

Sytuacja w zakresie praw człowieka znacznie pogorszyła się w wyniku czerwcowego ataku przeprowadzonego przez ISIL / Daisz i inne ugrupowania terrorystyczne. Brutalne przejęcie dużej części terytorium Iraku spowodowało masowe przesiedlania i przypadki rażącego łamania praw człowieka, w szczególności praw słabszych grup społecznych, takich jak mniejszości etniczne i religijne, kobiety i dzieci. Szacuje się, że na skutek kryzysu w Syrii znalazło schronienie 225 000 uchodźców, a liczba osób wewnętrznie przesiedlonych osiągnęła 2,1 mln. UE natychmiast uruchomiła pomoc humanitarną, przekazując Irakowi w 2014 r. dodatkowe 20 mln EUR.

UE nadal angażowała się w prowadzone w różnych formatach dyskusje na temat praw człowieka i demokracji, oficjalne *démarche*, jak również dwustronny dialog na szczeblu eksperckim i politycznym. Poszanowanie zasad demokratycznych, praw człowieka i praworządności są także istotnymi elementami umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Irakiem. Na mocy tej umowy regularnie zbiera się specjalny podkomitet ds. demokracji i praw człowieka. W styczniu 2014 r. prawa człowieka znalazły się w porządku obrad Rady Współpracy (na szczeblu ministerialnym).

UE zobowiązała się do wspierania nowego rządu i premiera Hajdara al-Abadięgo w realizacji jego programu prac, ze szczególnym naciskiem na reformy w zakresie sprawowania rządów, praworządności i sektora bezpieczeństwa. Ponadto UE zaapelowała do rządu Iraku o docieranie do wszystkich grup społecznych i o rozpoczęcie procesu pojednania narodowego.

Rada Europejska i ministrowie spraw zagranicznych zdecydowanie potępili brutalne akty popełniane przez ISIL / Daisz i inne ugrupowania terrorystyczne, wezwały również do postawienia ich sprawców przed sądem. UE wyraziła obawy dotyczące łamania praw człowieka przez siły bezpieczeństwa i związane z nimi bojówki.

Parlament Europejski wielokrotnie potępiał działania ISIL / Daiszu oraz przyjął kilka rezolucji w sprawie sytuacji w Iraku. W grudniu w Brukseli odbyło się piąte posiedzenie parlamentarne PE–Irak.

W listopadzie w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka sformułowano kilka zaleceń, z którymi UE się zgadza. UE poparła rezolucję Rady Praw Człowieka pt. „Sytuacja w zakresie praw człowieka w Iraku w świetle nadużyć popełnianych przez tzw. Islamskie Państwo w Iraku i Lewancie i powiązane z nim ugrupowania” oraz decyzję o wysłaniu do Iraku specjalnego zespołu w celu zbadania naruszeń praw człowieka popełnionych przez ISIL / Daisz.

Irak jest beneficjentem kilku projektów finansowanych przez UE związanych z prawami człowieka, praworządnością, edukacją i wsparciem władz lokalnych. Niedawno UE rozpoczęła program dotyczący realizacji reformy praworządności i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych ze szczególnym naciskiem na promowanie i poszanowanie praw człowieka.

Kuwejt

Najważniejsze kwestie, które UE poruszała z władzami Kuwejtu, to sytuacja bidunów (bezpąstwowców), kara śmierci, wolność słowa oraz sytuacja zagranicznych robotników i pracowników domowych.

Ponadto UE aktywnie zachęcała Kuwejt do dalszej poprawy sytuacji pracowników domowych. Delegatura UE w Rijadzie, akredytowana w Kuwejcie, nadal współpracowała z organizacją pozarządową Kuwejskie Stowarzyszenie Pracy Społecznej⁴⁴, która walnie przyczyniła się do poprawy warunków dla pracowników domowych, w tym poprzez reformę ustawodawczą.

Stała delegacja Parlamentu Europejskiego do spraw stosunków z państwami Półwyspu Arabskiego (DARP) przebywała w Kuwejcie 25–27 marca 2014 r. w związku z siódmym posiedzeniem międzyparlamentarnym PE–Kuwejt. W końcowym oświadczeniu⁴⁵ i sprawozdaniu⁴⁶ delegacja podkreśliła w szczególności, że Kuwejt, z jego demokratycznymi instytucjami i prężnie działającym społeczeństwem obywatelskim, może służyć jako źródło inspiracji państwom z nim sąsiadującym w tym regionie. Ponadto zwróciła się również do władz Kuwejtu o zreformowanie system „kafała” oraz wydanie przepisów dotyczących pracowników domowych. Delegacja odniosła się także do sytuacji bezpąstwowców w Kuwejcie (bidunów) i odnotowała, że kwestia ta będzie również analizowana na forum Zgromadzenia Narodowego.

---

⁴⁴ Kuwejskie Stowarzyszenie Pracy Społecznej otrzymało w 2012 r. od delegatury UE Nagrodę Chaillot.

⁴⁵ OŚWIADCZENIE DELEGACJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO DO SPRAW STOSUNKÓW Z PAŃSTWAMI PÓŁWYSPU ARABSKIEGO, Kuwejt, 27 marca 2014 r., <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201403/20140331ATT82031/20140331ATT82031EN.pdf>

⁴⁶ DELEGACJA DO SPRAW STOSUNKÓW Z PAŃSTWAMI PÓŁWYSPU ARABSKIEGO, 3. posiedzenie międzyparlamentarne PE/Katar i 7. posiedzenia międzyparlamentarne PE/Iran, 22–28 marca 2014 r., <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201406/20140626ATT85904/20140626ATT85904EN.pdf>

Oman

UE była zaniepokojona kilkoma procesami wytoczonymi osobom, które protestowały lub wyrażały swoje poglądy w mediach społecznościowych, ale odnotowała również, że w większości przypadków oskarżeni zostali ułaskawieni. Inną kwestią wywołującą obawy Unii była dyskryminacja – w prawie pracy oraz w praktyce – pracowników pochodzących z zagranicy, a także ogólnie status i sytuacja tych osób. UE pozostawała w ścisłym kontakcie z władzami Omanu w kwestii sytuacji pracowników zagranicznych i handlu ludźmi.

18 września z wizytą w Omanie przebywał Maina Kiai – specjalny sprawozdawca ONZ ds. prawa do pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń, który stwierdził, że prawo Omańczyków do pokojowych zgromadzeń „w praktyce w zasadzie nie istnieje”. Sporządzone przez niego sprawozdanie z tej wizyty zostanie opublikowane w połowie 2015 r. i przedstawione Radzie Praw Człowieka na jej 29. sesji w czerwcu 2015 r.⁴⁷

Katar

UE i jej państwa członkowskie skupiły się w szczególności na: wolności słowa i rozwoju niezależnych mediów; wysiłkach na rzecz wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego poprzez bardziej liberalne ustawodawstwo dotyczące wolności zrzeszania się i inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego; wspieraniu obrońców praw człowieka; prawach kobiet oraz poprawie warunków życia i pracy pracowników migrujących.

W kontekście przygotowań do mistrzostw świata w piłce nożnej organizowanych przez FIFA, które odbędą się w 2022 r. powszechna uwaga koncentrowała się na panujących w Katarze warunkach zatrudnienia pracowników migrujących w następstwie doniesień o niewpłacaniu wynagrodzeń, niedociągnięciach w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa, nieodpowiednich warunkach mieszkaniowych oraz pozbawionych skrupułów agencjach pracy w krajach pochodzenia pracowników.

W ramach ostatniego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w Katarze, opublikowanego 7 maja 2014 r., UE koordynowała ze swoimi państwami członkowskimi wspólne stanowiska UE dotyczące m.in. migrantów, pracy i praw kobiet.

W związku z tym UE z zadowoleniem przyjęła zobowiązanie rządu Kataru do przyjęcia nowego ustawodawstwa, które zastąpi kontrowersyjny system „kafala” (sponsorowania) na początku 2015 r., i będzie śledzić jego wykonanie jako ważny element swoich stosunków i współpracy z Katarzem.

---

⁴⁷ <http://freemassembly.net/rapporteureports/oman/>

W marcu posłowie do Parlamentu Europejskiego złożyli w Katarze wizytę związaną z prawami człowieka, podczas której katarscy urzędnicy i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego zaangażowali się w otwarty i wszechstronny dialog na temat sytuacji w zakresie praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia pozycji kobiet w społeczeństwie Kataru i sytuacji pracowników migrujących⁴⁸.

Ponadto przeciwko Katarowi została wniesiona skarga do MOP na podstawie art. 26 Konstytucji MOP w związku z naruszeniem konwencji MOP nr 81 dotyczącej inspekcji pracy oraz konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej. 12 listopada w Radzie Administracyjnej MOP przeprowadzono rozmowy trójstronne, podczas których Katar ponownie stwierdził, że jest otwarty na współpracę z organami międzynarodowymi, a w szczególności z MOP, aby zwiększyć prawa pracowników migrujących. UE w wspólnym oświadczeniu odniosła się do tego z aprobatą i zachęciła władze Kataru, by podjęły w określonym terminie odpowiednie kroki służące wzmocnieniu środków wykonawczych, m.in. poprzez inspekcję pracy. UE wezwała również Katar i partnerów społecznych do dalszej współpracy z MOP, w szczególności w celu wdrożenia zaleceń dotyczących pracy przymusowej.

Chociaż władze Kataru wydają się otwarte na wprowadzenie zmian w prawie pracy i na współpracę z MOP w dziedzinie poprawy praw migrantów, należy oczekiwać, że system sponsorowania zostanie zachowany w takiej czy innej formie.

W tym kontekście UE uważnie śledzi także najnowsze wydarzenia, jako że wszystkich sześciu ministrów pracy uzgodniło ogłoszenie przez Radę Współpracy Państw Zatoki ujednoczonej umowy dla pracowników domowych.

Arabia Saudyjska

Unia Europejska konsekwentnie współpracowała z władzami Arabii Saudyjskiej w odniesieniu do problemów związanych z prawami człowieka w tym królestwie, wspierając jednocześnie trwające tam obecnie reformy. Kwestie budzące największe zaniepokojenie to system opieki mężczyzn nad kobietami i prawa kobiet, kara śmierci, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, ograniczenia wolności słowa i tolerancja religijna oraz prawa pracowników zagranicznych.

48

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201403/20140325ATT81738/20140325ATT81738EN.pdf>

ESDZ – w ścisłej koordynacji z państwami członkowskimi UE i partnerami o podobnych poglądach – podjęła kilka formalnych i nieformalnych inicjatyw informacyjnych skierowanych do władz saudyjskich w odniesieniu do kilku spraw sądowych związanych z prawami człowieka.

UE utrzymywała regularne kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i obrońcami praw człowieka, a także sygnalizowała odpowiednim władzom swoje zaniepokojenie konkretnymi przypadkami. Od 2013 r. delegatura UE ma zgodę na to, by unijni dyplomaci byli obecni na publicznych procesach. Ponadto, wraz z ambasadami państw członkowskich, UE nadal zachęcała władze saudyjskie do szybkiego przyjęcia długo oczekiwanego prawa dotyczącego organizacji pozarządowych.

18 lutego 2014 r. Komisja Spraw Zagranicznych Parlamentu Europejskiego opublikowała sprawozdanie w sprawie Arabii Saudyjskiej – jej stosunków z UE oraz jej roli na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, w którym dała wyraz swoim obawom oraz dostrzegła zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie Arabii Saudyjskiej w ostatnim czasie.⁴⁹

UE podziela niektóre obawy ekspertów ONZ ds. praw człowieka co do zbyt daleko idących środków zwalczania terroryzmu, które mogą prowadzić do łamania praw człowieka bez związku z terroryzmem oraz nadużyć w stosunku do działaczy politycznych aktywnych w internecie.

W tym kontekście UE odnotowała, że 7 marca Arabia Saudyjska formalnie przyjęła wykaz, zgodnie z którym kilka organizacji – m.in. Bractwo Muzułmańskie, Islamskie Państwo w Iraku i Syrii (ISIS), „Hezbollah w Królestwie”, jemeński ruch Huti i wszystkie oddziały Al-Kaidy, w tym Front Obrony Ludności Lewantu – określono jako organizacje terrorystyczne.

Zjednoczone Emiraty Arabskie

UE nadal ściśle monitorowała sytuację w zakresie praw człowieka w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, zauważając pozytywne działania podjęte ostatnio jeśli chodzi o prawa pracowników migrujących, prawa kobiet i równość płci, a także walkę z handlem ludźmi.

---

⁴⁹ Sprawozdanie w sprawie Arabii Saudyjskiej – jej stosunków z UE oraz jej roli na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej (2013/2147(INI)), 18 lutego 2014 r.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0125+0+DOC+XML+V0//EN>

Po pierwszym posiedzeniu inauguracyjnym w Brukseli w listopadzie 2013 r., z powodzeniem przeprowadzono drugie (w Abu Zabi 28 i 29 kwietnia 2014 r.) i trzecie (w Brukseli 20 listopada 2014 r.) posiedzenie dwustronnej technicznej grupy roboczej UE – Zjednoczone Emiraty Arabskie ds. praw człowieka, z udziałem przedstawicieli ESDZ, Komisji Europejskiej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych i właściwych ministerstw ZEA (Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Pracy). Spotkania te dotyczyły całego zakresu kwestii, które budzą niepokój UE, w tym kary śmierci, pracowników migrujących i pracowników domowych, praw pracowniczych, praworządności i sprawowania rządów.

Ponadto UE nadal zachęcała władze ZEA, by zadbały o podjęcie działań w następstwie powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka ONZ z 2012 r., i z zadowoleniem przyjęła fakt, że w kwestii popieranej przez UE rezolucji Trzeciego Komitetu ONZ w sprawie moratorium na stosowanie kary śmierci, przyjętej 21 listopada 2014 r. w Nowym Jorku, kraj ten wstrzymał się od głosu.

7 lutego 2014 r. UE wydała publiczne oświadczenie⁵⁰ wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej w sprawie dekretu prezydenckiego nakazującego wstrzymanie wszystkich egzekucji w ZEA, w którym to oświadczeniu wyrażono nadzieję, że taki rozwój sytuacji stanie się pozytywnym przykładem dla całego regionu, by przyjmować podobne środki na rzecz zniesienia kary śmierci.

Jemen

UE zwiększyła zaangażowanie we współpracę z Jemenem w dziedzinie praw człowieka i demokracji. Skupiła się w szczególności na wzmocnieniu ochrony praw obywatelskich i politycznych oraz na ich promowaniu, w tym na wzmocnieniu pozycji kobiet (Jemen plasuje się na ostatniej pozycji w rankingu Global Gender Gap Index). Pomoc UE i zaangażowanie polityczne, ściśle koordynowane z partnerami międzynarodowymi oraz ONZ, miały na celu wzmocnienie instytucji i podmiotów proreformatorskich, w tym obrońców praw człowieka.

Stosowanie kary śmierci wobec nieletnich, dzieci-żołnierze oraz małżeństwa dzieci to kwestie, które wzbudzały szczególne zaniepokojenie. Wsparcie i pomoc udzielane przez UE, wraz z UNICEF-em, przyczyniły się do powołania komisji sądowej w celu dokonania przeglądu domniemych przypadków osądzenia nieletnich. UE z zadowoleniem przyjęła podpisanie przez rząd w maju 2014 r. planu działania ONZ przeciwko wykorzystywaniu dzieci jako żołnierzy i poparła jego realizację.

---

⁵⁰ http://www.ecas.europa.eu/statements/docs/2014/140207_01_en.

UE nadal w szerokim zakresie angażowała się na rzecz praw kobiet, skupiając się na kwestii reprezentacji politycznej kobiet, poprawie warunków życia codziennego, warunków zdrowotnych i warunków życia kobiet zatrzymanych.

Ponadto UE aktywnie zajmowała się kwestiami związanymi z prawami osób należących do mniejszości oraz z wolnością religii lub przekonań w odniesieniu do społeczności bahaickiej.

Zaangażowanie UE koncentrowało się również na handlu ludźmi, szczególnie w związku z pogarszającymi się warunkami życia migrantów i uchodźców z Rogu Afryki, a także Jemeńczyków powracających z Królestwa Arabii Saudyjskiej. W 2014 r. UE i jej państwa członkowskie przekazały pomoc humanitarną o wartości 124 mln EUR, m.in. w celu zaspokojenia fizycznych i psychologicznych potrzeb migrantów, uchodźców i przesiedleńców wewnętrznych.

Wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca Catherine Ashton wyraziła poparcie UE dla wdrażania – obok zaleceń Konferencji Dialogu Narodowego – porozumienia w sprawie pokoju i partnerstwa narodowego z dnia 21 września. W obu dokumentach kwestie związane z prawami człowieka znalazły się na pierwszym planie. Ponadto w swoich konkluzjach z 10 lutego i 20 października 2014 r. Rada do Spraw Zagranicznych UE wzywa Jemen, by wdrożył zalecenia Konferencji Dialogu Narodowego dotyczące praw i wolności.

Delegatura UE utrzymywała regularne kontakty w odniesieniu do wszystkich tych kwestii z rządem i z wszystkimi stronami, które uczestniczyły w Konferencji Dialogu Narodowego.

Delegatura UE ogłosiła zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) na łączną kwotę 2 116 100 EUR. Obszary priorytetowe obejmują: a) wzmocnienie równego obywatelstwa i promowanie procesów demokratycznych, b) wzmocnienie praworządności w odniesieniu do ochrony słabszych grup społecznych oraz c) promowanie i ochrona podstawowych praw i wolności.

UE współpracuje zarówno z rządem, jak i ze społeczeństwem obywatelskim oraz wspiera projekty w wielu dziedzinach, takich jak prawa kobiet, prawa dzieci, wsparcie dla obrońców praw człowieka, ochrona mniejszości, oraz budowanie zdolności społeczeństwa obywatelskiego do monitorowania sytuacji w zakresie praw człowieka w całym Jemenie i do sporządzania sprawozdań w tej sprawie.

Planowane wsparcie UE w zakresie dobrych rządów i praworządności obejmuje istotny element związany z prawami człowieka. Projekt wspierający reformę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju wzmocni Inspektora Generalnego (włączając w to jego rolę w nadzorowaniu praw człowieka) oraz zorientowane na obywateli kształtowanie polityki zakładające istotną rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

VII Azja

Afganistan

Polityczny dialog, który UE prowadzi z władzami Afganistanu, dotyczył przede wszystkim koniecznego ulepszenia polityki w zakresie praw człowieka oraz jej realizacji. Głównymi dziedzinami stanowiącymi źródło obaw nadal były prawa kobiet i dzieci, społeczeństwo obywatelskie i obrońcy praw człowieka, tortury i złe traktowanie, wolność słowa, wolność religii lub przekonań, kara śmierci i dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

UE dalej wspierała umacnianie międzynarodowych, regionalnych i krajowych ram ochrony i upowszechniania praw człowieka. Unia odgrywała wiodącą rolę w tokijskich ramach wzajemnej odpowiedzialności, pracując na rzecz realizacji reform w takich dziedzinach jak: zarządzanie, praworządność, prawa człowieka, w tym prawa kobiet. UE przyczyniła się do tego, że na posiedzeniu wspólnej rady koordynującej i monitorującej, które odbyło się w styczniu, i na konferencji w Londynie, która miała miejsce 3–4 grudnia, położono szczególny nacisk na prawa człowieka i płęć społeczno-kulturową; podkreśliła też konieczność utrzymania i dalszego ugruntowania dotychczasowych osiągnięć w tym zakresie, jednocześnie wyrażając obawy w związku z sytuacją w zakresie praw człowieka w Afganistanie. Ponadto UE sfinansowała kilka afgańskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby umożliwić im udział w konferencji w Londynie.

Na zaproszenie rządu Afganistanu oraz Niezależnej Komisji Wyborczej UE wysłała zespół ds. oceny wyborów, składający się z 16 ekspertów ds. wyborów z 12 państw członkowskich, który miał ocenić kluczowe etapy wyborów prezydenckich 5 kwietnia, w tym drugiej tury 14 czerwca. Ponad 100 obserwatorów długoterminowych zasililo ten zespół podczas kontroli wszystkich głosów oddanych w drugiej turze. 16 grudnia w Kabulu, główny obserwator unijnego zespołu ds. oceny wyborów, Thijs Berman, przedstawił ostateczne sprawozdanie, które obejmuje ogólną ocenę procesu wyborczego i zalecenia dotyczące ulepszenia ram wyborczych przed przyszłymi wyborami.

UE nadal mówiła o potrzebie przeprowadzenia reformy sądownictwa w celu lepszej realizacji ustawowych środków dotyczących praw kobiet, w tym ustawy o wyeliminowaniu przemocy wobec kobiet, a także w celu poprawy dostępu kobiet do wymiaru sprawiedliwości. UE wielokrotnie apelowała o wydanie pierwszego sprawozdania na temat ustawy o wyeliminowaniu przemocy wobec kobiet, które ostatecznie zostało opublikowane w marcu 2014 r.

UE również wielokrotnie apelowała do rządu, by mianował nowego prezesa i powołał nowych członków Sądu Najwyższego, na miejsce tych, których mandat wygasł. UE wyraziła uznanie dla prezydenta Ashrafa Ghaniego w związku z jego zamiarem nadania priorytetowego znaczenia reformie sektora wymiaru sprawiedliwości, pierwszymi działaniami polegającymi na mianowaniu nowego pełniącego obowiązki prezesa Sądu Najwyższego oraz determinacją, by na stanowisko jednego z sędziów Sądu Najwyższego powołać kobietę. UE wspierała sektor wymiaru sprawiedliwości (20 mln EUR) za pośrednictwem Funduszu powierniczego odbudowy Afganistanu i realizowanego przez Bank Światowy projektu świadczenia usług w zakresie wymiaru sprawiedliwości.

UE zaapelowała do rządu afgańskiego o wykazanie zaangażowania polityczne na rzecz Afgańskiej Niezależnej Komisji Praw Człowieka i udzielenie jej wsparcia oraz podkreśliła, jak ważne jest konstruktywne podejście rządu, by umożliwić tej komisji utrzymanie jej statusu akredytacji na poziomie „A”.

UE wydała wiele publicznych oświadczeń, w których odniosła się do przypadków poważnych naruszeń praw człowieka, zwłaszcza w odniesieniu do cywilnych ofiar terroryzmu i konfliktów zbrojnych, kary śmierci, praw kobiet i przemocy wobec kobiet. UE wielokrotnie podkreślała konieczność udziału kobiet w wyborach. UE wzięła aktywny udział w posiedzeniu Krajowego Komitetu Sterującego ustanowionego w celu propagowania realizacji rezolucji RB ONZ nr 1325 dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. UE i państwa członkowskie zapewniły wkład techniczny do krajowego planu działania w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, którego ogłoszenie jest planowane na luty 2015 r.

W marcu UE wydała *démarche* w celu promowania kampanii „Dzieci, nie żołnierze”. W sierpniu wydano dekret prezydencki w sprawie zakazu rekrutowania dzieci do krajowych sił bezpieczeństwa. UE przedstawiła także dwa *démarche* przeciwko egzekucji sześciu osób (3 i 7 października), w których zaapelowano do rządu, by nie wykonywał tych wyroków, a po straceniu wszystkich sześciu skazanych 8 października wydała publiczne oświadczenie przypominające o jej zdecydowanym sprzeciwie wobec kary śmierci. Również w Parlamencie Europejskim sytuacja w zakresie praw człowieka, zwłaszcza sytuacja kobiet, budzi stałe zainteresowanie; był to główny temat wielu pytań parlamentarnych.

UE nadal wspierała wydarzenia publiczne promujące prawa człowieka i prawa kobiet. W dalszym ciągu przewodniczyła odbywającym się co dwa tygodnie posiedzeniom lokalnej grupy roboczej w formacie państwa UE+ ds. praw człowieka i problematyki płci społeczno-kulturowej. UE opracowała 5-miesięczny plan działania w sprawie równości płci, a 1–2 października zorganizowała warsztaty dotyczące obrońców praw człowieka. 10 grudnia opublikowano zmienioną lokalną strategię UE na rzecz obrońców praw człowieka; co dwa miesiące odbywały się spotkania z obrońcami praw człowieka.

UE jest nadal jednym z głównych darczyńców broniącym praw człowieka za pomocą różnorodnych instrumentów i programów tematycznych. W 2014 r. realizowano 15 projektów w ramach programu na rzecz podmiotów niepublicznych i władz lokalnych i 12 projektów w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka oraz Instrumentu na rzecz Stabilności. Trwały prace nad dodatkowymi programami finansowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego na lata 2014/2015. Projekty te wspierały prawa kobiet, w tym doradztwo i mediację dla kobiet i dziewcząt dotkniętych przemocą w rodzinie, obrońców praw człowieka, dziennikarzy, prawa osób należących do mniejszości i uchodźców, budowanie zdolności oraz działania informacyjne dla pracowników wymiaru sprawiedliwości i zainteresowanych podmiotów z danej społeczności, monitorowanie w okresie przejściowym przestrzegania praw kobiet, monitorowanie szur – stowarzyszeń ofiar, a także zdolności organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych na szczeblu prowincji w zakresie monitorowania wdrażania ustawy o eliminowaniu przemocy wobec kobiet i rezolucji RB ONZ nr 1325.

Unijna misja policyjna (EUPOL Afghanistan) zapewniała doradztwo szefowi wydziału ds. praw człowieka, kobiet i dzieci oraz szefowi jednostki ds. pomocy rodzinie w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Misja EUPOL przeprowadziła różnorodne szkolenia na temat przemocy wobec kobiet zarówno dla policji, jak i prokuratury, oraz zapewniła wyposażenie, w tym urządzenia do zapisu dźwięku i kamery. W 2014 r. w dalszym ciągu niepokój budziła kwestia molestowania seksualnego funkcjonariuszek policji i napaści na nie. EUPOL opracowała kurs szkoleniowy przeznaczony dla kobiet na stanowiskach kierowniczych w policji, przeprowadziła szkolenia dla funkcjonariuszek policji i kobiet pełniących funkcję prokuratora w ramach programu Unaas Mushtarak („Kobiety Razem”) w Kabulu, Mazar-i Sharif i Heracie. EUPOL zapewniała wsparcie i doradztwo Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w zakresie wdrażania strategii dotyczącej funkcjonariuszek policji. EUPOL uczestniczyła też w pracach grupy roboczej ds. reformy prawa karnego, która opracowuje obecnie afgański kodeks karny.

Ze względu na opóźnienia w procesie przemian politycznych w Afganistanie praktycznie nie udało się osiągnąć postępów w negocjacjach w sprawie umowy o współpracy dotyczącej partnerstwa i rozwoju, której podstawowymi elementami powinny być postanowienia dotyczące praw człowieka.

Bangladesz

Cele UE w zakresie praw człowieka i demokracji obejmują reformę sądownictwa, moratorium na wykonywanie kary śmierci, wdrożenia układu pokojowego w sprawie Chittagong Hill Tracts, wsparcie dla ludności Rohindza, prawa osób należących do mniejszości, obrońców praw człowieka, prawa kobiet i dzieci, wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego i wdrażanie praw pracowniczych.

W ramach umowy o współpracy UE–Bangladesz Unia regularnie współpracowała z rządem tego kraju w kwestiach sprawowania rządów, praw człowieka i migracji.

Ze względu na wątpliwości dotyczące braku pluralizmu i wiarygodności oraz stosowanie przemocy w okresie przedwyborczym, UE nie wysłała misji obserwacji na wybory, które odbyły się 5 stycznia. Okoliczności towarzyszące wyborom przyczyniły się do polaryzacji klimatu politycznego. Rząd, przy braku sprzeciwu ze strony parlamentu, zaproponował zmiany do ustawy o darowiznach zagranicznych (które mają jeszcze zostać zatwierdzone przez parlament) oraz przedstawił nową politykę w zakresie mediów, która – jeśli będzie realizowana, jak przewidziano w projekcie – może ograniczyć wolność słowa i działania społeczeństwa obywatelskiego. Większością 2/3 głosów uchwalono też poprawkę do konstytucji umożliwiającą parlamentowi usunięcie z urzędu sędziów sądu najwyższego.

9 stycznia wysoka przedstawiciel UE zdecydowanie potępiła akty przemocy w okresie poprzedzającym wybory, zwłaszcza ataki skierowane przeciwko najsłabszym członkom społeczeństwa, takim jak kobiety i dzieci oraz mniejszości religijne i etniczne. Wysoka przedstawiciel wyraziła ubolewanie, że nie zapewniono warunków sprzyjających przejrzystem, pluralistycznym i wiarygodnym wyborom i że obywatelom Bangladeszu nie dane było w pełni zrealizować prawa do dokonania demokratycznego wyboru. Wezwała wszystkie strony do powstrzymania się od przemocy i do zaangażowania w autentyczny dialog w celu uzgodnienia możliwego do przyjęcia przez wszystkie strony sposobu dalszego postępowania w celu wzmocnienia demokratycznej rozliczalności i przeprowadzenia przejrzystych, pluralistycznych i wiarygodnych wyborów.

W publicznych oświadczeniach 29 października i 5 listopada UE odniosła się też do wydanych przez bangladeski „Międzynarodowy Trybunał Karny” wyroków śmierci dla kilku osób skazanych za zbrodnie wojenne w czasie wojny o niepodległość w 1971 r. UE przypominała o swoim absolutnym sprzeciwie wobec stosowania kary śmierci i wezwała władze Bangladeszu do wstrzymania wszystkich egzekucji i wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci, jako pierwszego kroku do jej zniesienia.

Parlament Europejski przyjął dwie rezolucje w sprawie łamania praw człowieka w Bangladeszu. W rezolucji z 15 stycznia skoncentrowano się na wyborach i potępiono, między innymi, ograniczenie wolności słowa podczas głosowania oraz wezwano rząd Bangladeszu do zaprzestania nadmiernego stosowania siły przez służby bezpieczeństwa. W rezolucji z 18 września skoncentrowano się na ograniczeniach wolności mediów, działaniach społeczeństwa obywatelskiego, doniesieniach o egzekucjach pozasądowych oraz poprawie praw pracowniczych i bezpieczeństwa w fabrykach oraz na odszkodowaniach dla ofiar tragedii, do której doszło w wyniku zawalenia się budynku Rana Plaza w 2013 r. W grudniu przewodnicząca Komisji Parlamentu Europejskiego ds. Azji Południowej odwiedziła Bangladesz i omawiała kwestie praw człowieka z wieloma zainteresowanymi podmiotami.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w 2014 r. była intensywne współpraca UE z rządem Bangladeszu, USA i MOP, w celu wprowadzenia w życie porozumienia na rzecz zrównoważoności (ang. *sustainability compact*) służącego poprawie praw pracowniczych, warunków pracy i bezpieczeństwa w fabrykach w przemyśle konfekcyjno-dziwiarskim w Bangladeszu. Porozumienie to uzgodniono w następstwie zawalenia budynku Rana Plaza w 2013 r., pod którego gruzami zginęło ponad tysiąc osób. Podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy MOP, którą zorganizowano w na przełomie maja i czerwca 2014 r., UE z zadowoleniem odnotowała postępy Bangladeszu w realizacji kilku zobowiązań wynikających z tego porozumienia, zwłaszcza w odniesieniu do wolności zrzeszania się oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. UE z zadowoleniem przyjęła działania podjęte przez rząd w celu zmiany przepisów krajowych i doprowadzenia ich do pełnej zgodności z konwencjami MOP, zwłaszcza przez wprowadzenie zmian do bangladeskiej ustawy o prawie pracy i projektu ustawy zatytułowanej „ustawa o warunkach pracy w specjalnych strefach obsługi eksportu w Bangladeszu z 2014 r.”. UE podkreśliła również potrzebę dalszych działań mających na celu zapewnienie pełnego wdrożenia porozumienia, w tym zagadnień odnoszących się do wolności zrzeszania się, i zaapelowała do rządu, by kontynuował modernizację i wzmacnianie departamentu ds. kontroli fabryk i zakładów poprzez jego restrukturyzację i rozbudowywanie.

20 października 2014 r. w Brukseli odbyło się spotkanie przeglądowe na wysokim szczeblu, na którym zajęto się kwestią pilnego wypełniania zobowiązań podjętych w tym zakresie.

UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego; m.in. 4 listopada w Brukseli zorganizowała jednodniowe seminarium społeczeństwa obywatelskiego, aby omówić, w jaki sposób społeczeństwo obywatelskie może przyczynić się do utrwalania demokracji.

UE nadal udzielała Bangladeszowi wsparcia finansowego, zgodnie ze stosowną umową o współpracy, której istotnym elementem jest poszanowanie praw człowieka i zasad demokracji. Wzmocnienie demokratycznego rządu jest częścią wieloletniego programu orientacyjnego na lata 2014–2020. Poprzez Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka zapewniono wsparcie organizacjom pozarządowym zajmującym się prawami człowieka.

Bhutan

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji to wzmocnienie praw obywatelskich i politycznych w demokratycznych warunkach, pomoc w zwalczaniu dyskryminacji nepalskojęzycznej mniejszości bhutańskiej, ochrona praw kobiet i gromadzenie istotnych informacji o sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju.

UE nadal angażowała się w kwestie dotyczące praw człowieka i demokracji w Bhutanie w różnych formatach, w oparciu o ostatnią (piątą) rundę odbywających się co dwa lata konsultacji, którą zorganizowano 29 listopada 2013 r. w Brukseli. Dalsze opóźnienia w realizacji procesu identyfikacji i repatriacji nepalskojęzycznych uchodźców bhutańskich w Nepalu w dalszym ciągu stanowią poważny problem, podobnie jak nieratyfikowanie podstawowych międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka. Zaniepokojenie wzbudziły również ograniczenia wolności zrzeszania się i zgromadzeń oraz wolności religii, praw dziecka i praw kobiet, a także przepisy zakazujące dobrowolnej aktywności seksualnej między osobami tej samej płci i handel ludźmi.

Między 28 kwietnia a 2 maja szefowie misji UE złożyli wizytę w Bhutanie; była ona dobrą okazją do omówienia z bhutańskim przywództwem kwestii praw człowieka i procesu demokratyzacji. Komisarz Andris Piebalgs odwiedził Bhutan w październiku i pogratulował przywódcom Bhutanu dokonania pomyślnych przemian demokratycznych i postępu społeczno-gospodarczego.

Bhutan otrzymał pozytywną ocenę w kontekście drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, przeprowadzonego w 2014 r. z udziałem państw członkowskich UE. Od czasu ostatniego takiego przeglądu w 2009 r., Bhutan poczynił znaczne postępy w utrwalaniu procesu demokratycznego; w 2013 r. z powodzeniem przeprowadzono wybory parlamentarne, w wyniku których nastąpiło przekazanie władzy między dwiema głównymi partiami politycznymi. Ponadto Bhutan zastosował się do szeregu zaleceń otrzymanych w kilku dziedzinach, takich jak: dostęp do usług społecznych (zdrowie, edukacja), eliminacja ubóstwa, zwalczanie przemocy domowej, zagadnienia dotyczące płci społeczno-kulturowej i korupcja.

Jednym z dwóch głównych sektorów unijnego programu rozwoju na lata 2014–20 jest wsparcie władz lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego, na który przeznaczono ok. 24 mln EUR. Ogólnym celem jest ugruntowanie procesu modernizacji i demokratyzacji Bhutanu. Cele szczegółowe obejmują wzmocnienie pozycji władz lokalnych, rozwój struktur i zdolności społeczeństwa obywatelskiego oraz usprawnienie zarządzania finansami publicznymi na szczeblu centralnym i lokalnym.

Brunei

UE negocjuje z Brunei umowę o partnerstwie i współpracy. Jak dotąd odbyło się pięć rund negocjacji.

1 maja 2014 r. w Brunei rozpoczął się pierwszy etap wprowadzania nowego szariackiego kodeksu karnego, który ma być stosowany równolegle do kodeksu karnego prawa zwyczajowego i przewiduje szereg przestępstw obywatelskich i religijnych; jego wdrożenie ma się odbywać w trzech etapach realizowanych w ciągu trzech lat. Dotyczy on przestępstw zagrożonych karą grzywny lub więzienia, drugi dotyczy przestępstw zagrożonych karą chłosty i amputacji, natomiast w trzecim etapie ustanowiona zostanie kara śmierci przez ukamienowanie za cudzołóstwo, sodomie i apostazję. Na razie nie wiadomo kiedy mogą się rozpocząć etapy drugi i trzeci, które wymagają stosownych przepisów. 13 maja w publicznym oświadczeniu wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wyraziła obawy co do spójności ewentualnego stosowania takich kar z międzynarodowymi zobowiązaniami Brunei w dziedzinie praw człowieka.

Według ONZ wspomniany kodeks karny „stanowi pogwałcenie prawa międzynarodowego, jako że ukamienowanie na śmierć jest formą tortur lub innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, i tym samym jest wyraźnie zabronione”.

Mjanma/Birma

Celem UE jest nawiązanie bliskich stosunków między UE a rządem Mjanmy/Birmy, opozycją, społeczeństwem obywatelskim i innymi ważnymi zainteresowanymi podmiotami, aby ułatwić regularny dialog i postępy w zakresie promowania i ochrony praw człowieka.

UE nadal angażowała się w dyskusje z Mjanmą/Birmą na temat praw człowieka i demokracji w różnych formatach, w tym dialog polityczny, nowy specjalny dialog dotyczący praw człowieka, regularne spotkania z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, współpracę parlamentarną, wsparcie na rzecz Związkowej Komisji Wyborczej i finansowanie projektów w dziedzinie praw człowieka i demokracji.

SPUE ds. praw człowieka, Stavros Lambrinidis, współprzewodniczył pierwszej rundzie dialogu UE–Mjanma dotyczącego praw człowieka, która odbyła się 20 maja 2014 r. w Naypyidaw i dotyczyła następujących kwestii: więźniów politycznych, warunków panujących w więzieniach, wolności słowa, wolności mediów, nawoływania do nienawiści, praw do ziemi, biznesu i praw człowieka, sytuacji w stanie Arakan, praw osób należących do mniejszości etnicznych, harmonii religijnej, ratyfikacji i wdrożenia podstawowych konwencji w dziedzinie praw człowieka oraz współpracy na forach wielostronnych. Nawoływanie do nienawiści, prawa do ziemi oraz biznes i prawa człowieka to kwestie do ewentualnych działań następczych.

W ramach dialogu politycznego UE wyraziła rosnące zaniepokojenie sytuacją w stanie Arakan i zaapelowała do rządu o zajęcie się podstawowymi przyczynami przemocy między społecznościami, w tym kwestią statusu i dobrobytu mniejszości Rohindza. UE wezwała rząd do położenia kresu bezkarności osób, które nawołują do nienawiści i przemocy, oraz do zapewnienia rozliczalności. UE wezwała wszystkich przywódców, by zaprotestować przeciwko nawoływaniu do nienawiści. W związku z zawieszeniem działalności „Médecins Sans Frontières” (Lekarze bez Granic) w lutym i aktami przemocy przeciwko międzynarodowym agencjom pomocowym, do których doszło w marcu, UE zaapelowała do rządu o zapewnienie organizacjom humanitarnym swobodnego dostępu do społeczności najbardziej potrzebujących oraz o umożliwienie „Médecins Sans Frontières” wznowienia podstawowych usług zdrowotnych w stanie Arakan. UE z zadowoleniem odnotowała inicjatywę rządu, by opracować plan działania na rzecz stanu Arakan mającego na celu „wspieranie pokoju i rozwoju” oraz przedstawiła swoje uwagi na temat możliwości propagowania praw człowieka i podstawowych wolności.

UE wyraziła również zaniepokojenie projektami przepisów, które mogą wprowadzać do prawodawstwa dyskryminację ze względu na religię poprzez restrykcje w zakresie zawierania małżeństw między osobami różnych wyznań, zmiany religii i liczby dzieci, oraz które naruszają prawa kobiet.

Przed pierwszą rundą dialogu między UE a Mjanmą dotyczącego praw człowieka, zaplanowaną na 20 maja, UE zorganizowała forum społeczeństwa obywatelskiego, którego zalecenia zostały przekazane rządowi. 23 maja UE była gospodarzem spotkania w ramach Sieci Dialogu ze Społeczeństwem Obywatelskim poświęconego roli społeczeństwa obywatelskiego w procesie pokojowym. We wrześniu i październiku UE prowadziła konsultacje w Rangunie, Mandalaj i Mulmejn, aby bardziej zacieśnić współpracę ze społeczeństwem obywatelskim i usprawnić formułowanie unijnego programu działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w tym kraju.

Na swoim marcowym posiedzeniu Rada Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęła przedstawioną przez UE rezolucję przedłużającą mandat Specjalnego Sprawozdawcy ONZ ds. Mjanmy/Birmy.

Na forum Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęto trzeci rok z rzędu, w drodze konsensusu, przedstawioną przez UE rezolucję dotyczącą sytuacji w zakresie praw człowieka w Mjanmie/Birmie. Choć w rezolucji z zadowoleniem odnotowano pozytywne zmiany i zobowiązanie rządu do kontynuowania przemian demokratycznych i reform, wezwano rząd do przyspieszenia działań służących wyeliminowaniu dyskryminacji, łamania praw człowieka, przemocy, nawoływania do nienawiści oraz ataków na muzułmanów, a także rozwiązaniu problemu przesiedleń i deprywacji ekonomicznej, dotyczących różnych mniejszości etnicznych i religijnych. W rezolucji ponownie wyrażono poważne zaniepokojenie sytuacją mniejszości Rohindza w stanie Arakan. Rząd zobowiązał się do otwarcia krajowego oddziału Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka.

Wartości demokratyczne oraz podejście do rozwoju oparte na prawach człowieka są uwzględniane we wszystkich unijnych programach na rzecz rozwoju. UE wykorzystuje programy dwustronne w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju Europejskiego oraz finansuje projekty poprzez Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju oraz program „Inwestowanie w ludzi”.

W 2014 r. UE nadal udzielała Mjanmie/Birmie wsparcia i pomocy na rzecz demokratycznych przemian, zgodnie z kompleksowymi ramami przyjętymi w 2013 r., w których określono cele i priorytety do 2015 r. oraz główne obszary zaangażowania, obejmujące m.in. zniesienie pracy przymusowej, przyjęcie trwałych i rzetelnych norm biznesowych, dotyczących np. godnej pracy, ratyfikację pozostałych podstawowych konwencji MOP, postępy na drodze ku wzrostowi sprzyjającemu włączeniu społecznemu, promowanie praw gospodarczych i społecznych. Na posiedzeniu Rady Administracyjnej MOP w marcu 2014 r. UE z zadowoleniem odnotowała postępy, jakie kraj ten poczynił w kwestii pracy przymusowej, i zwróciła się do rządu, by zintensyfikował wysiłki na rzecz wyeliminowania wszelkich form pracy przymusowej i zatrudniania nieletnich do 2015 r.

Jeśli chodzi o inwestycje zagraniczne, w 2014 r. UE współpracowała z władzami, sektorem prywatnym i ludnością tego kraju, by stworzyć jak najlepsze otoczenie regulacyjne i propagować odpowiedzialne inwestycje.

Bieżące projekty wzmacniają niezależne grupy medialne reprezentujące różne mniejszości etniczne, wspierają publiczną debatę na temat wyborów w 2015 r. oraz proces pokojowy w obszarach konfliktów etnicznych, zwiększają wiedzę na temat wzajemnie wzmacniającej się roli mediów, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i grup politycznych w procesie demokratyzacji, uwypuklają działania lokalnego społeczeństwa obywatelskiego w zakresie analizy procesu wyborczego i promowania demokratycznych reform, propagują świadomość polityczną poszczególnych społeczności i edukację obywatelską ich przedstawicieli, ze szczególnym naciskiem na udział kobiet, a także promują prawa pracownicze.

Projekty koncentrują się również na promowaniu praw człowieka w odniesieniu do zmarginalizowanych grup społecznych, wspieraniu osób niepełnosprawnych, by angażowały się w propagowanie przysługujących im praw i lepiej je promowały, a także na wzmocnieniu pozycji dzieci i młodzieży należących do mniejszości etnicznych, tak by mogli oni uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji na szczeblu lokalnym.

Zapewniono także środki finansowe na wsparcie wyborów; obejmowały one pomoc dla Związkowej Komisji Wyborczej.

Mjanma/Birma została wybrana jako kraj pilotażowy w ramach planu działania na rzecz wspierania demokracji.

Kambodża

Prawa człowieka i demokratyzacja to w dalszym ciągu główne priorytety UE; zostały one uwzględnione we wszystkich działaniach w 2014 r. Odbywały się regularne spotkania z rządem i społeczeństwem obywatelskim, podczas których omawiano sytuację w zakresie praw człowieka i przypadki naruszania tych praw. Większość wizyt w tym kraju obejmowała spotkania z lokalnymi obrońcami praw człowieka.

UE zapewniała wsparcie dla misji specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w Kambodży, profesora Suriyi Subediego, i zgodziła się z jego oceną sytuacji w zakresie praw człowieka w Kambodży, zgodnie z którą kraj ten „zmierza w ogólnie pozytywnym kierunku”, choć wciąż utrzymują się poważne problemy. UE udzieliła też wsparcia politycznego na rzecz Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka w wielu sprawach dotyczących praw człowieka.

Ósme posiedzenie Wspólnego Komitetu UE–Kambodża w marcu obejmowało specjalny dialog w sprawie „rozwoju instytucjonalnego, reformy administracyjnej i reformy systemu prawnego, dobrych rządów i praw człowieka” koncentrujący się na reformie systemu prawnego i sądownictwa, wolności słowa, ochronie i propagowaniu praw do ziemi, reformie powyborczej i wolności zrzeszania się, instytucjonalnej ochronie praw człowieka, w tym praw kobiet, migracji i współpracy w zakresie praw człowieka w ramach ONZ i na forach regionalnych.

Reforma systemu prawnego i sądownictwa pozostaje jednym z głównych wyzwań związanych z prawami człowieka. UE udzieliła wsparcia finansowego na rzecz projektów organizacji pozarządowych, w ramach których propagowano reformę systemu prawnego, monitorowanie procesów sądowych, udzielanie pomocy prawnej osobom lub grupom oraz zapewnianie szkoleń dla urzędników. UE, wraz z państwami członkowskimi mającymi swoich przedstawicieli w Kambodży, regularnie współpracowała z rządem Kambodży w zakresie reformy sądownictwa. Zalecenia zawarte w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka nadal były podnoszone w kontaktach z kambodżańskimi ministrami.

UE była nadal głęboko zaangażowana na rzecz pojednania narodowego i zachowania pamięci o przeszłości Kambodży. W oświadczeniu ze sierpnia 2014 r. UE z zadowoleniem odnotowała wyrok Nadzwyczajnej Izby Sądu Kambodży (ECCC) dotyczący kary dożywotniego więzienia dla dwóch przywódców wysokiego szczebla byłej Demokratycznej Kampuczy. UE wniosła istotny wkład w funkcjonowanie tego sądu, a wsparcie to ma wzrosnąć w nowych ramach finansowych (2014–2020); oczekuje się, że UE stanie się członkiem grupy głównych darczyńców ECCC. Ponadto UE wspierała program edukacyjny dotyczący ludobójstwa realizowany przez społeczeństwo obywatelskie, który opierał się na dialogu międzykulturowym oraz poszanowaniu praw człowieka, a tym samym przyczynił się do upowszechniania prawdy, wspierania pojednania narodowego i działań mających na celu zapobieganie ludobójstwu w Kambodży.

Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Sytuacji w zakresie Praw Człowieka w Kambodży stwierdził, że wykup ziemi jest istotnym czynnikiem niestabilności politycznej, niepokoju i przemocy oraz powodem aresztowań demonstrantów. Odnotowano pozytywne wydarzenia (kampania nadawania tytułów prawnych do gruntów; moratorium na wydawanie nowych koncesji na gospodarcze wykorzystanie gruntów; rozwiązanie pewnych sporów o ziemię na korzyść ludności miejscowej, a ostatnio odebranie koncesji przedsiębiorstwom niewypełniającym podjętych zobowiązań), które były aktywnie wspierane przez UE na wszystkich szczeblach. UE uczestniczyła w pracach utworzonej przez premiera grupy roboczej, która opracowuje mechanizm godziwej rekompensaty dla ofiar wysiedlenia z gruntów w związku z produkcją trzciny cukrowej. Delegatura UE wysłała obserwatorów na większość procesów związanych z kwestiami dotyczącymi praw człowieka i gruntów.

Po wyborach w 2013 r. UE stale zachęcała partię rządzącą i partie opozycyjne do wznowienia dialogu i położenia kresu niestabilnej sytuacji politycznej, która doprowadziła do brutalnych protestów; w ich wyniku pięć osób poniosło śmierć, przestrzeń demokratyczna skurczyła się i dokonano aresztowań uczestników protestów i członków opozycji. W lipcu dwie główne partie polityczne osiągnęły porozumienie, które przełamało impas i zakończyło prowadzony przez opozycję bojkot Zgromadzenia Narodowego. Wysoka przedstawiciel UE z zadowoleniem odnotowała to wydarzenie. Późniejsze aresztowania członków opozycji, w sposób oczywisty związane z negocjacjami w sprawie krajowej komisji wyborczej i prawa wyborczego, wzbudziły zaniepokojenie, któremu UE dała wyraz zarówno w bezpośrednich kontaktach z władzami Kambodży, jak i za pośrednictwem lokalnych oświadczeń opublikowanych w prasie i w mediach społecznościowych.

Przez cały rok UE zapewniła również kompleksowe wsparcie na rzecz projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe w takich dziedzinach, jak: promowanie wolności słowa i zrzeszania się, prawa kobiet, w szczególności wzmocnienie pozycji kobiet, usunięcie barier w zakresie dochodów, zwalczanie wszelkich form przemocy i handlu ludźmi.

Chińska Republika Ludowa

W 2014 r. cele UE dotyczące praw człowieka nadal obejmowały ratyfikację Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych (ICCPR, podpisanego w 1998 r.) oraz cel średniookresowy, jakim jest poszanowanie postanowień ICCPR, jak również niektórych postanowień chińskiej konstytucji, prawa karnego i prawa karnego procesowego. UE kontynuowała również światową kampanię przeciwko karze śmierci, zwłaszcza ze względu na to, że Chiny pozostają krajem o największej liczbie egzekucji, pomimo podejmowanych przez nie wysiłków na rzecz znaczącego ograniczenia liczby przestępstw zagrożonych karą śmierci. Jeden z głównych filarów ICCPR – wolność słowa w Chinach, zarówno w sieci, jak i poza nią, również pozostaje jednym z priorytetów UE, podobnie jak wykształcenie zdrowego i zróżnicowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój aktywności obrońców praw człowieka. Ponadto, UE nadal wspierała przestrzeganie wszystkich praw człowieka przysługujących osobom należącym do mniejszości, zwłaszcza Ujgurom i Tybetańczykom.

UE kontynuowała współpracę z Chinami w sprawie praw człowieka na wszystkich szczeblach. Przewodniczący Herman Van Rompuy i José Manuel Barroso spotkali się prezydentem Xi Jinpingiem podczas jego historycznej wizyty w Europie; we wspólnym oświadczeniu z 1 kwietnia obie strony potwierdziły znaczenie propagowania i ochrony praw człowieka. Obie strony uzgodniły, że zacieśnią kontakty w zakresie praw człowieka na szczeblu dwustronnym i międzynarodowym na zasadzie równości i wzajemnego szacunku oraz że pogłębią dialog na temat praw człowieka obejmujący konstruktywne dyskusje we wspólnie uzgodnionych obszarach priorytetowych. Na początku marca, przed wizytą prezydenta Xi Jinpinga, wiceminister spraw zagranicznych Li Baodong przyjechał do Europy i spotkał się ze SPUE, Stavrosem Lambrinidisem, aby omówić warunki dialogu między UE a Chinami dotyczącego praw człowieka w kontekście zacieśnienia współpracy UE–Chiny w zakresie praw człowieka. UE poruszyła również kwestie praw człowieka podczas spotkania przewodniczących Hermana Van Rompuy'a i José Manuela Barroso z premierem Li Keqiangiem w październiku, przy okazji szczytu ASEM w Mediolanie.

Podczas 33. rundy dialogu UE–Chiny dotyczącego praw człowieka, która odbyła się w grudniu, UE wyraziła swoje obawy dotyczące wielu kwestii związanych z prawami człowieka w Chinach, takich jak prawo do odpowiednich warunków mieszkaniowych i reforma systemu Hukou, prawa osób należących do mniejszości, w szczególności w Tybecie i regionie Sinciang, wolność religii lub przekonań, wolność słowa (w sieci i poza nią), wolność pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń, sprawiedliwość proceduralna, arbitralne zatrzymania i kara śmierci. W kontekście dyskusji na temat sytuacji w zakresie praw człowieka w Chinach omówiono indywidualne przypadki, m.in. sprawy dotyczące następujących osób: Liu Xiabo, Ilham Tohti, Gao Yu, Hada, Pu Zhiqiang, Xu Zhiyong, Tenzin Delek Rinpoche i Gao Zhisheng.

Omawiano też współpracę na forach międzynarodowych i wykonywanie zaleceń organów międzynarodowych. W tym kontekście podniesiono zalecenie Komisji Praw Człowieka ONZ dotyczące postanowienia ICCPR dotyczącego prawa do głosowania i prawa do kandydowania w wyborach oraz stosowania tego postanowienia w Hongkongu. Dyskutowano również o prawach kobiet i współpracy technicznej. Podczas wspólnej konferencji prasowej obaj współprzewodniczący odpowiadali na pytania korespondentów europejskich i chińskich dotyczące tego dialogu. 8 grudnia delegacja chińska spotkała się również ze specjalnym przedstawicielem UE, Stavrosem Lambrinidisem. Po dialogu odbyło się spotkanie z ekspertami społeczeństwa obywatelskiego, które było poświęcone przemoc domowej.

UE wydała kilka oświadczeń dotyczących praw człowieka; dotyczyły one przykładowo sposobu traktowania obrońców praw człowieka i ich rodzin (luty), ataku z użyciem noży na dworcu kolejowym w Kunmingu oraz śmierci obrończyni praw człowieka Cao Shunli (marzec), fali aresztowań i zatrzymań (maj), sytuacji w regionie Sinciang (lipiec) oraz oskarżenia profesora Ilhama Tohtiego (sierpień) i jego skazania (wrzesień).

UE poświęciła wiele uwagi na obserwację procesów sądowych, choć zwykle udział zagranicznych dyplomatów i dziennikarzy jest zabroniony. UE zaangażowała się również w działania z zakresu dyplomacji publicznej i działania informacyjne dotyczące wielu kwestii związanych z prawami człowieka, także w następstwie zaleceń wydanych w 2013 r. w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka w Chinach. Ponadto UE wspierała projekty mające na celu zwiększenie świadomości na temat praw pracowników i poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych.

UE odnosiła się do sytuacji w zakresie praw człowieka w Chinach w oświadczeniach wydanych podczas trzech sesji Rady Praw Człowieka (w marcu, czerwcu i wrześniu) oraz na 69. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Ogólnym przesłaniem tych oświadczeń było wyrażenie głębokiego zaniepokojenia z powodu aresztowania i zatrzymania pokojowo nastawionych obrońców praw człowieka – wezwano władze chińskie do uwolnienia osób zatrzymanych za korzystanie z przysługującego im prawa do wolności sumienia, wolności słowa i wolności zrzeszania się – a także wyrażenie obaw w związku z sytuacją w zakresie praw człowieka w Tybecie i regionie Sinciang – zachęcono Chiny do odniesienia się do kwestii budzących niepokój grup etnicznych i religijnych, oraz do wsparcia konstruktywnego dialogu z różnymi grupami etnicznymi i pomiędzy nimi.

Hongkong

UE uważnie śledziła zmiany związane z wprowadzeniem powszechnych wyborów jako metody wyboru szefa rządu w 2017 r. 18 lipca i 2 października UE wydała oświadczenia, w których potwierdziła swoje poparcie dla większej demokratyzacji, wprowadzenia wyborów powszechnych i zapewnienia uczciwego systemu wyborczego, umożliwiającego mieszkańcom Hongkongu istotny udział w życiu politycznym. UE nadal wspierała społeczeństwo obywatelskie w Hongkongu poprzez regularne kontakty z obrońcami praw człowieka, organizacjami pozarządowymi i mediami oraz organizowanie seminariów i warsztatów poświęconych prawom człowieka.

Tajwan

Zaangażowanie UE odzwierciedla ogólnie dobrą sytuację w zakresie praw człowieka i krajową politykę w zakresie wdrażania międzynarodowych norm, z wyjątkiem kary śmierci. UE wyraziła ubolewanie z powodu pięciu egzekucji, które przeprowadzono na Tajwanie w kwietniu, w następstwie wcześniejszych egzekucji wykonanych w 2012 i 2013 r., co stanowiło naruszenie faktycznego moratorium przestrzeganego w latach 2005–2010. W swoim oświadczeniu UE wezwała do natychmiastowego wprowadzenia moratorium na egzekucje, zgodnie z zaleceniami międzynarodowych ekspertów z 2013 r.

UE kontynuowała współpracę z władzami lokalnymi i społeczeństwem obywatelskim (wspierała sojusz tajwańskich organizacji pozarządowych na rzecz zniesienia kary śmierci za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka) w sprawie skutecznej pracy na rzecz wznowienia moratorium na wykonywanie kary śmierci z myślą o jej formalnym zniesieniu. W ramach regularnego dialogu z Tajwanem – corocznych konsultacji UE–Tajwan w sprawie kwestii niehandlowych – UE wyraziła swoje obawy dotyczące kary śmierci i jej stałego stosowania.

Mongolia

Cele UE obejmują udzielanie Mongolii pomocy w tworzeniu skutecznych i odpowiednich ram prawnych z myślą o wypełnieniu jej międzynarodowych zobowiązań, wspieranie wysiłków tego kraju na rzecz budowy funkcjonującej demokracji oraz wspieranie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Kwestie dotyczące praw człowieka były omawiane z władzami Mongolii na wszystkich szczeblach. Główne obawy dotyczą sytuacji w więzieniach, egzekwowania prawa, dyskryminacji kobiet, osób należących do mniejszości i słabszych grup społecznych oraz rosnącej korupcji.

Umowa o partnerstwie i współpracy między UE a Mongolią, podpisana w 2013 r., zawiera klauzulę dotyczącą praw człowieka i przewiduje wzmocnioną współpracę w tym zakresie. Prowadzone są przygotowania do rozpoczęcia formalnego dialogu między UE a Mongolią dotyczącego praw człowieka. Od 2014 r. Mongolia stała się krajem beneficjentem na mocy nowego szczególnego rozwiązania motywacyjnego dotyczącego zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów (GSP +), które jest kolejnym przydatnym mechanizmem rozwiązywania problemów związanych z ramami prawnymi i wdrażaniem najważniejszych międzynarodowych konwencji i protokołów dotyczących praw człowieka, do których Mongolia przystąpiła.

UE finansowała kilka projektów społeczeństwa obywatelskiego finansowanych przez EIDHR, które koncentrowały się na poszanowaniu praw człowieka w mongolskich więzieniach, ochronie praw kobiet i ofiar handlu ludźmi, wzmocnianiu praw osób należących do mniejszości seksualnych i ich rodzin oraz na propagowaniu praw człowieka poprzez emisję filmów dokumentalnych dla młodzieży. Pomoc rozwojowa dla Mongolii na lata 2014–2020 została zwiększona o 100 %, do poziomu 65 mln EUR, ze szczególnym naciskiem na sprawowanie rządów i edukację, aby zapewnić pozytywny wpływ na sytuację w zakresie praw człowieka.

Indie

W 2014 r. priorytetami UE nadal były: ochrona kobiet i dzieci, dążenie do wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci prowadzące do zniesienia tej kary, zwalczanie wszelkich form dyskryminacji oraz obrońcy praw człowieka.

16 stycznia Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie ostatnich działań mających na celu kryminalizację lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI); rezolucja dotyczyła orzeczenia indyjskiego Sądu Najwyższego, który uchylił orzeczenie Wysokiego Sądu Stanu Delhi z 2009 r. dotyczące przepisu z epoki kolonialnej uznającego homoseksualizm za niezgodny z prawem. Parlament Europejski nadal wyrażał zaniepokojenie sytuacją w Indiach, podnosząc w szczególności kwestie dotyczące sytuacji kobiet i mniejszości chrześcijańskiej; odniósł się także do godnego naśladowania orzeczenia indyjskiego Sądu Najwyższego uznającego istnienie „trzeciej płci”.

Aby promować równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet, UE, wraz z UN Women, zorganizowała w marcu konferencję zatytułowaną „Inspirować zmianę: równość dla wszystkich”. W 2014 r. realizowano trzy projekty w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) poświęcone propagowaniu równości płci oraz praw kobiet w Indiach na łączną kwotę 900 000 EUR; dotyczyły one podstawowych przyczyn przemocy ze względu na płeć i dyskryminacji na szczeblu instytucjonalnym, strukturalnymi, ideologicznymi i operacyjnym oraz konsekwencji takiej przemocy i dyskryminacji. Trzy dodatkowe projekty na łączną kwotę 2,5 mln EUR miały na celu zwalczanie dyskryminacji dziewcząt i zjawiska zabijania niemowląt płci żeńskiej.

Na objętym wsparciem UE dla obrońców praw człowieka spotkaniu przeglądowym zorganizowanym przez Human Rights Law Network poświęconym sytuacji w zakresie praw człowieka w „stanach objętych konfliktami” skoncentrowano się na wkładzie wymiaru sprawiedliwości w walkę o sprawiedliwość społeczną i poszanowanie praw człowieka. Lokalna Grupa Robocza UE ds. Praw Człowieka nadal współpracowała z sieciami obrońców praw człowieka, m.in. organizowała wizyty na miejscu. Wdrożono projekt dotyczący wolności informacji, słowa i zgromadzeń w internecie opiewający na kwotę 978 000 EUR.

Jeśli chodzi o karę śmierci, indyjska Komisja ds. Praw rozpoczęła w maju konsultacje społeczne w celu dokonania ponownej oceny zasadności stosowania kary śmierci. Delegatura UE zaprosiła Roberta Badintera, przywódcę ruchu na rzecz zniesienia kary śmierci, by wygłosił wykłady i uczestniczył w dyskusjach z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości, środowiskiem prawniczym, krajową komisją praw człowieka, społeczeństwem obywatelskim, parlamentarzystami i mediami.

Indonezja

UE uważnie obserwowała wybory parlamentarne w kwietniu i wybory prezydenckie lipcu, w których wzięło udział ponad 185 mln zarejestrowanych wyborców w 470 000 punktach wyborczych i w których wykorzystano ponad 700 milionów kart do głosowania. Wybory były szeroko postrzegane jako wolne, sprawiedliwe i profesjonalnie przeprowadzone; zagwarantowały pokojowe przekazanie władzy nowemu prezydentowi, Joko Widodo.

W maju weszła w życie umowa o partnerstwie i współpracy między UE a Indonezją. Umowa ta opiera się na wspólnych wartościach i obejmuje wspólne zobowiązania do ochrony i propagowania praw człowieka.

W listopadzie w Dżakarcie odbyła się piąta sesja dialogu na temat praw człowieka między UE a Indonezją. Dialog ten koncentrował się na zapobieganiu torturom, prawach osób niepełnosprawnych, zapobieganiu przemocy ze względu na płeć, a także na kwestiach dotyczących przedsiębiorstw i prawach człowieka. Omówiono także kwestię wolności religii, wolności słowa, kary śmierci i współpracy na forach wielostronnych.

Specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka, Stavros Lambrinidis, wygłosił przemówienie programowe podczas odbywającej w listopadzie w Dżakarcie sesji dialogu na temat praw człowieka poświęconej zniesieniu kary śmierci w regionie ASEAN i spotkał się z członkami Komisji Międzyrządowej ASEAN ds. Praw Człowieka, urzędnikami rządowymi Indonezji i państw ASEAN oraz grupami społeczeństwa obywatelskiego.

W ciągu roku UE uważnie obserwowała sytuację w zakresie wolności religii i wyznania oraz ochrony osób należących do mniejszości. UE regularnie spotykała się w Dżakarcie z przedstawicielami mniejszości i ofiarami nietolerancji oraz z organizacjami praw człowieka działającymi w tej dziedzinie.

Do początku grudnia 2014 r. nie przeprowadzono żadnej egzekucji, lecz prokurator generalny w swoich oświadczeniach zaznaczył, że mogą one zostać wznowione przed końcem roku.

W 2014 r. na karę śmierci skazano co najmniej 14 osób, a ogółem ok. 130 więźniów oczekuje na wykonanie tego wyroku. W związku z Międzynarodowym Dniem przeciwko Karze Śmierci, obchodzonym 10 października, delegatura UE rozpoczęła w mediach społecznościowych kampanię propagującą zniesienie kary śmierci. W listopadzie Indonezja wstrzymała się od głosu podczas głosowania na temat rezolucji ZO ONZ w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci.

W kontaktach z władzami lokalnymi i rządem centralnym UE wyraziła zaniepokojenie w związku z przyjętymi we wrześniu nowymi rozporządzeniami w sprawie wprowadzenia szariatu w Aceh. Szereg przepisów, w tym przepisy dotyczące związków osób tej samej płci i gwałtów, potencjalnie narusza międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka ratyfikowane przez Indonezję.

W ramach EIDHR w 2014 r. udzielono wsparcia dziesięciu projektom obejmującym szeroki wachlarz zagadnień, w tym wybory, rozwiązywanie konfliktów i mediację, swobodę religii, ponoszenie odpowiedzialności za akty naruszenia praw człowieka i ochronę słabszych grup społecznych.

Japonia

W 2014 r. UE i Japonia nadal prowadziły regularną i ścisłą współpracę w zakresie praw człowieka, zarówno w Azji, jak i na całym świecie. Nadal angażowały się w kwestie praw człowieka na forum ONZ, biorąc aktywny udział w pracach Rady Praw Człowieka i Zgromadzenia Ogólnego ONZ (w tym w pracach nad rezolucjami w sprawie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej).

Niedawna runda konsultacji UE–Japonia na temat praw człowieka odbyła się w listopadzie.

Dyskusje skupiły się na współpracy w ramach Rady Praw Człowieka i 69. sesji Trzeciego Komitetu ZO ONZ.

UE wywierała zdecydowany nacisk na podjęcie działań w niezwykle istotnej kwestii kary śmierci w Japonii, zachęcając rząd do wprowadzenia moratorium na egzekucje w celu zniesienia kary śmierci i wzywając do dogłębnej debaty publicznej. Przez cały rok przeprowadzono trzy egzekucje. W publicznych oświadczeniach, wydanych przez rzecznika wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącą, UE potępiła obecną politykę wykonywania egzekucji (7 w 2012 r., 8 w 2013 r.) po okresie prawie dwóch lat bez wykonywania kary śmierci (przed 2012 r.). Obawy UE były przedstawiane zarówno publicznie, jak i w ramach dialogu politycznego. W tym kontekście na szczeblu lokalnym delegatura UE i państwa członkowskie UE wdrażają obecnie pewne zalecenia mające na celu zwiększenie politycznego i medialnego wpływu działań UE przeciwko karze śmierci w Japonii.

W ramach prowadzonego przez KE z Japonią dialogu na temat polityki przemysłowej utworzono grupę roboczą ds. społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Pierwsze posiedzenie grupy roboczej odbyło się w lipcu 2014 r. Dzięki niemu rozpoczęto wspólny dialog Komisji Europejskiej (DG ds. Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP) z Japonią (Ministerstwo Gospodarki, Handlu i Przemysłu) poświęcony odpowiedzialnemu prowadzeniu działalności gospodarczej, określając obszary wspólnego zainteresowania i współpracy. Drugie posiedzenie tej grupy roboczej ma odbyć się w 2015 r.

Republika Korei

Poszanowanie uniwersalnych zasad dotyczących praw człowieka to podstawowy element unijno-koreańskiej umowy ramowej, którą uzgodniono w 2010 r. wraz z umową o wolnym handlu i deklaracją o strategicznym partnerstwie. Wcześniejsze zobowiązania, podjęte podczas spotkań na szczytach, dotyczące współpracy w propagowaniu praw człowieka zostały potwierdzone na spotkaniu wysokiej przedstawiciel UE z Ministrem Spraw Zagranicznych Republiki Korei w 2014 r.

W ciągu roku UE i Republika Korei ściśle współpracowały na międzynarodowych forach poświęconych prawom człowieka. Podczas głosowań na forum Rady Praw Człowieka oraz Trzeciego Komitetu ZO ONZ, UE i Republika Korei głosowały niemal identycznie w odniesieniu do prawie wszystkich rezolucji dotyczących praw człowieka, bez względu na to, jakiego tematu bądź kraju dotyczyły, z wyjątkiem rezolucji w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci, w przypadku której Republika Korei wstrzymała się od głosu. UE i Republika Korei prowadziły wspólne działania, by zwrócić uwagę społeczności międzynarodowej na przypadki naruszania praw człowieka w KRLD. Współpraca dwustronna miała istotne znaczenie przy uchwalaniu na forum Rady Praw Człowieka i Trzeciego Komitetu ZO ONZ rezolucji odzwierciedlających zalecenia komisji dochodzeniowej ONZ.

Na szczeblu lokalnym UE nadal współpracowała z rządem Republiki Korei i południowokoreańskimi grupami społeczeństwa obywatelskiego działającymi na rzecz zwiększenia ochrony praw człowieka.

UE z aprobatą odnotowała, że rząd Republiki Korei utrzymał istniejące od 1998 r. faktyczne moratorium na wykonywanie egzekucji. UE zachęcała rząd do podjęcia działań na rzecz całkowitego zniesienia kary śmierci.

UE uczestniczyła w zorganizowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości symposium na wysokim szczeblu poświęconym utrwaleniu krajowych ram na rzecz wzmocnienia polityki w dziedzinie praw człowieka. Szefowie misji UE spotkali się Ministrem ds. Równości Płci i Rodziny i uzgodnili rozszerzenie wymiany informacji na temat polityki równości płci.

UE w dalszym ciągu angażowała się we współpracę z zainteresowanymi podmiotami w sprawie środków następczych w związku z zaleceniami sformułowanymi w ramach drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka; obejmowały one m.in. zaprzestanie karania pozbawieniem wolności osób odmawiających pełnienia służby wojskowej ze względu na przekonania lub wyznawaną religię, ustalenia dotyczące wdrażania krajowych przepisów bezpieczeństwa i zapewnienie praw osób należących do mniejszości.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD)

Promowanie poszanowania praw człowieka i poprawy sytuacji w tym zakresie w KRLD wciąż było jednym z głównych elementów polityki UE wobec tego kraju. UE nadal zwracała uwagę organów ONZ na poważną sytuację w zakresie praw człowieka w KRLD. Była współinicjatorem rezolucji Rady Praw Człowieka (przyjętej 28 marca) oraz rezolucji Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ (przyjętej 18 listopada) opartych na ustaleniach utworzonej w ubiegłym roku komisji dochodzeniowej ONZ, która przedstawiła sprawozdanie na temat popełnianych w tym państwie systematycznych, powszechnych i rażących naruszeń praw człowieka, które – zdaniem tej komisji – można zakwalifikować jako zbrodnie przeciwko ludzkości.

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w grudniu, przy zdecydowanym poparciu ze strony wszystkich regionów, otworzyła nowe możliwości, stając się bodźcem do podjęcia odpowiednich działań przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, w tym do ewentualnego przedstawienia sytuacji w KRLD Międzynarodowemu Trybunałowi Karnemu, oraz do przeanalizowania możliwości stosowania skutecznych ukierunkowanych sankcji wymierzonych w osoby, które wydają się ponosić największą odpowiedzialność za czyny, które – zdaniem komisji śledczej – mogą stanowić zbrodnie przeciwko ludzkości.

UE w dalszym ciągu monitorowała sytuację uchodźców z KRLD za granicą, wzywając do pełnego poszanowania wszystkich stosownych zobowiązań międzynarodowych.

17 kwietnia Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie sytuacji w Korei Północnej, w której to rezolucji po raz kolejny zdecydowanie potępił represje ze strony państwa i ponownie wezwał KRLD do przestrzegania międzynarodowych zobowiązań w dziedzinie praw człowieka.

UE nadal udzielała pomocy, głównie w dziedzinie bezpieczeństwa żywnościowego, niektórym z najsłabszych grup społecznych w KRLD.

Laos

W 2014 r. cele UE nadal koncentrowały się na praworządności, wzmocnieniu funkcji nadzorczej Parlamentu oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

UE nadal współpracowała z Laosem w różnych formatach, w tym w ramach corocznego dialogu na temat praw człowieka, który miał miejsce w maju, oraz w ramach dialogu politycznego, w szczególności na posiedzeniu wspólnego komitetu, które odbyło się w październiku. UE z zadowoleniem odnotowała otrzymane informacje na temat indywidualnych przypadków oraz na temat warunków panujących w więzieniach. Jednocześnie UE ponownie wyraziła swoje najwyższe zaniepokojenie losem Sombatha Somphone'a i wezwała do przeprowadzenia wiarygodnego dochodzenia w sprawie jego zaginięcia. Ponadto UE powtórzyła swoje apele o dalsze postępy w zakresie wykorzystywania powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. Wbrew standardowej praktyce, nie udało się osiągnąć porozumienia w sprawie wspólnego oświadczenia na zakończenie dialogu dotyczącego praw człowieka.

Przez cały rok UE pogłębiała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i władzami dotyczący w szczególności możliwości i warunków działania organizacji pozarządowych w kontekście projektu restrykcyjnych przepisów nakładających presję na te organizacje. UE wniosła też wkład finansowy, by umożliwić Laosowi zorganizowanie wysłuchania organizacji pozarządowych.

16 stycznia 2014 r. Parlament Europejski w trybie pilnym przyjął rezolucję w sprawie Laosu. Jej głównym tematem była sprawa Sombatha Somphone'a, ale zwrócono też uwagę na to, jak ważne są działania społeczeństwa obywatelskiego. W kontekście szczytu ASEM, który zorganizowano w październiku w Mediolanie i któremu przewodniczyła UE, Forum Narodów Azja–Europa przyjęło stanowcze oświadczenie w sprawie zaginięcia Sombatha Somphone'a.

W ramach dwustronnej współpracy na rzecz rozwoju między UE a rządem Laosu przeznaczono 2,7 mln EUR na wsparcie dla generalnego planu na rzecz sektora prawnego Laosu i reformy w zakresie zarządzania w ramach krajowej administracji publicznej.

Jeśli chodzi o społeczeństwo obywatelskie, w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka zapewniono wsparcie dla ponad dwudziestu projektów w Laosie; projekty te dotyczyły tak różnorodnych kwestii, jak: prawa dzieci, kobiet i osób niepełnosprawnych, prawa do pożywienia oraz dostępu społeczności lokalnych do informacji prawnych, a łączny wkład UE wyniósł 3 mln EUR. W 2014 r. na podstawie tematycznego programu dla podmiotów niepublicznych, realizowano ok. 10 projektów służących wzmocnieniu pozycji społeczeństwa obywatelskiego na łączną kwotę 6,5 mln EUR.

Malezja

W 2014 r. główne priorytety UE związane z prawami człowieka w Malezji związane były z działaniami na rzecz zniesienia kary śmierci i ratyfikacji Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. UE w dalszym ciągu udzielała wsparcia obywatelom UE oczekującym na wykonanie wyroku śmierci w Malezji.

W 2014 r. wznowiono negocjacje w sprawie umowy o partnerstwie i współpracy UE–Malezja; zorganizowano dwie rundy negocjacji, które odbyły się w kwietniu i grudniu. Projekt umowy zawiera klauzulę dotyczącą praw człowieka.

W kwietniu UE przedstawiła prokuratorowi generalnemu Malezji *démarche* w celu propagowania powszechnego stosowania i wdrożenia statutu rzymskiego, a następnie prokurator generalny udał się do Brukseli na spotkanie w ESDZ w sprawie Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Przez cały rok lokalna grupa robocza UE ds. praw człowieka współpracowała z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego zajmującymi się wolnością religii, prawami osób LGBTI, posługiwaniem się przez policję bronią palną i przypadkami zgonów w areszcie, jak również pracownikami migrującymi i prawami osób ubiegających się o azyl.

2–3 lipca UE w ramach ASEAN współorganizowała – z Globalnym Ruchem Umiarkowanych i PROHAM – konsultacje w sprawie propagowania i ochrony wolności religii lub przekonań. UE sfinansowała udział prof. dr. Harry'ego Haruna Behra z niemieckiej konferencji islamskiej, który przedstawił europejski punkt widzenia na kwestie wolności religii lub przekonań, jak również krytyczne stanowisko w odniesieniu do konserwatywnych i restrykcyjnych interpretacji islamu.

W związku z Europejskim/Światowym Dniem przeciwko Karze Śmierci delegatura UE, Rada Adwokacka Malezji, Krajowa Komisja Praw Człowieka, Wysoka Komisja Zjednoczonego Królestwa, Amnesty International Malezja, ambasada Szwajcarii i Chinese Assembly Hall zorganizowały tygodniową (6–12 października) kampanię na rzecz zniesienia kary śmierci pod hasłem „Daj drugą szansę życiu”. W jednym z największych centrów handlowych w Kuala Lumpur zorganizowano wystawę fotografii artysty Toshiego Kazamy, który prezentował swoje prace i przemawiał w szkołach wyższych. Delegatura UE i jej partnerzy spotykali się z wysokimi rangą politykami na szczeblu państwowym i federalnym, by poruszyć kwestię kary śmierci. Kampania zyskała szeroki rozgłos w mediach. 1–12 października prowadzono kampanię w mediach społecznościowych za pośrednictwem kanałów UE, państw członkowskich i współorganizatorów ze strony mediów społecznościowych .

W listopadzie UE i państwa członkowskie wspólnie zorganizowały „Forum na temat sytuacji i praw ludów tubylczych w stanie Sarawak” we współpracy z siecią przeciwko stosowaniu pestycydów (Pesticide Action Network) w rejonie Azji i Pacyfiku i stowarzyszeniem Sarawak Dayak Iban (SADIA).

Państwa członkowskie UE uczestniczyły w drugim powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka w odniesieniu do Malezji, który przeprowadzono w marcu w Genewie. Malezja zaakceptowała 150 ze 232 otrzymanych zaleceń. Jednak wiele z nich przyjęto jedynie częściowo lub co do zasady, bez podejmowania zobowiązania, by wprowadzić moratorium na wykonywanie kary śmierci, ratyfikować podstawowe konwencje ONZ w dziedzinie praw człowieka lub wycofać zastrzeżenia do nich.

UE wsparła kwotą 600 000 EUR projekt stowarzyszenia Humana Child Aid Society dotyczący kształcenia dzieci-bezpaństwowców w stanie Sabah w ramach globalnego programu na rzecz migracji i azylu. Projekt został zakończony w sierpniu 2014 r.

Malediwy

W 2014 r. UE nadal wyrażała zaniepokojenie sytuacją w zakresie praw człowieka, m.in. bezpieczeństwem społeczeństwa obywatelskiego i mediów w okresie wyborczym i powyborczym.

Unijna misja obserwacji wyborów oceniła wybory parlamentarne przeprowadzone 22 marca i stwierdziła, że przebiegały sprawnie, pomimo ingerencji Sądu Najwyższego oraz jego działań skierowanych przeciwko komisji wyborczej w tygodniach poprzedzających wybory parlamentarne. UE uważnie śledziła rozwój sytuacji po wyborach z uwagi na obawy co do umacniania demokracji w przyszłości i zagrożeń dla członków partii opozycyjnej.

30 kwietnia wysoka przedstawiciel UE w oświadczeniu publicznym wyraziła obawy UE w związku z niedawnym wprowadzeniem – wraz z przyjęciem przepisów wykonawczych – kary śmierci oraz zamówieniem substancji wykorzystywanych do śmiertelnych zastrzyków.

Przez cały rok UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi kluczowymi zainteresowanymi podmiotami. We wrześniu UE wydała wspólne oświadczenie lokalne dotyczące zagrożeń dla społeczeństwa obywatelskiego i praw człowieka na Malediwach, w kontekście narastającego ekstremizmu islamskiego na odległych wyspach tego kraju oraz ograniczania wolności słowa, w szczególności poprzez zastraszanie i groźby pod adresem dziennikarzy.

Nepal

Po udanych wyborach do zgromadzenia konstytucyjnego w listopadzie 2013 r. UE koncentrowała się w 2014 r. na monitorowaniu procesu tworzenia konstytucji oraz wprowadzania przepisów dotyczących sprawiedliwości okresu przejściowego. UE nadal angażowała się w umacnianie procesu pokojowego, rozwiązywanie problemów dotyczących praw człowieka takich jak: bezkarność, dyskryminacja i rozliczalność w zakresie finansów publicznych. W celu wsparcia procesu tworzenia konstytucji ambasadorowie UE i mających swoje placówki dyplomatyczne państw członkowskich oraz Szwajcarii i Norwegii wydali lokalne oświadczenie wzywające przywódców politycznych Nepalu do dotrzymania terminu ustalonego na 22 stycznia 2015 r.

Zapewnienie sprawiedliwości okresu przejściowego dla przypadków naruszeń praw człowieka w czasie wojny domowej było jednym z najważniejszych zobowiązań w procesie pokojowym. W maju 2014 r. rząd uchwalił przepisy dotyczące sprawiedliwości okresu przejściowego. W ustawie przewidziano utworzenie dwóch komisji: jedna ma się zajmować kwestią wymuszonych zaginięć, druga ma działać na rzecz prawdy i pojednania. Komisje te mają prawo zalecać zastosowanie amnestii, z wyjątkiem przypadków gwałtu. Organizacje pozarządowe zajmujące się ofiarami konfliktów i prawami człowieka są krytyczne wobec nowych przepisów. W ramach regularnych kontaktów i spotkań z władzami Nepalu przedstawiciele UE stwierdzili, że poważne przypadki łamania praw człowieka nie mogą być objęte amnestią oraz że mechanizmy sprawiedliwości okresu przejściowego muszą być zgodne z normami międzynarodowymi.

Dyskryminacja ze względu na przynależność kastową oraz przemoc uwarunkowana płcią były omawiane podczas spotkań z przedstawicielami rządu poświęconych jego zobowiązaniom podjętym w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w 2011 r.; kwestie te były też uwzględniane w ramach stałego wsparcia projektów społeczeństwa obywatelskiego ukierunkowanych na marginalizowane grupy i społeczności. Nadal jednak istnieją obszary, w których konieczne są dalsze działania: społeczność LGBTI w dalszym ciągu obawia się prześladowań, a projekt kodeksu karnego nie nadąża za postępowymi orzeczeniami Sądu Najwyższego w sprawach dotyczących praw osób LGBTI; mieszkańcy regionu Teraj skarżą się na brak dostępu do struktur zarządzania i na nadmierne używanie siły, w tym egzekucje pozasądowe; istnieją też obawy, że projekt konstytucji nie przewiduje odpowiedniej ochrony, by w pełni korzystać z wolności religii.

UE w dalszym ciągu wspierała wdrażanie krajowych planów działania dotyczących rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i 1820 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz przemocy wobec kobiet poprzez ich finansowanie za pośrednictwem Nepalskiego Funduszu Powierniczego na rzecz Pokoju (Nepal Peace Trust Fund). Grupa Robocza ds. Wspierania Pokoju, której UE jest członkiem, prowadziła prace w sprawie włączenia ofiar przemocy na tle seksualnym i płciowym w wyniku konfliktu do definicji osób będących ofiarami konfliktów oraz umożliwienia im dostępu do pomocy humanitarnej, rehabilitacji i zadośćuczynienia.

Przewodnicząc do wiosny 2014 r. pracom unijnej Grupy Roboczej ds. Ochrony Obrońców Praw Człowieka, UE zajęła się sytuacją obrońców praw człowieka; wspierała także projekty społeczeństwa obywatelskiego.

Pakistan

Główne cele UE dotyczące praw człowieka i demokracji to: wzmocnienie ram wyborczych, budowanie zdolności Zgromadzenia Narodowego i zgromadzeń regionalnych, wolność religii lub przekonań, prawa kobiet, dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz działania przeciwko karze śmierci. UE nadal aktywnie działała też na rzecz wolności słowa i bezpieczeństwa dziennikarzy, praw dzieci i praw pracowniczych, w tym w ramach szczególnego rozwiązania motywacyjnego dotyczącego zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów (GSP+).

UE nadal angażowała się w kwestie dotyczące praw człowieka i demokracji w różnych formatach. Podgrupa ds. praw człowieka, które zebrała się 23 czerwca w Islamabadzie, zajęła się kwestiami demokracji i wyborów, wolności słowa, równości płci, kary śmierci, GSP+ i kwestiami wielostronnymi. UE i Pakistan uzgodniły, że nawiążą wzmocniony dialog dotyczący praw człowieka na szczeblu lokalnym, w uzupełnieniu prac istniejącej podgrupy. UE zapowiedziała również, że prześle wykaz konkretnych spraw, w związku z którymi pragnęłyby otrzymać dalsze informacje. Wykaz został przekazany na początku września; zostanie on omówiony na przyszłych spotkaniach w ramach dialogu.

W Pakistanie nie odnotowano postępów w eliminowaniu bezkarności i rozwiązywania problemów dotyczących praworządności i dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Inne słabości instytucjonalne obejmowały ograniczoną odpowiedzialność organów ścigania; odnotowano też doniesienia o egzekucjach pozasądowych, zaginięciach, torturach, przeludnieniu więzień i nielegalnym przetrzymywaniu. UE konsekwentnie omawiała te kwestie z rządem. UE spotkała się również z rodzinami osób zaginionych.

Rozporządzenie o ochronie Pakistanu przyjęte w październiku 2013 r. miało przestać obowiązywać w 2014 r. W lipcu Parlament ustanowił nowe przepisy. UE ściśle monitorowała tekst z pomocą prawników i wyraziła swoje obawy dotyczące wpływu przepisów projektu na różne dziedziny związane z prawami człowieka. Pomimo zmiany niektórych przepisów, ustawa o ochronie obywateli Pakistanu nadal budzi kontrowersje.

Wiele osób należących do mniejszości religijnych w Pakistanie w dalszym ciągu obawiało się prześladowań religijnych i przemocy o podłożu religijnym. Choć najczęstszym celem ataków o podłożu religijnym byli szyici, to jednocześnie w 2014 r. uległa dalszemu pogorszeniu i tak już trudna sytuacja chrześcijan, ahmadyjczyków i hinduistów. UE stale wzywała rząd do zapewnienia lepszej ochrony osób należących do mniejszości, położenia kresu bezkarności w odniesieniu do przemocy wobec nich oraz do podjęcia działań przeciwko osobom podżegającym do nienawiści na tle religijnym. UE monitorowała również indywidualne sprawy i wyrażała co do nich obawy; chodzi tu m.in. o sprawę Asii Bibi, której wyrok skazujący został podtrzymany w październiku przez sąd apelacyjny w Lahore.

Pakistan nadal utrzymuje moratorium na wykonywanie kary śmierci, ale pod koniec roku pojawiły się sygnały, że rząd rozważa zmianę swojej polityki, by wznowić egzekucje względem terrorystów. W tym kontekście UE ponownie wyraziła swój zdecydowany i zasadniczy sprzeciw wobec stosowania kary śmierci za jakiegokolwiek przestępstwa i wyraziła głębokie zaniepokojenie tymi doniesieniami.

Sytuacja kobiet w Pakistanie nadal była trudna, według doniesień z całego kraju często dochodzi do przemocy w rodzinie, zabójstw honorowych, gwałtów oraz przymusowych małżeństw i nawróceń. W trakcie dwustronnych rozmów UE wielokrotnie podkreślała potrzebę poprawy sytuacji kobiet w społeczeństwie.

Chociaż Pakistan przystąpił do większości podstawowych międzynarodowych instrumentów w zakresie praw człowieka, nadal konieczne są postępy w kwestii włączenia tych instrumentów do prawa krajowego i wdrażania środków zmierzających do osiągnięcia ich celów. W 2014 r. Pakistanowi przyznano preferencyjny dostęp do rynku UE w ramach systemu GSP+. Przez cały rok w ramach dwustronnych dialogów, m.in. podczas posiedzenia Wspólnej Komisji oraz wizyty SPUE, Stavrosa Lambrinidisa, UE powtarzała swoje apele o działanie i wdrożenie stosownych przepisów.

W ciągu roku UE wydała kilka oświadczeń odnośnie do kluczowych kwestii dotyczących praw człowieka i obaw w tym zakresie, szczególnie w związku z bezpieczeństwem dziennikarzy, zamordowaniem wybitnego prawnika i obrońcy praw człowieka, czerwcowym atakiem terrorystycznym na lotnisku w Karaczi, przemocą wobec kobiet i sierpniowymi demonstracjami politycznymi. W październiku UE wydała oświadczenie w sprawie orzeczenia Sądu Najwyższego w Lahore podtrzymującego wyrok skazujący dla Asii Bibi, a w listopadzie – oświadczenie w sprawie ataku terrorystycznego w pobliżu przejścia granicznego w Wagah. Wysoka przedstawiciel UE przekazała szczerą kondolencję i wyrazy wsparcia dla ludności i władz Pakistanu w dniu tragicznego ataku na szkołę w Peszawarze w grudniu.

Specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka, Stavros Lambrinidis, złożył oficjalną wizytę w listopadzie. SPUE, Stavros Lambrinidis, podniósł wszystkie najważniejsze kwestie dotyczące praw człowieka na spotkaniu z ministrami i posłami do Parlamentu na szczeblu krajowym i na szczeblu prowincji. Ponadto SPUE spotkał się z różnymi przedstawicielami pakistańskiego społeczeństwa obywatelskiego, w tym przywódcami ruchów na rzecz praw kobiet, czołowymi prawnikami i dziennikarzami, przywódcami religijnymi, przedstawicielami świata biznesu i związków zawodowych oraz artystami. SPUE z zadowoleniem odnotował, że Pakistan ratyfikował konwencje w dziedzinie praw człowieka oraz przyjął postępowe ustawy; ponadto, również w kontekście GSP+, UE zachęcał do skutecznej realizacji dalszych konkretnych działań priorytetowych przed przeglądem programu oraz podkreślał gotowość UE do udzielenia wsparcia. Indywidualne sprawy, w tym sprawa Asii Bibi, były omawiane na szczeblu ministerialnym i na innych szczeblach.

W 2014 r. Parlament Europejski przyjął cztery rezolucje dotyczące roli Pakistanu w regionie i jego stosunków politycznych z UE, niedawnych przypadków prześladowań, kary śmierci i przepisów dotyczących bluźnierstwa.

UE wykorzystwała swoje działania na rzecz rozwoju, by wspierać demokratyczne instytucje, praworządność, prawa kobiet i dzieci oraz wolność religii lub przekonań. Kontynuowała współpracę z organami ścigania, aby zwiększyć ich profesjonalizm, rozliczalność i bardziej ukierunkować ich działania na społeczności lokalne, m.in. poprzez mechanizmy skutecznej ochrony praw człowieka. UE nadal udzielała wsparcia federalnemu parlamentowi (Zgromadzenie Narodowe i Senat); objęto nim także komisję wyborczą. Znaczne wsparcie UE na rzecz edukacji w dwóch prowincjach przyczyniło się także do wzmocnienia praw dzieci i propagowania kultury tolerancji.

W ramach EIDHR w lutym rozpoczęto realizację dużego projektu w zakresie propagowania wolności religii lub przekonań, a także wybrano nowe projekty dotyczące praw kobiet i wzmocnienia ich pozycji, na które przydzielono łączną kwotę w wysokości prawie 1,1 mln EUR. Wybrane projekty koncentrują się na ofiarach przestępstw obłania kwasem, kobietach wykluczonych z powodu ciężkiego stanu zdrowia, systemach odsyłania dla ocalałych osób oraz zapobieganiu przemocy wobec kobiet i rozwoju umiejętności kobiet. W ramach EIDHR wspierano też szereg działań służących pogłębianiu świadomości na temat wytycznych UE dotyczących praw człowieka oraz roli społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu GSP+.

Filipiny

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji to wspieranie obrońców praw człowieka, reformy wymiaru sprawiedliwości, walki z bezkarnością sprawców pozasądowych egzekucji i wymuszonych zaginięć, zwiększanie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych oraz wspieranie dzieci dotkniętych konfliktami zbrojnymi.

UE w dalszym ciągu angażowała się we współpracę z odpowiednimi partnerami, w tym krajowymi i regionalnymi komisjami praw człowieka, podmiotami państwowymi (Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Spraw Wewnętrznych i samorządy lokalne), obrońcami praw człowieka i społeczeństwem obywatelskim. W umowie o partnerstwie i współpracy UE–Filipiny podpisanej w 2012 r. wzywa się m.in. do ustanowienia konstruktywnego dialogu dotyczącego praw człowieka w formie grupy roboczej ds. praw człowieka. W oczekiwaniu na ratyfikację tego układu prawa człowieka omawiane są w ramach okresowych spotkań wyższych urzędników; następne takie posiedzenie ma się odbyć w 2015 r. w Manili.

W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Filipin, UE wielokrotnie zwracała uwagę na potrzebę zajęcia się kwestią bezkarności w sposób bardziej systematyczny i postawienia przed sądem sprawców poważnych naruszeń praw człowieka.

W związku z przygotowaniem do referendum w Bangsamoro, w 2014 r. UE została poproszona o wysłanie misji obserwacji wyborów na Mindanao w 2015 r.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), w listopadzie UE opublikowała lokalne zaproszenie do składania wniosków z budżetem opiewającym na 1,8 mln EUR. Wybrane projekty będą się koncentrować na ochronie obrońców praw człowieka i grup, którym mogą grozić egzekucje pozasądowe, tortury lub inne z najgorszych form łamania praw człowieka, ochronie praw dzieci dotkniętych konfliktami zbrojnymi oraz na propagowaniu praw obywateli do wolnych, sprawiedliwych, demokratycznych i przejrzystych oraz poprzedzonych kampanią informacyjną wyborów i referendum na terytorium Bangsamoro w przyszłości.

UE nadal udzielała pomocy finansowej w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju oraz Instrumentu na rzecz Stabilności w następujących dziedzinach: program „Sprawiedliwość dla wszystkich”, którego celem jest ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości i walka z bezkarnością; budowanie zdolności regionalnej komisji praw człowieka w regionie autonomicznym na Mindanao; ochrona gospodarczych, społecznych i kulturalnych praw obywateli, ze szczególnym naciskiem na ograniczanie ubóstwa, rozwój jednostek i społeczeństwa oraz dobre rządy.

Singapur

Działania UE w 2014 r. obejmowały monitorowanie i sprawozdawczość, wydawanie démarche, ściśłą koordynację działań z państwami członkowskimi i organizowanie spotkań, dialogów i wydarzeń dotyczących najważniejszych kwestii z dziedziny praw człowieka, takich jak kara śmierci, dyskryminacja osób LGBTI oraz wolność słowa.

UE z zadowoleniem przyjęła fakt, iż 3 listopada Parlament Singapuru uchwalił ustawę o zapobieganiu handlowi ludźmi, która uwzględnia zalecenia organizacji pozarządowych. Ustawa o zapobieganiu handlowi ludźmi z 2014 r. jest przepisem przełomowym dla Singapuru, miasta szczególnie podatnego na zagrożenie handlem ludźmi jako kraj przeznaczenia ze względu na jego sytuację gospodarczą i strategiczne położenie. Dzięki nowej ustawie Singapur przybliży swoje przepisy do norm międzynarodowych; ustawa ta może również zachęcić do nasilenia działań mających na celu zwalczanie handlu ludźmi w regionie.

Uprzednio UE z zadowoleniem przyjęła reformę z lat 2012/2013 dotyczącą obowiązującego w Singapurze systemu obowiązkowego stosowania kary śmierci, w wyniku której to reformy stosowanie kary śmierci ograniczono do przypadków zabójstw z premedytacją, przestępstw popełnionych z użyciem broni palnej i handlu niedozwolonymi środkami odurzającymi powyżej progu ilościowego. Jednakże egzekucje wznowiono 18 lipca 2014 r. W publicznym oświadczeniu UE zaapelowała o wprowadzenie moratorium na wykonywanie kary śmierci.

W 2014 r. delegatura UE i ambasady państw członkowskich zorganizowały kilka imprez. Na przykład brytyjska Wysoka Komisja zorganizowała imprezy z okazji Międzynarodowego Dnia Przeciw Homofobii, w związku ze spotkaniem osób LGBT w ramach ruchu Pink Dot, a także z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych.

W okresie poprzedzającym Światowy Dzień przeciwko Karze Śmierci, UE zorganizowała dyskusję panelową. Po raz pierwszy w Singapurze impreza taka mogła się odbyć poza delegaturą UE, w tym przypadku na terenie Krajowego Uniwersytetu Singapurskiego (National University of Singapore). W dyskusjach panelowych uczestniczyli: miejscowy adwokat specjalizujący się w sprawach karnych, działacz na rzecz zniesienia kary śmierci i profesor prawa karnego. Publiczność składała się z prawników praktyków, naukowców i studentów, a także radców politycznych z UE i dyplomatów z krajów o podobnych poglądach w tym zakresie.

Coroczne seminarium z okazji Dnia Praw Człowieka poświęcone było roli wymiaru sprawiedliwości w propagowaniu i ochronie praw człowieka. Podczas seminarium odbyła się prezentacja na temat międzynarodowych

praw człowieka i sądów krajowych w Azji, a także trzy specjalne dyskusje panelowe poświęcone „prawom człowieka w prawie konstytucyjnym, cywilnym i rodzinnym”, „ochronie praw człowieka w ramach prawa karnego i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych” oraz „dostępowi do wymiaru sprawiedliwości i pomocy prawnej”. Oprócz szeroko zakrojonej dyskusji na temat roli wymiaru sprawiedliwości w Singapurze i Azji, podczas seminarium w 2014 r. odbywały się również dyskusje i debaty na temat praw osób LGBTI w Singapurze.

Sri Lanka

Umowa o współpracy w zakresie partnerstwa i rozwoju ze Sri Lanką z 1995 r. stanowi podstawę współpracy UE z tym krajem. W 2014 r. nie udało się zorganizować żadnego formalnego dialogu z władzami Sri Lanki i narastały obawy dotyczące praw człowieka i sytuacji w zakresie bezpieczeństwa.

W konkluzjach z 21 marca Rada Europejska przypomniała o swoim zaangażowaniu na rzecz zapewnienia odpowiedzialności, pojednania i powszechnych praw człowieka na Sri Lance. Zaapelowała też o przyjęcie przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucji w sprawie Sri Lanki, która to rezolucja przewidywałaby międzynarodowe śledztwo w sprawie domniemanych zbrodni wojennych popełnionych w czasie wojny przez obie strony.

Na 25. sesji Rady Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych w marcu państwa członkowskie UE i USA były współwnioskodawcami rezolucji wzywającej rząd Sri Lanki do poczynienia postępów w dziedzinie pojednania oraz do prowadzenia dochodzeń w sprawie domniemanych przypadków naruszania międzynarodowych praw człowieka i prawa humanitarnego. W rezolucji tej upoważniono również biuro Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka do przeprowadzenia szczegółowego dochodzenia w sprawie domniemanych poważnych naruszeń i łamania praw człowieka i związanych z tym przestępstw popełnianych przez obie strony na Sri Lance. Podobnie jak w przypadku innych partnerów międzynarodowych UE wezwała rząd Sri Lanki do zapewnienia pełnej współpracy w dochodzeniu oraz do zajęcia się kwestiami odpowiedzialności, co stanowiłoby ważny krok na drodze do prawdziwego pojednania.

UE wydała kilka oświadczeń, m.in. na temat ataków przeciwko społeczności muzułmańskiej (20 czerwca), powołania zespołu dochodzeniowego ONZ ds. Sri Lanki (1 lipca) oraz ograniczeń dotyczących organizacji pozarządowych i wolności słowa (23 lipca), w kontekście niepokojących wydarzeń, takich jak coraz częstsze przypadki nękania i zatrzymywania obrońców praw człowieka na podstawie ustawy o zapobieganiu terroryzmowi, ograniczenia działalności organizacji pozarządowych, ataki na mniejszości religijne, akty przemocy w czasie wyborów, akty przemocy na tle płciowym i akty przemocy seksualnej, jak również zatrzymania i deportacje uchodźców i osób ubiegających się o azyl.

Przez cały rok UE utrzymywała stały dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

UE udzieliła Sri Lance wsparcia finansowego w ramach unijnego wsparcia programu rozwoju lokalnego, skupiając się na obszarach dotkniętych konfliktem, oraz w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR).

Tajlandia

Przed przewrotem wojskowym UE wydała kilka oświadczeń wzywających do wypracowania rozwiązania politycznego i wykazania powściągliwości. W następstwie przewrotu wojskowego, który miał miejsce 22 maja, Rada UE do Spraw Zagranicznych w swoich konkluzjach z czerwca wyraziła swój najwyższy niepokój, stwierdziła, że należy nadal przestrzegać praw człowieka i podstawowych wolności i zaapelowała do władz wojskowych, by uwolniły wszystkich więźniów politycznych, powstrzymały się od dalszych aresztowań dokonywanych z powodów politycznych oraz by zniosły cenzurę. UE zapowiedziała również, że jest zmuszona ponownie rozważyć swoje zaangażowanie.

W ramach dialogu prowadzonego z władzami tajlandzkimi po 22 maja UE systematycznie powtarzała swoje apele o zniesienie stanu wojennego i przywrócenie wolności słowa, wolności mediów i wolności zrzeszania się, podkreślała potrzebę udziału społeczeństwa w procesie reform politycznych i wzywała władze do zaprzestania stosowania sądów wojskowych do sądenia osób cywilnych.

W ciągu tego roku UE położyła znacznie większy nacisk na prawa człowieka i zintensyfikowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Delegatura UE organizowała regularne konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aby ocenić sytuację obrońców praw człowieka po przewrocie wojskowym. Delegatura UE i przedstawiciele kilku państw członkowskich UE dwukrotnie odwiedzili północne prowincje, aby uzyskać aktualne informacje na temat sytuacji politycznej i sytuacji w zakresie praw człowieka, i przekazali władzom lokalnym wyrazy zaniepokojenia w związku z sytuacją w zakresie praw człowieka. Delegatura UE spotkała się z zatrzymanymi studentami i zadbała o to, by w kluczowych procesach w charakterze obserwatorów uczestniczyli dyplomaci.

W lokalnym oświadczeniu wydanym 14 listopada UE wyraziła zaniepokojenie z powodu nadużywania w Tajlandii przepisów prawa karnego w zakresie zniesławienia w odniesieniu do obrońców praw człowieka i dziennikarzy w celu stłumienia wolności słowa i dziennikarstwa śledczego.

10 października, z okazji Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci, UE we współpracy z Amnesty International Tajlandia zorganizowała publiczny pokaz filmu dokumentalnego, by wyrazić sprzeciw wobec stosowania kary śmierci.

W połowie listopada przedstawiciele delegatury odwiedzili dwie południowe prowincje, które od ponad dziesięciu lat są narażone na sporadyczne ataki rebeliantów; wizyta ta miała na celu uzyskanie informacji na temat sytuacji na tym obszarze.

Jeśli chodzi o współpracę na rzecz rozwoju, UE udzieliła znacznego wsparcia organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w ramach programu na rzecz podmiotów niepublicznych i władz lokalnych, jak również programu pomocy na rzecz osób wygnanych.

Niedawno przyznano dodatkową kwotę w wysokości 125 000 EUR na pomoc humanitarną dla migrantów należących do mniejszości Rohindża i osób pochodzących z Bangladeszu przetrzymywanych w ośrodkach detencyjnych dla imigrantów (mężczyźni) i ośrodkach pomocy społecznej (kobiety i dzieci). W związku z tym całkowita pomoc UE dla tych osób zatrzymanych od czerwca 2013 r. wyniosła 325 000 EUR. Projekt jest realizowany przez Międzynarodową Organizację ds. Migracji.

Ponadto UE wsparła finansowo dwa uniwersytety w celu zorganizowania publicznego forum na temat praw człowieka z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka, który jest obchodzony 10 grudnia.

Timor Wschodni

UE w pełni popierała Timor Wschodni w jego dążeniu do ustanowienia stabilnej demokracji.

W październiku w Brukseli odbyła się druga sesja wzmocnionego dialogu politycznego między UE a rządem Timoru Wschodniego na mocy art. 8 umowy z Kotonu. Porządek obrad obejmował prawa człowieka, praworządność i demokratyczne rządy, a także integrację regionalną i sprawy zagraniczne. W wyniku dialogu podjęto wspólne zobowiązania obejmujące zaangażowanie w prowadzony przez delegaturę UE w Dili dialog na rzecz pogłębienia współpracy w zakresie umacniania demokracji w Timorze Wschodnim. W ramach podjętych zobowiązań przeprowadzona zostanie szczegółowa analiza rozdziału władzy. Inne kwestie będące przedmiotem zaangażowania i zainteresowania UE obejmują przemoc wobec kobiet, w szczególności przemoc w rodzinie, prawa osób niepełnosprawnych, sprawowanie rządów, w tym zwalczanie zjawisk klientelizmu i korupcji.

W ujęciu łącznym bieżący zestaw projektów dotyczących praw człowieka i demokracji realizowanych w Timorze Wschodnim opiewa na kwotę ok. 10 mln EUR.

Dwa bardzo ważne projekty zostały zrealizowane w 2014 r. w Timorze Wschodnim. Jeden z projektów w ramach EIDHR na kwotę 20 000 EUR ma na celu opracowanie profilu ustroju demokratycznego dla Timoru Wschodniego w obrębie strategicznych ram i planu działania UE dotyczących praw człowieka i demokracji. Drugi projekt, który jest finansowany w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju, ma na celu propagowanie kwestii odpowiedzialności za akty łamania praw człowieka, których dopuszczono się w przeszłości; jest to jeden z kluczowych elementów budowania bardziej trwałego pokoju i zapewnienia, by nie powtarzały się poważne naruszenia. Na projekt ten przeznaczono blisko 50 000 EUR.

Wietnam

Poszanowanie i propagowanie zasad demokracji oraz praw człowieka i praw podstawowych w miejscu pracy stanowi jeden z zasadniczych elementów umowy o partnerstwie i współpracy UE–Wietnam podpisanej w czerwcu 2012 r. Główne obawy UE dotyczą m.in. praw obywatelskich i politycznych, zwłaszcza wolności słowa, wolności mediów oraz wolności religii lub przekonań, jak również stosowania kary śmierci. W ramach zaawansowanego wdrażania umowy o partnerstwie i współpracy w październiku UE i Wietnam wzięły udział w posiedzeniu przygotowawczym do czwartej rundy wzmocnionego dialogu dotyczącego praw człowieka, planowanej na styczeń 2015 r. w Brukseli.

Prawa człowieka były przez cały rok uwzględniane podczas wizyt dwustronnych na wysokim szczeblu. W szczególności omawiano je na najwyższym szczeblu podczas wizyty przewodniczący José Manuela Barroso w Wietnamie oraz wizyty premiera Nguyễna Tána Dũnga w Brukseli, gdzie spotkał się on z przewodniczącymi Hermanem Van Rompuyem, José Manuelem Barroso i Martinem Schultzem. Dziewiąte posiedzenie wspólnej komisji UE–Wietnam i trzecia runda konsultacji politycznych wysokiego szczebla, które to wydarzenia miały miejsce w marcu, również były okazją do poruszenia kwestii związanych z prawami człowieka.

Poprzez kontakty służące przygotowaniu dialogu dotyczącego praw człowieka, a także za pośrednictwem publicznych oświadczeń i dyskretnych zabiegów dyplomatycznych UE apelowała do rządu o usunięcie ograniczeń w korzystaniu z wolności słowa i wolności mediów, o umożliwienie wizyt w więzieniach i obserwowania procesów sądowych oraz wezwała do uwolnienia, ze względów humanitarnych, wielu uwięzionych działaczy mających problemy zdrowotne. UE przedstawiała publiczne oświadczenia dotyczące procesów przeciwko działaczom na rzecz praw człowieka, stosowania kary śmierci oraz uwolnienia pewnych osób, których sytuacja budzi niepokój.

Ponadto w ramach regularnego dialogu politycznego UE wielokrotnie wyrażała swoje zaniepokojenie w związku z aresztowaniem i skazaniem pewnej liczby działaczy i blogerów oraz ponownie zaapelowała o uwolnienie wszystkich uwięzionych pokojowych orędowników praw człowieka w tym kraju. Unijny wykaz osób, których sytuacja budzi niepokój, był regularnie aktualizowany i przekazywany stosownym władzom. W kwietniu uwolniono działacza Nguyễna Tiễna Trunga, który był umieszczony w tym wykazie i którego w lipcu 2013 r. odwiedził szef delegatury UE; jest to namacalny rezultat wysiłków UE w tej dziedzinie. Niestety w 2014 r. stosowne władze odrzucały wnioski o możliwość odwiedzenia w więzieniu osób, których sytuacja budzi niepokój. UE spotkała się również z Ministerstwem Bezpieczeństwa Publicznego, aby wyrazić swoje zaniepokojenie z powodu aktów nękania i przemocy skierowanych przeciwko działaczom na rzecz praw człowieka próbującym uczestniczyć w imprezach na rzecz praw człowieka organizowanych przez wspólnotę międzynarodową.

17 kwietnia Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie negocjacji dotyczących umowy o wolnym handlu UE–Wietnam, która zawiera kilka odniesień do praw człowieka, w tym podstawowych praw pracowniczych.

UE regularnie spotykała się też z obrońcami praw człowieka i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, odbywała wizyty w terenie i dwukrotnie uczestniczyła w procesach sądowych w charakterze obserwatora. Ponadto monitorowała rozwój sytuacji w zakresie wolności religii lub przekonań, która nadal była źródłem niepokoju (w szczególności prześladowanie nieuznawanych grup religijnych oraz niszczenie ich mienia), chociaż odnotowano stopniową poprawę w kwestii rejestracji kościołów. Przedstawiciele UE kilkakrotnie spotykali się z przywódcami religijnymi różnych wyznań.

W 2014 r. Wietnam został poddany w Genewie drugiemu powszechnemu okresowemu przeglądowi praw człowieka. Uznając pozytywne działania podejmowane przez rząd Wietnamu od pierwszego cyklu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, wiele delegacji (w tym państwa członkowskie UE) podkreślały potrzebę wprowadzenia usprawnień w zakresie np. wolności słowa i wolności mediów, przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego i kary śmierci. Wietnam w konstruktywny sposób uczestniczył w tym działaniu, zaakceptował 182 ze 227 otrzymanych zaleceń i do końca roku pracował nad planem działania w celu ich realizacji. UE odegrała aktywną rolę w procesie powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka oraz działań uzupełniających, a także zaoferowała Wietnamowi wsparcie w realizacji zaakceptowanych przez niego zaleceń.

Wietnam musi nadal działać na rzecz propagowania praw człowieka na szczeblu krajowym, a także – jako członek Rady Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych od listopada 2013 r. (na okres 2014–2016) – na szczeblu międzynarodowym.

UE dalej wspierała unowocześnianie systemu sądowego, m.in. w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, przekazując 8 mln EUR na program partnerstwa na rzecz sprawiedliwości – wspólną inicjatywę darczyńców: UE, Danii i Szwecji. Projekt wspiera najważniejsze instytucje, takie jak ministerstwo sprawiedliwości, najwyższy sąd ludowy, najwyższa prokuratura ludowa i rada adwokacka, i obejmuje szkolenia dla sędziów, adwokatów i innych osób wykonujących zawody prawnicze. Sprawowanie rządów i praworządność to również jeden z kluczowych sektorów wieloletniego programu indykatywnego UE na lata 2014–2020 przyjętego w sierpniu.

W ramach EIDHR udzielono pomocy na realizację siedmiu projektów obejmujących szeroki zakres zagadnień, w tym: wzmocnienie pozycji osób z HIV/AIDS i społeczności narażonych na większe ryzyko zakażenia HIV, prawa osób niepełnosprawnych, wsparcie dla sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego, prawa osób należących do mniejszości etnicznych, prawa pracownicze i stosunki pracy. W ramach instrumentu dialogu strategicznego UE wspierała również działania w dziedzinie walki z korupcją, praw osób należących do mniejszości etnicznych, wolności wyznania lub przekonań, sprawowania rządów i migracji. W lipcu delegatura UE i ambasady państw członkowskich UE przyjęły unijny plan działania na rzecz współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

VIII Oceania

Australia

Podczas zorganizowanego 12 listopada w Brukseli dorocznego dialogu wyższych urzędników na temat migracji UE omawiała z Australią jej regionalne zasady rozpatrywania wniosków o azyl ; rozmowy prowadzono w kontekście wdrożonej w ostatnich latach polityki, która jest obiektem krytyki ze strony UNHCR, organizacji praw człowieka i opozycyjnych partii politycznych.

28 listopada Komitet ONZ przeciwko Torturom opublikował sprawozdanie w sprawie Australii, podkreślając obawy dotyczące traktowania i umieszczania w ośrodkach detencyjnych osób ubiegających się o azyl, nadmiernego odsetka ludności tubylczej wśród osób przebywających w więzieniach dla dorosłych i dla nieletnich oraz nowych krajowych przepisów w zakresie zwalczania terroryzmu.

Nowa umowa ramowa UE–Australia, znajdująca się obecnie w końcowym etapie negocjacji, dostarczy możliwości dalszego pogłębiania dialogu i współpracy w zakresie praw człowieka; w umowie uwzględnione zostaną znaczące osiągnięcia Australii w dziedzinie ochrony praw obywatelskich oraz fakt, że UE i Australia są partnerami zaangażowanymi w promowanie wielostronnej agendy praw człowieka.

Fidżi

17 września na Fidżi odbyły się pierwsze demokratyczne wybory po zamachu stanu w 2006 r. UE wysłała misję ekspertów ds. wyborów (EEM), której zalecenia zostaną przekazane władzom Fidżi. Przemiany demokratyczne na Fidżi zostały z zadowoleniem przyjęte przez UE, co znalazło wyraz w unijnych oświadczeniach.

W oparciu o ocenę dokonaną przez EEM i wyniki unijnej misji weryfikacyjnej przeprowadzonej w kontekście art. 96 umowy o partnerstwie z Kotonu państwa członkowskie UE uzgodniły, że po wyborach środki zawieszające prowadzoną z rządem współpracę na rzecz rozwoju powinny zostać wycofane, przy jednoczesnym zapewnieniu dalszego ścisłego monitorowania i wsparcia w dziedzinie praw człowieka, w tym poprzez dialog polityczny oraz pomoc finansową UE.

W 2014 r. UE nadal wspierała Fidżi w powrocie na ścieżkę demokracji, udzielając pomocy organom wyborczym oraz nowemu parlamentowi.

W październiku w Genewie sytuacja w Fidżi była przedmiotem drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. UE kontaktowała się z miejscowymi zainteresowanymi stronami w okresie poprzedzającym przegląd.

Prowadzona przez MOP misja umożliwiająca bezpośrednie kontakty wypełniła ostatecznie swoje zadania na Fidżi w październiku 2014 r. Spotkała się z partnerami w ramach rozmów trójstronnych i jeszcze przed posiedzeniem Rady Administracyjnej MOP w listopadzie 2014 r. przeprowadziła ocenę w zakresie wolności zrzeszania się. Na zakończenie misji trójstronny protokół ustaleń został podpisany przez partnerów społecznych, ale nie przez ministra pracy. UE przekazała swoje uwagi Radzie Administracyjnej MOP. Decyzja o powołaniu komisji dochodzeniowej w związku z nieprzestrzeganiem przez Fidżi konwencji MOP (nr 87) z 1948 r. dotyczącej wolności związkowej została wstrzymana do posiedzenia Rady Administracyjnej MOP zaplanowanego na marzec 2015 r.

W 2014 r. Fidżi zostało wybrane jako jeden z krajów pilotażowych w ramach planu działania UE na rzecz wspierania demokracji. Kraj ten będzie monitorowany i wspierany na drodze do demokratyzacji.

UE pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i sporządziła program działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w tym kraju. Kontynuowano wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego w dziedzinie edukacji obywatelskiej, demokracji i praworządności za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, w ramach którego na ten cel uruchomiono w sumie 600 000 EUR. Szczególnie pozytywne rezultaty przyniosło przekazanie społeczeństwu obywatelskiemu środków finansowych na organizację szkoleń odnoszących się do poszczególnych etapów powrotu do demokracji; będą to szkolenia zwłaszcza dla kobiet, młodzieży, społeczności z terenów wiejskich i społeczności marginalizowanych, które to grupy są zwykle mniej zaangażowane w życie polityczne.

Nowa Zelandia

Negocjacje dotyczące umowy o partnerstwie w sprawie stosunków i współpracy między Unią Europejską a Nową Zelandią zakończono w 2014 r. (umowa ma być parafowana na początku 2015 r.). Pomoże to między innymi zapewnić możliwości dalszego pogłębiania dialogu i zacieśnienia współpracy w zakresie praw człowieka.

W ramach przygotowań do drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w odniesieniu do Nowej Zelandii, UE przeprowadziła obszernie wymiany poglądów z nowozelandzką Komisją Praw Człowieka na temat aktualnej sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju. Rząd przyjął 121 zaleceń, a odrzucił 34. Uznał potrzebę wzmocnienia partnerstwa z Maorysami, poprawy ochrony dzieci przed wykorzystywaniem i zaniedbywaniem, ograniczenia przemocy w rodzinie i jej wpływu na kobiety i dzieci, oraz zapewnienia, by uwzględniono kwestie praw człowieka w ramach działań mających na celu usunięcie skutków trzęsienia ziemi w Canterbury.

Unia Europejska prowadziła z Nową Zelandią regularne konsultacje dotyczące praw człowieka na forach międzynarodowych, w tym na forum ONZ w Nowym Jorku i Genewie, w poszczególnych krajach w regionie Azji i Pacyfiku oraz na całym świecie.

W 2014 r. UE i Nowa Zelandia współpracowały w ramach wielonarodowej grupy obserwatorów wyborów na Fidzi. Wybory przebiegły sprawnie i zostały prawidłowo przeprowadzone także pod kątem technicznym, co doprowadziło do wydania pozytywnych wniosków przez wielonarodową grupę obserwatorów.

Papua-Nowa Gwinea

Do głównych priorytetów UE w zakresie praw człowieka i demokracji należą: poprawa sytuacji w zakresie przemocy uwarunkowanej płcią, które to zjawisko jest w tym kraju bardzo rozpowszechnione; problematyka kary śmierci, gdyż wprowadzone ostatnio przepisy zwiększają liczbę przestępstw zagrożonych tą karą; demokratyczne rządy jako całość, w tym praworządność i walka z korupcją.

Działania UE w 2014 r. były wielokierunkowe. 6 maja w Port Moresby odbył się pierwszy w historii pogłębiony dialog polityczny między UE a Papuą-Nową Gwineą. W projektach współpracy zapewniono uwzględnianie problematyki zarządzania i zagadnień dotyczących płci społeczno-kulturowej, a w ramach ciągłego dialogu z władzami i partnerami poruszano problemy związane z przestrzeganiem praw człowieka.

UE wspiera innowacyjne podejście do promowania demokracji i zarządzania poprzez zwiększenie interakcji między parlamentem a obywatelami za pośrednictwem projektu EIDHR „Otwarty Parlament”. Projekt przewiduje pomoc parlamentowi krajowemu w budowaniu zdolności technicznych w zakresie kontaktów zewnętrznych, działań informacyjnych i komunikacji. Inne inicjatywy przeprowadzone w 2014 r. to m.in. finansowane przez Dyрекcję Generalną ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności i EIDHR projekty społeczeństwa obywatelskiego dotyczące przemocy wobec kobiet oraz wspierające obrońców praw człowieka. Za pośrednictwem EIDHR dokonano wypłat w wysokości 780 000 EUR na projekty realizowane przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Samoa

W 2014 r. za główny problem na Samoa UE nadal uznawała przemoc uwarunkowaną płcią i dyskryminację kobiet. Poprzez dialog polityczny oraz za pośrednictwem swoich instrumentów finansowych UE zaangażowała się we wspieranie tworzenia najnowszego projektu ustawy w sprawie uczestnictwa kobiet w życiu politycznym, który to projekt gwarantuje kobietom co najmniej 10% miejsc w parlamencie. Premier Samoa wraz z innymi przywódcami z regionu podjęli na Forum Wysp Pacyfiku w 2013 r. zobowiązania polityczne w odniesieniu do tego projektu.

UE współpracowała z rządem, organizacjami regionalnymi, społeczeństwem obywatelskim i innymi darczyńcami w zakresie działań informacyjnych i wspierania społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów niepublicznych. Finansowano również organizacje pozarządowe w celu wzmocnienia ich głosu i roli obserwatorów.

UE uważnie śledziła działania nowej Komisji Praw Człowieka, która rozpoczęła działalność 10 grudnia 2013 r. jako jednostka urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich Samoa. W 2014 r. Komisja Praw Człowieka działała aktywnie na rzecz promowania wolności prasy, a także w zakresie prowadzenia dochodzeń w sprawie domniemych nadużyć w więzieniu krajowym. Dochodzenia doprowadziły do rezygnacji z pracy kilku funkcjonariuszy policji i do zwolnienia komisarza policji.

W 2014 r. wysiłki i zdolności Samoa odnośnie do ratyfikacji kilku konwencji ONZ w dziedzinie praw człowieka i ratyfikacji statutu rzymskiego nadal wspierano za pośrednictwem regionalnego projektu UE–PIF (Forum Wysp Pacyfiku) na rzecz praw człowieka prowadzonego w ramach EIDHR.

Małe wyspiarskie państwa Pacyfiku – Kiribati, Republika Wysp Marshalla,

Sfederowane Stany Mikronezji, Nauru, Palau, Tonga, Tuvalu, Wyspy Cooka, Niue

Przez cały 2014 r. UE nie przestawała propagować praw człowieka i równości płci. Na posiedzeniu Forum Wysp Pacyfiku w Palau wysoka przedstawiciel omówiła kwestie praw człowieka z przywódcami regionu. Złożenie listów uwierzytelniających przez nowego szefa delegatury UE w kilku wyspiarskich państwach i na terytoriach Pacyfiku, w tym w Nauru, Niue i na Wyspach Cooka, było kolejną okazją, by poruszyć kwestie praw człowieka i zagadnień dotyczących płci społeczno-kulturowej. UE współpracowała także z organizacjami regionalnymi, społeczeństwem obywatelskim i innymi darczyńcami w celu wzmocnienia ochrony praw człowieka.

Unia przedstawiała *démarche* i prowadziła działania popularyzatorskie, zachęcając małe wyspiarskie państwa Pacyfiku do popierania na szczeblu ONZ unijnych inicjatyw i priorytetów w zakresie praw człowieka: rezolucji w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci, rezolucji w sprawie wolności religii i przekonań, a także rezolucji dotyczących poszczególnych krajów. UE ściśle monitorowała działania stanowiące próbę wprowadzenia kary śmierci w Kiribati oraz obserwowała warunki, w jakich żyją uchodźcy w Nauru. W lipcu 2014 r. Palau zdecydowało o depenalizacji homoseksualizmu.

UE przygotowała projekt regionalnego planu działania dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego w regionie Pacyfiku w celu zapewnienia bardziej uporządkowanego i skuteczniejszego dialogu z tymi organizacjami, jak również zintensyfikowania kontaktów między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, władzami lokalnymi i rządem.

Prowadzony w ramach EIDHR regionalny projekt UE–Forum Wysp Pacyfiku w zakresie praw człowieka, którego głównym celem jest ratyfikacja i wdrażanie międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka przez Forum Państw Wyspiarskich, nadal podnosił wartość działań realizowanych przez państwa wyspiarskie na rzecz ograniczenia ubóstwa, poprawy sytuacji w zakresie równości płci oraz polepszenia politycznych i społecznych warunków wpływających na stabilność i bezpieczeństwo. Dzięki projektowi, z którego skorzystały Fidżi, Papua-Nowa Gwinea, Samoa, Wyspy Salomona i Vanuatu wraz z małymi wyspiarskimi państwami Pacyfiku wymienionymi w nagłówku powyżej, także Forum Państw Wyspiarskich zyskało większą wiedzę na temat wypełniania zobowiązań zapisanych w traktatach dotyczących praw człowieka. Korzystając ze wskazówek politycznych i wsparcia technicznego udzielanych przez Sekretariat Forum, przez zespół zasobów ds. przestrzegania praw człowieka w regionie podlegający Sekretariatowi Wspólnoty Pacyfiku i przez OHCHR, Forum Państw Wyspiarskich podjęło wysiłki, aby ostatecznie przygotować i złożyć zaległe sprawozdania krajowe za rok 2014. Podjęły również starania na rzecz ułatwienia przeglądów prawodawstwa, by zapewnić zgodność z międzynarodowymi normami i standardami, mianowały wielu urzędników ds. praw człowieka z myślą o wsparciu krajowych wysiłków w zakresie przestrzegania praw człowieka oraz odnowiły działalność krajowych komitetów koordynacyjnych ds. przestrzegania praw człowieka lub ustanowiły takie komitety.

Prowadzony przez UE i Forum Wysp Pacyfiku projekt dotyczący praw człowieka dał również posłom do parlamentów z regionu Pacyfiku możliwość lepszego poznania zagadnień związanych z prawami człowieka w regionie – dzięki analizom pojawiających się tendencji, postępów i wyzwań. Co więcej, projekt ten umożliwił posłom zrozumienie stosowania norm i standardów praw człowieka w zakresie polityki i prawodawstwa, a co za tym idzie również wprowadzenie przepisów dotyczących praw człowieka do prawa krajowego. Pomógł on też Forum Państw Wyspiarskich w pełni uczestniczyć w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka, jak również podjąć współpracę z organami traktatowymi ONZ.

Wyspy Salomona

Głównymi celami wspieranymi przez UE są: poprawa przejrzystości i uczciwości procesu wyborczego; sprzyjanie udziałowi i reprezentacji kobiet w życiu politycznym i w instytucjach, propagowanie praw kobiet oraz wzmocnienie zdolności podmiotów niepublicznych i obywateli do uczestnictwa w życiu demokratycznym.

UE nadal brała udział w dyskusjach na temat praw człowieka i demokracji z wyższymi urzędnikami Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Ministerstwa ds. Kobiet, Młodzieży, Dzieci i Rodziny, rzecznikiem praw obywatelskich, przedstawicielami organizacji społeczeństwa obywatelskiego, takich jak Save the Children, Centrum Pomocy Rodzinie, UNICEF, Forum Wymiany Usług Rozwojowych, Live and Learn, ADRA, World Vision, Międzynarodowa Organizacja Pracy, Izba Handlowo-Przemysłowa oraz stowarzyszenia przedsiębiorców.

W ramach regularnego dialogu politycznego UE powtarzała swoje apele o ratyfikację statutu rzymskiego. Piąty pogłębiony dialog polityczny między Wyspami Salomona a UE odbył się 9 maja w Honiarze.

Wysoka przedstawiciel z zadowoleniem przyjęła pokojowy przebieg wyborów parlamentarnych z 19 listopada, uznając je za istotny krok na drodze do demokratyzacji, dobrych rządów i przestrzegania praw człowieka, odnotowany na Wyspach Salomona po raz pierwszy od czasu rozmieszczenia regionalnej misji pomocowej w 2003 r. Wybory te potwierdzają również przywrócenie stabilności i postępu na Wyspach Salomona. UE wsparła komisję wyborczą w ramach projektu „Wzmocnienie cyklu wyborczego na Wyspach Salomona” (kwotą 3,5 mln EUR), który współfinansowały również Australia i UNDP. Na prośbę władz Wysp Salomona UE służyła techniczną pomocą prawną przy redagowaniu przepisów ustawy o uczciwości partii politycznych. Wsparcie to, bardzo docenione przez gabinet premiera, pozwoliło na wprowadzenie w życie tych przepisów i terminowe utworzenie partii politycznych przed wyborami.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka Unia Europejska wystosowała w grudniu zaproszenie do składania wniosków dotyczące działań (o wartości 600 000 EUR) na rzecz ochrony dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych. UE nadal wspierała finansowo projekt „Strongim Mere” realizowany przez UN Women w dziedzinach wzmacniania pozycji kobiet i ich udziału w polityce. Przyznano również finansowanie lokalnym organizacjom pozarządowym, by przyczyniały się do upodmiotowienia zarejestrowanych wyborców, umożliwiając im podejmowanie świadomych decyzji podczas wyborów.

Vanuatu

Głównymi celami UE w zakresie praw człowieka i demokracji są: zapobieganie torturom, walka z korupcją, udział w życiu politycznym oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach regularnego dialogu politycznego Unia powtarzała swoje apele o promowanie równości płci i wzmocnienie pozycji kobiet oraz o zwalczanie przemocy uwarunkowanej płcią i przemocy seksualnej, a także przemocy wobec dzieci. Trzeci pogłębiony dialog polityczny Vanuatu–UE odbył się w Port Vila 30 października.

W 2014 r. sytuacja w Vanuatu było przedmiotem drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. Delegacje, w tym państwa członkowskie UE, odnotowały pozytywne wydarzenia, takie jak: wolne i uczciwe wybory przeprowadzone w 2012 r.; ustanowienie w lutym 2013 r. tymczasowego komitetu krajowego ds. przestrzegania praw człowieka; przystąpienie do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i do Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji; środki podejmowane na rzecz promowania równości płci i uczestnictwa kobiet w radach miejskich; ustanowienie jednostek ds. ochrony rodziny; wprowadzenie polityki „Bez umorzeń” w przypadku przestępstw seksualnych i przemocy domowej.

IX Ameryka Północna

Kanada

W ramach stosunków z Kanadą w dziedzinie praw człowieka i demokracji UE dąży szczególnie do zacieśnienia współpracy w zakresie inicjatyw na rzecz praw człowieka w państwach trzecich.

W 2014 r. Kanada uczestniczyła w unijnych misjach obserwacji wyborów w Egipcie i Tunezji. UE zwróciła również uwagę na sytuację uchodźców i ludów tubylczych w Kanadzie; delegatura Unii w Ottawie prowadziła na ten temat rozmowy z UNHCR i lokalnymi zainteresowanymi stronami.

W 2014 r. UE i Kanada kontynuowały ścisłą współpracę i konsultacje na forach ONZ zajmujących się prawami człowieka, takich jak Rada Praw Człowieka ONZ czy Trzeci Komitet Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Kanada była współwnioskodawcą zainicjowanych przez UE lub zainicjowanych przez UE wspólnie z innymi krajami rezolucji w sprawie Mjanmy/Birmy, rezolucji dotyczących praw dziecka oraz wolności religii lub przekonań. Ponadto UE popierała rezolucje, których wnioskodawcą była Kanada: rezolucję w sprawie Iranu oraz rezolucje dotyczące dzieci oraz wczesnych i wymuszonych małżeństw. Kanada poparła rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci, choć nie była jej współwnioskodawcą. Regularne rozmowy z Kanadą w sprawie kwestii związanych z prawami człowieka odbywały się również w Ottawie i Brukseli. Ponadto 26 września na szczycie UE–Kanada ponownie potwierdzono wspólne zobowiązanie do współpracy na rzecz promowania praw człowieka, demokracji i praworządności.

UE zintensyfikowała też dialog prowadzony z kanadyjskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W tym kontekście przedstawiciele delegatury UE w Kanadzie spotykali się z organizacjami ludności rdzennej i z Amnesty International. Sprawozdanie dotyczące sytuacji w zakresie przestrzegania praw człowieka w odniesieniu do ludów tubylczych w Kanadzie, przygotowane przez byłego specjalnego sprawozdawcę ds. praw ludów tubylczych, Jamesa Anayę, zostało przedstawione na 27. sesji Rady Praw Człowieka. UE, która wspiera prace specjalnego sprawozdawcy, uczestniczyła w dyskusjach.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA)

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach jej stosunków ze Stanami Zjednoczonymi dotyczą w szczególności kary śmierci, aspektów walki z terroryzmem, ratyfikacji przez USA międzynarodowych instrumentów w zakresie praw człowieka, a także zacieśnienia współpracy z USA na wielostronnych forach zajmujących się prawami człowieka. Podczas marcowego szczytu UE–USA potwierdzono wspólne wartości, którymi są demokracja, wolność osobista, praworządność i poszanowanie praw człowieka, i wyrażono obawy w związku z sytuacją w zakresie praw człowieka w takich krajach jak Syria i Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD).

W 2014 r. UE i USA nadal prowadziły ścisłą i regularną współpracę w kwestiach związanych z prawami człowieka. Działały wspólnie w ramach Rady Praw Człowieka ONZ oraz Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ, popierając rezolucje krajowe w sprawie Syrii i Iranu. USA opowiedziało się, na obu forach, za zainicjowanymi przez UE samodzielnie lub z innymi krajami inicjatywami w sprawie Mjanmy/Birmy i KRLD oraz w sprawie wolności religii lub przekonań, a UE – za zainicjowanymi przez USA rezolucjami w sprawie Sri Lanki i w sprawie roli ONZ w pomocy w organizacji przeprowadzanych okresowo i rzetelnych wyborów oraz propagowania demokratyzacji. Spotkania o charakterze technicznym i w sprawie współpracy w zakresie praw człowieka i kwestii związanych z demokracją odbywały regularnie w Brukseli i w Waszyngtonie; do takich spotkań i współpracy dochodziło również między odpowiednimi misjami w terenie.

Kwestie związane z prawami człowieka były omawiane w ramach innych regularnych dwustronnych dialogów, które odbyły się w 2014 r., m.in. w formie posiedzeń ministerialnych i posiedzeń urzędników wysokiego szczebla w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych (ochrona danych osobowych i odnośne programy działań UE i USA w zakresie praw), nieformalnego dialogu doradców prawnych w dziedzinie walki z terroryzmem i prawa międzynarodowego (Guantánamo, eksterytorialne stosowanie traktatów dotyczących praw człowieka, inne traktowanie obywateli USA i obywateli innych państw w odniesieniu do prywatności i ochrony danych), dialogu poświęconego cyberprzestrzeni (prawa człowieka w internecie) i posiedzeń Konsularnej Grupy Roboczej UE–USA.

Stosowanie kary śmierci w USA nadal budzi zaniepokojenie. W 2014 r. przeprowadzono 35 egzekucji, a pod koniec roku na wykonanie wyroku śmierci oczekiwało ponad 3 000 osób. Na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1236/2005 w sprawie handlu niektórymi towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci, tortur lub innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania stosowano kontrolę wywozu krótko- lub średnio- działających barbituranowych środków znieczulających. Niektóre stany wstrzymały egzekucje z braku odpowiednich środków chemicznych lub z uwagi na potrzebę zmiany protokołów przeprowadzania egzekucji. Co najmniej trzy przypadki długich i bolesnych egzekucji przeprowadzonych za pomocą niesprawdzonych połączeń środków doprowadziły do wstrzymania egzekucji w Arizonie, Ohio i Oklahomie. Wysłano pisma z prośbą o ułaskawienie osób oczekujących na wykonanie wyroku śmierci, których praw (przysługujących na mocy Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych) nie uznano lub które są upośledzone umyślowo lub cierpią na chorobę psychiczną; wysłano także prośbę o ułaskawienie obywatela Unii. UE wydała oświadczenia, w tym na forum Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Organizacji Państw Amerykańskich (OPA), sprzeciwiając się egzekucjom przeprowadzanym w wyżej wymienionych okolicznościach.

We wrześniu UE wydała oświadczenie na forum Stałej Rady OBWE przyjmując z zadowoleniem szybkie przystąpienie do wyjaśniania okoliczności zastrzelenia nieuzbrojonego, czarnoskórego, młodego człowieka przez funkcjonariusza policji w Ferguson oraz podjęcie działań wobec reakcji policji na demonstracje, do których doszło w następstwie tego zdarzenia.

W 2014 r. UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego: m.in. angażowała się w wydarzenia dotyczące takich tematów kara śmierci w USA (obchody Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci), przegląd polityki USA w zakresie min lądowych, sytuacja kobiet i współpraca między UE i USA w zakresie wspierania demokracji. W kontekście współpracy finansowej w 2014 r. w ramach EIDHR kontynuowano dwa projekty na rzecz zniesienia kary śmierci.

Specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka Stavros Lambrinidis złożył w lutym wizytę w Waszyngtonie. Poinformował swoich rozmówców – przedstawicieli rządu USA, instytucji akademickich i organizacji pozarządowych – o polityce UE w dziedzinie praw człowieka i priorytetach w tym zakresie oraz sprawdzał możliwości dalszej współpracy i koordynacji UE–USA w celu dokonania postępów w realizacji dwustronnej i międzynarodowej agendy z poszanowaniem wspólnych wartości i zasad. Specjalny przedstawiciel wziął również udział w merytorycznych dyskusjach na temat wielu kwestii związanych z prawami człowieka, w tym na temat ratyfikacji i wdrażania międzynarodowych instrumentów w zakresie praw człowieka, współpracy w odniesieniu do różnych krajów i na forach wielostronnych, wewnętrznych i zewnętrznych wymiarów polityki dotyczącej praw człowieka, przetrzymywania w celi izolacyjnej i na temat kary śmierci.

W lutym Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie wykorzystywania uzbrojonych bezzałogowych statków powietrznych, w której, między innymi, wzywa się UE do promowania większej przejrzystości i odpowiedzialności ze strony państw trzecich w ich użytkowaniu.

W marcowej rezolucji w sprawie wykorzenienia tortur na świecie Parlament Europejski wyraził swoje głębokie zaniepokojenie doniesieniami o mających siedzibę w UE przedsiębiorstwach dostarczających chemikaliów wykorzystywanych do wytwarzania śmiertelnych zastrzyków w USA.

Po dochodzeniu wszczętym we wrześniu poprzedniego roku PE przyjął w marcu rezolucję w sprawie realizowanych przez amerykańską NSA programów nadzoru, organów nadzoru w różnych państwach członkowskich oraz ich wpływu na prawa podstawowe obywateli UE oraz na współpracę transatlantycką w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

W marcu podczas międzyparlamentarnego posiedzenia Parlament Europejski–Kongres USA, które odbyło się w Waszyngtonie, ponownie podkreślono znaczenie ochrony prywatności i swobód obywatelskich w środowisku internetowym i wyrażono niepokój w związku z sytuacją w zakresie praw człowieka w Syrii i Wenezueli. W grudniu PE przeprowadził debatę na temat badania przeprowadzonego przez powołaną przez Senat Stanów Zjednoczonych specjalną komisję ds. danych wywiadowczych uzyskanych przez CIA dzięki programowi zatrzymań i przesłuchań.

W marcu oenzetowski Komitet Praw Człowieka przyjął uwagi podsumowujące czwarte okresowe sprawozdanie przygotowane przez USA w ramach Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych; w sierpniu Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej przyjął uwagi podsumowujące odnoszące się łącznie do siódmego, ósmego i dziewiątego sprawozdania okresowego USA, a w listopadzie Komitet ONZ przeciwko Torturom przeprowadził przegląd sytuacji w USA pod kątem zobowiązań tego kraju w dziedzinie przestrzegania praw człowieka w ramach Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania. UE uczestniczyła w tych posiedzeniach i omawiała na nich kwestie budzące jej niepokój, takie jak bezterminowe przetrzymywanie w ośrodku w Zatoce Guantánamo, zastrzeżenia USA do konwencji, stosowanie kary śmierci i przetrzymywanie w celi izolacyjnej. W maju grupa robocza ONZ ds. respektowania praw człowieka przez korporacje międzynarodowe i inne przedsiębiorstwa przedstawiła sprawozdanie ze swojej wizyty w USA w 2013 r.

X Ameryka Łacińska i Karaiby

Antigua i Barbuda

W 2014 r. priorytety UE w zakresie praw człowieka w odniesieniu do Antigui i Barbudy dotyczyły m.in. problemu nadmiernego użycia siły przez policję, złych warunków panujących w więzieniach, ograniczeń wolności prasy, dyskryminacji i przemocy wobec kobiet, niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz dyskryminacji osób homoseksualnych. UE nadal udzielała wsparcia w kwestiach politycznych i prowadziła działania w tym zakresie, współpracując z „okrągłym stołem” podmiotów niepublicznych.

W 2014 r. rozpoczęło się wdrażanie krajowego strategicznego planu działań na rzecz położenia kresu przemocy uwarunkowanej płcią, w którym szczegółowo określono wizję, zasady, cele i zakładane wyniki działań w tej dziedzinie. Ponadto UE zachęcała do dialogu politycznego i wymiany poglądów na temat pojedynczych punktów kontaktowych do spraw dotyczących przemocy domowej.

Rząd nadal utrzymywał, że społeczeństwo nie poprze reform prawnych, takich jak zniesienie kary śmierci czy uchylene przepisów kryminalizujących stosunki seksualne podejmowane za obopólną zgodą przez osoby dorosłe tej samej płci. Jedyne więzienie w kraju nadal zmaga się z problemami przepełnienia, przemocy i przemytu nielegalnych towarów. We wrześniu mianowano nowego gubernatora więzienia, a rząd zapowiedział szereg innych środków mających na celu położenie kresu korupcji wśród funkcjonariuszy więziennych oraz poprawę bezpieczeństwa.

Argentyna

Celem UE w zakresie praw człowieka w ramach stosunków z Argentyną jest optymalne wykorzystanie dostępnych instrumentów współpracy dwustronnej (dialogu politycznego i współpracy finansowanej przez UE), maksymalne zwiększenie ich efektywnego wykorzystania i dopasowanie ich do warunków lokalnych. Do priorytetów tematycznych należą: ograniczanie ubóstwa; propagowanie włączenia społecznego, zwłaszcza najsłabszych grup społecznych; prawa kobiet; handel ludźmi; praktyki stosowane przez policję, warunki panujące w więzieniach; gwarancje.

Współpraca UE z Argentyną na wielostronnych forach zajmujących się prawami człowieka była nadal owocna. Kwestie praw człowieka zajmują również ważne miejsce w dwustronnych stosunkach UE–Argentyna i są m.in. tematem wspólnej deklaracji UE i Argentyny dotyczącej praw człowieka (z 2008 r.). Coroczny dialog na temat praw człowieka nie odbył się w 2014 r.

Obecnie UE wspiera finansowo projekty mające na celu: propagowanie praw i dostępu do wymiaru sprawiedliwości osób zarażonych HIV lub chorych na AIDS; wspieranie społeczeństwa obywatelskiego w walce z bezkarnością; zwiększanie dostępu do wymiaru sprawiedliwości grup szczególnie wrażliwych; obronę praw ludów tubylczych. Inne projekty będą koncentrować się na przemocy uwarunkowanej płcią, przemocy instytucjonalnej, praktykach stosowanych przez policję i ośrodkach detencyjnych. UE utrzymuje kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności z platformą organizacji samorządowych – Argentyńską Siecią na rzecz Współpracy Międzynarodowej.

W ramach międzynarodowych i wielostronnych działań Argentyna nadal dzieliła się swoimi doświadczeniami w osądzaniu zbrodni przeciwko ludzkości dokonanych przez ostatnią dyktaturę wojskową (1976–1983) – słynny proces „Pamięć, Prawda i Sprawiedliwość”. Odnośne działania w tej dziedzinie nadal stanowiły element współpracy z UE.

Bahamy

W 2014 r. priorytety UE w zakresie praw człowieka w odniesieniu do Bahamów dotyczyły przede wszystkim zniesienia kary śmierci, poprawy warunków w ośrodkach detencyjnych, promowania praw kobiet i ich ochrony przed przemocą uwarunkowaną płcią oraz zapewnienia przestrzegania praw imigrantów z Haiti i innych krajów. Władze Bahamów nadal stosują karę śmierci i uznają ją za skuteczne narzędzie odstrasżające od popełniania przestępstw. Jedna osoba nadal oczekuje na wykonanie wyroku śmierci. Obecne prawodawstwo jest tożsame z przepisami o moratorium *de facto* na wykonywanie kary śmierci, gdyż prawo do odwołania się do Tajnej Rady Królewskiej w Zjednoczonym Królestwie uniemożliwia wykonywanie wyroków śmierci. Jednakże w listopadzie Bahamy zagłosowały przeciw ostatniej rezolucji ONZ w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci.

W lipcu parlament krajowy (House of Assembly) zatwierdził ustawę o osobach niepełnosprawnych (równość szans). Ma ona na celu zapewnienie równych szans dla osób niepełnosprawnych i wyeliminowanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność. Ustawa ustanawia również Krajową Komisję ds. Osób Niepełnosprawnych. W listopadzie weszła w życie nowa polityka imigracyjna wymagająca, aby wszystkie osoby niebędące obywatelami Bahamów posiadały paszporty wskazujące ich obywatelstwo i zezwolenia na pobyt i pracę na Bahamach. Szacuje się, że istnieje grupa 30 000–50 000 imigrantów z Haiti i ich dzieci, którym odmówiono obywatelstwa Bahamów, mimo że niektórzy z nich tam się urodzili; grupa ta nie posiada również obywatelstwa haitańskiego, ma więc status bezpaństwowców.

W 2014 r. UE zachęcała Bahamy do poczynienia postępów w realizacji głównych zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka dotyczących krajowych instytucji praw człowieka, kary śmierci, uchyleń w pracy policji oraz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Zagadnienia te były omawiane w październiku podczas pierwszego dialogu politycznego Bahamy–UE na mocy art. 8 umowy o partnerstwie z Kotonu. UE z zadowoleniem przyjęła inicjatywę rozpoczętą w 2014 r. w celu poprawy traktowania imigrantów z Haiti i wezwała Bahamy do czynienia dalszych postępów. UE nadal namawiała Bahamy do ratyfikowania Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Barbados

W 2014 r. priorytety UE w zakresie praw człowieka w ramach stosunków z Barbadosem dotyczyły m.in. zniesienia kary śmierci, poprawy warunków w więzieniach, zarządzenia problemowi nadmiernego używania siły przez policję i stosowania kar cielesnych, walki z dyskryminacją osób homoseksualnych, promowania praw kobiet i dzieci, a także zwalczania przemocy uwarunkowanej płcią. Pozytywne zmiany polegały na zaproponowaniu przepisów mających na celu zniesienie zarówno obowiązkowego nałożenia kary śmierci za morderstwo, jak i zaprzestanie stosowania kar cielesnych w więzieniach, a także przepisów ustanawiających komisję ds. zwolnień warunkowych i wprowadzenia warunkowego zwalniania więźniów.

W 2014 r. UE nadal podnosiła i omawiała z władzami takie kwestie jak: przemoc domowa, kara śmierci i prawa osób LGBTI. UE prowadzi nieformalną grupę zrzeszającą partnerów działających w obszarze rozwoju oraz służby krajowe, która działa na rzecz skuteczniejszych sposobów eliminowania przemocy domowej uwarunkowanej płcią będącej ciągle poważnym problemem. Jednym z głównych problemów jest redagowanie pod kątem prawnym nowej ustawy o przemocy domowej i uchwalenie tej ustawy. Delegatura UE i inne organizacje międzynarodowe podjęły wspólne wysiłki w celu podniesienia poziomu świadomości społecznej, co prawdopodobnie przyczyniło się do powołania przez barbadoską policję jednostki ds. przemocy domowej mającej za zadanie przygotowanie procedur zawierających wytyczne co do zachowania funkcjonariuszy policji interweniujących w przypadkach przemocy domowej.

Stosunki seksualne między dorosłymi osobami tej samej płci są nadal nielegalne na Barbadosie, ale z badania opublikowanego w 2014 r. wynika, że większość obywateli Barbadosu toleruje bądź akceptuje osoby homoseksualne, a odsetek osób o rzeczywiście homofobicznych przekonaniach wynosi ok. 17%. Kraj ten wkrótce rozpocznie realizację nowego Krajowego strategicznego planu działań w zakresie wirusa HIV na lata 2014–2018, który obejmuje strategie mające na celu dotarcie do kluczowych społeczności oraz ograniczenia napiętnowania i dyskryminacji związanych z zakażeniem HIV, które to negatywne zjawiska mogą zniechęcać osoby wymagające opieki do korzystania z tej opieki. W tym kontekście powołano wirtualną jednostkę badawczą ds. HIV i rozpoczęto inne inicjatywy.

Belize

W 2014 r. priorytetami UE w zakresie praw człowieka w odniesieniu do Belize było m.in.: skrócenie długich okresów przebywania w areszcie tymczasowym, powstrzymanie nadmiernego używania siły przez siły bezpieczeństwa, zwalczanie przemocy domowej, dyskryminacji kobiet oraz znęcania się nad dziećmi. UE traktowała również priorytetowo zwalczanie handlu ludźmi i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Belize utrzymuje karę śmierci za morderstwo i przestępstwa wojskowe, jednak uważa się je *de facto* za państwo, które ją zniosło.

Rada Praw Człowieka ONZ przeprowadziła w październiku 2013 r. drugi powszechny okresowy przegląd praw człowieka w odniesieniu do Belize, dlatego przez cały 2014 r. UE zachęcała to państwo do wdrożenia zaleceń z przeglądu, w tym zaleceń w sprawie utworzenia krajowej instytucji praw człowieka, zmiany przepisów dotyczących sodomii, walki z przemocą uwarunkowaną płcią i w sprawie ratyfikacji kluczowych instrumentów w dziedzinie praw człowieka. W 2014 r. organizacja pozarządowa Zjednoczony Ruch na rzecz Wsparcia w Belize (UNIBAM) postawiła Belize zarzuty w zakresie przestrzegania praw człowieka przed Międzyamerykańską Komisją Praw Człowieka (IACHR), kwestionując konstytucyjność obowiązujących w Belize przepisów dotyczących sodomii. UNIBAM wniosła o to, by IACHR poleciła rządowi Belize wdrożyć środki mające na celu ochronę praw obywateli LGBTI.

UE nadal propagowała prawa człowieka poprzez rozmowy z głównymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego i grupami interesów, a także z rządem. Kwestie dotyczące praw człowieka były ważnym punktem przeprowadzonego po raz pierwszy dialogu politycznego między UE a Belize na mocy art. 8 umowy o partnerstwie z Kotonu, który to dialog odbył się w marcu. W 2014 r. UE nadal wspierała ważną współpracę z UNICEF w zakresie ochrony dzieci i mobilizowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i opiekunów do wyeliminowania przemocy wobec dzieci. UE kontynuowała również współpracę z partnerami odnośnie do reformy więziennictwa i poprawy warunków w więzieniach.

Boliwia

Celami UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Boliwią są m.in: wzmocnienie praworządności i poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ochrona i egzekwowanie praw ludów tubylczych, a także eliminowanie przemocy wobec kobiet i dzieci. Boliwia została wybrana jako kraj pilotażowy w ramach planu działania na rzecz wspierania demokracji.

UE w dalszym ciągu angażowała się w dialog dotyczący praw człowieka i demokracji z Boliwią na różnych forach, w tym w ramach wspólnej grupy roboczej ds. demokracji i praw człowieka, która spotkała się dwukrotnie w 2014 r. Dyskusje odbywały się również w trakcie przeprowadzonego w listopadzie dialogu wysokiego szczebla UE–Boliwia i podczas monitorowania wdrażania konwencji dotyczących praw człowieka w ramach ogólnego systemu preferencji taryfowych (GSP+) i dotyczyły przede wszystkim kwestii wyborów, prawach ludów tubylczych oraz prawach dziecka.

UE wysłała misję ekspertów do obserwacji wyborów powszechnych, które odbyły się 12 października. Misja ta odnotowała postępy w realizacji zaleceń z poprzednich misji obserwacji wyborów i kilka pozostających wyzwań, w tym potrzebę wzmocnienia sądu do spraw wyborczych, by lepiej informować opinię publiczną i zagwarantować organizacjom politycznym równy dostęp do zasobów finansowych.

W październiku przeprowadzono w stosunku do Boliwii drugi powszechny okresowy przegląd praw człowieka. Większość zaleceń dotyczyła przemocy wobec kobiet i dzieci, niezależności i reformy systemu sądowego, handlu ludźmi, przeludnienia więzień, dyskryminacji ludów tubylczych i Boliwijczyków pochodzenia afrykańskiego oraz zagwarantowania wolności słowa. UE uczestniczyła w przygotowaniach i omawiała priorytety w zakresie praw człowieka z boliwijskimi władzami.

W 2014 r. UE pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym poprzez konsultacje dotyczące planowania i oceny pomocy rozwojowej UE. W odniesieniu do współpracy finansowej w ramach EIDHR udzielono wsparcia w sprawie zatrzymania prewencyjnego, a w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju nadal wspierano prowadzenie konsultacji z ludami tubylczymi, zarządzanie konfliktami i zapobieganie im oraz wzmacnianie niezawisłości systemu sądowego. Reforma wymiaru sprawiedliwości jest również jednym z priorytetowych obszarów unijnej pomocy dwustronnej dla Boliwii w latach 2014–2016 w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju.

Brazylia

Czwarty dialog wysokiego szczebla UE–Brazylia dotyczący praw człowieka odbył się w Brasílii 25 kwietnia. Współprzewodniczyli mu specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka Stavros Lambrinidis i brazylijska minister ds. praw człowieka Ideli Salvatti. W ramach stosunków dwustronnych rozmawiano m.in. o prawach osób LGBTI, obrońcach praw człowieka, torturach, prawach osób starszych, dyskryminacji rasowej, młodzieży i migracji, osobach niepełnosprawnych, wolności religii i przekonań oraz prawach dziecka. Dyskusje na temat kwestii wielostronnych obejmowały wyzwania w zakresie uniwersalności praw człowieka, współpracę w dziedzinie rezolucji krajowych na forach wielostronnych, LGBTI, rasizm oraz biznes i prawa człowieka. Po raz pierwszy w dialogu uczestniczył przedstawiciel społeczeństwa obywatelskiego. 3 kwietnia w Rio de Janeiro odbyło się seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE–Brazylia na temat praw człowieka, gdzie skupiono się na prawach człowieka, edukacji i sporcie. Unijna delegatura w Brazylii zorganizowała także imprezę dotyczącą praw człowieka, edukacji, sportu i piłki nożnej pt. „*Futuro em Jogo*” („Przyszłość w grze”).

Brazylia była gospodarzem konferencji NETmundial dotyczącej zarządzania internetem, która odbyła się w kwietniu 2014 r. w São Paulo. To globalne posiedzenie z udziałem wielu zainteresowanych stron miało na celu omówienie przyszłości zarządzania internetem, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony praw człowieka w internecie. W imprezie uczestniczyło ponad 1400 podmiotów z 97 państw. Unię na konferencji reprezentował specjalny przedstawiciel Stavros Lambrinidis, a wynikiem posiedzenia było opracowanie niewiążących zaleceń w zakresie przyszłego rozwoju zarządzania internetem.

Podczas mistrzostw świata w piłce nożnej dochodziło do starć pomiędzy żandarmerią a demonstrantami, w tym nękania lub zastraszania dziennikarzy, ale incydenty te miały odosobniony charakter. W 2014 r. nadal problemem były egzekucje pozasądowe. Zgodnie z szacunkowymi danymi ONZ każdego dnia podczas działań policyjnych ginęło ok. 6 osób. Ogólnie w Brazylii popełniono ponad 56 000 zabójstw (według danych na rok 2012).

Poważnym problemem w 2014 r. była nadal kwestia własności ziemi należącej do ludów tubylczych. Sytuacja jest nadal bardzo niepokojąca – kilku przywódców ludów tubylczych zostało zamordowanych, a reakcja wymiaru sprawiedliwości nie była systematyczna. Proponowana reforma konstytucyjna, która przekazałaby Kongresowi przysługujące obecnie władzy wykonawczej prawo do zatwierdzania i wyznaczania ziem należących do ludów tubylczych, może jeszcze bardziej skomplikować tę kwestię, gdyż interesy rolnictwa są w nim silnie reprezentowane. UE kontynuowała współpracę z organami federalnymi odpowiedzialnymi za kwestie związane z ludami tubylczymi, jak również z sekretariatem ds. praw człowieka i przedstawicielami programu dotyczącego obrony praw człowieka.

Wspierając promowanie i ochronę praw człowieka w Brazylii, UE zatwierdziła kilka nowych projektów w ramach różnych instrumentów finansowych, w tym EIDHR, budżetowej linii tematycznej w zakresie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i samorządów terytorialnych i Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju. Nowe projekty przyjęto w celu wspierania praw kobiet, dzieci, ludów tubylczych i osób LGBTI.

Chile

Priorytety UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Chile obejmują sytuację ludów tubylczych, równość płci, naruszenia praw człowieka z czasów dyktatury wojskowej, wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego oraz współpracę międzynarodową.

W 2014 r. kontynuowana była ścisła współpraca i dialog z Chile w zakresie praw człowieka obejmujące takie kwestie jak prawa ludów tubylczych, prawa osób LGBTI, równość płci oraz działania na rzecz zapisywania i zachowywania wspomnień z czasów dyktatury wojskowej. Obszary te znalazły odzwierciedlenie w dialogu politycznym z władzami Chile, a także w porządku obrad corocznego dialogu UE–Chile na temat praw człowieka, który odbył się w Santiago 14 października. UE i Chile również koordynowały swoje działania na forach międzynarodowych w zakresie kilku kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i postanowiły kontynuować tę koordynację w przyszłości.

Kolejnym ważnym wydarzeniem związanym z prawami człowieka, które miało miejsce w 2014 r., było zobowiązanie nowego rządu Chile, który rozpoczął działalność w marcu, do rozwinięcia i wzmocnienia krajowych ram instytucjonalnych dotyczących praw człowieka. Rozpoczęto procedurę ustawodawczą w celu stworzenia stanowiska podsekretarza ds. praw człowieka i podjęto decyzję o ustanowieniu ministerstwa ds. ludów tubylczych. W styczniu przeprowadzono w stosunku do Chile drugi powszechny okresowy przegląd praw człowieka: państwo to zobowiązało się do wdrożenia zdecydowanej większości zaleceń.

W ciągu roku UE nadal prowadziła dialog ze społeczeństwem obywatelskim poprzez konsultacje z organizacjami pozarządowymi (na specjalnych sesjach) na temat kwestii związanych z prawami człowieka. Spotkania z przedstawicielami chilijskich i międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego odbyły się w Santiago i w Brukseli i były elementem przygotowań do corocznego dialogu dotyczącego praw człowieka.

By sfinansować współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i instytucjami rządowymi, skorzystano z budżetowych linii tematycznych. UE udzieliła wsparcia na rzecz projektów w dziedzinie równości płci (we współpracy z UN Women), wzmacniania roli społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu postępów dokonywanych przez Chile, wdrażania międzynarodowych zobowiązań i antydyskryminacyjnych przepisów.

Kolumbia

Priorytety Unii Europejskiej w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Kolumbią obejmują kwestie walki z bezkarnością, praw dzieci, kobiet w konfliktach zbrojnych, obrońców praw człowieka oraz sytuacji mniejszości etnicznych i ludów tubylczych.

UE i jej państwa członkowskie regularnie śledzą i analizują sytuację w zakresie przestrzegania praw człowieka w Kolumbii za pośrednictwem lokalnej grupy roboczej składającej sprawozdania szefom misji, gdy dany przypadek jest szczególnie poważny i kiedy uzna ona, że konieczne i właściwe jest wspólne działanie, na przykład złożenie wizyty danej organizacji praw człowieka lub wizyta w terenie. Lokalna grupa robocza, której przewodniczy delegatura Unii, inicjuje również wspólne działania, by wspierać bieżące wysiłki podejmowane przez władze i społeczeństwo obywatelskie na rzecz poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka.

Dziewiąta sesja w ramach dialogu dotyczącego praw człowieka UE–Kolumbia, która odbyła się 24 października w Bogocie, umożliwiła wymianę opinii na temat reintegracji społecznej byłych uczestników walk, bieżących reform wymiaru sprawiedliwości, ustanowienia kompleksowej polityki w zakresie praw człowieka i na temat procesu zwrotu ziemi, w tym zagrożeń i innych trudności, jakie napotykać działacze na rzecz zwrotu ziemi i inni obrońcy praw człowieka, oraz środków podejmowanych w celu zagwarantowania ich ochrony. UE wielokrotnie wyrażała swoje obawy związane z proponowaną reformą jurysdykcji wojskowych w sprawach karnych. W ramach przygotowań do dialogu zorganizowano seminarium z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego .

Przy różnych okazjach w kontekście spotkań wysokiego szczebla oraz w oficjalnych oświadczeniach Unia wyrażała poparcie polityczne dla negocjacji prowadzonych w celu zakończenia wewnętrznego konfliktu z organizacją partyzancką FARC. W oświadczeniu z 10 czerwca rzeczniczka wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej wyraziła poparcie UE dla działań podjętych przez strony biorące udział w negocjacjach, by zapewnić umieszczenie interesów ofiar w centrum dyskusji.

W ciągu roku Parlament Europejski często wykazywał duże zainteresowanie sytuacją w zakresie praw człowieka w Kolumbii, w szczególności poprzez liczne zapytania pisemne i przesłuchania.

Kilka prowadzonych w Kolumbii projektów związanych z prawami człowieka jest finansowanych ze środków EIDHR. Projekty te dotyczą głównie dzieci w konfliktach zbrojnych, obrońców praw człowieka, wsparcia dla osób wewnątrznie przesiedlonych, zwrotu gruntów, ludów tubylczych oraz przemocy uwarunkowanej płcią. Ponadto Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju dostarcza, poprzez pięć projektów, wsparcie finansowe na wdrażanie ustawy dotyczącej ofiar i zwrotu ziemi, w tym w zakresie wyzwania, jakim jest ochrona osób ubiegających się o zwrot ziemi oraz działaczy i obrońców praw człowieka. Dyrekcja Generalna ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności nadal udzielała pomocy ofiarom konfliktów wewnętrznych w Kolumbii, ze szczególnym uwzględnieniem osób wewnątrznie przesiedlonych i uchodźców w krajach sąsiadujących.

Kostaryka

W ramach stosunków z Kostaryką UE skupia się na następujących celach w dziedzinie praw człowieka i demokracji: prawo do życia, zwalczanie bezkarności, zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony, zwalczanie dyskryminacji mniejszości oraz prawa kobiet.

UE nadal angażowała się w dyskusje na temat praw człowieka i demokracji z Kostaryką na wielu forach, w tym poprzez częste kontakty z władzami lokalnymi i *démarche* do Ministerstwa Spraw Zagranicznych we współpracy z państwami członkowskimi UE. Ponadto konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego pozwoliły UE na monitorowanie sytuacji w zakresie praw człowieka. W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Kostaryki UE wielokrotnie podnosiła kwestię przestępstw związanych z narkotykami, korupcji i bezpieczeństwa i wyrażała zaniepokojenie w związku z sytuacją w zakresie praw osób LGBTI.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, Kostaryka korzysta ze środków EIDHR oraz z dwustronnych projektów/programów i działań. W ciągu roku podczas dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego ustalono cele zaproszenia do składania wniosków, które zostanie ogłoszone na początku 2015 r. W 2014 r. UE nadal udzielała wsparcia finansowego Kostaryce za pośrednictwem programu wsparcia budżetowego PROSEC w zakresie sektora bezpieczeństwa narodowego i bezpieczeństwa publicznego, szczególnie poprzez przyczynianie się do poprawy szkolenia sił policyjnych oraz wzmocnienia ich organizacji wewnętrznej. Jednocześnie w ramach unijnego programu EMPRENDE nadal wspierano i propagowano większą niezależność ekonomiczną kobiet znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej, pochodzących z obszarów wiejskich i marginalnych obszarów miejskich.

Kuba

W 2014 r. cele UE w zakresie praw człowieka w ramach stosunków z Kubą obejmowały przede wszystkim zniesienie kary śmierci, ratyfikację oenzetowskich paktów praw obywatelskich i politycznych, a także prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne, wolność słowa i zrzeszania się oraz swobodę przemieszczania się kubańskich obywateli.

Mimo braku formalnych ram dialogu, w 2014 r. osiągnięto ważny postęp w stosunkach między UE a Kubą, gdyż rozpoczęto negocjacje w sprawie dwustronnej umowy o dialogu politycznym i współpracy. W kwietniu i sierpniu odbyły się dwie rundy negocjacji. UE zajmuje się kwestiami dotyczącymi praw człowieka, dobrych rządów i społeczeństwa obywatelskiego jako tematami o charakterze przekrojowym w ramach wszystkich rozdziałów negocjacyjnych, zapewniając, by pozostały one w centrum przyszłych stosunków.

W 2014 r. Kuba utrzymała moratorium na wykonywanie kary śmierci, nowych wyroków śmierci nie ogłoszono, a podczas corocznego głosowania na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ Kuba po raz kolejny wstrzymała się od głosu. UE zaangażowała się w konstruktywny dialog z rządem kubańskim na ten temat, zarówno w Hawanie, jak i w Nowym Jorku.

Wdrożona w 2013 r. ustawa o migracji złagodziła większość ograniczeń swobody przemieszczania się zwykłych Kubańczyków, w tym dysydentów. Skutkowało to w 2014 r. nasileniem kontaktów między przedstawicielami kubańskiego społeczeństwa obywatelskiego w Brukseli i stolicach państw członkowskich. UE nadal uważnie monitorowała wdrażanie prawa, w szczególności w odniesieniu do członków społeczeństwa obywatelskiego i opozycji.

Pod koniec 2013 r. i na początku 2014 r. z niepokojem odnotowano wzrost liczby arbitralnych i krótkotrwałych zatrzymań członków opozycji, działaczy i obrońców praw człowieka. Jednakże po okresie letnim liczby te zmniejszyły się. Niemniej jednak liczba domniemych przypadków nękania, zastraszania, a czasem przemocy pozostaje wysoka. Delegatura UE na Kubie uważnie monitorowała przypadki represji i przy różnych okazjach informowała władze kubańskie o swoim zaniepokojeniu.

UE komunikowała się w Hawanie z różnymi przedstawicielami kubańskiego społeczeństwa obywatelskiego w ramach grupy roboczej ds. praw człowieka, koordynowanej przez delegaturę UE, w celu analizy i śledzenia sytuacji, szczególnie w odniesieniu do wolności słowa i zrzeszania się, wolności religii lub przekonań oraz praw pracowniczych. Jednak otwarte spotkania z opozycją były nadal niemożliwe, w szczególności podczas oficjalnych wizyt ministrów i urzędników wyższego szczebla z UE i państw członkowskich.

UE nadal wspierała prowadzone na Kubie projekty, by wzmocnić prawa kobiet, młodzieży, osób niepełnosprawnych; nieustannie dąży też do zwiększenia udziału niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w działaniach politycznych i tych dotyczących współpracy.

Dominika

Priorytety UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Dominiką obejmują: poprawę warunków panujących w przepełnionych więzieniach, poszanowanie praw kobiet i dzieci, w tym walkę z przemocą domową, prawa osób LGBTI i poprawę złych warunków, w jakich żyje lud tubylczy Kalinago (Carib).

W ramach przygotowań do drugiego cyklu powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, które odbyły się w maju, rząd ogłosił, że kwestia zniesienia kary śmierci nie znajduje się wśród jego najpilniejszych priorytetów. Niepokój budzą nadal takie kwestie jak przepisy dyskryminujące osoby LGBTI, potrzeba wprowadzenia skutecznych środków gwarantujących prawo do edukacji dla wszystkich, w szczególności dla osób niepełnosprawnych, przepisy kryminalizujące zniesławienie i pomówienia oraz fakt, że prawo nadal dopuszcza karę śmierci i kary cielesne.

Niemniej jednak w wyniku drugiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka na Dominice odnotowano szereg pozytywnych działań, a zwłaszcza: wysiłki na rzecz zwalczania przemocy domowej i przemocy wobec kobiet i dzieci; przyjęcie krajowej polityki i planu działania na rzecz równości płci i równouprawnienia; wysiłki na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet; ratyfikacja protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi; działania na rzecz potrzeb osób żyjących z HIV/AIDS; ratyfikacja Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych; postępy w sektorze zdrowia i zmniejszenie śmiertelności dzieci poniżej piątego roku życia; zapewnienie darmowej edukacji na poziomie podstawowym i średnim; przedłużenie stałego zaproszenia do wszystkich podmiotów realizujących w ramach ONZ specjalne procedury ds. praw człowieka. Delegatura UE na Dominice wspiera i finansuje prace na rzecz zwalczania przemocy domowej (zaproszenie do składania wniosków przewidziane na 2015 r. w ramach EIDHR). Obrady okrągłego stołu podmiotów niepublicznych są finansowane z instrumentu współpracy technicznej w ramach środków 10. EFR, a Unia Europejska zapewnia wsparcie finansowe dla realizacji rządowej strategii ograniczania ubóstwa.

Republika Dominikańska

Priorytety UE w zakresie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Republiką Dominikańską obejmują: zwalczanie przemocy uwarunkowanej płcią; promowanie poszanowania praw dziecka, w tym zwalczanie pracy dzieci i prostytucji dziecięcej; zwalczanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną; obronę i promowanie praw haitańskich pracowników migrujących i ich potomków urodzonych w Republice Dominikańskiej; zapewnianie poszanowania praw osób niepełnosprawnych.

Republika Dominikańska to funkcjonująca demokracja, w której urząd prezydenta ma silną pozycję, a niedawno przeprowadzone wybory zostały uznane za wolne i uczciwe. Jednak społeczeństwo nie ufa politykom, często pojawiają się oskarżenia o korupcję, a bezkarność jest powszechnym problemem. Brak dostępu do wymiaru sprawiedliwości to również poważny problem z dziedziny praw człowieka. Mimo zauważalnego rosnącego zaangażowania na rzecz instytucjonalizacji i spójności społecznej, w niektórych sektorach i głównych instytucjach religijnych wciąż utrzymują się postawy społeczne o głęboko konserwatywnym charakterze; nadal występują też korupcja, kumoterstwo i przypadki stosowania przemocy przez autorytarną władzę. Prawa człowieka są formalnie przestrzegane, a wszystkie stosowne konwencje zostały ratyfikowane, z wyjątkiem tych dotyczących zapobiegania bezpaństwowości.

Kontrowersyjny wyrok Trybunału Konstytucyjnego z września 2013 r., który *de facto* oznaczał bezpaństwowość dla tysięcy urodzonych na Dominikanie osób obcego pochodzenia (głównie haitańskiego), w 2014 r. nadal stanowił źródło obaw. UE wzywała władze Dominikany do zajęcia się tym poważnym problemem, a unijna delegatura stale śledzi sytuację, pozostając w ścisłym kontakcie zarówno z rządem tego kraju, jak i obrońcami praw człowieka i stowarzyszeniami działającymi na rzecz tych praw.

UE wspierała reformę administracji publicznej, działania na rzecz poprawy stosunków dwustronnych między Dominikaną i Haiti oraz prace w dziedzinie sprawowania rządów i poszanowania praw człowieka. UE wspiera projekty w różnych obszarach za pomocą EIDHR i wnosi – w ramach programu finansowanego ze środków Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju – istotny wkład w zarządzanie migracją z Haiti oraz w zakresie powiązanych kwestii. UE, głównie za pośrednictwem swojej delegatury w tym kraju, utrzymuje częste kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Ambasady unijne organizują coroczne spotkania z obrońcami praw człowieka na temat kontrowersyjnych kwestii związanych z tymi prawami.

Ekwador

W ramach stosunków z Ekwadorem UE skupia się na następujących celach w dziedzinie praw człowieka i demokracji: propagowanie zasadności działań obrońców praw człowieka; zachęcanie społeczeństwa obywatelskiego do uczestnictwa w publicznych politykach; wspieranie wolności słowa; zapewnianie lepszej ochrony najsłabszym grupom społecznym, w tym ludom tubylczym i mniejszościom, migrantom, kobietom i dzieciom.

W 2014 kontynuowano dialog na temat praw człowieka z Ekwadorem: w maju odbył się lokalny dialog ad hoc na temat praw człowieka, zorganizowano specjalne spotkanie z obrońcami praw człowieka, a także prowadzono rozmowy na temat praw człowieka podczas dialogu wysokiego szczebla UE–Ekwador, który odbył się w listopadzie. Podczas gdy władze Ekwadoru podkreślały nowe prawa i wolności zagwarantowane w konstytucji z 2008 r. oraz osiągnięcia w dziedzinie postępu społecznego i niedyskryminacji, UE wyrażała zaniepokojenie w związku z coraz większymi ograniczeniami wolności słowa i zrzeszania się, kryminalizacją protestów społecznych, ograniczeniem niezawisłości systemu sądowego i kurczeniem się przestrzeni dostępnej społeczeństwu obywatelskiemu. W związku z krytycznym stanowiskiem Ekwadoru wobec międzyamerykańskiego systemu ochrony praw człowieka UE podkreślała powszechny charakter praw człowieka i potrzebę promowania roli ponadnarodowych programów ochrony.

Wybory lokalne odbyły się w lutym: nie odnotowano przypadków przemocy ani naruszeń praw człowieka; wybory były dobrze przygotowane i udało się osiągnąć pewne postępy w zakresie organizacji głosowania. UE nie zaproszono do udziału w obserwacji wyborów.

W 2014 r. Unia pogłębiła dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w procesie opracowywania krajowego planu działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim. W październiku na wniosek organizacji społeczeństwa obywatelskiego zorganizowano spotkanie w celu poinformowania o skutkach umowy handlowej między UE a Ekwadorem.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, Ekwador korzysta z różnych budżetowych linii tematycznych w celu finansowania projektów dotyczących praw człowieka (EIDHR, Migracja i azyl, Inwestowanie w ludzi, Podmioty niepubliczne). Obecnie UE wspiera projekty na rzecz ochrony organizacji obrońców praw człowieka i budowania ich zdolności, a także na rzecz ochrony praw migrantów. Ponadto w wyniku zaproszenia do składania wniosków w ramach EIDHR opublikowanym na początku 2014 r. sfinansowane zostaną nowe projekty dotyczące następujących celów: promowanie dialogu publicznego na poziomie wspólnoty; wspieranie aktywności obywatelskiej i wzmocnienie zarządzania legislacyjnego w zgromadzeniu narodowym; propagowanie ochrony środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych praw najsłabszych grup ludności.

Salwador

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Salwadorem to: poprawa spójności społecznej, powszechny dostęp do praw gospodarczych i społecznych, zapobieganie przemocy społecznej oraz propagowanie równości płci. W 2014 r. kontynuowano prace zarówno w ramach współpracy dwustronnej z rządem, jak i poprzez finansowanie projektów opracowywanych i realizowanych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub władze lokalne.

UE wysłała do Salwadoru misję ekspertów ds. wyborów w związku z wyborami prezydenckimi, które odbyły się w lutym i marcu. UE pogratulowała władzom wysokiej jakości procesu wyborczego i zachęciła Najwyższy Trybunał Wyborczy do uwzględnienia zaleceń wspomnianej misji; zalecenia dotyczyły m.in. konieczności rozdzielenia funkcji administracyjnych i sędziowskich Trybunału.

W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Salwadoru UE omawiała kwestie praw człowieka, w tym kwestie dotyczące kryzysowej sytuacji dzieci-migrantów, braku bezpieczeństwa publicznego oraz praw społecznych, gospodarczych i kulturalnych. Unia ponownie podkreśliła także konieczność ratyfikacji międzynarodowych instrumentów w zakresie praw człowieka, w tym statutu rzymskiego i drugiego protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych. Ten ostatni został zatwierdzony, a w zakresie statutu rzymskiego poczyniono pewne postępy – projekt ustawy o ratyfikacji został omówiony przez zgromadzenie ustawodawcze.

UE wydała oświadczenia i zorganizowała imprezy w koordynacji z państwami członkowskimi UE z okazji Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci i Światowego Dnia Praw Człowieka. Ponadto wypowiedziała się na temat przemocy wobec kobiet, praw osób LGBTI, mniejszości, handlu ludźmi, dzieci-migrantów, zagrożonej młodzieży oraz na temat potrzeby zniesienia kary śmierci (w tym w przypadku wojny), która jest wciąż dopuszczalna na mocy konstytucji. W 2014 r. UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, m.in. prowadziła z nimi konsultacje przed ogłoszeniem zaproszeń do składania wniosków. Przedstawiciele Unii spotykali się także z obrońcami praw człowieka, międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi działającymi w Salwadorze i z przedstawicielami Biura Rzecznika Praw Człowieka. Wraz z innymi krajami Ameryki Środkowej Salwador wyraził zadowolenie z unijnej strategii na rzecz bezpieczeństwa obywateli, przyjętej w lipcu 2014 r.

W odniesieniu do współpracy finansowej Salwador korzysta z EIDHR, a projekty, którym udzielane jest wsparcie, skupiają się na wzmocnieniu organizacji obrońców praw człowieka oraz na zapewnianiu pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych ofiarom i świadkom. Ponadto UE nadal udzielała wsparcia finansowego Salwadorowi w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju poprzez ogłoszenie zaproszenia do składania wniosków dotyczących projektów na rzecz wspierania obrońców praw kobiet i działań w zakresie resocjalizacji kobiet w więzieniach.

Grenada

UE nadal angażowała się na różnych forach w dyskusje na temat demokracji i praw człowieka z Grenadą, uwzględniając takie kwestie jak kara śmierci, warunki panujące w więzieniach, niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, przemoc domowa i dyskryminacja osób LGBTI. W dialogu politycznym z Grenadą Unia wielokrotnie powtarzała swoje apele o zniesienie kary śmierci i o wprowadzenie ustawodawstwa chroniącego jednostki przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną, tożsamość płciową lub utrzymywanie dobrowolnych kontaktów seksualnych między osobami tej samej płci.

UE i inne organizacje międzynarodowe wzywały komisję ds. przeglądu konstytucji ustanowioną w 2014 r., by ta: zaleciła uchylenie wszystkich przepisów zakazujących dobrowolnych kontaktów seksualnych między osobami tej samej płci i przepisów nakładających kary za takie kontakty, w tym przepisów kodeksu karnego; określiła, że dyskryminacja w ustawodawstwie krajowym z powodu orientacji seksualnej i tożsamości płciowej jest niezgodna z prawem; oraz ustanowiła i wdrożyła polityki i inicjatywy na rzecz zwalczania dyskryminacji. W ramach reformy konstytucji nie przewiduje się zniesienia kary śmierci, ale Grenada uznaje istnienie moratorium *de facto*. Ostatnia egzekucja została przeprowadzona w 1978 r., a ostatni wyrok śmierci wydano w 2002 r. W sierpniu Grenada ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych.

Gwatemala

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Gwatemalą obejmują wzmocnienie wymiaru sprawiedliwości, propagowanie ratyfikacji i pełnej realizacji międzynarodowych konwencji, ograniczenie konfliktów społecznych, wsparcie wdrażania istniejących ram prawnych dotyczących kobietobójstwa i przemocy wobec kobiet, usprawnienie mechanizmów ochrony obrońców praw człowieka. W 2014 r. kontynuowano prace w tych obszarach poprzez wdrożenie specjalnego systemu monitorowania, spotkania z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i sektora prywatnego, obrońcami praw człowieka oraz rządami, a także poprzez dialog polityczny. W listopadzie odbyło się doroczne spotkanie obrońców praw człowieka. Delegatura UE przedsięwzięła także szereg środków w celu wzmocnienia „grupy filtrującej” (wewnętrznego mechanizmu koordynowanego przez UE wraz z państwami członkowskimi UE, Norwegią i Szwajcarią), monitorowania znamiennych przypadków gróźb i ataków skierowanych przeciwko obrońcom praw człowieka oraz podejmowania w razie potrzeby wspólnych działań.

Jeżeli chodzi o istotne wyzwania związane z wolnością zrzeszania się, we wrześniu 2014 r. w ramach swojej misji MOP nakreśliła cztery pilne potrzeby: przeprowadzenie dochodzeń w sprawie przestępstw przeciwko związkowcom, przedsięwzięcie środków na rzecz ochrony przedstawicieli związków zawodowych, wdrożenie reform ustawodawczych i rozpoczęcie kampanii na rzecz wolności zrzeszania się. Z uwagi na wysiłki rządu, podjęcie decyzji o powołaniu komisji dochodzeniowej w związku z nieprzestrzeganiem przez Gwatemalę konwencji MOP (nr 87) z 1948 r. dotyczącej wolności zrzeszania się zostało wstrzymane do posiedzenia Rady Administracyjnej MOP w marcu 2015 r.

W 2014 r. UE kontynuowała współpracę z MOP w zakresie promowania wolności zrzeszania się i dialogu społecznego w Gwatemali.

Ponadto w ramach regularnego dialogu z władzami tego kraju UE ponawiała swoje apele o: praworządność gwarantującą zgodność z normami międzynarodowymi, ochronę obrońców praw człowieka, wzmocnienie mechanizmów dialogu, wdrożenie statutu rzymskiego, szczególne działania następcze w związku z zaleceniami sporządzonymi po powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka, zniesienie kary śmierci i zatwierdzenie konkretnych rezolucji Rady Praw Człowieka ONZ.

UE podkreślała również znaczenie niezawisłości sądownictwa i nadal monitorowała postępowania sądowe przeciwko osobom oskarżonym o naruszanie praw człowieka w czasie wewnętrznego konfliktu zbrojnego. UE monitorowała kilka głośnych przypadków ataków na obrońców praw człowieka oraz konfliktów społecznych, a także finansowała krajową kampanię realizowaną przez *Acción Ciudadana* na rzecz propagowania przejrzystości w administracji publicznej. W marcu, w związku z nominacjami w wymiarze sprawiedliwości i zmianą na stanowisku prokuratora generalnego, UE – wspólnie z krajowymi i międzynarodowymi zainteresowanymi podmiotami – wydała oświadczenie, w którym poparła praworządność i niezawisłość sądownictwa. Wraz z innymi krajami Ameryki Środkowej Gwatemala wyraziła zadowolenie w związku z przyjęciem w lipcu 2014 r. unijnej strategii na rzecz bezpieczeństwa obywateli.

W ciągu roku UE zintensyfikowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, organizując szereg konsultacji na temat praw człowieka oraz imprezy służące szerzeniu wiedzy. Podejmując dialog ze wszystkimi głównymi konfederacjami związków zawodowych, zaangażowała społeczeństwo obywatelskie we wdrażanie układu o stowarzyszeniu UE–Ameryka Środkowa, w realizację procesów integracji regionalnej, a także monitorowanie GSP Plus. Jeżeli chodzi o współpracę finansową, Gwatemala korzysta z EIDHR, w ramach którego realizowane są projekty na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet, zwiększania ochrony obrońców praw człowieka oraz dzieci i młodzieży, a także zagwarantowania szerszego tłumaczenia i rozpowszechniania wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka. Wsparcie polityczne i finansowe rozszerzono także na Międzynarodową Komisję przeciwko Bezkarności Sprawców w Gwatemali (CICIG) oraz inne organizacje propagujące prawa człowieka i włączenie społeczne.

Gujana

Gujana to państwo o wciąż niestabilnej, choć ulegającej stopniowej konsolidacji demokracji i wieloetnicznym, wielowyznaniowym społeczeństwie. Pewne postępy zostały poczynione w budowaniu krajowych zdolności w zakresie zarządzania infrastrukturą oraz w kilku sektorach gospodarki. UE uznała, że główne kwestie z dziedziny praw człowieka, którymi należy się zająć w ramach stosunków z Gujaną, to: przemoc domowa (w tym przemoc seksualna), znęcanie się nad dziećmi i prawa osób LGBTI. Handel ludźmi oraz prostytutka wśród kobiet i dziewcząt na odległych obszarach górniczych wciąż stanowią poważne problemy.

Mimo że w Gujanie obowiązuje moratorium *de facto* na wykonywanie kary śmierci, kara ta jest nadal zapisana w konstytucji. Jej zniesienie rozpatrywano w ramach dialogu politycznego między Gujaną a UE, do którego doszło w lutym w ramach art. 8 umowy z Kotonu. Rząd Gujany rozpoczął konsultacje społeczne w tej sprawie.

UE w dalszym ciągu wspiera organizacje społeczeństwa obywatelskiego w ramach programu „Podmioty niepubliczne i władze lokalne” oraz budżetowych linii tematycznych EIDHR. W 2014 r. realizowano szereg programów, których celem było zapewnienie wsparcia ofiarom przemocy domowej i seksualnej, ugruntowanie praw osób LGBTI, a także wzmocnienie pozycji społeczności tubylczych, prasy i środków przekazu, by wspierać prawa człowieka i rozwój demokracji oraz ułatwić dialog społeczny i zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Haiti

Prawa człowieka i demokracja są czołowymi priorytetami UE w ramach stosunków z Haiti. Obejmują one konsolidację demokracji i instytucji demokratycznych, wspieranie praworządności, prawa kobiet, w tym rozwiązanie problemu przemocy uwarunkowanej płcią, prawa dzieci, w tym dzieci żyjących w warunkach niewolnictwa domowego (*restavek*), usprawnienie wadliwie funkcjonującego wymiaru sprawiedliwości, poprawę zatrważających warunków panujących w więzieniach oraz wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego promujących prawa człowieka i obrońców tych praw.

W kontekście dialogu politycznego z rządem Haiti i z innymi odnośnymi podmiotami instytucjonalnymi UE w dalszym ciągu apelowała o niezwłoczne przeprowadzenie długo oczekiwanych wyborów lokalnych i parlamentarnych. Proces wyborczy został przesunięty, ponieważ zmienione prawo wyborcze zostało zablokowane w Senacie z uwagi na żądania dotyczące zmiany składu Tymczasowej Rady Wyborczej, wnioski o uwolnienie więźniów politycznych oraz inne skargi. UE przekazała 5 mln EUR na rzecz wspólnego funduszu zarządzanego przez UNDP w celu zorganizowania wyborów. Aby wesprzeć proces budowania potencjału instytucjonalnego, UE sfinansowała trzy projekty w ramach Instrumentu na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju, realizowane odpowiednio przez Club de Madrid, IDEA i UNDP i służące zapewnieniu wysokiego poziomu doradztwa, ułatwieniu dialogu międzyinstytucjonalnego i usprawnieniu funkcjonowania partii politycznych i wymiaru sprawiedliwości.

W 2014 r. Haiti ratyfikowało szereg międzynarodowych instrumentów służących ochronie praw człowieka, w tym protokoły fakultatywne do Konwencji o prawach dziecka: protokół w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii oraz protokół w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne. Haiti przystąpiło również do protokołu w sprawie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. W październiku podczas 112. sesji Komitetu Praw Człowieka ONZ Haiti przedstawiło sprawozdanie dotyczące realizacji Międzynarodowego protokołu w sprawie praw obywatelskich i politycznych.

Niektóre ważne kwestie nie zostały jednak rozwiązane i wymagają pilnych działań naprawczych. Należą do nich: niepodlegające karze nadmierne użycie siły i złe traktowanie przez organy ścigania, fatalne warunki panujące w więzieniach i długotrwałe pobyty w areszcie tymczasowym (75% uwięzionych oczekuje na proces), wadliwy wymiar sprawiedliwości, handel ludźmi, powszechne naruszenia praw kobiet i dzieci, w tym przemoc uwarunkowana płcią oraz dzieci żyjące w warunkach niewolnictwa domowego, a także poważne nierówności społeczno-gospodarcze. Brak potencjału instytucjonalnego i zasobów w dalszym ciągu stanowi dodatkową poważną przeszkodę we wdrażaniu istniejących i nowych przepisów w dziedzinie praw człowieka.

UE kontynuowała dialog ze społeczeństwem obywatelskim w celu opracowania planu działania zmierzającego do zwiększenia zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w działania UE i usprawnienia reprezentowania ich interesów w relacjach z władzami Haiti. W 2014 r. w ramach EIDHR finansowaniem objęto sześć nowych projektów, a także przyznano specjalne dotacje (małe dotacje EIDHR) trzem organizacjom pozarządowym, by zwiększyć ich bezpieczeństwo z uwagi na pojawiające się groźby.

Honduras

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Hondurasem obejmują wzmocnienie praworządności i krajowego systemu wspierania praw człowieka oraz ochronę obrońców tych praw i słabszych grup społecznych. W 2014 r. UE nadal angażowała się w dyskusje z Hondurasem na temat praw człowieka i demokracji, w tym w ramach dialogu politycznego na rzecz rozwoju i współpracy. Sytuacja w Hondurasie wciąż daje powody do niepokoju z uwagi na ataki na obrońców praw człowieka i słabsze grupy społeczne, a także na przemoc wobec nich i ich nękanie.

W ramach regularnego dialogu politycznego UE z Hondurasem systematycznie omawiane są kluczowe wyzwania, takie jak poszanowanie praw człowieka i praworządności, ubóstwo, nierówność społeczna, odsetek zabójstw, korupcja w administracji publicznej i wysoki poziom bezkarności. Podczas październikowej wizyty prezydenta Juana Orlando Hernández w Brukseli UE podkreśliła znaczenie praw człowieka, bezpieczeństwa i reform wymiaru sprawiedliwości. Rząd wyraził gotowość do rozwiązania tych głównych problemów oraz do współpracy ze społecznością międzynarodową, a także z zadowoleniem przyjął strategię UE dotyczącą bezpieczeństwa obywateli, zatwierdzoną w lipcu 2014 r.

Po wyborach powszechnych pod koniec 2013 r. unijna misja obserwacji wyborów wydała w lutym 2014 r. sprawozdanie końcowe, które zawierało szereg zaleceń, w tym dotyczących reformy ordynacji wyborczej. Delegatura UE przez cały rok monitorowała sytuację i w listopadzie, przy okazji krajowej debaty na temat reformy ordynacji wyborczej, wydała komunikat prasowy, w którym przypomniała zalecenia unijnej misji obserwacji wyborów oraz znaczenie zorganizowania debaty dotyczącej pluralistycznych, reprezentujących całe społeczeństwo i przejrzystych procesów demokratycznych.

Inne ważne wydarzenia obejmowały oficjalny wniosek rządu w sprawie utworzenia krajowego Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka, a także kryzys migracyjny wśród młodzieży, który ujawnił się w czerwcu i który próbuje się zażegnać za pośrednictwem inicjatyw na rzecz koordynacji działań darczyńców (międzynarodowa konferencja w sprawie migracji zorganizowana w Hondurasie w lipcu).

W 2014 r. wzmocniono dialog UE ze społeczeństwem obywatelskim w dziedzinie praw człowieka i demokracji dzięki ustanowieniu platformy dialogu „Grupo ENLACE” oraz opracowaniu planu działania na rzecz współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w celu omówienia, między innymi, wyboru Hondurasu jako kraju, w którym w 2015 r. zostanie przeprowadzony powszechny okresowy przegląd praw człowieka. Jeżeli chodzi o współpracę finansową, Honduras korzysta z EIDHR, w ramach którego przygotowano do publikacji zaproszenie do składania wniosków w celu wsparcia obrońców praw człowieka oraz wzmocnienia nadzoru społecznego w dziedzinie praw człowieka. Honduras korzysta również z odnośnych dwustronnych programów, takich jak EuroJusticia, projekt wsparcia praw człowieka i program działania społeczeństwa obywatelskiego na rzecz promowania praw migrantów.

Jamajka

Priorytety UE w dziedzinie praw człowieka w odniesieniu do Jamajki w 2014 r. obejmowały działania na rzecz zniesienia kary śmierci, rozwiązanie problemu nadużyć, jakich rzekomo dopuszczały się siły bezpieczeństwa, przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i lepsze traktowanie osób LGBTI, poprawę warunków panujących w więzieniach, zwłaszcza dzieci, resocjalizację więźniów oraz promowanie praw kobiet i dzieci, w tym lepszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Jamajka utrzymała karę śmierci za morderstwo, mimo że *de facto* przestrzegała od 1988 r. moratorium na jej stosowanie. W listopadzie Jamajka głosowała przeciwko ostatniej rezolucji ONZ w sprawie moratorium na wykonywanie kary śmierci.

Nadużywanie uprawnień przez policję jest wciąż poważnym problemem dla obrońców praw człowieka w tym kraju. Pomimo pewnej poprawy (na przykład liczba strzelanin z udziałem policji, w których odnotowano ofiary śmiertelne, zmalała w 2014 r. o połowę) do zdarzeń takich dochodzi niepokojąco często.

UE regularnie omawia kwestie praw człowieka z rządem Jamajki. Kwestie te były szeroko dyskutowane w drugim dialogu politycznym w ramach art. 8 umowy z Kotonu, który odbył się w listopadzie. W ciągu roku UE zachęcała Jamajkę do ratyfikacji Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego i pozostałych kluczowych konwencji dotyczących praw człowieka, jak również do wdrożenia niezrealizowanych zaleceń ze sprawozdania z 2010 r. dotyczącego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka.

W 2014 r. UE promowała prawa człowieka poprzez liczne działania i partnerstwa, w tym wsparcie dla Niezależnej Komisji ds. Dochodzeń (INDECOM), która prowadzi dochodzenia w sprawie domniemanego przekraczania przez funkcjonariuszy państwowych uprawnień i dopuszczania się przez nich nadużyć wobec państwa. Wspierała również kluczowe organizacje pozarządowe pracujące z dziećmi w areszcie, resocjalizację więźniów, opiekę rodzicielską, szkolenia z zakresu umiejętności życiowych i społecznych, modernizację, prawa osób LGBTI, szkolenia w zakresie praw człowieka oraz działania propagatorskie. UE uruchomiła program na rzecz wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa, odpowiedzialności i przejrzystości, którego celem jest wzmocnienie zarządzania i nadzoru nad sektorem bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

W porozumieniu z rządem w 2014 r. uruchomiony został 11. Europejski Fundusz Rozwoju dla Jamajki, który przewiduje znaczne środki na poprawę dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza wśród kobiet i dzieci.

UE pomagała grupom edukacyjnym szerzyć wiedzę na temat zagrożeń seksualnych oraz promować bezpieczniejszy seks i zmianę zachowań. Współpracowała również z UNICEF-em, aby stworzyć zestaw narzędzi w zakresie praw dziecka, którego wdrożenie zbiegło się z 25. rocznicą Konwencji o prawach dziecka. UE dalej wspierała równouprawnienie płci oraz wzmacnianie pozycji kobiet poprzez szereg działań prowadzonych w tym kraju.

Meksyk

Jeżeli chodzi o Meksyk, UE skupia się na kluczowych kwestiach będących przyczyną najpoważniejszych przypadków nadużywania praw człowieka, takich jak system sądownictwa karnego, w tym bezkarność, tortury, arbitralne zatrzymania, wojskowy wymiar sprawiedliwości, sprawiedliwość proceduralna i niezawisłość wymiaru sprawiedliwości, przemoc uwarunkowana płcią, groźby wobec obrońców praw człowieka i dziennikarzy, a także prawa najsłabszych grup społecznych (zwłaszcza ludów tubylczych i migrantów).

Meksyk nadal mierzy się z poważnymi problemami i wyzwaniem związanymi z bezpieczeństwem publicznym w zakresie poszanowania praw człowieka, a także z walką z przestępczością zorganizowaną i korupcją. Zaginięcie i domniemane morderstwo 43 studentów w Iguali w stanie Guerrero doprowadziły we wrześniu do masowych demonstracji w całym kraju, obnażając poważne problemy Meksyku w zakresie bezkarności i korupcji oraz kładąc się cieniem na obecnych wysiłkach rządu federalnego, by skupić się na reformie gospodarczej. W odpowiedzi rząd przyjął pakiet inicjatyw mających na celu reformę policji oraz rozwój gospodarczy w tych stanach Meksyku, które znajdują się w najbardziej niekorzystnej sytuacji.

W marcu w Brukseli odbył się czwarty dialog wysokiego szczebla UE–Meksyk dotyczący praw człowieka. Przewodniczyli mu specjalny przedstawiciel UE ds. praw człowieka i wiceminister spraw zagranicznych Meksyku. W ramach dialogu zorganizowano cieszące się dużą popularnością seminarium społeczeństwa obywatelskiego, którego zalecenia zaprezentowały organizacje pozarządowe. Obie strony zobowiązały się do współpracy w zwalczaniu terroryzmu, zorganizowanej przestępczości, przemocy wobec kobiet i dyskryminacji ze względu na płeć. Delegatura UE w Meksyku we współpracy z państwami członkowskimi UE wydała w ciągu roku trzy lokalne oświadczenia: w lutym oświadczenie potępiające morderstwo dziennikarza Gregoria Jiménez w stanie Veracruz, w czerwcu oświadczenie dotyczące morderstwa dziennikarza Jorge'a Torresa Palacios w stanie Guerrero i w październiku oświadczenie w sprawie zaginięcia 43 studentów oraz egzekucji pozarządowej 22 osób w mieście Tlatlaya. Po zorganizowanej w pilnym trybie październikowej debacie Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której wyraził zaniepokojenie w związku z zaginięciem 43 studentów i zaapelował o zwiększenie wsparcia UE na rzecz wzmocnienia instytucji państwowych, praw człowieka i walki z przestępczością zorganizowaną.

UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, organizując w marcu drugie seminarium z ich udziałem. Delegatura UE wzmocniła swoją współpracę z organizacjami pozarządowymi w ramach stałej grupy roboczej z udziałem społeczeństwa obywatelskiego w dziedzinie praw człowieka, która w 2014 r. była zwoływana trzykrotnie: w lutym, maju i listopadzie. Zgodnie z lokalnymi wytycznymi na temat obrońców praw człowieka delegatura UE i przedstawicielstwa państw członkowskich utrzymywały stałą współpracę z obrońcami praw człowieka. Organizowano wizyty w terenie w stanach Chiapas i Chihuahua, a także spotkania z przedstawicielami wysokiego szczebla władz federalnych z ministerstw spraw zagranicznych, spraw wewnętrznych i migracji.

UE w dalszym ciągu uważnie śledziła przebieg sprawy Jyriego Jaakkoli, obywatela Finlandii i działacza wspierającego lokalnych obrońców praw człowieka, zamordowanego w stanie Oaxaca w 2010 r. Delegatura UE, w ścisłej współpracy z ambasadą Finlandii, pomogła zorganizować w czerwcu spotkania dla odwiedzających posłów do Parlamentu Europejskiego, natomiast w listopadzie spotkania rodziców ofiar i prawników, aby kontynuować monitorowanie śledztwa w sprawie śmierci Jyriego Jaakkoli oraz naciskać na właściwe władze, by doprowadziły do rozwiązania tej sprawy.

Jeżeli chodzi o działania wielostronne, UE i Meksyk nadal podtrzymywały swoje konstruktywne zaangażowanie poprzez konsultacje prowadzone w Nowym Jorku, Genewie i mieście Meksyk. Podczas marcowej sesji Rady Praw Człowieka Meksyk odpowiedział na zalecenia sporządzone w wyniku powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka z października 2013 r. Zaakceptował 166 spośród 176 otrzymanych zaleceń i uwzględnił je w krajowym programie na rzecz praw człowieka. Odmowa zniesienia stosowanej w ustawodawstwie kilku stanów Meksyku praktyki aresztu tymczasowego przed wydaniem wyroku, znanej jako „arraigo”, wciąż budzi niepokój, mimo iż częstotliwość takich zatrzymań zmalała.

UE wspierała realizację priorytetów politycznych w ramach przydziału z dwustronnego Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, EIDHR oraz instrumentu dotyczącego podmiotów niepublicznych. W 2014 r. uruchomiono finansowany w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju projekt „Laboratorium spójności społecznej II”, który w dużym stopniu uwzględnia problematykę praw człowieka i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ze szczególnym naciskiem na przemoc uwarunkowaną płcią, nieuzasadnione użycie siły, ochronę obrońców praw człowieka i dziennikarzy, prawa ludów tubylczych, a także na popieranie procesu reformy sądownictwa karnego.

EIDHR wspiera projekty, których celem jest ułatwienie między innymi pracy obrońców praw człowieka poprzez ochronę, dokumentację i wsparcie w razie ataków lub gróźb. W czerwcu wystosowano lokalne zaproszenie do składania wniosków w ramach instrumentu dotyczącego podmiotów niepublicznych w celu wsparcia organizacji pozarządowych, wzmocnienia potencjału i roli społeczeństwa obywatelskiego jako podmiotu wspierającego, dialogu, monitorowania, oceny polityki publicznej i praktyk dotyczących krajowych strategii, oraz ułatwienia podmiotom niepublicznym udziału we wdrażaniu i monitorowaniu polityki publicznej i praktyk w zakresie bezpieczeństwa publicznego i egzekwowania prawa.

Nikaragua

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Nikaraguą obejmują wzmocnienie krajowych ram reagowania na przemoc uwarunkowaną płcią, wsparcie wolnego społeczeństwa obywatelskiego działającego na rzecz promowania i ochrony praw człowieka i mogącego angażować się w dyskusje polityczne dotyczące krajowego programu rozwoju, wsparcie wysiłków na rzecz wzmocnienia praworządności (przejrzystości, wydajności i rozliczalności), promowanie praw społecznych, praw do edukacji i ochrony zdrowia najsłabszych grup społecznych poprzez współpracę na rzecz rozwoju, a także wspieranie inicjatyw na rzecz budowania zdolności i zwiększania świadomości społecznej wśród młodzieży.

W 2014 r. kontynuowano prace w tych dziedzinach. Szczególny nacisk położono na powszechny okresowy przegląd praw człowieka w Nikaragui i wzmocnienie dialogu ze społeczeństwem obywatelskim. UE podkreślała znaczenie kluczowych kwestii, takich jak przejrzystość, wzmocnienie dobrych rządów, propagowanie rozdziału władz oraz kwestie związane z wyborami. Jednocześnie UE przeanalizowała przyjętą niedawno reformę kodeksu wojskowego oraz nową ustawę o policji państwowej, a także ewentualny wpływ strategicznych projektów infrastrukturalnych na prawa społeczne i prawa z zakresu ochrony środowiska. UE uważnie śledziła również incydenty wpływające na bezpieczeństwo obywateli w północnej części kraju, podkreślając potrzebę prowadzenia przejrzystych dochodzeń i bezstronnych procesów. Ponadto zwracała szczególną uwagę na działania następcze w związku z sytuacją w zakresie praw ludów tubylczych, a także przestrzeganie praw więźniów, w stosunku do których toczy się postępowanie sądowe lub więźniów już skazanych, oraz na stan krajowego systemu więziennictwa.

Jeśli chodzi o współpracę finansową, UE nadal propagowała prawa człowieka za pośrednictwem EIDHR oraz budżetowych linii tematycznych podmiotów niepublicznych i władz lokalnych. W 2014 r. zatwierdzono dwa nowe projekty, w tym projekt dotyczący przemocy uwarunkowanej płcią oraz edukacji w zakresie równouprawnienia płci. Pozostałe realizowane projekty w ramach EIDHR – których w sumie było 16 – dotyczyły następujących kwestii: uczestnictwo obywateli, sprawiedliwość naprawcza w sprawach z udziałem nieletnich, promocja praw człowieka skupiająca się na regionie przybrzeżnym Karaibów, prawa kobiet i osób LGBTI. W 2014 r. wdrożono łącznie 50 projektów w ramach programu „Podmioty niepubliczne i władze lokalne w procesie rozwoju”, w większości związanych z prawami gospodarczymi i społecznymi.

W ciągu roku UE aktywnie angażowała się w koordynację działań darczyńców na rzecz bezpieczeństwa i praworządności w ramach krajowego mechanizmu koordynacji współpracy z policją krajową oraz – w razie potrzeby – zajmowała się kwestiami praw człowieka na innych forach związanych z techniczną koordynacją pomocy darczyńców.

Panama

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Panamą obejmują wspieranie praw ludów tubylczych, poprawę warunków panujących w więzieniach, współpracę ze społeczeństwem obywatelskim, promowanie międzynarodowych mechanizmów praw człowieka i wzmocnienie koordynacji na szczeblu UE. Wśród działań w 2014 r. była organizacja spotkania dyplomatów UE z dyrektorem odpowiedzialnym za system więziennictwa, aby wyrazić zaniepokojenie w związku z warunkami panującymi w więzieniach, zwłaszcza ze względu na brak higieny, wody, żywność niskiej jakości i brak opieki medycznej, a także innych spotkań z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i obrońcami praw człowieka.

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, dwa finansowane przez UE programy dwustronne dotyczą niektórych z powyższych problemów. Program „Wspieranie spójności społecznej”, realizowany przez Ministerstwo Rozwoju Społecznego, obejmuje działania na rzecz ludów tubylczych oraz organizacji, takie jak wsparcie techniczne grupy AMUNIKA – zrzeszającej miasta w regionie Ngöbe-Buglé. Celem pośrednim programu jest także ochrona praw gospodarczych i społecznych tej społeczności w najbardziej ubogich regionach kraju poprzez decentralizację i finansowanie projektów lokalnych. W 2014 r. UE uruchomiła nowy program współpracy dwustronnej w Panamie (SECOPA), który ma na celu poprawę współistnienia i bezpieczeństwa obywateli na podstawie kompleksowego, zrównoważonego i opartego na prawach człowieka podejścia do reformy sektora bezpieczeństwa w Panamie. Pomoże on wzmocnić prokuraturę i zreformować system penitencjarny zgodnie z prawami człowieka i międzynarodowymi standardami, a także wesprze resocjalizację i społeczną reintegrację młodych przestępców. W ciągu roku UE aktywnie angażowała się w koordynację pomocy darczyńców na rzecz bezpieczeństwa i praworządności w ramach programu SECOPA, a także na innych forach.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i organizacje pozarządowe w Panamie mogą korzystać ze wsparcia EIDHR, jednak w 2014 r. nie realizowano żadnych projektów. Rozpoczęto przygotowania do ogłoszenia nowego zaproszenia do składania wniosków w 2015 r. w celu sfinansowania nowych projektów w tym kraju.

Paragwaj

Priorytety UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Paragwajem obejmują usprawnienie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i systemu więziennictwa, instytucjonalizację praw człowieka, ochronę praw dzieci, kobiet, społeczności LGBTI i ludów tubylczych, walkę z handlem ludźmi oraz poszanowanie praw z zakresu ochrony środowiska. UE nadal dążyła do realizacji tych celów na różnych forach, w tym podczas posiedzenia Wspólnego Komitetu Współpracy UE–Paragwaj, które odbyło się w listopadzie, a także poprzez monitorowanie wdrażania konwencji dotyczących praw człowieka w kontekście ogólnego systemu preferencji (GSP Plus).

Jeżeli chodzi o współpracę finansową, w ramach EIDHR udzielono wsparcia kobietom należącym do ludów tubylczych, a także wsparcia na rzecz walki z handlem ludźmi oraz sporządzenia i upowszechnienia rocznego sprawozdania w dziedzinie praw człowieka przygotowanego przez organizację społeczeństwa obywatelskiego. W związku z ogłoszeniem w zeszłym roku zaproszenia do składania wniosków w ramach EIDHR przygotowywano kolejne projekty wspierające prawa kobiet i prawa ludów tubylczych w regionie Chaco oraz wzmacniające rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu systemu wyborczego. Ponadto demokracja, uczestnictwo i wzmocnienie roli instytucji stanowią jeden z priorytetowych obszarów dwustronnej pomocy rozwojowej UE dla Paragwaju na lata 2014–2020.

Peru

Priorytety UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Peru obejmują działania następcze w związku z krajowym planem w zakresie praw człowieka z lipca 2014 r., prawa ludów tubylczych i wdrożenie przepisów dotyczących wcześniejszych konsultacji, zalecenia Komisji Prawdy i Pojednania, prawa społeczne i gospodarcze, wolność zgromadzeń, obrońców praw człowieka, prawa kobiet, handel ludźmi i pracę dzieci.

W 2014 r. dialog w dziedzinie praw człowieka z Peru uległ intensyfikacji. W lipcu zorganizowany został pierwszy formalny dialog techniczny dotyczący praw człowieka, który stanowił uzupełnienie debaty w ramach corocznego dialogu na wysokim szczeblu. Tematy dyskusji obejmowały usprawnienie systemu demokratycznego, prawa pracownicze, promowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, walkę z korupcją, politykę pojednania oraz odszkodowania dla ofiar, a także integrację społeczną. Podjęte zostaną dalsze prace w celu instytucjonalizacji dialogu na podstawie oficjalnego mandatu.

Szefowie misji UE i komisarz ds. rozwoju Andris Piebalgs odwiedzili region Ayacucho, który w czerwcu i lipcu był regionem najbardziej dotkniętym przemocą ze strony organizacji Świetlisty Szlak. Ich wizyta stanowiła impuls polityczny do przeprowadzenia kolejnej debaty na temat realizacji zaleceń Komisji Prawdy i Pojednania. UE i Niemcy sponsorują muzeum *Lugar de Memoria* w Limie, wzniesione dla uhonorowania i upamiętnienia ofiar.

Delegatura UE utrzymywała ściśle kontakty z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, biurem Rzecznika Praw Obywatelskich i organami rządowymi, prowadząc dyskusje na temat sytuacji praw człowieka, obrońców tych praw i ludów tubylczych. Wyrażała zaniepokojenie w związku z zabójstwem we wrześniu czterech przywódców plemion tubylczych, rzekomo przez osoby prowadzące nielegalną wycinkę drzew, wskazując na szersze problemy związane z przyznawaniem własności, górnictwem i obrębami leśnymi, a także handlem ludźmi i korupcją. W ciągu roku UE finansowała projekty w dziedzinie praw człowieka w Peru, wspierające działania mające na celu poprawę dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla słabszych grup społecznych, rozwiązanie konfliktów społecznych w sposób demokratyczny, ograniczenie przemocy i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i rasę oraz zwiększenie uczestnictwa kobiet w polityce.

Peru pozostało wiarygodnym partnerem na forach międzynarodowych, głosując zbieżnie ze stanowiskiem UE na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ i Rady Praw Człowieka, których kraj ten w 2014 r. był członkiem. Peru było jednym z propagatorów pierwszej światowej konferencji dotyczącej ludów tubylczych, natomiast jako gospodarz 20. konferencji ONZ w sprawie zmiany klimatu kraj ten upowszechniał rolę rdzennych społeczeństw jako pełnoprawnych stron umowy.

Saint Kitts i Nevis

Priorytety UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Saint Kitts i Nevis obejmują zapewnienie ochrony praw związanych ze stanem bezpieczeństwa krajowego i bezpieczeństwa obywateli, przestępstwami związanymi z narkotykami, przeciwdziałaniem przemocy w społeczeństwie oraz stosowaniem kar cielesnych i kary śmierci. Przeludnienie i nieludzkie warunki w ośrodkach detencyjnych wciąż budzą poważne zastrzeżenia. UE wspiera reformę polityczną i instytucjonalną w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony socjalnej. W związku z tym prowadzony jest dialog na temat praw człowieka.

Karę śmierci po raz ostatni wykonano w 2008 r., a kraj ten nie przewiduje moratorium na jej wykonywanie. Według Światowej Koalicji przeciwko Karze Śmierci w Saint Kitts i Nevis na karę śmierci skazanych jest 7 osób. Rząd uważa, że kontekst społeczny i wzmagająca się przestępczość bardzo utrudniają uzasadnienie obywatelom decyzji o pozbawieniu sądów możliwości wymierzania tej kary. Odbywane za obopólną zgodą stosunki seksualne osób dorosłych tej samej płci są w Saint Kitts i Nevis wciąż nielegalne.

Saint Lucia

UE nadal angażowała się na różnych forach w dyskusje z Saint Lucia na temat praw człowieka i demokracji; rozmowy dotyczyły takich kwestii jak kara śmierci, przemoc domowa, prawa osób LGBTI, znęcanie się nad dziećmi, brutalność policji i przemoc ze strony gangów. W ramach dialogu politycznego UE stale ponawiała apele o zniesienie kary śmierci, o zwiększenie odpowiedzialności policji oraz o wprowadzenie ustawodawstwa chroniącego jednostki przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną, tożsamość płciową lub odbywane za obopólną zgodą stosunki seksualne między osobami tej samej płci. Kraj zachował karę śmierci za morderstwo i zdradę stanu, ale od 2002 r. jej obowiązkowe stosowanie zostało wstrzymane.

Mimo iż rząd podjął pewne kroki, by ścigać urzędników, którzy dopuścili się nadużyć, procedura prowadzenia śledztwa w stosunku do funkcjonariuszy policji jest długotrwała, uciążliwa i często bezowocna. Gdy w rzadkich przypadkach udaje się doprowadzić do procesu, urzędnicy są często uniewinniani, co stwarza poczucie praktycznej bezkarności. Poczyniono ograniczone postępy w dochodzeniach w sprawie dwunastu tragicznych strzelanin z udziałem policji w 2011 r., mimo że sprawozdania miały zostać sporządzone przed końcem 2014 r.

Odbywane za obopólną zgodą stosunki seksualne między osobami dorosłymi tej samej płci są wciąż nielegalne. Ponieważ odnośne prawo jest stosowane rzadko, dyskryminacja społeczna osób LGBTI pozostaje powszechnym zjawiskiem. Jedyna organizacja pozarządowa w Saint Lucia działająca na rzecz osób LGBT „United and Strong” (Zjednoczeni i silni) zorganizowała ważne seminarium dla pracowników mediów w ramach finansowanego przez UE projektu regionalnego we współpracy z Międzynarodową Komisją Praw Człowieka Gejów i Lesbijek.

W czerwcu Komitet Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych przeanalizował połączone powszechne okresowe przeglądy praw człowieka w Saint Lucia nr 2–4. Wyraził zadowolenie w związku z przyjęciem szeregu aktów prawnych, w tym ustawy o przeciwdziałaniu gangom z 2014 r. Przyjął również do wiadomości ratyfikację w 2014 r. Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, stanowiącą kontynuację pozytywnego trendu przystąpienia do istotnych protokołów i konwencji w dziedzinie praw człowieka lub ich ratyfikacji. Komitet wezwał jednak kraj do zajęcia się kwestią kar cielesnych, opieki i odpowiedzialności rodzicielskiej, dzieci pozbawionych prawa do życia w rodzinie, maltretowania i zaniedbywania, zdrowia młodzieży, wyzysku ekonomicznego dzieci, w tym pracy dzieci, wykorzystywania i molestowania seksualnego oraz wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich. Komitet był zaniepokojony faktem, że kary cielesne są wciąż postrzegane jako zgodny z prawem środek dyscyplinowania dzieci oraz że odnotowywany jest wysoki poziom kazirodztwa i wykorzystywania seksualnego dziewcząt i chłopców.

Saint Vincent i Grenadyny

Obszary priorytetowe UE w dziedzinie działań na rzecz praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Saint Vincent i Grenadynami obejmują walkę z przemocą domową, przemocą seksualną wobec kobiet i dziewcząt oraz okazjonalnym przekraczaniem przez policję uprawnień. Inne budzące niepokój kwestie dotyczące praw człowieka to brak przejrzystych rządów, handel ludźmi i seksualne wykorzystywanie dzieci. Kraj boryka się z problemami przemytu międzynarodowego oraz prowadzenia lokalnych uprawy niedozwolonych środków odurzających, co ma niekorzystny wpływ na strukturę społeczną. Odbywane za obopólną zgodą stosunki seksualne między osobami dorosłymi tej samej płci są wciąż nielegalne, a dyskryminacja społeczna osób LGBTI jest powszechnym zjawiskiem.

W Saint Vincent i Grenadynach zachowano karę śmierci za morderstwo i zdradę stanu, jednak uznaje się, że jest to kraj, w którym karę tę *de facto* zniesiono. Orzeczenia sądowe przez wiele lat bardzo utrudniały wykonanie kary śmierci w Saint Vincent i Grenadynach. Jednak po fali morderstw w listopadzie wśród władz na wysokim szczeblu pojawiły się pewne opinie, iż rząd będzie prawdopodobnie musiał dokonać rewizji kary śmierci, aby przekonać się, czy pomoże to rozwiązać problem wysokiej liczby zabójstw.

Partnerstwo i dialog dotyczące kwestii związanych z prawami człowieka między organami UE a Saint Vincent i Grenadynami uzupełniono o panel podmiotów niepublicznych, który zapewnił wsparcie w działaniach na rzecz równouprawnienia prowadzonych przez lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego propagujące prawa do uczestnictwa w życiu publicznym. Kwestie przemocy domowej i promowania równości płci były wspierane za pomocą społecznych funduszy inwestycyjnych i wsparcia budżetowego z 10. EFR (Europejskiego Funduszu Rozwoju).

Surinam

Priorytety UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Surinamem obejmują sprostanie istotnym wyzwaniom ustawodawczym, poprawę warunków w więzieniach i ośrodkach detencyjnych i ograniczenie długich okresów aresztu tymczasowego, przeciwdziałanie przemocy domowej wobec kobiet i przemocy seksualnej, działania na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi, w tym kobietami i dziećmi wykorzystywanymi seksualnie, a także propagowanie praw osób LGBTI. Niepokój budzą także: powszechna korupcja w rządzie, przypadki zastraszania przedstawicieli prasy, dyskryminacja kobiet, Maroni (potomkowie zbiegłych niewolników), ludność tubylcza i inne mniejszości, a także praca dzieci w sektorze nieformalnym. Parlament zatwierdził projekt przepisów mających na celu zniesienie kary śmierci; obecnie oczekuje się na ich podpisanie przez prezydenta.

Plan działania dotyczący głównych obszarów współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego Surinamu na lata 2014–2017, sfinalizowany w czerwcu po konsultacjach ze społeczeństwem obywatelskim tego kraju, wskazał przemoc domową, handel ludźmi oraz zniesienie kary śmierci jako dziedziny, w których współpraca między UE a społeczeństwem obywatelskim może przynieść pozytywne skutki. W maju wystosowano zaproszenie do składania wniosków w celu wsparcia podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w Surinamie zajmujących się prawami człowieka (politycznymi, obywatelskimi, gospodarczymi, społecznymi i kulturalnymi) i demokratyzacji. Rozpoczęto prace nad przygotowaniem projektu mającego na celu wzmocnienie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które działają na rzecz praw człowieka i demokracji, w zakresie monitorowania.

Trynidad i Tobago

Cele UE w dziedzinie praw człowieka w ramach stosunków z Trynidadem i Tobago obejmują zapewnienie zniesienia kary śmierci, wspieranie i zabezpieczenie praw dzieci, rozwiązanie problemu dyskryminacji osób LGBTI, poprawę warunków w więzieniach i poszanowania praw więźniów. UE nadal angażowała się w rozmowy na temat praw człowieka z Trynidadem i Tobago w różnych konfiguracjach, w tym poprzez dialog polityczny i udział w forach społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach regularnego dialogu politycznego z rządem tego kraju UE ponawiała apele o utrzymanie obecnego moratorium na wykonywanie kary śmierci i o jej ostateczne zniesienie, o przeprowadzenie zmian w ustawodawstwie, aby dyskryminacja osób LGBTI była bezprawna, a także o skuteczne i terminowe wdrożenie Konwencji o prawach dziecka, a w szczególności przystąpienie do protokołów fakultatywnych do tej konwencji.

UE wydała oświadczenia z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Homofobią, Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci i Światowego Dnia Dziecka. Podkreśliła, że obowiązujące w Trynidadzie i Tobago ustawodawstwo dotyczące równych szans, imigracji i przestępstw seksualnych zawiera przepisy, które dyskryminują osoby LGBTI. Zaznaczyła, że kara śmierci jest niehumanitarna i narusza podstawowe powszechne prawo do życia. Z okazji Światowego Dnia Dziecka UE wezwała do szybkiego wdrożenia Konwencji o prawach dziecka oraz niezwłocznego przystąpienia do protokołów fakultatywnych w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne oraz w sprawie handlu dziećmi, prostytucji dziecięcej i pornografii dziecięcej.

W ciągu roku UE kontynuowała dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym poprzez uczestnictwo w comiesięcznych spotkaniach z grupami LGBTI. Jeżeli chodzi o współpracę finansową, Trynidad i Tobago skorzystał po raz pierwszy z EIDHR. W grudniu opublikowane zostało zaproszenie do składania wniosków. Celem jest wspieranie poszanowania podstawowych praw człowieka i podstawowych wolności w kraju poprzez propagowanie działań zmierzających do zniesienia kary śmierci, a także działań promujących równość płci i ochronę praw osób LGBTI.

Urugwaj

Cele UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji w ramach stosunków z Urugwajem obejmują wspieranie reformy i modernizacji wymiaru sprawiedliwości i systemu więziennictwa, wzmocnienie poszanowania praw kobiet i dzieci, wspieranie strategii politycznych na rzecz walki z dyskryminacją oraz promowanie bezpieczeństwa obywateli i praw człowieka.

W ramach regularnego dialogu politycznego z władzami Urugwaju na forum wspólnego komitetu w czerwcu obie strony potwierdziły swoje zaangażowanie na rzecz powszechnego systemu ochrony praw człowieka i wyraziły zadowolenie w związku z powszechnym okresowym przeglądem praw człowieka. Dokonały także wymiany poglądów na temat reformy międzyamerykańskiego systemu ochrony praw człowieka, którą Urugwaj zobowiązał się wzmocnić. UE i Urugwaj kontynuowały owocną współpracę na międzynarodowych forach ds. praw człowieka, w tym współpracę w zakresie 69 rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ o prawach dziecka oraz karze śmierci.

Sprawny i pokojowy przebieg wyborów, które odbyły się w październiku i listopadzie, po raz kolejny potwierdził wzorową wiarygodność procesu demokratycznego w Urugwaju. Inne ważne wydarzenia w ciągu roku obejmowały przeprowadzone w październiku referendum konstytucyjne w sprawie propozycji obniżenia wieku, który podlegałby odpowiedzialności karnej, z 18 do 16 lat (propozycja odrzucona) oraz przybycie do Urugwaju w październiku pięciu syryjskich rodzin z obozu dla uchodźców w Libanie. Oczekiwana w 2015 r. druga grupa uchodźców spowoduje zwiększenie do 120 liczby syryjskich uchodźców przyjętych przez Urugwaj z zamiarem pełnego przesiedlenia. W grudniu z ośrodka detencyjnego w zatoce Guantánamo w charakterze uchodźców przybyło do Urugwaju sześciu więźniów (czterech Syryjczyków, jeden Tunezyjczyk i jeden Palestyńczyk). Prezydent José Mujica wyraził zgodę na takie przesiedlenie, ale odrzucił warunki USA, zgodnie z którymi uchodźcy ci powinni pozostać w Urugwaju przez co najmniej dwa lata, zanim otrzymają zgodę na podróże zagraniczne.

W styczniu w Urugwaju przeprowadzony został drugi powszechny okresowy przegląd praw człowieka, w którym Urugwaj odegrał bardzo konstruktywną rolę. Przegląd potwierdził wyzwania, z którymi kraj ten musi się jeszcze zmierzyć. Urugwaj natychmiast zaakceptował wszystkie (z wyjątkiem jednego) zalecenia spośród 188 otrzymanych. Wyjątkiem było zalecenie oparte na tzw. „tradycyjnych wartościach”, które są sprzeczne z zasadą niedyskryminacji (Bangladesz zaapelował o ochronę rodziny definiowanej jako jednostka oparta na związku mężczyzny i kobiety). W lipcu delegatura UE zorganizowała coroczne spotkanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego z organizacjami pozarządowymi, które otrzymują finansowanie ze środków unijnych. Aby monitorować kwestie praw człowieka w Urugwaju, w tym realizację zaleceń sporządzonych w wyniku powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, utworzona została grupa robocza ds. praw człowieka z udziałem państw członkowskich UE.

Urugwaj korzysta z EIDHR – w 2014 r. realizowano projekty w dziedzinie bezpieczeństwa obywateli, praw kobiet i dzieci, przemocy wobec kobiet, niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz spójności społecznej. Ponadto UE nadal udzielała wsparcia finansowego w ramach dwustronnego programu „Wspieranie reformy urugwajskiego wymiaru sprawiedliwości i systemu więziennictwa w celu poprawy jakości życia oraz reintegracji społecznej i zawodowej więźniów”.

Wenezuela

UE nie prowadzi formalnego dialogu politycznego z rządem Wenezueli, ale w trakcie spotkań z przedstawicielami delegatury UE, ambasad państw członkowskich i władz Wenezueli odbywają się dyskusje *ad hoc* na temat praw człowieka. W czerwcu w Caracas UE zorganizowała coroczną wymianę opinii między UE a wenezuelskimi obrońcami praw człowieka.

W lutym, w następstwie kwestionowanych wyborów prezydenckich z 2013 r., wybuchły protesty uliczne. Brutalne starcia demonstrantów z siłami bezpieczeństwa trwały kilka miesięcy. Zginęły 43 osoby, 1 095 zostało rannych, a 3 337 aresztowano, w tym studentów i przywódców opozycji, zwłaszcza Leopolda Lópeza z partii Voluntad Popular i Daniela Ceballosa, burmistrza San Cristóbal. Znaleźli się oni wśród osób uwięzionych i postawionych przed sądem za rzekomy udział w protestach. W listopadzie w więzieniach przebywało w sumie 69 osób, w stosunku do których formułowano różnego rodzaju zarzuty związane z protestami ulicznymi.

W lutym wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca wspólnie z Biurem Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka zaapelowała do władz Wenezueli o dopilnowanie, by oskarżenia wobec zatrzymanych osób zostały bezstronnie zweryfikowane, by zdecydowano, czy ich zatrzymanie było zgodne z prawem, lub by więźniowie ci zostali uwolnieni. W kolejnych oświadczeniach (w marcu i kwietniu) wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca wyraziła zaniepokojenie z powodu zatrzymania osobistości ze świata polityki oraz studentów. Podkreśliła znaczenie poszanowania praw człowieka i wolności słowa w każdych okolicznościach i zaapelowała o podjęcie wysiłków w regionie na rzecz ułatwienia dialogu między wszystkimi stronami.

W lutym Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której wyraził głębokie zaniepokojenie aresztowaniami studentów i przywódców opozycji oraz wezwał do ich natychmiastowego uwolnienia. Przez cały rok UE uważnie śledziła procesy przywódców opozycji i studentów, a przedstawiciele dyplomacji UE nadal z uwagą obserwowali przesłuchania w procesie Leopolda Lópeza, jak również w toczącej się sprawie sędzi Marii Lourdes Afiuni.

Jeśli chodzi o praktyczne wsparcie, delegatura UE i państwa członkowskie wspólnie z rządem Wenezueli i organizacjami pozarządowymi sfinansowały wiele projektów w celu wzmocnienia praw człowieka i demokracji. W 2014 r. obejmowały one ułatwianie organizacji programów szkoleniowych dla sił bezpieczeństwa, wsparcie techniczne Zgromadzenia Narodowego, propagowanie demokratycznego dialogu, wzmacnianie demokratycznego uczestnictwa ludów tubylczych oraz zapewnienie pomocy prawnej uchodźcom.